

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ
ÇALIŞMALARIN AÇIKLAMALI
BİBLİYOGRAFYASI
(1928-2017)

Şerife Gül ZENGİN
250116701

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Zehra HAMARAT

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Şerife Gül ZENGİN Numarası : 2510160701

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Zehra HAMARAT

Tez Savunma Tarihi : 29.05.2019 Saati : 13:00

Tez Başlığı : "Süreli Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (1928-2017)"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / GYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Abdulkadir EMEKSİZ		Kabul
2- Dr. Öğr. Üyesi Zehra HAMARAT		Kabul
3- Dr. Öğr. Üyesi Nursel UYANIKER		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mehmet AÇA		
2- Dr. Öğr. Üyesi Esra Bilge SAVCI		

ÖZ

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI (1928-2017) ŞERİFE GÜL ZENGİN

Bu çalışmada 1928-2017 yılları arasında Türkiye’deki süreli yayınlarda menkıbe ile ilgili yazılmış makalelerin açıklamalı bibliyografyasına yer verilmiştir.

Veli olduğu kabul edilen şahsiyetlerin kerametlerini konu alan menkıbeler halk edebiyatının önemli verimlerinden ve toplum üyeleri üzerinde son derece etkilidir. Bu anlatılarla ilgili hem teorik anlamda hem de derleme çalışmaları ile pratik anlamda pek çok çalışma yapılmıştır. Bu tezde doğrudan menkıbelerle ilgili olan veya başka bir konudan bahsederken menkıbelerin de çokça yer aldığı çeşitli makaleler incelenmiş; söz konusu menkıbelerin açıklamalı bir bibliyografyası hazırlanmıştır. Süreli yayınlardaki menkıbelerin bibliyografyası daha önce tez boyutunda ele alınmadığı için bu çalışmayla kapsamlı ve derli toplu bir bibliyografya hazırlanmaya çalışılmıştır. Üretimi hâlâ devam eden bu önemli anlatılarla ilgili pek çok çalışma yapılmıştır ve yapılacak pek çok çalışma da bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Veli, Menkıbe, Süreli Yayın, Bibliyografya, Menakıpname, Velayetname

ABSTRACT

ANNOTATED BIBLIOGRAPHY OF STUDIES ON HAGIOGRAPHIES PUBLISHED IN TURKISH PERIODICALS (1928-2017) ŞERİFE GÜL ZENGİN

This study includes annotated bibliographies of written articles about hagiographies in periodical publications in Turkey during 1928-2017.

Hagiographies which are about the miracles of people who are accepted as Saints are one of the most important products of folk literature and really effective on the society members. Many studies have been done about these narrations in terms of both theoretical and practical as compilation. In this thesis, articles which are directly about hagiographies or others that mention hagiographies frequently have been examined and annotated bibliography of corresponding articles has been prepared. Since bibliography of hagiographies in periodical publications are not handled in thesis studies before, more comprehensive and tidy bibliography has been prepared. Many studies have been done about these important narrations which still continue to be produced and there are many waits to be studied.

Key Words: Saint, Hagiographies, Periodical, Bibliography, Menaqıbname, Velayetname.

ÖNSÖZ

Menkıbeler sözlü kültür içinde teşekkül eden bir halk edebiyatı türüdür. Toplumun kültür ve din anlayışını etkileyen ve aynı zamanda yansıtan menkıbeler yüzlerce yıllık bir geleneğin ürünüdür.

Bibliyografyalar her akademik çalışmada bir başvuru kaynağı niteliğindedir. Araştırmalar ve yapılan çalışmalar arttıkça bibliyografyaların önemi ve işlevi artmaktadır. Menkıbeler hakkında süreli yayınlarda bir çok çalışma olmasına rağmen bunların tez boyutunda bibliyografik bir derlemesi yapılmamıştır. Bu eksiklikten dolayı menkıbe üzerine çalışma yapacak araştırmacılara yardımcı olmayı ve menkıbe konusunda gereksinim duyulabilecek süreli yayın bibliyografyasını sunmayı amaçladık.

Çalışmamız, Türkiye'deki süreli yayınlarda yapılmış olan menkıbe çalışmalarını kapsamaktadır. Bu kapsam içerisinde edebiyat, ilahiyat, folklor ve tarih gibi farklı alanlarda bulunan süreli yayınlar yer almaktadır. Çalışmamızın tarihi kapsamı olarak 1928-2017 yıllarını belirledik.

Menkıbe ile ilgili çalışmaların bibliyografik künyeleri verildikten sonra söz konusu çalışmanın açıklamaları verilmiştir. Bu açıklamalar yapılırken, incelenen çalışmaların içeriği genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. İncelenen makaleler yazar soyadları esas alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Araştırmacılar birden fazla çalışmaya sahipse düzenlemede kronolojik sıra takip edilmiştir.

Çalışmamız giriş bölümü dışında üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konu, amaç, kapsam, metot yönünden özelliklerine değinilmiştir. Birinci bölümde halk edebiyatı türü olarak menkıbe; sözlük ve terim anlamı, tarihsel gelişimi, menkıbenin özellikleri ve diğer halk edebiyatı türleri ile ilişkileri yönünden incelenmiştir. İkinci bölümde “Süreli Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (A-K)”, üçüncü bölümde “Süreli

Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (L-Z)” başlıkları altında tespit edilen menkıbelerle ilgili çalışmaların açıklamalı bibliyografyası aktarılmıştır. Çalışmanın sonunda ulaşılan verilere dair sonuç ve değerlendirmeler yer almaktadır. Ayrıca tezimizin sonuna kaynakça eklenmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken büyük bir anlayış ve titizlikle maddi manevi her türlü yardımını benden esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Zehra Hamarat’a ve Prof. Dr. Abdulkadir Emeksiz’e teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini benden esirgemeyen sevgili aileme ve beni cesaretlendirip özveriyle yanımda olan yol arkadaşım Mustafa Giresun’a çok teşekkür ediyorum. Ayrıca sunduğu kaliteli çalışma ortamı ile sundukları imkanlardan dolayı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi çalışanlarına teşekkür ederim.

Şerife Gül ZENGİN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

HALK EDEBİYATI TÜRÜ OLARAK MENKİBE

1.1. Sözlük ve Terim Anlamı Olarak Menkıbe.....	9
1.2. Menkıbenin Tarihsel Gelişimi	11
1.3. Menkıbenin Özellikleri	13
1.3.1. Yapısal Özellikler.	13
1.3.2. Muhteva Özellikleri	14
1.3.3. Dil ve Üslup Özellikleri	16
1.3.4. İşlev Özellikleri.....	17
1.3.5. İcra Özellikleri	18
1.4. Menkıbenin Mit, Masal, Efsane ve Destanla İlgisi	20
1.4.1. Mit-Menkıbe	20
1.4.2. Masal-Menkıbe	22
1.4.3. Efsane-Menkıbe	24
1.4.4. Destan-Menkıbe	25
1.5. Menkıbelerin Tasnifi.....	27

II. BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI (A-K)

2.1. Süreli Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (A-K).....	29
---	----

III. BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN BİBLİYOGRAFYASI (L-Z)

3.1. Süreli Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (L-Z).....	153
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	218
KAYNAKÇA	224

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
b.	: bin
bkz./Bkz.	: Bakınız
bs.	: Basım
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Dr.	: Doktor
Ed.	: Editör
FSM	: Fatih Sultan Mehmet
Haz.	: Hazırlayan
hş.	: hicri şemsi
Hz.	: Hazreti
IntJCSS	: International Journal of Cultural and Social Studies
ISBN	: International Standart Book Number
İLAM	: İlmi Araştırmalar Merkezi
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
İSTEM	: İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi
JASSS	: The Journal of Academic Social Science Studies
M.	: Miladi
No	: Numara
nşr.	: neşreden
ö.	: ölüm
ö.h.	: ölüm hicri
Öğr. Üyesi	: Öğretim Üyesi
Prof.	: Profesör
R.A.	: Radıyallahu anh
S.	: Sayı

s.	: sayfa
SBARD	: Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi
SOBİDER	: Sosyal Bilimler Dergisi
TDK	: Türk Tarih Kurumu
t.y.	: Basım tarihi yok
UNESCO	: United Nations, Educational, Scientific and Cultural Organization
v.	: vefat
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerkleri
yy.	: yüzyıl

GİRİŞ

1. Çalışmanın Konusu

Çalışmamızın konusunu süreli yayınlarda yer alan menkıbe ile ilgili çalışmalar oluşturmaktadır. Menkıbe sözlü kültür içinde teşekkül eden daha sonra derlenerek yazıya aktarılan bir anlatı türüdür. Menkıbe veli kabul edilen kişilerin yaşadığı olayları ve gösterdiği kerametleri konu alır. Menkıbede anlatılan olaylar didaktik bir amaca hizmet etmektedir.

Menkıbe ile ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir kısmı metodolojik yaklaşımlardır, bir kısmı ise yapılan derleme veya neşir çalışmalarının değerlendirilmesi ya da çeşitli yönleri ile ele alınmasını içermektedir. Menkıbe ile ilgili yapılan önemli bibliyografya çalışmalarından biri Emine Seval Yardım'ın yüksek lisans tezi olan **Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)**'dir. Bu çalışmada menkıbe ve menakıpname ile ilgili kitaplar ve tezler ele alınmış, ayrıntılı bir şekilde incelenip bibliyografyası hazırlanmış ancak süreli yayınlarda yer alan menkıbeler ile ilgili çalışmalara yer verilmemiştir.

Bu çalışma menkıbeler ile ilgili süreli yayınlarda yapılan çalışmaların açıklamalı bir bibliyografyasını içermektedir. Türkiye'de yayınlanmış pek çok dergi taranarak menkıbelerle ilgili ya da dolaylı olarak menkıbeleri konu alan önemli çalışmalar bu tezde ayrıntılı olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu tez bir bibliyografya çalışması olduğu için bibliyografyanın ne olduğuna dair kısa bir bilgi vermenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

Bibliyografya Nedir ?

Türk Dil Kurumu'na göre kaynakça olarak tanımlanan bibliyografya belli bir konu, yer ve dönemle ilgili yayınları içeren eser anlamına gelmektedir.¹ “Bibliyografyanın etimolojik anlamı şudur: biblion=kitap, grabhein=yazmak demektir.”² Bibliyografya kavramının karşılığı olarak günümüzde kaynakça, literatür gibi terimler kullanılmaktadır. Türk Edebiyatında Osmanlı döneminde ise bibliyografya kelimesinin karşılığı olarak kitâbiyat kavramı kullanılmıştır.³

Türklerde bibliyografya çalışmaları XV. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalardan bazıları; Abdurrahman b. Muhammed el-Bistâmî'nin **el-Fevâ'ihu'l-miskiyye fi'l-fevâtihi'l-Mekkiyye**, Molla Lutfî'nin **el-Metâlibü'l-ilâhiyye**, Taşköprüzâde Ahmed Efendi'nin **Miftâhu's-sa'âde**, Sadreddinzâde Şîrvânî'nin **el-Fevâ'idü'l-hâkaniyye** ve Kâtib Çelebi'nin **Keşfü'z-zunûn** adlı eserleridir. Matbaanın icadıyla birlikte yayın sayılarında görülen artış sebebiyle bibliyografya çalışmaları da gelişmiştir. Türklerin matbaayı kullanmaya başladıkları yıllarda uzun bir süre az sayıda kitap basılmış ve bu kitapların bibliyografik denetimini ilk olarak Türkiye'de elçi olarak bulunan Batılılar gerçekleştirmiştir. Bu çalışmaları yapan araştırmacılar arasında Giambatista Toderini, Bernhard Freiherr v. Jenisch ve Thomas Xavier Bianchi gibi isimler bulunmaktadır. XIX. yüzyılda Osmanlı yayın hayatında bibliyografya çalışmaları görülmeye başlanmıştır. Gazetelerde bazı kitapçıların katalogları yayınlanmış, Ahmet Mithat Efendi ve Necip Asım gibi birçok müellif bibliyografya üzerine gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. 1928'de Latin harflerinin kabulünden sonra bu alandaki ihtiyaç daha da artmış ve bu alanda yapılan çalışmalar yoğunlaşmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcında; **İstanbul Matbaalarında Yeni Harflerle Basılmış Olan Neşriyat Kataloğu (1929)**, **Bibliyografya (1928-1933)**, **Türkiye**

¹ **Türkçe Sözlük**, Haz. Şükrü Halûk Akalın, vd. 11.bs., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s. 331.

² Türker Acaroğlu, “Bibliyografya Nedir?”, **Türk Kütüphaneciliği**, C.10, S. 3-4, 1961, s. 135.

³ Âlim Kahraman, “Kitâbiyat”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 26, 2002, s. 88.

Bibliyografyası (1933) gibi birçok çalışma yapılmıştır. Bibliyografya çalışmaları zamanla daha detaylı ve kapsamlı hale getirilmiştir.⁴

Görüldüğü üzere bibliyografya kitap ve yayın sayısının artmasına bağlı olarak tarihi süreçte bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Biz de süreli yayınlarda bulunan menkıbeler ile ilgili çalışmaların bibliyografyasını hazırlayarak bu alana katkı sağlamayı hedefledik.

2. Çalışmanın Amacı

Çalışmamızın amacı menkıbe konusunda süreli yayınlarda yer alan makaleleri, açıklamalı olarak araştırmacılara tanıtmaktır. Menkıbe ile ilgili çeşitli araştırmalar mevcut olmasına rağmen süreli yayınlar ayağı ile ilgili derli toplu bir çalışma olmaması bizi bu açıklamalı bibliyografya çalışmasına sevk etmiştir. Böylece menkıbe üzerine yapılacak yeni çalışmalar için kolaylık sağlanması amaçlanmıştır. Çalışmamızın diğer bir amacı da halk anlatı türleri arasında önemli bir yere sahip olan menkıbelerle ilgili çalışmaları derli toplu bir şekilde bir araya getirerek konuyla ilgili hiç değinilmemiş noktaları ya da üzerinde fazla durulmayan problemleri görünür kılmaktır.

3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmamız Türkiye’de yayınlanmış olan süreli yayınları kapsamaktadır. Bu bağlamda yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından Türkiye’deki süreli yayınlarda menkıbe üzerine yayımlanan çalışmalar incelenmiştir.

Çalışmamız tarihi kapsam olarak 1928-2017 yılları arasında süreli yayınlardaki menkıbe ile ilgili çalışmaları içermektedir. Tarihi kapsamından anlaşılacağı üzere çalışmamız Latin harfli Türkçe süreli yayınlardaki makaleleri konu almaktadır.

⁴ Âlim Kahraman, **a.g.m.**, s. 87-88.

Çalışmamızda yalnızca edebiyat ve folklor dergileri değil, aynı zamanda tarih, müzik, ilahiyat vb. alanlardaki süreli yayınlar da incelenmiştir. Taranan dergilerde menkıbe ile bütünüyle ya da kısmen ilgili olan makaleler tespit edilerek çalışmaya dahil edilmiştir. Yalnızca menkıbe olarak adlandırılan anlatıları değil destan, efsane gibi isimler taşıyan ancak içeriğini incelediğimizde menkıbe özellikleri tespit ettiğimiz çalışmaları da dahil ettik. Çalışmamız sırasında taradığımız süreli yayınlar şunlardır:

1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
2. Alevilik Araştırmaları
3. Alevilik Bektaşilik Araştırmaları
4. Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
5. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
6. Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
7. Asos Journal: The Journal of Academic Social Science
8. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
9. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
10. Avrasya Etüdları
11. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi
12. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
13. Belleten
14. Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi
15. Bilimname
16. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
17. Bursa Araştırmaları: Kent ve Kültür Dergisi
18. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
19. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
20. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Dergisi
21. Çorumlu
22. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
23. Derme
24. Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

25. Dinî Araştırmalar
26. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
27. Diyanet İlmi Dergi
28. Doğu Esintileri: İranoloji, Fars Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
29. e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi
30. Ege Üniversitesi Edebiyat Dergisi
31. Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri
32. Emre
33. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
34. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
35. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
36. Fikir Hareketleri
37. Folklor/Edebiyat
38. FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi
39. Gazi Akademik Bakış,
40. Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi
41. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
42. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi
43. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
44. Hikmet Yurdu
45. Hisar
46. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)
47. International Journal of Language Academy
48. İLAM Araştırma Dergisi
49. İlim ve Sanat
50. İlmi Araştırmalar
51. İslam
52. İslâm Araştırmaları Dergisi
53. İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi
54. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi
55. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
56. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

57. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Türkiyat Mecmuası
58. İSTEM : İslâm, San'at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi
59. Journal of Analytic Divinity
60. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
61. Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
62. Karadeniz= Black Sea
63. Karadeniz Araştırmaları
64. Kelâm Araştırmaları Dergisi
65. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
66. Konya
67. Kur'an Mesajı: İlmi Araştırmalar Dergisi Tarih Okulu
68. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature
69. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
70. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları
71. Milet ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi
72. Milli Folklor
73. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi
74. Osmanlı Araştırmaları
75. Resimli Tarih Mecmuası
76. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
77. Sanat ve Kültürde Kök
78. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
79. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
80. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
81. Sivas Folkloru
82. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)
83. Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)
84. Sufî Araştırmalar Dergisi
85. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
86. Tarih Araştırmaları Dergisi
87. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi
88. Tarih ve Toplum

89. Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma
90. The Journal of Academic Social Science Studies: JASSS
91. Toplumsal Tarih
92. Turkish Academic Research Review
93. Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
94. Türk Dili
95. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten
96. Türk Dünyası Araştırmaları
97. Türk Edebiyatı
98. Türk Folkloru
99. Türk Folklor Araştırmaları
100. Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmaları
101. Türk Kültürü
102. Türk Kültürü Araştırmaları
103. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi
104. Türk Kültürü İncelemeleri
105. Türk Yurdu
106. Türkiyat Mecmuası
107. Türklük Bilimi Araştırmaları: Journal of Turkology Research
108. Türkoloji Dergisi
109. TÜRK: Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi
110. Uludağ: Bursa Halkevi Dergisi
111. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
112. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi
113. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
114. Ülkü
115. Vakıflar Dergisi

4. Çalışmada İzlenilen Metod

Çalışmamızı oluştururken ilk aşamada menkıbe ile ilgili makalelere ulaşabileceğimiz makale veri tabanlarında; menkıbe, menkabe, menakıpname, menakıbname, velayetname, vilayetname, keramet gibi anahtar kelimeler taranmıştır. Tarama sonucu ulaşılan makalelerin sırasıyla künye bilgileri ve açıklamaları yazılmıştır. Veritabanı incelemelerinden sonra belirlenen süreli yayınlar, konumuz ile ilgili bir taramaya tabi tutulmuştur. Süreli yayınlarda makale tespiti yapılırken menkıbe, menkabe, menakıpname, menakıbname, velayetname, vilayetname, keramet gibi anahtar kelimelerin yanında bazı velilerin isimleri de esas alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci aşamasında taranan süreli yayınlarda tespit edilen makalelerin incelenerek açıklamalı bibliyografyası oluşturulmuştur. İncelenen makaleler yazar soyadları esas alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Araştırmacılar birden fazla çalışmaya sahipse düzenlemede kronolojik sıra takip edilmiştir.

Menkıbe ile ilgili çalışmaların bibliyografik künyeleri verildikten sonra söz konusu çalışmanın açıklamaları verilmiştir. Bu açıklamalar yapılırken, incelenen çalışmaların içeriği genel hatlarıyla ortaya konulmuş, çalışmanın konusu, amacı, yöntemi ve sonucu belirlenmeye çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

HALK EDEBİYATI TÜRÜ OLARAK MENKİBE

Çalışmamızın bu bölümünde halk anlatı türlerinden biri olan menkıbenin sözlüklerde, ansiklopedilerde ve çeşitli araştırma eserlerinde nasıl tanımlandığı ve açıklandığı üzerinde durulacak; ardından menkıbenin muhteva, şekil, icra ve işlev özelliklerine değinilecektir. Ayrıca menkıbe adını verdiğimiz türün diğer halk anlatıları ile çeşitli yönlerden mukayesesi yapılarak ayırt edici yanları ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

1.1. Sözlük ve Terim Anlamı Olarak Menkıbe

Bu başlık altında öncelikle Osmanlıca sözlüklerden bazılarında menkıbenin nasıl açıklandığı, daha sonrasında günümüz alfabesiyle hazırlanan sözlüklerde menkıbenin nasıl açıklandığı ve son olarak da belli alanlara ait sözlüklerde menkıbenin nasıl açıklandığı üzerinde durulacaktır.

Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**'de menkıbeyi “bir zatın fazl u meziyetine delalet eden fıkra ve bundan bahseden makale ve risale-i mehdiye.”⁵ şeklinde açıklamaktadır. Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat** adlı eserinde ise menkıbeyi “çoğu tanınmış veya târihe geçmiş kimselerin ahvâline âit fıkralar, hikâyeler.”⁶ şeklinde tarif etmektedir.

Bu sözlüklerdeki açıklamalarda menkıbenin konu aldığı şahsın dini yönüne değinilmemiş olması dikkat çekicidir. Herhangi bir zat, tanınmış veya tarihe geçmiş bir şahıs bu açıklamalara göre menkıbenin konu aldığı kişilerdir.

Türk Dil Kurumu tarafından neşredilen **Türkçe Sözlük**'e göre menkıbe “din büyüklerinin veya tarihe geçmiş ünlü kimselerin yaşamları ve olağanüstü

⁵ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2007, s. 1420.

⁶ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, Aydın Kitabevi, 2012, s.713.

davranışlarıyla ilgili hikâye; olağanüstü olaylarla ilgili anlatı”dır.⁷ **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**’te ise menkıbe “hikâye; din büyüklerinin veya tarihe geçmiş kimselerin övgüye değer taraflarını, üstünlüklerini anlatan hikâyedir.”⁸ İlhan Ayverdi, **Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlüğü**’nde menkıbeyi şöyle tarif etmektedir: “Din büyüklerinin, kahramanların ve târihî şahsiyetlerin üstün vasıflarını, ahlâkî meziyetlerini, olağanüstü iş ve davranışlarını destânî-efsânevî bir üslûpla anlatan fıkra, hikâye.”⁹ **Renkli Resimli Ansiklopedik Büyük Sözlük**’te ise menkıbe şöyle tanımlanmaktadır: “Tarihe mal olmuş kimselerin, din ulularının yaşamı çevresinde oluşturulan olağanüstü olaylarla dolu öykü.”¹⁰

Bu dört sözlükte menkıbe açıklanırken din büyüklerini konu alması, onların olağanüstü ya da övgüye değer davranışlarından, hayatlarından bahsedildiğinin belirtilmesi ve hikâye etmeye vurgu yapılmış olması önemlidir.

Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük’te menkıbe “Toplumun kahraman bildiği bir kişi hakkında, dilden dile anlatılan ve olağanüstü nitelik taşıyan, gerçekte hiç geçmemiş veya geçmiş bir olayın abartılarak şekil değiştirmiş, abartılmış hikâyesi.”¹¹ şeklinde açıklanmaktadır. Bu açıklamada, menkıbenin konu aldığı kişinin dini yönüne değinilmemiş olması ve abartıya yapılan vurgu dikkat çekicidir.

Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü** isimli eserinde menkıbeyi “Velilerin menkıbelerinin, örnek hal ve hareketlerinin, yaşama şekillerinin anlatıldığı; söz ve tavsiyelerin nakledildiği eserler, velayetnâme.”¹² şeklinde tanımlamaktadır. Emin Özdemir, **Örnekli-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü**’nde menkıbeyi şu şekilde tarif etmiştir: “Din ulularının, ermiş kimselerin

⁷ **Türkçe Sözlük**, s.1653.

⁸ **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, C. 3, 4. bs., İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, 2004, s. 1941.

⁹ İlhan Ayverdi, **Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, C. 2, İstanbul, Kubbealtı Yayınları, 2011, s. 2030.

¹⁰ **Renkli Resimli Ansiklopedik Büyük Sözlük**, C. 8, İstanbul, Arkın Kitabevi, t.y., s. 1493.

¹¹ Yaşar Çağbayır, **Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük**, C. 3, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007, s. 3141.

¹² Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2012, s. 243.

yaşamları, yaptıkları, olağanüstü işleri dile getirip anlatan öykülere verilen ad; bu öyküleri içeren kitaplara da Menâkıbnâme denmiştir.”¹³ Atilla Özkırımlı, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**’nde ise menkıbeyi şöyle açıklamaktadır: “Öğülecek iş, davranış ve nitelik. Arapça aslı menkabe, çoğulu menâkıbtır. Edebiyat terimi olarak din ulularıyla çeşitli alanlarda kendini göstermiş kişilerin yaşamına, olağanüstü niteliklerine ilişkin öyküye menkıbe, bu öykülerin toplandığı yapıtlara da menâkıb kitapları denmiştir.”¹⁴

Tasavvuf terimleri ve edebiyat bilgileri sözlüğünde ve ansiklopedide menkıbenin benzer şekilde açıklandığını görmekteyiz.

1.2. Menkıbenin Tarihsel Gelişimi

Menkıbe kavramının, sözlük anlamı yanında tarihsel süreç içerisinde oluşan bir geleneği de ifade ettiği ortadadır. Bu gelenek; hem İslam dünyasında hem de Türk kültüründe birçok eser ortaya koymuştur. Özellikle İslamiyet’in ortaya çıkışı ve daha sonraki dönemlerde tasavvufi akımlar ile beraber halkın dini anlayışının oluşmasında bu geleneğin etkilerini görmekteyiz. Halkın bu olağanüstü olaylar barındıran menkıbelere olan ilgisi ile Kur’an-ı Kerim’de geçen peygamberler, Hz. Muhammed ve çevresindekiler hakkında rivayet edilen olağanüstü olaylar sebebiyle, menkıbelerin içinde barındırdığı keramet anlayışı halk arasında hızlı ve kolay bir şekilde yayılmıştır.¹⁵ Genelde İslam dünyası özelde ise Türk kültüründe menkıbe geleneğinin hızlı bir şekilde oluşmasında; o milletlerin eski efsane ve mitleri ile Yahudi ve Hristiyan kaynaklı menkıbelerin önemli ölçüde rolü olduğu bilinmektedir.

XII. yüzyıldan itibaren menkıbe anlatma ve yazma geleneği yaygınlaşıp menakıp metinleri artmıştır. Bir çok tarikat piri, önemli şeyhi ve onların halifeleri için kerametlerini içeren menkıbeler anlatılmaya ve yazıya geçirilmeye başlanmıştır.

¹³ Emin Özdemir, **Örnekli-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993, s.193.

¹⁴ Atilla Özkırımlı, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1984, s. 842.

¹⁵ Ahmet Yaşar Ocak, **Bir Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler (Metodolojik Bir Yaklaşım)**, 3.bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2010, s. 30.

Zamanla menakıp kavramıyla birlikte onun yerine yaygın olarak keramet ve vilayet kavramı eserlerin başlıklarında yer almıştır.¹⁶ Tarikat pîrleri ve velîler için vefatlarının ardından yazılan eserlerde gösterdikleri kerametlerin anlatılmaya başlamasıyla menkıbe kelimesi giderek kerametle aynı anlamda kullanılır hale gelmiştir. Böylece bir tasavvufî tür olarak menakıp metinleri ve menakıpname geleneği ortaya çıkmıştır.

Arap ve Fars edebiyatında ortaya çıkıp gelişen menkıbe zamanla Türk edebiyatında kendine yer bulmuştur.¹⁷ Türk edebiyatında menakıpname özelliklerini taşıyan ilk eser olarak **Tezkire-i Satuk Buğra Han**'ı gösterebiliriz. Bu eserde Karahanlıların hükümdarı Satuk Buğra Han'ın Müslüman oluşu ve İslamiyet'i yaymak amacıyla düşmanlarıyla yaptığı savaşları anlatan menkıbeler yer almaktadır. Türkler arasında tasavvuf düşüncesinin ve edebiyatının oluşmasında temel figür Ahmed Yesevî (ö. 1166) olmuştur. Ahmed Yesevî'nin ortaya koyduğu din ve tasavvuf anlayışı Türklerin İslamlaşma sürecinde çok etkili olmuştur. Yesevî anlayışı ile yetişen insanların çeşitli bölgelere yayılması sonucu birçok tarikat ve tasavvufi anlayış teşekkül etmiştir.¹⁸

Anadolu Selçukluları devrinde Sadreddin Konevî (ö. 1274), Mevlana Celaleddin-i Rumî (ö. 1273) gibi önemli sufilerin menkıbelerini aktaran eserler meydana gelmiş, Anadolu beylikleri zamanında da menakıpname türünde eserler verilmeye devam edilmiştir. Osmanlı döneminde daha da yaygınlaşarak çeşitli türlerde menakıpname örnekleri görülmeye başlanmıştır. Bu örnekler arasında İslamiyet'in yayılmasında önemli rol oynayan kişileri anlatan **Battalname**, **Danişmendname** ve **Saltukname** gibi eserleri sayabiliriz. Osmanlı döneminde neşredilen ve **Velayetname/Vilayetname** adı verilen eserler son derece önemlidir. Hacı Bektaş-ı Veli ile onun yolundan giden dervişlerin menkıbelerini aktaran eserler

¹⁶ Haşim Şahin, “Menâkıbnâme”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 29, Ankara, 2004, s. 112.

¹⁷ Zehra Hamarat, **Bayramî-Şemsî Tarikatı Menakıpnamelerinin Toplum Hayatına Etkileri Bağlamında Değerler Bakımından İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2015, s. 91.

¹⁸ Salih Gülerer, “Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler ve Menâkıbnâme Yazıcılığı”, **Tarih Okulu**, S.16, 2013, s. 238.

Anadolu'nun birçok yerinde halk tarafından sahiplenilmiştir. Osmanlı Devleti'nin ilerleyen XVII. ve XVIII. yüzyıllarında veli ve dervişlerin menkıbelerini aktaran eserler giderek artmıştır.¹⁹ Çünkü halk kültür ve inançlarında dervişler ile ilgili yazılan menakıpnameler ilgi görmüştür.

1.3. Menkıbenin Özellikleri

Çalışmamızın bu kısmında menkıbenin; yapı, muhteva, dil-üslup, işlev ve icra yönünden özellikleri ortaya konmuştur. Bu bağlamda menkıbelerin özelliklerinin tespiti için menakıpname türündeki eserlerden de faydalanılmıştır.

1.3.1. Yapısal Özellikler

Sözlü kültür içerisinde var olan ve bu kültürün yapısal özelliklerini taşıyan menkıbeler yazıya aktarılma sırasında hem dil ve üslup hem de yapı yönünden bazı değişikliklere uğrar. Menkıbeler günlük konuşma dili ve mensur şekilde teşekkül etmiştir. Ancak menkıbelere, yazıya aktarıldıkları sırada manzum parçalar eklenebilir ya da menkıbe tamamen manzum olarak kaleme alınabilir. Bu bağlamda menakıpnamelerin bazıları mensur, bazıları manzum, bazıları da manzum ve mensur karışık şekildedir.²⁰

İncelediğimiz çalışmalar ışığında menkıbe özelliği taşıyan anlatıların genellikle kısa metinler olduğu tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili Ahmet Yaşar Ocak'ın, evliya menkıbeleri üzerine yaptığı bir değerlendirmede menkıbenin; konusu harikulade olaylara dayanan diğer türlerden daha kısa olduğu ve genellikle tek bir keramet olayı anlatıldığı belirtilmiştir. Menkıbe tam bir hikâye yapısı göstermeyen kısa anlatımlar olarak değerlendirilmiştir.²¹

¹⁹ Konuyla ilgili bkz.: Emine Seval Yardım, **Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999, s. 6-7.

²⁰ Mehmet Kaplan, **Tip Tahlilleri: Türk Edebiyatında Tipler**, 8. bs., İstanbul, Dergah Yayınları, 2011, s. 113'ten aktaran: Hamarat, **a.g.t.**, s. 93-94.

²¹ Ocak, **a.g.e.**, s. 33.

Menkıbeler sadece menakıpname türündeki eserlerde değil farklı anlatı türündeki eserlerin içerisinde de bulunmaktadır. İçerisinde yüz yedi menkıbe tespit edilen Evliya Çelebi'nin yazdığı **Seyahatname**'yi bu duruma örnek gösterebiliriz.²²

1.3.2. Muhteva Özellikleri

Menkıbe ve menakıpnamelere değinilen araştırmalarda yaptığımız incelemelerden yola çıkarak menkıbenin muhtevasını; din büyükleri ve tarihe geçmiş ünlü kişilerin yaşamları ile kerametleri oluşturmaktadır diyebiliriz.

Ahmet Yaşar Ocak'ın menkıbelerin muhtevasına dair değerlendirmelerine göre; menkıbelerde anlatılan kahramanlar gerçek ve mukaddes kişilerdir. Menkıbede bahsedilen olayların yeri ve zamanı bellidir. Ayrıca menkıbeler kendi bağlamlarında gerçek olduğuna inanılan ve yarı kutsal kabul edilen anlatılardır.²³ Menkıbelerin bir araya getirilmesi ile menakıpname kitapları oluşmaktadır.

Menakıpnamelerin muhtevasına baktığımızda bazı eserlerde tek bir velinin hayatı ve kerametlerinin anlatıldığını görmekteyiz. Bunun yanında bir tarikata mensup velilerin anlatıldığı menakıpnameler ile farklı zamanlarda yaşamış tarikatlara mensup velileri anlatan eserlerin de varlığını görmekteyiz.²⁴

Menkıbelerin genellikle yaşanmış olayları konu alması sebebiyle bu anlatılarda bulunan kişi, yer ve zaman unsurları gerçektir. Ancak bu gerçekçilik menkıbede ortaya çıkan keramet ile değişim gösterebilir. Menkıbelerde yer ve zaman hakkında bilgilere ulaşılabilsen de genellikle yer ve zamandan ziyade kişi ve olay ön plandadır.

²²Bkz. Muhammet Atasever, "Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nde Motifler", **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 5, 2017, s. 11-32.

²³Ocak, **a.g.e.**, s. 33.

²⁴Şahin, **a.g.m.**, s. 112.

Menkıbelerin içeriğinden yola çıkarak didaktik yönü olduğunu söyleyebiliriz. Menkıbeyi dinleyen kişilerin dini ve ahlaki olarak eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple anlatılan olayların arka planında eğitim amacı güdölmektedir. Erol Güngör'ün; menkıbelerde asıl verilmek istenen şeyin olaylar değil bu olaylar ardındaki mesajlar ve ahlaki muhteva olduğunu söylemesi bu tespitimizi destekler niteliktedir.²⁵

Menkıbelerde anlatılan olayın merkezinde kerametler yer almaktadır. Sözlükte “iyi, ahlaklı ve cömert olmak” anlamına gelen keramet, terim olarak “Allah'ın salih, takva sahibi, veli kullarında zuhur eden olağanüstü hal” diye tanımlanır.²⁶

Menkıbelerde anlatılan kerametler, bu anlatıların didaktik yönünü destekler niteliktedir. Verilmek istenen ahlaki mesajın gösterilen kerametlerle etkisi artırılmaktadır. Veli tarafından gösterilen kerametlerin çok ve farklı olması ile insanlar arasında yayılması sayesinde şeyhin müritler üzerindeki etkisi artmaktadır. Bu etki zamanla daha da güçlenerek şeyhe tam anlamıyla itaat halini almaktadır.²⁷

Pertev Naili Boratav evliyalar hakkında anlatılan menkıbelerde geçen ve keramet olarak nitelendirilen olağanüstü durumlar hakkında “Evliyalar üzerine anlatılan efsanelerin kimisinde, keramet diye her anlatılana inanmanın saçmalığını, ya da bu hikâyelerin sadece birer imge, birer mesel değeri taşıması gerektiğini belirtmek isteyen bir mizah, bir alay çeşnisi vardır.”²⁸ diyerek eleştirilerini ortaya koymuştur.

²⁵ Erol Güngör, **İslâm Tasavvufunun Meseleleri**, 2. bs., İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1984, s. 105.

²⁶ Süleyman Uludağ, “Kerâmet”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 25, Ankara 2002, s. 265.

²⁷ Ocak, **a.g.e.**, s. 29.

²⁸ Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1969, s. 112-113.

1.3.3. Dil ve Üslup Özellikleri

Sözlü kültür içinde teşekkül eden menkıbeler sade bir dil ve üslup kullanılarak anlatılmıştır. Menkıbelerin didaktik yönünü göz önüne aldığımızda üslup kaygısı güdülmediğini söyleyebiliriz. Menkıbeler halkın anlayabileceği şekilde sade yazılmakla beraber yazıldığı dönemin dil özelliklerini de yansıtır.²⁹ Asıl amacı mesaj vermek olan bu anlatılar dil ve üslup yönünden daha sade bir yapıya sahiptir. Ancak menkıbelerin sözlü kültür ortamından yazıya aktarılmaları sırasında daha edebi bir anlatıma ve üsluba büründüğünü belirtmek gerekir.³⁰

Sözlü kültür içinde oluşan bu menkıbelerin günümüze ulaşmasında derleme ve yazıya geçirme çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Menkıbeleri yazıya geçiren kişi genellikle bu anlatıları olduğu gibi ve değiştirmeden yazıya geçirme gayreti içindedir. Çünkü veli şahsa inanan kişiler bu anlatıların değiştirilmesini hoş karşılamamakta ve bunu velinin şahsına yapılmış bir saygısızlık olarak görmektedirler.³¹

Menakıpname yazarları olay, kişi, mekân ve zaman öğelerini bir hikâye haline getirmektedir. Bu aslında sözlü kültürde anlatılanların yazıya aktarılmasıdır. Menakıpname yazarlarını sadece sözlü kültürde anlatılan menkıbeleri yazıya aktaran kişi olarak görmek doğru değildir. Yazıcının menkıbeleri yazıya aktarırken pek çok katkısı mevcuttur, bu katkılardan biri halk arasından derlediği menkıbeleri ağız özelliklerinden uzaklaştırarak dönemin ortak yazı diliyle aktarmasıdır.³²

²⁹ Yardım, **a.g.t.**, s. 8.

³⁰ Hamarat, **a.g.t.**, s. 98.

³¹ Ocak, **a.g.e.**, s. 37.

³² Gülerer, **a.g.m.**, s. 258.

1.3.4. İşlev Özellikleri

Menkıbelerin ele alacağımız ilk işlevi tasavvufi ve ahlaki eğitim işlevidir. Menkıbelerde velinin önemini vurgulama ve çevresindekilere verilecek mesajın daha etkili bir şekilde ulaşmasını sağlama amacı vardır.

Ahmet Yaşar Ocak evliya menkıbelerinin işlevlerini içtimai, ahlaki teoloji ve propaganda maksadı gütmek olarak değerlendirmiştir. Buna göre içtimai işlevli menkıbeler hakkındaki fikirlerini “Velî toplum nazarında Allah’a yakın bir kişi olması itibariyle, o toplumun içtimaî değerler sistemini şahsında temsil edendir. Bu değerler en mükemmel bir biçimde onun şahsında tatbik alanı bulmuştur. Böyle olunca onu anlatan menkabeler de bu içtimaî değerleri yansıtıcı mâhiyettir. Bunlarla velî etrafında fevkalâde ideal bir dünya meydana getirilmiştir.” şeklinde açıklarken ahlaki teoloji işlevli menkıbeler hakkındaki görüşlerini “Velî, ahlâkî mertebelerin en yükseğine ulaşmış bir kişi kabul edilmesi itibariyle, toplum için ideal bir örnek teşkil eder. Böylece onun menkabeleriyle topluma bu ahlâkî faziletleri gerçekleştirme alışkanlığı kazandırılmak istenmiştir.” şeklinde aktarmıştır. Propaganda işlevi olan menkıbeler hakkında ise “Bu tipi oluşturan menkabelerin bir kısmı, içinde hiçbir gerçek payı olmayan, kelimenin tam mânasıyla hayâlî olaylarla doludur. Bunlar anlattıkları velînin tarikatını benimsetmek ve yaymak amacını güderler.” diyerek görüşlerini ortaya koymuştur.³³

Menkıbelerin didaktik işlevi yanında tarihe kaynaklık etme işlevi de vardır. Menkıbelerin tarihî kaynak olarak değerlendirilmesi konusuna vurgu yapan araştırmacıların başında Fuat Köprülü (ö. 1966) gelmektedir. Fuat Köprülü’nün bu konuyla ilgili değerlendirmelerine baktığımızda önemli hususları görmekteyiz. Sistematik bir tenkit ve tahlil süzgecinden geçirilme koşulu ile menkıbeler ve dolayısıyla menakıbnamelerin dini, sosyal, ekonomik ve siyasi konularda ana kaynak olabileceğini Köprülü belirtmiştir. Özellikle Anadolu’nun; XIII-XIV. yüzyıllardaki durumu, şehir ve köy teşkilatı, göçebelerin özellikleri, toplumsal sınıflar arasındaki

³³ Ocak, a.g.e., s. 34-35.

münasebetleri, dini akımları, kıyafetleri ve gelenekleri hakkında bilgi edinebiliriz.³⁴ Menakıpnamelerden yararlanarak bazı tarihi olay ve şahsiyetler hakkında diğer kaynaklarda yer almayan bilgilere ulaşmak mümkündür.³⁵ Araştırmacılar menkıbe ve menakıpnameler üzerinde yaptıkları araştırmalar sonucunda kıymetli makaleler ortaya koymaktadır. Örneğin Anadolu'nun Türkler tarafından fethi³⁶ ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin iktisadi yapısı³⁷ menakıpnamelerin gözünden ele alınmaktadır.

Menkıbelerin diğer bir işlevi de Türk dilinin gelişimi ve değişimi hakkında bize bilgiler vermesidir. Yazılan her menkıbevi eser döneminin dil ve üslup özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu eserlerde geçen kelimelerin yapısı, telaffuzu ve kullanıldıkları bağlam Türk dilinin zaman içerisinde geçirdiği dönüşümü ortaya koyma noktasında önemlidir.

Tarih eğitimi konusunda yapılan modern araştırmalarda menkıbelerin tarih eğitiminde etkili bir şekilde kullanılabileceği ortaya konmuştur.³⁸

1.3.5. İcra Özellikleri

Menkıbeler öncelikle sözlü kültürde karşımıza çıkmış, daha sonra anlatılan bu menkıbeler derlenip yazılı kültür içerisinde menakıpnameler oluşturulmuştur. İstisnai olmakla beraber bazen de yazılı kaynaktaki bir menkıbe zaman içerisinde sözlü kültürde yaygınlık kazanmaktadır.³⁹

Yazılı kültür sayesinde günümüze ulaşan menkıbeler teknolojinin gelişmesiyle birlikte elektronik ortamda da icra edilmeye başlanmıştır.

³⁴ Fuat Köprülü, "Anadolu Selçukluları Tarihi'nin Yerli Kaynakları I", **Belleten**, C. 7, S. 27, 1943, s. 422-423.

³⁵ Şahin, **a.g.m.**, s. 113.

³⁶ Bkz. Bekir Biçer, "Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş Velî'ye Göre Anadolu'nun Fethi", **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi**, S. 38, 2006, s. 7-24.

³⁷ Bkz. Altan Çetin, "Bir Mevlevî Eseri Menâkıbu'l-Ârifin'de İktisat Tarihimize (Ticaret) Dair Bilgiler", **Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, S. 2, 2008, s. 81-90.

³⁸ Bkz. Sezai Öztaş, "Tarih Eğitiminde Menkıbelerin Yeri ve Önemi", **Türk Yurdu**, C. 22, S. 175, 2002, s. 68-72. Barış Sarıköse, "Tarih Öğretiminde Menkıbelerin Kullanılması", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 26, 2011, s. 311-321.

³⁹ Hamarat, **a.g.t.**, s. 101.

Sözlü kültürde menkıbe anlatıcılığı âşıklık geleneğinde olduğu gibi sanat icrası değildir. Menkıbenin sözlü icrasının sebebi veli kabul edilen kişinin kerametlerinin unutulmaması ve aktarılmak istenen mesajların iletilmesidir. Bu sebeple sözlü kültür ortamındaki icracılar genellikle veli kabul edilen kişinin yakınında bulunan müritlerdir.

Sözlü kültürde ortaya çıkan menkıbeleri yazıya aktaran kişiler hakkında bilgi vermekte fayda vardır. Menkıbeyi yazıya aktaran kişiler genellikle tarikatın içinden ya da velinin en yakınlarından biri olmaktadır. Onların görevi halk arasında bilinen ve yayılan menkıbeleri, üzerinde fazla değişiklik yapmadan yazıya geçirmektir. Menkıbeler üzerinde keyfi olarak ekleme ya da çıkarma yapamazlar çünkü bu durum müritler ve toplum tarafından hoş karşılanmaz. Menakıpname yazıcılarının özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz: 1. Menakıpname yazıcısı, söz konusu veliyi bizzat görmüş ya da iletişime geçmiş bir kişi olabilir. 2. Menakıpname yazıcısı, söz konusu velinin akrabası olabilir. 3. Menakıpname yazıcısı, söz konusu veliden yüzyıllar sonra yaşamış ancak aynı tarikata bağlı edebi bir şahsiyet olabilir. 4. Menakıpname yazıcısı aynı tarikat zümresinden olan ancak edebi olmayan bir şahsiyet olabilir. 5. Aynı tarikat zümresine bağlı olmayan bir yazar olabilir. 6. Menakıpname yazıcısı, tarikat zümresinden olmayıp devlet yöneticilerine yakın edebi bir şahsiyet olabilir.⁴⁰

Menakıpname eserlerinin yazılmasındaki temel amaç tarikatın bütünlüğünü ve o şeyhe inanan müritlerin yetiştirilmesini sağlamaktır. Diğer bir neden de insanlar arasında tarikatın ve velinin tanınırlığı ile etkisini artırmaktır. Menakıpnamelerin yazılmasının önemli bir diğer nedeni de tarikat ve şeyhlere karşı olumsuz bakışı olan din adamlarının gözünde olumlu izlenim oluşturmaktır. Bu durumun gerçekleşmesi tarikatın ve velinin hareket alanı ile faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır.⁴¹

Sözlü kültür ortamında teşekkül eden menkıbeler kalıcı olması ve daha geniş kitlelere doğru bir şekilde ulaştırılabilmesi amacıyla yazıya aktarılmıştır.

⁴⁰ Gülerer, **a.g.m.**, s. 241.

⁴¹ Ocak, **a.g.e.**, s. 36.

Yazıya aktarılan bu menkıbeler teknolojik gelişmeler sonucunda internet, radyo, televizyon gibi elektronik kültür ortamlarında da icra edilmeye başlanmıştır.

Elektronik aletler ve kitle iletişim araçları sayesinde kültür eserleri, yazılı ve sözlü biçimlerden çok daha hızlı ve geniş bir alana çok daha etkili biçimde yayılabilme imkanına kavuşmuştur. Türkiye’de radyo ve televizyon kanal seçeneklerinin çoğalmasıyla beraber sunulan içerikler de çeşitlenmiştir. Radyo ve televizyon dışında, internet ortamında da menkıbe anlatılarına ulaşabildiğimiz gibi veli adına düzenlenmiş siteler de karşımıza çıkmaktadır.⁴²

Sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları dışında menkıbelerin sahnede de icra edildiği bilinmektedir.⁴³

1.4. Menkıbenin Mit, Masal, Efsane ve Destanla İlgisi

Menkıbenin diğer türlerle ortak ve farklı yönlerini görebilmek amacıyla mit, masal, destan ve efsane ile karşılaştırmaları bu kısımda yapılacaktır.

1.4.1. Mit-Menkıbe

Mit, Türk Dil Kurumu’nun yayınladığı Türkçe Sözlük’e göre; geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos anlamına gelmektedir.⁴⁴ Mircea Eliade’ye göre “Mit ancak gerçekten olup bitmiş, tam anlamıyla ortaya çıkmış olan şeyden söz eder. Mitlerdeki kişiler doğüstü varlıklardır. Özellikle “başlangıç”taki o eşsiz zamanda yaptıkları şeylerle tanınırlar. Demek ki mitler, onların yaratıcı etkinliğini ortaya koyar ve yaptıklarının kutsallığını ya da yalnızca “doğüstü” olma özelliğini gözler

⁴² Bkz. Aynur Koçak, “Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Menkıbeler: Mehmed Emin Tokadi Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, C. 7 , S. 35, 2005, s. 273-284.

⁴³ Bkz. Turan Güler, “Necip Fazıl Kısakürek’in Yunus Emre Adlı Tiyatro Eseri Üzerine Bir İnceleme”, *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 3, 2012, s. 1311-1327.

⁴⁴ *Türkçe Sözlük*, s. 1691.

önüne serer.”⁴⁵ Mit ve menkıbelerin kahramanlarının özellikleri yönüyle birbirinden ayrıldığını söyleyebiliriz. Mitlerde kahraman doğüstü varlık ya da yaratıcıyken menkıbelerde ise veli kabul edilen kişilerdir.

Max Lüthi'ye göre “Menkıbeler insanların faniliği düşünmesini sağlar, mitler ise daha başlangıçta bundan farklı şeyler ileri sürerek insanları fani dünyadan ve zamandan uzaklaştırır.”⁴⁶

Mit, kutsal bir öykü olarak kabul edildiği için gerçek kabul edilmektedir.⁴⁷ Menkıbeler ile mitlerin ortak özelliklerinden biri her ikisinin de kutsal ve gerçek kabul edilmesidir.

Tarihi dönemler içerisinde teşekkül eden menkıbelerin konusu veli bir şahsiyet, belli bir mekân ve tarihsel bir olay olabilir. Menkıbelerin tarihsel dönem içerisinde teşekkül etme özelliği mitlerde bulunmamaktadır. Mitlerde zaman, başlangıç zamanı olup mitlerde anlatılan kahramanlar ise genellikle Tanrı veya yarı Tanrılar olmaktadır. Menkıbeler günümüzde de oluşabilmesine rağmen mitlerdeki durum böyle değildir. Mitler ilkel dönemlerde teşekkül etmiş ve günümüzde oluşması mümkün değildir.⁴⁸

Mitlerin mekân, zaman ve tarih özelliklerine baktığımızda; “Mit aynı zamanda ve her şeyden öte bir metindir ama belirli bir tarihe ve mekâna bağımlı olmayan bir metindir. Bu yüzden mitsel zamandan, mitsel tarihten ve mitsel mekândan söz edilir. Farklı bir evreni vardır mitlerin. Bu evren, bir yönüyle gerçekliklerin dünyasından çok uzak tamamen hayal alemi ya da bir anlamda sanal bir dünyadır. Ama diğer taraftan da insanı anlattığı, insanın anlam sorununa bir cevap sunduğu için de fazlasıyla gerçektir.”⁴⁹ Mitler, menkıbelerle mekân özellikleri

⁴⁵ Mircea Eliade, **Mitlerin Özellikleri**, 2. bs., Çev. Sema Rifat, İstanbul, Om Yayınevi, 2001, s. 16.

⁴⁶ Max Lüthi, “Masalın; Efsane, Menkıbe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı”, Çev. Sevgül Karasubaşı, **Milli Folklor**, S. 25, 1995, s. 67.

⁴⁷ Eliade, **a.g.e.**, s. 16.

⁴⁸ Kenan Erdoğan, “Şiir-Efsane-Menkıbe İlişkisi ve Nîyâzî-i Mısırî'nin Menkıbelerine Göre Bazı Şiirlerinin Hikayesi”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 1, S. 1, 2003, s. 39.

⁴⁹ Cengiz Batuk, “Mit, Tarih ve Gerçeklik Sorunu Üzerine Notlar”, **Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 1, 2009, s. 51.

yönünden ayrılmaktadır. Menkıbelerde mekân genellikle gerçektir. Ancak keramete bağlı olarak mekân da olağanüstü haller gösterebilir.

Yapılan törenler sırasında mitler anlatılırken bir yandan şarkılar söylenir bir yandan da dans edilirdi. Ayrıca törenlerde mitlerin tiyatro oyunu gibi sahnelendiğini de görmekteyiz. Mitin bu özelliklerine karşın menkıbelerin anlatılması için herhangi bir icra ortamı aranmamaktadır.⁵⁰

Erman Artun'a göre "Yaşanan yanıyla göz önüne alındığında mit, bilimsel bir merakı gidermeye yönelik bir açıklama değil ama bir ilk gerçeği yeniden yaşatan bir anlatıdır ve derin bir dinsel gereksinimin, tinsel özlemleri, toplumsal türden baskı ve buyrukları hatta bir takım pratik istekleri karşılar. İlkel uygarlıklarda, mitin vazgeçilmez bir işlevi vardır: İnanışları dile getirir, belirgin kılar ve düzene koyar; ahlak ilkelerini savunur ve onları zorla kabul ettirir. Ayrıca mitlerin ahlaki kuralların toplum içinde uygulanmasını sağlama gibi işlevleri de vardır."⁵¹ Yani mitler de menkıbeler gibi didaktik yönü olan anlatılardır. Menkıbeler ahlaki ve tasavvufi eğitime önem veren konuları ele almaktadır. Amaç toplumda ideal insanı ortaya çıkarmaktır.

1.4.2. Masal-Menkıbe

Saim Sakaoğlu'na göre masal "Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür."⁵² Pertev Naili Boratav'a göre "Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatıdır."⁵³ Menkıbe ise masalın bu tanımlarında bulunan yer, zaman ve kişi yönüyle farklı özellikler gösteren bir anlatı türüdür. Her ne kadar

⁵⁰ Erman Artun, *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri Edebiyat Tarihi/Metinler*, 6. bs., Adana, Karahan Kitabevi, 2012, s. 51.

⁵¹ Mircea Eliade, *a.g.e.*, s. 29-30'dan aktaran : Artun, *a.g.e.*, s. 53-54.

⁵² Saim Sakaoğlu, *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, 2. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2001, s.4.

⁵³ Boratav, *a.g.e.*, s.80.

masal gibi sözlü kültür ortamında icra edilse de masalın aksine genellikle yer, kişi ve zaman unsurları gerçektir.

Menkıbelerde olayı yaşayan kişiler tarihsel dönemde gerçekliği kesin olan kişilerdir. Menkıbelerde bulunan kişiler, hakkında kaynak gösterilerek gerçekliği ispat edilebilir niteliktedir. Ancak masallarda yer alan kahramanlar hayal ürünüdür ve içerisinde insanüstü varlıkları da bulundurabilir.

Masallarda kahraman olarak karşımıza normal insanların yanında doğüstü özellikleri olan insanlar, dev, cin, ejderha gibi yaratıklar çıkmaktadır. Masallarda yer alan bazı tipler belli özellikleri sembolize eder. Kurnazlığı Keloğlan, kötülüğü üvey anne, iki yüzlülüğü köse tipleri sembolize etmektedir.⁵⁴

Menkıbelerde mekân unsuru da yine gerçekliğini korumaktadır ancak masaldaki mekân hayal ürünüdür. Menkıbelerde geçen türbe, tekke, köy, şehir vb. mekânlar tespit edilebilir ve gerçekliği sorgulanabilir niteliktedir. Masallarda ise Hint, Yemen ve İstanbul gibi şehir ile bölge isimleri geçmesine rağmen belirli bir yerin olmadığını söyleyebiliriz. Masalda geçen olaylar genellikle Kaf Dağı, karanlıklar ülkesi gibi olağanüstü mekânlarda yaşanmaktadır.⁵⁵

Masallarda zaman belirsizdir. Menkıbelerde ise kahramanlar tarihi kişilikler olduğu için zaman daha net ve belirgindir.

Menkıbe ve masal işlev yönünden ortak özelliğe sahiptir. Her iki anlatı türünde de amaç dinleyenleri eğitmektir. Ancak masalların belirttiğimiz işlevi yanında hoş vakit geçirme, eğlendirme işlevi de vardır.⁵⁶ Masal ve menkıbelerin icrasının bir işlevi de bu anlatıları gelecek nesillere aktarabilme amacıdır.

⁵⁴ Uğur Tuncel, **Sürelî Yayınları'daki Masalla İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s.13.

⁵⁵ Tuncel, **a.g.t.**, s.13.

⁵⁶ Tuncel, **a.g.t.**, s. 14.

Masal ve menkıbe türlerinin benzer ve farklı yapısal özellikleri bulunmaktadır. İki tür de nesir olarak teşekkül etmiş ancak sözlü kültürde oluşan menkıbelerin bir kısmı yazıya aktarılırken manzum hale getirilmiştir. Masal türünde masal tekerlemesi denilen giriş ifadeleri yer alırken menkıbelerde belli giriş ifadeleri bulunmamaktadır. Buna karşın “rivayet edilir ki, naklonur ki” gibi giriş ifadeleri bulunur.⁵⁷

1.4.3. Efsane-Menkıbe

Türk Dil Kurumu’nun yayınladığı Türkçe Sözlük’e göre efsane; “Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikâye, söylencedir.”⁵⁸ Pertev Naili Boratav’a göre efsane; “Kendine özgü bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma dili ile bildirilen bir anlatı türüdür.”⁵⁹

Max Lüthi, efsanelerin gerçekte vukua gelmiş hadiseleri hikâye ettiğini söyler.⁶⁰ Ancak efsaneler bazı sebeplerden dolayı gerçekçi özelliklerini kaybetmektedir. Bu sebeplerden birincisi dilden dile aktarılırken farklılığa uğraması, ikinci olarak da yazıya geçirilirken edebi ve üslup yönünden değişikliğe uğramasıdır.⁶¹

Menkıbe bir şahıs için anlatılması ve içinde keramet bulundurması yönüyle diğer efsane türlerinden farklıdır. Keramet, efsane ve menkıbe arasında bir ayrım yapmaya yardımcı olsa da tek başına yeterli değildir.⁶²

Ahmet Yaşar Ocak’a göre “Evliya menkıbelerinin konusu gerçek kişilerdir. İşte bu noktadan itibaren masal ve efsaneden ayrılır. Bu gerçek kişilerin yaşadıkları

⁵⁷ Hamarat, **a.g.t.**, s. 106-107.

⁵⁸ **Türkçe Sözlük**, s. 758.

⁵⁹ Boratav, **a.g.e.**, s. 107.

⁶⁰ Lüthi, **a.g.m.**, s. 66.

⁶¹ Oğuz Erdoğan, “Dini Şahsiyetler Etrafında Oluşan Anlatı Türlerinin Tasnifi ve Derlenmesi Üzerine Düşünceler: Aziz Mahmud Hüdayî Örneği”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S. 49, 2013, s. 98.

⁶² Fatmanur İlhan, **Efsane ve Mitlerin İşlevleri ve Modern Toplumdaki Yansımaları: Sarıkız Efsanesi Örneği**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2014, s. 28.

zaman ve mekân bellidir. Ama evliya menkıbeleri yarı mukaddes addedilir. Bu suretle efsane ve destanlarla aralarındaki en esaslı fark açığa çıkmış olur.”⁶³

Sözlü kültür ortamında icra edilen menkıbe ve efsane anlatı türleri olağanüstü özellikler taşımaları yönüyle benzerdir. Menkıbe ve efsane olağanüstü özellikler taşıyabilmesi yönüyle incelendiğinde efsanede olağanüstü olayların daha az görüldüğü menkıbelerde ise kerametlere bağlı olarak olağanüstülüğün daha sık karşımıza çıktığı tespit edilmiştir.⁶⁴

Menkıbede olağanüstü öğeler fazla olmasına rağmen anlatılan kişi ve olaylar ile anlatıcının belirli olması onu efsaneden daha inandırıcı hale getirmektedir. Ayrıca sözlü kültür ortamında oluşan bu iki tür, yazıya geçirilme aşamasında farklılık göstermektedir. Menkıbelerde yazılı kültür icrası daha gelişmiştir. Bu sebeple menakıpname yazma geleneği meydana gelmiştir. Efsaneler de derlenip yazıya aktarılmakla birlikte çok eski zamanlardan beri var olan zengin bir efsane tertip ve tasnif etme geleneğinden söz edemeyiz.

Menkıbe olaylar belli bir zaman ve mekân çerçevesinde gerçek kişileri anlatmaktadır. Efsanede ise yer ve zaman unsuru net değildir. Menkıbe dini bir boyuta sahip olmasına rağmen efsanede bu özelliği görmemekteyiz.⁶⁵

1.4.4. Destan-Menkıbe

Kâzım Yetiş’e göre “Toplumu derinden etkileyen tarihi ve sosyal olayları anlatan uzun manzum hikâyelere destan denir.”⁶⁶

Erman Artun’a göre; İslami dönem Türk destanları menakıpname olarak adlandırılmıştır. Menakıpname olarak adlandırılan İslami dönem Türk destanlarında

⁶³ Ocak, **a.g.e.**, s. 33.

⁶⁴ Boratav, **a.g.e.**, s. 106.

⁶⁵ Artun, **a.g.e.**, s. 115.

⁶⁶ Kâzım Yetiş, “Destan”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 202.

İslamiyet'in kabulü, yayılışı ve bu dönemde görülen kerametler anlatılmıştır.⁶⁷ İslami destanların menakıpname özelliği göstermesi bu türün gelişmesinde önemli bir etken olmuştur.

Menkıbeler bir veli ve onun kerametleri hakkındayken destanlarda toplumsal bir konu bulunmaktadır. Destanlar her ne kadar toplumsal konuları merkeze alsalar da bazı durumlarda tek bir kişi etrafında oluşabilmektedir.

Destanlar olağanüstü unsurlar taşıyan anlatılardır. Menkıbeler de kerametler vasıtasıyla olağanüstü özellikler taşımaktadır.

Destanlarda gerçekçi ve olağanüstü mekânlar bir arada yer alabilir. Tespit edilebilen, bilinen yer isimlerinin yanında hayali ve efsanevi mekân isimleri de bulunmaktadır. Destan mekânları anlatı içerisinde ayrıntılı olarak anlatılmaz. Destanlarda mekân olayların yaşanacağı bir araç olarak kullanılmıştır. Bazı destanlarda mekânın gerçekçi bir şekilde kullanılmadığı da görülmektedir.⁶⁸ Menkıbelerde ise mekân genellikle gerçekçi bir unsurdur, ön planda olmasa da gerçekçi olarak kullanılır. Ancak kerametle ilgili olarak mekânda olağanüstülük görülebilir.

Sözlü kültürde icra edilen destan ve menkıbeler anlatıcı yönüyle incelendiğinde; destanlar teatral bir biçimde sanatçılar tarafından belli bir gelenek içerisinde icra edilirken menkıbelerde ise özel bir anlatıcı söz konusu değildir. Menkıbelerde özel bir anlatıcı olmamasına rağmen veli kabul edilen kişiye sempati duyan ve anlatıda yer alan kerametlere inanan kişiler tarafından menkıbeler anlatılmaktadır. Ayrıca destanlarda olduğu gibi özel bir tören ve icra geleneği içerisinde anlatılmamaktadır. Destanlar manzum, mensur ya da manzum-mensur karışık olarak anlatılabilirken; menkıbeler ise sözlü kaynaktan mensur olarak

⁶⁷ Artun, a.g.e., s. 82.

⁶⁸ Artun, a.g.e., s. 62.

anlatılmaya başlanmış, yazıya geçirilme aşamasında yalnızca mensur değil, manzum ya da manzum-mensur karışık olarak aktarılmıştır.⁶⁹

1.5. Menkıbelerin Tasnifi

Menkıbelerin tasnifinde ele alacağımız ilk konu; menkıbenin efsanenin bir alt türü olarak değerlendirilmesi konusudur. Pertev Naili Boratav’a göre; menkıbelerde Müslüman Türk toplumlarının özelliklerine vurgu yapıldığı için menkıbe tarihlik efsanelerin içerisinde yer almalıdır. Menkıbelerin dinlik efsaneler içerisinde yer almamasının sebebini de dinlik efsanelerde ağır basan öğelerin din sorunları olmasına bağlamaktadır.⁷⁰ Görüldüğü üzere Boratav, menkıbeyi efsaneden ayrı bir tür olarak görmemektedir.

Menkıbelerin efsanenin bir alt türü olarak alınması gerektiği görüşünü destekleyen farklı araştırmacılar da vardır.⁷¹ Bu görüşü savunan Pınar Fedakâr konuyla ilgili; “Efsane ve menkıbe ilişkisini değerlendirdiğimizde menkıbelerin, efsane başlığı altında ele alınması gerektiği görüşünü savunmaktayız. Menkıbeler, efsanelerin alt grubu olarak kabul edilmeli, müstakil bir tür olarak ele alınmamalıdır.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.⁷²

Menkıbeleri efsanenin bir alt türü olarak değerlendiren araştırmacıların aksine menkıbeyi ayrı bir tür olarak kabul eden araştırmacılar da vardır. Bu araştırmacılar arasında bulunan Orhan Köprülü, menkıbeleri konu ve kahraman özelliklerine göre tasnife tabi tutmuştur. Ayrıca menkıbe türündeki anlatıların toplandığı menakıbnameleri tarihe kaynaklık etmesi yönünden incelemiştir. Bu incelemeler sonucunda menkıbelerin ayrı bir tür olduğu kanısına varmıştır.⁷³

⁶⁹ Hamarat, **a.g.t.**, s. 110.

⁷⁰ Boratav, **a.g.e.**, s. 112-116.

⁷¹ Erdoğan, **a.g.m.**, s. 106.

⁷² Pınar Dönmez Fedakâr, **Karakalpak Efsaneleri (İnceleme-Metinler)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 2008, s. 159.

⁷³ Orhan Köprülü, **Tarihi Kaynak Olarak XIV. ve XV. Asırlardaki Bazı Türk Menakıbnameleri**, Doktora Tezi, 1951, s. 2-5.

Menkıbeleri ayrı bir tür olarak kabul eden diğer bir araştırmacı da Ahmet Yaşar Ocak'tır. Ocak, çalışmasında menkıbeleri tarihi gerçeklere dayanan menkıbeler ve hayali menkıbeler olmak üzere iki ana başlık altında incelemiştir. Tarihi gerçeklere dayanan menkıbeleri; menkıbelerde varılmak istenen hedeflerden biri de kahraman olan veliyi yüceltmek olduğundan, bu gerçek olaylar deforme edilmiş veya menkıbe motifleriyle kamufle bir hale getirilmiştir değerlendirmesiyle özetleyen Ocak, hayali menkıbeler konusunu üç başlık altında incelemiştir. Bu başlıklar; toplumun ictimai değerler sisteminden kaynaklanan menkıbeler, ahlaki bir teolojiye dayanan menkıbeler ve propaganda maksadını güden menkıbeler şeklindedir.⁷⁴

Gürol Pehlivan da konu üzerinde yaptığı çalışmasında menkıbe, efsane ve memorat türlerinin birbirinden ayrı olduğunu vurgulamıştır. Ona göre; adı geçen üç tür belli kriterlere tabi tutularak birbirinden ayırt edilebilir. Bu kriterler; kahramanın hayatta olması, inanç şiddeti, tecrübe, zamansallık ve metnin öznesi olmak üzere beş tanedir. Yazar, bu ölçütlere yenilerini eklemenin mümkün olduğunu belirtmekte ancak bu beş kriterin adı geçen türleri birbirinden ayırt etmede yeterli olacağını düşünmektedir.⁷⁵

Yaptığımız çalışmalar sırasında efsane olarak adlandırılan bazı anlatıların menkıbe özelliği gösterdiğini tespit ettik. Menkıbelerin efsane ile bazı yönlerden ortaklık göstermesi sebebiyle, menkıbeleri efsanenin bir alt türü olarak kabul edebiliriz. Ancak menkıbelerde konu alınan kişi ve kerametler daha özel bir konumda olması sebebiyle menkıbelerin ayrı bir yerinin olduğunu da belirtebiliriz.

⁷⁴ Ocak, **a.g.e.**, s. 34-35.

⁷⁵ Gürol Pehlivan, "Dini Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar", **Millî Folklor**, S. 83, 2009, s. 95.

II. BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI (A-K)

Çalışmamızın II. ve III. Bölümde yer alan makalelerin sunumunda bibliyografik künye metodu kullanılmıştır. Bibliyografik künye verilirken yazarın adı soyadı esas alınmış, iki yazarı olan çalışmalarda düzenleme ilk yazara göre oluşturulmuştur.

Aynı yazara ait birden fazla makale olduğunda kronoloji esas alınmış, yayın tarihi eski olan çalışma önce verilmiştir.

Çalışmamızı hazırlarken hem düzenli olması hem de kullanım kolaylığı sağlaması amacıyla künyeleri belli bir standarda göre sıraladık. Buna göre:

Bibliyografik Künye :

Künye No, Yazar Soyadı [Siyah (Bold) Büyük harflerle], Adı [Kalın (Bold) İlk harfi büyük]

Makale Adı [Tırnak içerisinde (“ ”)], Sürelî Yayın Adı [Kalın (Bold)], Cilt (C:), Sayı (S), Dergi Yayınlanma Tarihi, Sayfa aralığı (s.)

Tezimizde uyguladığımız bibliyografik künye bu şekilde oluşturulmuştur ancak bazı dergilerde cilt numarası olmadığından dergi isminden sonra hemen sayı numarası verilmiştir.

1) ACAR, Serkan

“Vladimir Meryem Ana Tasviri Menkıbesi ve Timur Bey’in Rüyası”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C. 28, S. 1, 2010, s. 3-14.

Makale, ilk kez İncil yazıcı Luke tarafından tasvir edildiği düşünülen Vladimir Meryem Ana ikonasının, Ruslar arasında siyasi amaçlar için kimi zaman nasıl kullanıldığını 1395 yılındaki Timur (1370-1405) istilasını özelinde ele almaktadır. Bu istiladan hareketle bu ikonaya bağlı olarak meydana gelen bir anlatıya değinilmektedir. Bu anlatı makalede birbirinin yerine kullanılan farklı terimlerle karşılanmaktadır. Bu anlatı için makalede efsane, söylence, hikâye, mit ve menkıbe terimleri kullanılmıştır, dolayısıyla bir terim karmaşasının varlığından söz edebiliriz.

Makalede öncelikle ikona sözcüğü hakkında bilgiler verilmiş, Vladimir Meryem Ana’nın ilk tasviri, bu tasvirin nerelere taşındığı, halk arasında bu tasvir hakkında nasıl bir inanın var olduğu konularına değinilmiştir. Daha sonra Timur istilasından bahsedilmiş; bu istila sırasında halkın ikonadan yardım beklediği, Meryem Ana’ya dua ettiği, bu dualar neticesinde Timur’un olağandışı bir şekilde rüyada Meryem Ana’yı görüp korktuğu ve Rus topraklarından çekildiği anlatılmaktadır. Yazar, anlatı ile tarihi gerçeklerin uyuşmadığını kaynaklardan hareketle ortaya koymakta ve bu anlatının Ahd-i Atik’teki bazı anlatılarla da benzerliğine değinmektedir. Bu anlatının halk arasında yayılması ve Rusya’da milli bilinci canlı tutmada önemli bir etken olması, Meryem Ana kültürünün Moskova siyaseti üzerindeki yeri makalede üzerinde durulan diğer konulardır. Makale, dini sembollere bağlı olarak bazı dini anlatıların oluştuğunu; menkıbe gibi bazı dini anlatıların devlet politikaları doğrultusunda yönetenler tarafından hangi amaçlarla nasıl kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

2) ACİMAMATOV, Zaylabidin

“Ebû Hanîfe’nin Menkıbevî Kişiliği ve Kırgızlar Arasında Ebû Hanîfe Hakkındaki Menkıbeler”, **Dinî Araştırmalar**, C. 8, S. 24, 2006, s. 179-192.

Bu çalışmada öncelikle menkıbe hakkında genel bilgiler verilmiş, menkıbelerin İslamiyet öncesi kaynaklarına, İslam dışı kaynaklarına, gerçek olaylarla bağlantısına, çeşitlerine değinilmiş, daha sonra Ebû Hanife'nin (ö. 767) menkıbevi kişiliği anlatılmıştır. Çalışmanın dipnotunda Ebû Hanife hakkında yazılan bazı menâkıb kitapları listelenmiştir. Ebû Hanife'nin şahsıyla ilişkilendirilen menkıbeler ve hadisler nakledilmiştir. Anlatılan menkıbelerin doğruluğu ve aktarılan hadislerin gerçekliği sorgulanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Kırgızlar arasında Ebû Hanife'yi konu alan menkıbelerden bahsedilmiştir. Kırgızların Müslüman olması ve mezhepleri hakkında bilgiler verildikten sonra Ebû Hanife ve babası hakkında menkıbeler anlatılmıştır. Özellikle sonuç kısmında Ebû Hanife'yi konu alan menkıbelerin Kırgızlar arasında hangi bağlamlarda aktarıldığının belirtilmesi ve menkıbelerin konu aldığı kişiyi yüceltme gibi bir işlevinin olduğuna da değinilmesi önemli bir noktadır.

3) AÇIKGÖZ, Burak Fatih; DOĞAN, Bircan; DOĞAN, Galip

“Mevlânâ Celâleddîn Rûmî ve Hâcî Bektaş Velî ile İlgili Temel Menâkıbnâmelerin Kaynak Değerleri”, **Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature**, C. 2, S. 3, 2016, s. 25-50.

Bu çalışmada Mevlana (ö. 1273) ve Hacı Bektaş Veli (ö. 1271?) hakkında yazılan temel menakıpnâmelerin tarihî kaynak olarak değerleri ve bu menakıpnâmelerdeki bilgilerin hangi kaynaklardan edinildiği incelenmiştir. Yazar makaleyi yazmaktaki amacını “Bu çalışmayla, Mevlânâ ve Hâcî Bektaş Velî'nin gerçek vizyonlarına katkı sağlamak istenmektedir.” ifadeleri ile ortaya koymuştur.

Öncelikle Türk edebiyatındaki metinler ve menakıpname türüne değinilmiş, menakıpnâmeler güvenilirliği en zayıf olan hikâyeci tarih tarzı içinde değerlendirilmiş, daha sonra bu çalışmaya kaynaklık eden menakıpnâmeler ele alınmıştır. Makalede farklı araştırmacıların görüşlerine yer verilmiş ve menakıpnâmeler üzerinde müsteşriklerin etkisi yorumlanmıştır. Ayrıca ele alınan **Sipehsalar Risalesi**, **Menakıb'ul Arifin** ve **Velayetname** incelenerek bu metinlerde

yer alan ve kullanılan kaynaklar, anlatılanların kimlerden aktarıldığına dair bilgiler sunulmuş ve sonrasında bu bilgiler yorumlanmıştır. Bu eserlerin gerçek olayları anlatmak bakımından güvenilirlikleri tartışılmış, güvenilirlik bakımından problemli olduğu, çünkü kaynaklarının çoğunun belli kişilerden yapılan nakiller ve rivayetler olduğu belirtilmiştir.

4) ADAY, Erdal

“Kütahya Erenlerinin Menkıbelerindeki Keramet Motifleri ”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 5, 2013, s. 255-276.

Bu çalışmada ilk olarak menkıbe, keramet ve mucize kavramları üzerinde durularak bunlar arasındaki farklara değinilmiştir. Ardından “Horasan Ereni” tabirinin tarihi süreçte Anadolu kültüründeki konumuna değinilmiştir. Daha sonra motifin tanımı yapılarak özellikleri belirtilmiştir. Kütahya’da türbe ve yatırlar etrafında anlatılan menkıbelerdeki motifler sekiz ana başlık altında toplanmıştır. Çalışmanın ana eksenini ise bu sekiz motiften biri olan; “Velinin Kendi Vücudunda Oluşan Keramet Motifleri”dir. Bu ana konu ekseninde çeşitli alt başlıklarla ve olağanüstülük taşıyan menkıbelerle çalışma detaylandırılmıştır. Bu çalışma, saha araştırması sonucunda ortaya çıkmıştır, menkıbelerden alıntılar yapılırken önce türbenin adı, daha sonra da türbenin bulunduğu yer belirtilmiştir. Makalenin sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerden sonra saha çalışmasında elde edilen görsel materyaller ek kısmında sunulmuştur. Derlenen menkıbelerdeki motiflerin pek çoğunun mitolojik kökenlere dayandığı ve bu menkıbelerdeki motif yapısının Anadolu’nun genelini yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

5) AĞIRAKÇA, Ahmet

“Menâkibu’l-Kudsiyye’ye Göre Babai Şeyhi Muhlis Paşa’nın Anadolu Selçuklu Tahtına Geçiş”, **İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi**, S. 34, 1983/1984, s. 91-100.

Bu çalışmada öncelikle Anadolu Selçuklu Devleti’nin XIII. yüzyılda yaşadığı sorunlar ve Anadolu’daki Türkmenlerin durumu hakkında tarihsel veriler ışığında açıklamalar yapılmıştır. Türkmenlerin dinî ve sosyal durumu hakkında önemli

göstergeler sunan Babailer İsyanı'na değinilmiştir. **Menâkibu'l-Kudsiyye**'de geçtiği şekliyle Muhlis Paşa'nın hayatı hakkında bilgi verilirken ona ait menkıbeler de aktarılmıştır. Bu bağlamda **Menâkibu'l-Kudsiyye** Muhlis Paşa'yı Allah tarafından görevlendirilen ve Türkmenlerin başına geçmesi gereken biri olarak göstermiştir. Ancak çalışma daha çok tarihi olaylar üzerine yoğunlaşmaktadır. Yazar, **Menâkibu'l-Kudsiyye**'de verilen bilgiler ile tarihi kaynaklarda geçen bilgileri karşılaştırmıştır; dolayısıyla makale bu bakımdan da önemlidir.

6) AKALIN, Şükrü Haluk

“Saltuk-nâme'nin Yeni Bulunan Nüshaları ve Bazı Düşünceler”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Yıl XXVI/2, 1988, s. 229-234.

Bu çalışmada Sarı Saltuk ve onun menkıbevi hayatını konu alan **Saltukname** hakkında bilgi verilmiştir. **Saltukname**'nin müellifi Ebu'l-Hayr-ı Rumî olduğu belirtilerek bazı ana kaynaklarda geçen bilgilerin birbiriyle çeliştiği saptanmıştır. Abdülbaki Gölpınarlı (ö. 1982) tarafından yayınlanan **Saltukname** üzerine araştırma yapan kişilerden bahsedilmiştir. Bunun üzerine diğer bilim insanları tarafından **Saltukname**'nin çeşitli nüshalarının tanıtıldığı belirtilerek bunlar hakkında açıklamalar yapılmıştır. Yazar, **Saltukname**'nin başka nüshalarının da varlığını tespit etmekle beraber bunlardan bazılarına ulaşamamıştır. Yazar, inceleme imkanı bulduğu nüshalar arasında karşılaştırma da yapmıştır. Ayrıca **Saltukname** üzerine yazılan makale ve kitaplar hakkında bilgi verilmiştir.

7) AKALIN, Şükrü Haluk

“Ebü'l-Hayr-ı Rûmî'nin Saltuk-nâme'si”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Yıl: XXXII/1-2, 1994, s. 63-87.

Bu çalışmada önce Sarı Saltuk'un hayatı hakkında tarihi kaynaklarda ve menkıbelerde geçen haliyle bilgi verilmiştir. **Saltukname**'de geçen çeşitli menkıbeler aktararak Sarı Saltuk'un menkabevi kişiliğine temas edilmiştir. **Saltukname**'nin yazıya geçiriliş sürecinde etkili olan Cem Sultan'a (ö. 1495) değinilmiş ve eserin müellifi Ebü'l-Hayr-ı Rûmî tanıtılmıştır. **Saltukname**'nin

kaleme alınma sürecine dair bilgiler eserden alıntılar yapılarak aktarılmıştır. Yazar, **Saltukname**'nin mevcut nüshaları hakkında bilgi vermiştir. **Saltukname** adlı eser makalede konu, zaman, mekân ve şahıslar alt başlıkları altında etraflıca ele alınmıştır. Bu bağlamda eserden alıntılar yapılarak birçok olağanüstü nitelikteki menkıbe aktarılmıştır. **Saltukname**'nin dil ve üslup özellikleri de örnekler ve alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

8) AKAR, Metin

“Rabat'ta İki Türk Velisi ve Bunlarla İlgili Menkıbeler”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Yıl: XXIX/1-2, 1991, s. 14-21.

Bu çalışmada ilk olarak Fas'ta yer alan Rabat şehri hakkında bilgi verilerek şehrin öneminden bahsedilmiştir. Fas ülkesinin coğrafi, tarihi ve kültürel yapısı hakkında bilgi verilerek tekke ve bununla ilişkili olarak velilerin, dervişlerin önemi belirtilmiştir. Ardından Rabat'ta bulunan Sidi Türkî'nin hayatı ve mevcut türbesi hakkında bilgi verilmiştir. Sidi Türkî'nin Rabat'ta yaşayanlar nezdinde bir veli olduğu, bölgede yaşayan insanların inanışlarından anlaşılmaktadır. Fas'ta yer alan ikinci Türk veli türbesi Sale şehrinde yer almaktadır. Onun da adı Sidi Türkî'dir ve onun da türbesi hakkında bilgi verilmiştir. Sale'deki Sidi Türkî hakkında yerel kaynaktan duyulan birkaç menkıbe aktarılmıştır. Makalede Sidi Türkî'lerin türbelerini gösteren fotoğraflar ve çizimler kullanılmıştır.

9) AKDEMİR, Ayşegül

“Miskinlik Dairesinde Devreden Bir Derviş: Yûnus Emre”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 3, 2012, s. 97-113.

Bu çalışmanın başında miskin kavramı sözlük anlamı, edebi ve tasavvufi yönleriyle ele alınmıştır. Yazar, miskin kelimesinin Yunus Emre Divanı'nda hangi anlamlarda kullanıldığını ortaya koymak için eserden aktarımlar yapmıştır. Miskin kelimesi farklı bağlamlarda birden çok anlama gelmekle beraber fakir, aciz, âşık vb.

anlamlara işaret etmektedir. Aktarılan beyitler hem gerçek hem de sembolik anlamları dikkate alınarak tahlil edilmiştir. Aktarılan beyitler üzerinden yapılan tahlil ve incelemelerle beraber Yunus Emre'nin tarihi ve menkıbevi hayatına dair bilgiler yer almaktadır. Makalede, bazı beyitlerde atıf yapılan menkıbelere dikkat çekilmiş ve bu menkıbelerden bazıları okuyucuya sunulmuştur. Aktarılan menkıbelerden bazıları Yunus Emre hakkındadır. Yapılan tahliller hem tasavvuf hem de İslamiyet boyutuyla önem arz etmektedir. Makale, ulaşılan sonuçlar hakkında değerlendirmelerle sona ermiştir.

10) AKKUŞ, Mehmet

“Mehmed Emin-i Tokadi ve Menakıbnâme'si”, **İlim ve Sanat**, S. 11, 1987, s. 81-83.

Bu çalışmada ilk olarak menakıbnâme hakkında bilgi verilip bu tarz eserlerin kültür ve tarih araştırmaları açısından önemine değinilmiştir. **Mehmed Emin-i Tokadî Menakıbnamesi**'ni kaleme alan müellifler hakkında bilgi verilmiştir. Ardından menakıbnâmenin adına düzenlendiği Mehmed Emin-i Tokadî'nin (ö. 1745) hayatı aktarılmıştır. Menakıbnâmenin şekil ve içerik özelliklerine değinilmiştir. Makalede menakıbnâmeden bazı alıntılar yapılmıştır.

11) AKPINAR, Şerife

“Kemâl Ahmed Dede ve Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ'sı”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.16, 2006, s. 35-43.

Bu çalışmada ilk olarak Kemal Ahmed Dede'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Hayatı hakkında bilgi verilirken gösterdiği kerametlerden de örnekler aktarılmıştır. Kemal Ahmed Dede'nin üç eseri vardır: **Mir Hand Tarihi Tercümesi**, **Tuhfetü'l-Müştâkîn ilâ Menâkıbı's-Sahâbeti ve't-Tâbiin** ve **Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ**. Makalede onun üçüncü eseri ele alınmıştır. Eser, Feridun b. Sipehsalar (ö. 1312?) tarafından yazılmış ve Kemal Ahmed Dede tarafından tercüme edilmiştir. Bu eserin Mevlana ve onun yolundan gidenler hakkında yazılan en önemli kaynaklardan biri olduğu belirtilmektedir. Makalede eserin içeriği ve fiziki özellikleri de tanıtılmıştır.

12) AKSEL, Malik

“Arslana Binme, Duvarı Yürütme Kerameti”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 9, S. 182, 1964, s. 3519-3520.

Bu çalışmada tarikat lideri olan veli ve dervişlerin hem toplumsal hem de siyasal alanda etkili olabildiğine dikkat çekilmiş ve bu noktada Şah İsmail (1501-1524) örneği verilmiştir. Yeniçeri Ocağı’nda da Hacı Bektaş Veli ile Balım Sultan’ın (ö. 1516?) etkisi üzerine değerlendirmeler yer almıştır. Hacı Bektaş Veli’nin kükreyen aslanları kuzu gibi yapması, Balım Sultan’ın büyük bir kara yılan ile bir arada bulunması ve Ahi Evren’in ejderha ile bir odada kalması gibi keramet ve menkıbelerin velilerin gücünü artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca Karaca Ahmet Sultan, Mahmud-ı Hayrani (ö. 1269) ve Hacı Bektaş hakkında anlatılan menkıbelerde yılanları kamçı olarak kullanma ve arslana binme gibi motiflerin varlığı örneklerle ortaya konmuştur.

13) AKSEL, Malik

“Halk Hikayeleri ve Resim: Menakıb-ı Şah İsmail ve Gülizar”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 12, S. 244, 1969, s. 5457-5460.

Bu çalışmada ilk olarak Şah İsmail’e adı verilirken yaşanan olağanüstülüklerin yer aldığı menkıbe anlatılmıştır. Ardından Şah İsmail’in, Gülizar ile münasebetine dair rivayetler aktarılmıştır. Gülizar’dan sonra tanıştığı Gülperi ile yaşadığı olağanüstü olaylar anlatılmıştır. Şah İsmail’in kahramanlığına dair menkıbeler de makalede yer almıştır. Menakıpnamede anlatılan hadiseler tarihi ve kültürel bilgiler ışığında değerlendirilmiştir. Makalede, adı geçen menakıpnameye dair çeşitli görseller yer almaktadır.

14) AKSEL , Malik

“İstanbul’un Ortası”, **Türk Edebiyatı**, C. 1, S. 2, 1972, s. 8-10.

Bu çalışmada halk tarafından İstanbul’un ortası olarak kabul edilen Şehzadebaşı anlatılmaktadır. İstanbul’un kültür sanat merkezi olarak kabul edilen bu

bölgesinin camilerinden, tiyatrolarından, kahvehanelerinden ve sanatçılarından bahseden yazar menkıbelere de yer vermiştir. Bu menkıbelerden ilki Nalıncı Memi Dede ve Hüseyin Çelebi'nin kerametleri ile ilgilidir. Diğer bir menkıbe ise aktör Hulusi Bey'in cenazesine padişahın geleceğini söylemesi ve sözlerinin on gün içinde gerçekleşmesini anlatmaktadır. Çalışma yazarın artık İstanbul'un ortası olan Şehzadebaşı'nın eski İstanbul'da kaldığını söylemesiyle bitmektedir.

15) AKSOYAK, İsmail Hakkı

“Mahzenü'l-Esrar Geleneğine Bağlı Mesnevilerdeki Ortak Hikayeler”, **BİLİG**, S. 3, 1996, s. 182-189.

Bu çalışmada Nizamî-i Gencevî (ö. 1214?) tarafından kaleme alınan **Mahzenü'l-Esrar** adlı eserin içerik ve şekil özellikleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. **Mahzenü'l-Esrar**'da yirmi makale ve her makaleden sonra gelen dini, ahlaki ve tasavvufi menkıbeler yer almaktadır. **Mahzenü'l-Esrar** adlı mesneviye İran, Çağatay ve Anadolu sahasında yapılan nazireler hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, Genceli Nizamî'nin **Mahzenü'l-Esrar**'ına nazire olarak yazılan mesnevilerden on tanesini inceleyerek bu mesnevilerde on yedi ortak hikâye tespit etmiştir. Bu ortak hikâyelerin benzer ve farklı yönlerini göstererek tahlil etmiştir. Makalenin bitiminde, inceleme neticesinde elde edilen sonuçlar sıralanmıştır.

16) AKSOYAK, İsmail Hakkı

“Seyyit Turak'ın Hacı Bektaş'ın Doğumu ve Hayatı Hakkındaki Eseri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 66, 2013, s. 105-128.

Bu çalışmada ilk olarak Hacı Bektaş Veli'nin hayatı ve bu konudaki kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir. Hacı Bektaş Veli'ye ait kaynakların **Velayetname**'den yola çıkılarak istinsah edildiği ve bu eserin sözlü geleneğe varyantlarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bahsi geçen eserin şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiş, “İçerik” başlığı altında eser incelenmiştir. Bu incelemede öncelikle müellifin adına ve hakkındaki bilgilere ne şekilde ulaşıldığı anlatılmıştır. Eserdeki bilgiler ışığında kaleme alındığı dönem hakkında fikir yürütülmüştür. İçerik

açısından; Hacı Bektaş Veli'nin doğuşu, nesebi, veliliği, yüce kişiliği, temiz ahlakı, “Hünkar, Hacı” olarak anılmasının sebepleri, kerametleri, Anadolu'ya gelişi, Bektaşilik adab ve erkanı gibi konuların işlendiği tespit edilmiştir. İşlenen konular tek tek ele alınarak eserde işlendiği şekliyle menkıbelerden alıntılar yapılarak ve diğer çalışmalar ile karşılaştırılarak ele alınmıştır. Eserde anlatılanların büyük oranda Hacı Bektaş **Velayetnamesi**'yle benzerlik gösterdiği ancak doğrudan özet niteliği olmadığını gösteren kimi farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklar okuyucuya aktarılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde değerlendirmelere yer verilmiş, ardından ek olarak eserin Latin harfli metni sunulmuştur.

17) AKSÜT, Hamza

“Ali Seydi ve Seyit Ali Ocakları”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 31, 2004, s. 89-101.

Bu çalışma Ali Seydi ve Seyit Ali Ocakları adıyla bilinen iki farklı ocağı konu edinmiştir. Çalışmada ilk olarak Ali Seydi Ocağı incelenmiş, Ali Seydi hakkında yazılan bir anlatıya yer verilmiştir. Ardından Ali Seydi Ocağı'nın merkezi ve Anadolu'daki yayılma alanları belirtilmiştir. Ali Seydi hakkında bilgi verilmiş ve **Dede Garkın Menkıbesi**'nde yer alan Ali Seydi hakkındaki anlatılar aktarılmıştır. Ayrıca Dede Garkın hakkında menkıbeler de aktarılmıştır.

Makalenin ikinci bölümünde Seyit Ali (Kızıldeli) Ocağı incelenmiştir. Öncelikle Seyit Ali Ocağı, tarihi kaynaklara dayanılarak tanıtılmıştır. Ocağın kuruluşu yerel kaynakların ifadesiyle aktarılmıştır. Makalenin sonuç kısmında adı geçen iki ocağın Dimetoka'da yaşadığı bilinen Kızıl Sultan ile ilişkisinin olup olmadığına dair değerlendirmeler yer almıştır.

18) AKŞİT, Ahmet

“Mevlevi Yazarların Seyyid Burhaneddin’in Kayseri’ye Gidişi Hakkındaki Rivayetlerine Dair”, **Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi**, C. 19, S. 1, 2004, s. 1-8.

Bu çalışmanın başında menakıpnamenin tanımı yapılmış ve yazıldığı devrin siyasi, dini ve toplumsal yapısını anlatması bakımından önemi vurgulanmıştır. Makalede, Seyyid Burhaneddin’in (ö. 1241) Kayseri’ye gidişi hakkında Mevlevi yazarların eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Bu alıntılarda Seyyid Burhaneddin’e dair menkıbe ve kerametler yer almaktadır. Yazar, aktardığı metinlerde geçen bilgileri tarihi veriler ışığında kıyaslama yoluna gitmiştir. Menakıpnamelerin oluşumunda devrin şartlarının ve derviş/alimler arasındaki ilişkilerin etkili olduğu ortaya konmuştur. Makalenin son kısmında alıntı yapılan Mevlevi yazarlar hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

19) ALGÜL, Hüseyin

“Menkıbelerle Ulucami”, **Bursa Araştırmaları: Kent ve Kültür Dergisi**, S. 11, 2005, s. 6-9.

Bu çalışmanın başında caminin kim tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı gibi tarihi bilgiler yer almıştır. Daha sonra caminin yapılışından itibaren halk arasında anlatılan menkıbelere geçilmiştir. Caminin yapılma fikri, caminin yapılacağı yer, cami içindeki şadırvan, Somuncu Baba’nın (ö. 1412) inşaattaki işçilere ekmek göndermesi gibi birkaç menkıbeye yer vermiştir.

20) ALGÜL, Hüseyin

“Emir Sultan’a Atfedilen Su Menkıbeleri”, **Bursa Araştırmaları: Kent Tarihi ve Kültür Dergisi**, S. 27, 2010, s. 60-61.

Bu çalışmanın başında suyun İslamî anlayıştaki öneminden bahsedilmiş ve Emir Sultan (ö. 1429?) hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Daha sonra menkıbelerde geçen su imgesinden kısaca bahsedilip Emir Sultan’a atfedilen su ile ilgili

menkıbelere yer verilmiştir. İlk menkıbede Emir Sultan'ın henüz çocukken kaynağı kuruyan bir bahçede suyun tekrar akmasını sağladığından bahsedilmektedir. İkinci menkıbede Emir Sultan'ın asası ile bir bahçeden su çıkarması anlatılmaktadır. Üçüncü menkıbede ise Emir Sultan'ın dergahta su kıtlığı yaşanması üzerine gösterdiği kerametten bahsedilmektedir.

21) ALKAN, Ercan

“Abdülvehhab b. Celaleddin Muhammed Hemedani, Sevakıbu'l-Menakıb-ı Evliyaullah, tahk. Arif Nevşahi, Tahran: Miras-ı Mektub, 2011, XLV+ s. 397”
Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, C. 13, S. 29, 2012, s. 263-268.

Bu çalışmada ilk olarak menakıbnamelerin ortaya çıkışı, gelişimi ve özellikle Ahmed Eflaki'nin (ö. 1360) **Menâkıbu'l-Ârifîn** adlı eserinin bu alandaki öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra Abdülvehhab b. Celaleddin'in, **Menâkıbu'l-Ârifîn**'den bazı kısımları çıkarıp yer yer farklı bilgiler de ekleyerek ve özetleyerek **Sevakıbu'l-Menakıb** adını verdiği Farsça eseri yazdığı belirtilmiştir. Abdülvehhab b. Celaleddin'in hayatı hakkında mevcut kaynaklarda olan bilgiler aktarılmıştır. Pakistanlı araştırmacı Arif Nevşahi tarafından **Sevakıbu'l-Menakıb** adlı eserin nüshaları tahkik edilerek araştırma eseri ortaya çıkmıştır. Makalenin yazarı, Arif Nevşahi tarafından yayına hazırlanan **Sevakıbu'l-Menakıb** adlı eserin “Mukaddime, Dokuz Zikir (Bölüm), Hatime (Sonuç)” bölümlerinden oluştuğunu belirtmiştir. Son kısımda ise **Sevakıbu'l-Menakıb** hakkında Osmanlı döneminde yapılan çalışmalardan ve adı geçen eserin Mevlevilik araştırmalarına olan katkısından bahsedilmiştir.

22) ALKAN, Mustafa

“Germiyan İlinde Bir Sûfî: Said Emre (Zaviyesi, Mezarı, Şiirleri ve Menkıbeleri)”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 38, Yaz 2006, s. 25-47.

Bu çalışmada Said Emre'nin tarihi kişiliği, vakfı, zaviyesi, mezarı, şiirleri ve menkıbeleri incelenmiştir. Said Emre hakkında anlatılan pek çok menkıbeye yer

verilirken anlatanların da isimleri belirtilmiştir. Ayrıca birden fazla Said Emre olabilme ihtimalleri sorgulanmıştır.

23) ALPTEKİN, Ali Berat

“Yunus Emre Menkabelerinin Motif ve Tip Yapısı”, **Türk Folkloru**, C. 8, S. 86, 1986, s. 6-8.

Bu çalışmada efsanelerin bir tasnifine yer verilmiş, Türklerin İslamiyet’i kabul etmesinin ardından oluşan Satuk Buğra Han menkıbesi ve daha sonra İslamiyet’in etkisi, göçler gibi etkilerin ardından yetişen veliler ve menkıbevi hayatlarının ortaya çıktığı söylenmiştir. Yunus Emre hakkındaki menkıbelere ulaşabileceğimiz kaynaklar işaret edilmiştir. Daha sonra bu menkıbelerde tespit edilen motifler sıralanmıştır. Bu motifler açıklanırken menkıbelerden de örnekler verilmiş, **Motif Index of Folk Literature**’teki numaraları belirtilmiştir.

24) ALPTEKİN, Ali Berat

“Saltuknâme’de Yer Alan Efsanelerin Günümüz Sözlü Kültürüne Yansıması”, **Milli Folklor**, S.98, 2013, s. 5-18.

Bu çalışmanın başında menkıbe kavramının tanımı yapılarak özellikleri üzerinde durulmuştur. Yazar menkıbeleri tür olarak efsanelerin içerisinde değerlendirmiştir. İslamiyet öncesi dönemde efsaneler içerisindeki motifler İslamiyet’in kabulü ile yeni bir şekle girmiştir. **Saltukname** adlı eserin müellifi, eserin kaleme alınışı, nüsha özellikleri, içerik, şekil ve üslup özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Sarı Saltuk’un hayatı hakkında bilgi verilerek Sarı Saltuk üzerine yapılan çalışmalar belirtilmiştir. Yazar, **Saltukname**’de anlatılan dokuz menkıbeyi aktarmıştır. Bu menkıbeler; Ağız Yarının Pınara, Göle Tükürülmesiyle Suyun Tatlanması ve Pınarların Kökeni, Aslana Binip Yılanı Kamçı Yapma, Deniz Üzerinde Yürüme, Şehrin Sulara Gömülmesi, Taş Kesilme, Dağlarla İlgili Efsaneler, Ağaçlarla İlgili Efsaneler, Ankabil Adlı At ile Gemiyi Takip Etme, Hamamda Yanmama’dır. Makalenin sonuç kısmında **Saltukname**’de yer alan menkıbelerin günümüz sözlü kültürüne etkisi değerlendirilmiştir.

25) ALPTEKİN, Ali Berat

“Saltuknâme’nin Geçiş Dönemleri Açısından Değerlendirilmesi”, **Milli Folklor**, S. 101, 2014, s. 51-59.

Bu çalışmanın başında Türk folkloru ve halk edebiyatının beslendiği kaynak çeşitleri belirtilmiştir. Ardından kaynak çeşitlerinden; yazılı kaynaklara mensup olan **Saltukname** adlı eser hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Yazar, **Saltukname**’de geçen doğum, evlenme ve ölüm âdetlerini başlıklar halinde incelemiştir. Bu bağlamda **Saltukname**’den adı geçen konulara dair alıntılar yapılmıştır. Alıntılar içerisinde birçok olağanüstülükler yer veren menkıbeler de bulunmaktadır. Çalışmada, **Saltukname**’de geçen bu tarz anlatılar çeşitli yönlerden tahlil edilmiştir. Makalede, **Saltukname**’de anlatıldığı şekliyle doğum, evlenme ve ölüm âdetleri vurgulanmakla beraber Türk kültürünün önemli kaynakları ile karşılaştırma ve modern çalışmalara da atıf yapılmaktadır. Makalenin sonuç kısmında **Saltukname** adlı eserin önemi ve eserdeki doğum, evlenme ve ölüm âdetleri hakkında genel değerlendirmeler yer almıştır.

26) ALTINOK, Baki Yaşa

“Hacı Bektaş Veli Hakkında Yazılmış Bir Menakıbnâme ve Bu Menâkıbnamede Belirtilen Anadolu’daki Alevi Ocakları”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, C. 9, S. 27, 2003, s. 177-194.

Bu çalışmada Hacı Bektaş Veli hakkında yazılmış bir menakıpname tanıtılmış ve bu menakıpnameden hareketle Anadolu’daki Alevi ocakları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma eser hakkında genel bilgilerin verilmesi ve verdiği bilgiler bakımından öneminin belirtilmesiyle başlamıştır. Daha sonra Alevilik konusu incelenmiştir. Daha sonra **Kerâmatı Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli** başlığını taşıyan menakıpname metni sunulmuştur. Metinde Hacı Bektaş Veli hakkında anlatılan menkıbelerin yanında hizmetinde olanların hayatları, görevleri gibi bilgiler de yer almaktadır.

27) ANHEGGER, Robert

“İstanbul Su Yollarının İnşasına Aid Bir Kaynak: Eyyûbî’nin Menakıb-ı Sultan Süleyman’ı”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, C. 1, S. 1, s. 119-138.

Bu çalışmada ilk olarak makalenin konusu olan menakıpnamenin şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından eserin müellifi hakkında eserde ve kaynaklarda geçen bilgiler aktarılmıştır. Eser, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) ve onun faaliyetlerinden bahsetmektedir. Bu açıdan tarihi bazı bilgilere ulaşma imkanı vardır. Özellikle su yolları konusunda başka kaynaklarda olmayan bilgiler vermiştir. Makalede, **Menakıb-ı Sultan Süleyman**’dan alıntılar yapılarak açıklamalara kanıt oluşturulmuştur. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

28) ARAS, Ahmet

“Anadolu Kültüründe Yedi Uyurlar”, **Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 6, 2008, s. 87-93.

Bu çalışmada öncelikle Roma İmparatorluğu ve bu imparatorluğun Hristiyan inancına bakışının tarihsel süreci ele alınmıştır. Hristiyanlıkta Yedi Uyurlar olarak bilinen hikâyenin nasıl bir inanç ortamında şekillendiğine dikkat çekmek amacıyla o dönemin Hristiyanlık için önemli merkezleri; Efes ve Tarsus hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin devamında Yedi Uyurlar ile ilgili Hristiyan kültüründeki hikâye aktarılmıştır. Yazar, Hristiyan kültüründe yer alan Yedi Uyurlar hikâyesi ile İslam’daki Ashab-ı Kehf arasındaki benzerlik ile farklılıklara dikkat çekmiştir.

29) ARAS, Enver

“Türklerde Hıdırellez Geleneği”, **Milli Folklor**, S. 54, Yaz 2002, s. 39-54.

Bu çalışmada Türkler arasındaki Hıdırellez kutlamaları anlatılmıştır. Türklerde gelenek olan Hıdırellez kutlamalarına geçilmeden önce Hızır kavramı, Hızır’ın kimliği, yaşadığı zaman, ebedi yaşayıp yaşamadığı, Kur’an-ı Kerim’deki

yeri; Hz. İlyas'ın Kur'an-ı Kerim ve İslami kaynaklardaki yeri, Hızır'la İlyas'ın arasındaki ilişki, ziyaret yerleri, edebiyatımızdaki Hızır-İlyas vb. hususlara kısaca bakılmıştır. Edebiyatımızda Hızır-İlyas konusu “Destan ve Efsanelerde Hızır”, “Tasavvuf ve Menkıbelerde Hızır”, “Aşık ve Divan Edebiyat'ında Hızır” başlıkları altında incelenmiştir. Bu konular incelenirken Hızır ve İlyas hakkında menkıbeler de aktarılmıştır. Çalışmada Hızır'a atfedilen menkıbelerin gerçeklik payı ve edebiyatımızdaki destan ve efsanelerle olan benzerlikleri incelenmiştir. Verilen bu bilgilerden sonra Hıdırellez'in anlamı, tarihçesi, ritüelleri, rivayetleri ve kutlamaları incelenmiştir. Hıdırellez rivayetleri anlatılırken Lokman-ı Perende ve Hacı Bektaş Veli menkıbesinden de bahsedilmiştir.

30) ARAT, Celal

“Tarihe Geçmiyen Bir Kahramanlık ve Büyüklük Menkıbesi”, **Bellekten**, C. 1, S. 1, 1937, s. 20-25.

Bu çalışmada yazar giriş kısmında kendi hayatına dair ve olayın yaşandığı döneme yönelik bilgi vermiştir. Olay I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin savaştığı Çanakkale Cephesi'nde geçmiştir. Yazar o döneme dair anılarını aktarmakta olup bu anlatılan anılar dışında bir menkıbeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla makalenin başlığında menkıbe yer almasına rağmen içeriğinde herhangi bir menkıbe anlatılmamaktadır.

31) ARBAŞ, Hamit

“Sanatı Halk İnançları ve Menkıbeleri Üzerinden Yeniden Kurmak: Bektaşî Sanatı ve Ehlileştirilen Ejderha Motifi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 9, S. 42, Şubat 2016, s. 875-880.

Bu çalışmada Bektaşî sanatçısı ve sanatı hakkında bilgiler verilmiş, yorumlar yapılmıştır. Resimlerin teknikleri, kategorisi, kişileri, konuları, mekânları vb. ele alınmış, ayrıca süsleme ve anlatım esaslı olarak Bektaşî sanatı da analiz edilmiştir. Daha sonra Sarı Saltuk ve Hacı Bektaş Veli'nin ejderha üzerinde olduğu bir minyatürün anlam kodları açıklanmıştır. Bununla ilişkili olarak ejderha motifi

açıklanmış, Sarı Saltuk'un ejderha öldürme menkıbesinden bahsedilmiş ve kaynaklarına yer verilmiştir.

32) ARIK, Selim

“Kerâmet ve Firâset Bağlamında Muvâfakât-ı Ömer (R.A.)”, **Diyanet İlmî Dergi**, C. 41, S. 4, 2005, s. 115-128.

Bu çalışmada ilk olarak kerametın tanımı ve özelliklerinden bahsedilmiş, daha sonra ona yakın bir kavram olan mucize ile farklı yönleri ortaya konulmuştur. Olağanüstü haller ile ilgili olarak istidrâc, ihânet, irhâsât gibi kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Kerâmete örnek olarak da Kur'an-ı Kerim'de anlatılan bazı kıssalar, hadis kitaplarında anlatılan Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir ve diğer sahabelere atfedilen olaylar örnek gösterilmiştir. Daha sonra firâsetin tanımı yapıp üç türü olduğu belirtilerek bunlar açıklanmıştır. İlham kavramının da açıklanmasından sonra Muvaffakât-ı Ömer kavramının tanımı yapılarak bu anlamdaki örneklerle yer verilmiştir. Bu makale veliler dışında halife ve sahabelerden zuhur ettiğine inanılan olağandışı hallerin de keramet olarak isimlendirildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

33) ASLAN, Ahmet

“Şeyh Hayat b. Kays el-Harranî'nin Hayatı, Kerametleri ve Bazı Hikmetli Sözleri”, **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 30, 2013, s. 63-87.

Bu çalışmanın girişinde el-Harranî'nin yaşadığı döneme ve öncesinde İslam coğrafyasının içinde bulunduğu duruma ve bu dönemde yaşanan sorunlara değinilmiştir. Ardından el-Harranî'nin doğup büyüdüğü Harran'daki siyasi, dini ve kültürel ortamdan bahsedilmiştir. Ardından el-Harranî hakkında başlıklar altında detaylı bilgiler verilmiştir. Bu başlıklar; ismi ve nesebi, doğumu ve yetişmesi, dini şahsiyeti, vefatı, kaynaklarda anlatılan kerametleri, hikmetli sözleri olmak üzere altı tanedir. Şeyh Hayat b. Kays el-Harranî'nin gösterdiği kerametlere makale içinde örnekler verilmiştir. Makalenin sonuç kısmında yapılan değerlendirmeler ile çalışma sonlandırılmıştır.

34) ASLAN, Namık

“Hz. Ali Cenknemeleri Bağlamında Bir Eser (Destan-ı Ejderha ve Bazı Motifleri Üzerine)”, **Milli Folklor**, S. 111, 2016, s. 208-219.

Bu çalışma, Türk edebiyatında şamanlıktan dervişliğe geçiş sürecinde halk anlatılarına değinerek başlamıştır. Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde derviş ozanların önemine vurgu yapılmıştır. Bu kişiler etrafında şekillenen menakıpname türündeki eserlerin başkahramanı olarak Hz. Ali’nin seçilmesinin nedenleri belirtilmiştir. Bu bağlamda Hz. Ali ve ejderha destanı aktarılmıştır. Makalede, **Ejderha Destanı**’nda Hz. Ali ve Zülfikar arasında geçen diyaloglar sırasında ortaya çıkan motifler incelenmiştir. Bu motifler arasında ejderha ve cennet elması üzerinde durularak adı geçen eserden çeşitli alıntılar yapılarak incelenmiştir. **Destan-ı Ejderha**’nın içerisinde bulunduğu mecmuanın nüsha özellikleri, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Farklı nüshalar arasında bazı karşılaştırmalar yapılmıştır. Makalenin sonunda **Destan-ı Ejderha** adlı eserin metni aktarılmıştır. Çalışmada incelenen destan menkıbevi özellikler göstermektedir.

35) ASLANOĞLU, İbrahim

“Pir Sultan Abdal ve Hızır Paşa”, **Türk Folkloru**, S. 1, 1979, s. 22-26.

Bu çalışmada yazar Pir Sultan Abdal’ın köyüne yaptığı ziyaretler sırasında dinlediklerini ve gözlemlerini aktarmıştır. Hızır Paşa ve Pir Sultan Abdal arasında geçtiğine inanılan menkıbenin doğruluğu tartışılmış, bahsi geçen Hızır Paşa’nın kim olduğu hakkında bilgilere yer verilmiştir.

36) ASLANOĞLU, İbrahim

“Zara’da Şeyh Merzuban Tekkesi”, **Türk Folkloru**, S. 43, 1983, s. 28-29.

Bu çalışmanın başında Şeyh Merzuban Tekkesi’nin bulunduğu konum hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, köyde ve tekkede yaşadıklarını ve gözlemlerini aktarmıştır. Tekkenin iç ve dış yapısı ile orada bulunan objelerin tasviri yapılmıştır. Yazar, bizzat gözlemlediği tekkede bulunan görevli tarafından Şeyh Merzuban

hakkında bilgilendirilmiştir. Yerel kaynaklar tarafından derlenen Şeyh Merzuban’a atfedilen çeşitli kerametler anlatılmıştır. Yerel kaynağın verdiği bilgiye göre Şeyh Merzuban’ın menakıpnamesi varmış ama daha sonra kaybolmuş. Tekkeye ait vakfiyelerin bulunduğu belirtilmiştir. Makalenin sonunda tekke çevresinde oluşan halk inançlarına da yer verilmiştir.

37) AŞKAR, Mustafa

“Kadın Sûfileri Anlatan Bir Menâkıbnâme: Menâkıb-ı Veliyyâtı’n-Nisâ”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 5, S. 13, 2004, s. 75-98.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname türü incelenmiş, tasavvuf tarihi açısından önemi ele alınmıştır. İncelemeler yapılırken bu alanda uzman olan araştırmacıların yaptığı değerlendirmelere de yer verilmiştir. Daha sonra menakıpnamenin nüshalarına, müellifine, şekil ve içeriğine değinilmiş, sonrasında menakıpname metni sunulmuştur.

38) AŞKAR, Mustafa

“Ömerü’l-Fuâdî’nin Menâkıbnâmesine Göre Şeyh Şâbân-ı Velî’nin Tasavvufî Şahsiyetine Bir Bakış”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 13, S. 30, 2012, s. 1-32.

Bu çalışmada üç ana bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde menakıpname türünün tanımı yapıldıktan sonra tasavvuf tarihi açısından önemine etraflıca değinilmiştir. İkinci bölümde **Menâkıb-ı Şeyh Şâbân-ı Velî** isimli eserin tanıtımı yapılmıştır. Eser ve müellifi hakkında bilgi verilmiş, menakıpnameyi oluşturan beş bölüm incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde söz konusu eserden yola çıkılarak Şeyh Şâbân-ı Velî’nin hayatı anlatılmış, tasavvufî şahsiyeti hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler yapılırken eserden örnek menkıbelere yer verilmiştir. Çalışmada yer verilen menkıbeler arasında söz konusu eser dışında kaynaklardan da faydalanılmıştır.

39) ATALAN, Mehmet

“Şii Kaynaklarda Muhammed b. Hasan el-Mehdi’nin Tarihi ve Menkabevi Kişiliği”, **Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 7, 2002, s. 95-112.

Bu çalışmada on ikinci imam olarak kabul edilen Muhammed b. Hasan’ın tarihi ve menkıbevi kişiliğini anlatmak amaçlanmıştır. Birinci bölümde Muhammed b. Hasan’ın tarihi kişiliğine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise menkıbevi hayatı aktarılmış, anlatılan rivayetlere ve mehdilik konusuna değinilmiştir. Şii kaynaklardan faydalanılan çalışmada on iki imam inancının yanında Muhammed b. Hasan’ın doğumu ve varlığı konusundaki rivayetler incelenmiştir.

40) ATASEVER, Muhammet

“Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi’nde Motifler”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 5, 2017, s. 11-32.

Bu çalışmada ilk olarak menkıbe, seyahatname ve motif kavramlarının tanımı yapıp çeşitli özelliklerine değinilmiştir. Menkıbelerin tarihi süreçte oluşumuna da yer verilmiştir. Makalede, Evliya Çelebi’nin **Seyahatnâmesi**’nde tespit edilen menkıbeler, Anadolu sahası özelinde Ahmet Yaşar Ocak’ın menakıpnameler ile ilgili motif tasnifinden hareketle incelenmiştir. Evliya Çelebi’nin **Seyahatname** adlı eserinde var olan yüz yedi menkıbeden hareketle on altı ana, otuz üç alt başlık altında motifleri kategorize edilmiştir, eserde karşılaşılmayan; fakat Ahmet Yaşar Ocak’ın tasnifinde yer alan motif başlıkları da çıkarılmıştır. Motiflerin ana başlıkları; velinin kendi vücudunda cereyan eden, tabiat varlıkları ve eşya üzerinde cereyan eden, hayvanlar üzerinde cereyan eden, gizli şeyler üzerinde cereyan eden, mukaddes, insanüstü ve gizli güçler üzerinde cereyan eden, biyolojik mahiyette, veliliğini kabul edenlere yönelik, veliliğini kabul etmeyenlere yönelik, dua ve/veya beddua, rüya, kerameti ortaya çıkınca vefat etme, kaybolma/yok olma, bilinmeyenleri bildirme, birlikte doğma ve/veya birlikte ölme, şekil değiştirme, olağanüstü varlıklarla konuşma keramet motifleri şeklindedir. Bu motiflerin her biri incelenirken

Seyahatname adlı eserden alıntılar yapılmıştır. Makale sonuç kısmında yer alan değerlendirmeler ve ulaşılan neticelerle sona ermiştir.

41) ATLI, Sagıp

“Şeyh Şa’bân-ı Velî’nin Türbesi Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar”, **Sûfî Araştırmaları**, S. 6, 2012, s. 51-64.

Bu çalışmanın başında Kastamonu şehrinin evliya şehri olarak anılması ve Türkler açısından kültürel anlamdaki önemi üzerinde durulmuştur. Şeyh Şaban-ı Velî’nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Ardından keramet ve menkıbe kavramı incelenmiştir. Bu bağlamda **Menakıb-ı Şaban-ı Velî** adlı eserin müellif, nüsha, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi sunulmuştur. Şeyh Şaban-ı Velî’ye dair içerisinde birçok keramet barındıran menkıbeler aktarılmıştır. Şeyh Şaban-ı Velî’nin türbesi etrafında oluşan inanç ve uygulamalar ayrı bir başlık halinde incelenmiş ve türbenin yöre halkı ile ziyaretçiler üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Bu inceleme sırasında yazılı kaynakların dışında sözlü kaynak kişilerden de yararlanılmıştır. Makale ulaşılan neticelerin değerlendirildiği sonuç kısmıyla sona ermiştir.

42) ATLI, Sagıp

“Gürol Pehlivan ‘Manisa Şehrinde Evliya Kültü’ İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2012, s. XVI+271.”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 9, 2013, s. 2677-2679.

Bu çalışmanın başında “veli kültü” kavramının tanımı yapılarak özellikleri ortaya konmuştur. Ardından Gürol Pehlivan tarafından hazırlanan **Manisa Şehrinde Evliya Kültü** adlı eserin basım yeri ve yılı, yayınevi gibi bilgiler verilmiştir. Eserin muhteva, üslup ve şekil özellikleri hakkında bilgi aktarılmıştır. Makalede, kitabın kapak görseline yer verilmiştir. Adı geçen kitabın ön ve arka kapağında yer alan toplam beş adet fotoğrafın nereler olduğu tanıtılmıştır. Ayrıca kitabın arka kapağında yer alan tanıtım yazısına dair bilgilere yer verilmiştir. Yazarın verdiği bilgiye göre kitap, “Velilerin Kimlikleri, Ziyaret Mahalleri, İnançlar ve Uygulamalar ve

Anlatılar” olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmada, kitabın giriş kısmından başlayarak tüm bölümler kısa kısa tanıtılmıştır. Makalenin sonunda Gürol Pehlivan tarafından hazırlanan kitabın Manisa’daki yatırların incelenmesi ve kendinden sonraki çalışmalara metodolojik olarak yol göstermesi bakımından önemi vurgulanmıştır.

43) ATLI, Sagıp

“Kastamonu Taşköprü’de Veli Kültü I”, **Sufi Araştırmaları**, S. 15, 2017, s. 43-64.

Bu çalışmada ilk olarak veli, kült, keramet ve menkıbe kavramları açıklanmıştır. Daha sonra birinci bölümde “Taşköprü’de Tasavvufi Hayat” başlığı altında bilgiler verilmiştir. İkinci bölüme gelindiğinde ise “Abdal Hasan ve Türbesi Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar” başlığı altında Abdal Hasan’ın hayatı, türbesi, türbesi etrafında oluşan inanç ve uygulamalar incelenmiştir. Bu başlıklar incelenirken Abdal Hasan hakkında menkıbeler ve rivayetler nakledilmiştir. Çalışma sonuç bölümünde verilen bilgilerle sonlandırılmıştır. Çalışmanın ekler kısmında Abdal Hasan’ın türbesi ve çevresine ait fotoğraflar paylaşılmıştır.

44) ATMACA, Veli

“Hadisleri Bakımından Cevahiru’l-Ebrar min Emvaci’l- Bihar (Yesevi Menakıbnamesi) Üzerine Bir İnceleme: An Essay on the “Cevahiru’l-Ebrar min Emvaci’l- Bihar (Yesevi Menakıbnamesi)” from the Perspective of the Hadith”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 11, S. 2, 2001, s. 327-344.

Bu çalışmada ilk olarak Türkler arasında İslamiyet’in yayılması konusunda son derece etkili olan Hoca Ahmed Yesevi’den (ö. 1166) bahsedilmiştir. Bu öneminden dolayı Yesevi literatüründe geçen hadislerin muhtevası ve kaynakları önem arz etmektedir. Bu çalışmada da **Cevahiru’l-Ebrar min Emvaci’l- Bihar** adlı eserdeki hadisler incelenmiştir. Tasavvuf kaynaklarında hadislerin geniş biçimde yer almasının nedenleri ortaya konmuştur. Ardından “Rivayetler” başlığı altında yukarıda adı geçen eserdeki hadisler belirtilmiştir. “İstatistiki Bilgiler” başlığı altında toplamda 44 rivayetin aktarıldığı belirtilmiştir. Aktarılan rivayetler de sıhhat yani

doğruluk açısından sayısal verilerle ortaya konmuştur. Makalenin sonunda **Cevahiru'l-Ebrar min Emvaci'l- Bihar** adlı eser üzerine değerlendirmelere yer verilmiştir.

45) AVCI, Ülkü Pınar

“Unutulan Bir Gönül Eri: Şeyh Mehmed-i Dağı”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, S. 24, 2002, s. 17-22.

Bu çalışmanın başında Gelibolulu Âli (ö. 1600) tarafından yazılan **Şeyh Mehmed-i Dâğî Menakıbı** hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Makale iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda tarihi bilgiler ışığında Şeyh Mehmed-i Dâğî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Osmanlı Sultanı III. Murad (1574-1595) ile Şeyh Mehmed-i Dâğî arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Makalenin ikinci bölümünde Şeyh Mehmed-i Dâğî hakkındaki menkıbe ve halk rivayetlerine yer verilmiştir. Yazar Değirmendüzü köyünde görev yapan bir Türkçe öğretmeni Hasan Avcı'nın rehberliğinde Şeyh Mehmed-i Dâğî'nin menkıbelerini okuyucuya aktarmıştır.

46) AVÇIN, Mehmet

“Bir Siyasetnâme Olarak Ahlâk-ı Muhsinî”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 2, 2012, s. 145-160.

Bu çalışmada ilk olarak siyasetname kavramının tanımı yapılmıştır. Türklerde siyasetname geleneğinin temelleri ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Siyasetname türündeki eserlerin yazılma nedenleri ve fonksiyonlarına değinilmiştir. Siyasetnameler konusunda çeşitli uzmanların görüşüne yer verilmiştir. Makalede Hüseyin Vâiz-i Kâşîfi'nin (ö. 1504/1505) müellifi olduğu ve Germiyanlı Firâkî Abdurrahman Çelebi'nin tercümesini yapıp Kanunî'nin oğlu Şehzâde Bayezid'e (ö. 1562) sunduğu **Ahlâk-ı Muhsinî**'nin ahlak konulu eserlerden siyasetnâme türüne ait olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda eserin müellifi, tercüme eden kişi ve adı geçen eserin Anadolu coğrafyasında farklı zamanlarda yapılan tercümeleri hakkında bilgi verilmiştir. **Ahlâk-ı Muhsinî** adlı eserin şekil, içerik ve üslup

özellikleri ortaya konarak eserde zamanla meydana gelen değişimler açıklanmıştır. Hikâye ile öğretim metodunun benimsendiği eserde menkıbelerin de mevcut olduğu belirtilmiştir. Eser kırk bölümden oluşmaktadır ve makalede bu bölümlerin adı verilmiştir. Bu kırk bölümde ne anlatıldığına dair açıklamalar yer almıştır. **Ahlâk-ı Muhsinî** ile Nizamülmülk (ö. 1092) tarafından yazılan **Siyasetname** ve **Ahlâk-ı Nâsirî** adlı eserler bazı yönlerden karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda **Ahlâk-ı Muhsinî**’den bazı alıntılar yapılmıştır. Makalenin sonunda ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

47) AYAR, Ali Rıza; ÖZEL, Recep Orhan

“Osman Fevzi Olcay’ın “Menâkıb-ı Mîr Hamza Nigârî” Adlı Risalesi”, **Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 3, 2014, s. 187-201.

Bu çalışmada öncelikle risalenin yazarı olan Osman Fevzi Olcay’ın hayatı hakkında bilgi verilmiş, daha sonra müellifin telif ve derleme türündeki 11 eseri tanıtılmıştır. Risale muhteva bakımından dört ana bölümde incelenmiştir. Çalışmada yer alan bu bölümler Mîr Hamza Nigârî’nin soyu ve memleketi, şekil ve şemaili, eserleri ile başta gelen mürit ve talebelerinden oluşmaktadır. Mürit ve talebeleri bölümünde önemli yedi kişi hakkında bilgi ve şiirlerinden örnekler verilmiştir.

48) AYDIN, Hayati

“İslâm İnançları Açısından Mucize, Kerâmet, Sihir ve İstidrac Kavramları Üzerine Bir İnceleme”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 32, 2015, s. 105-137.

Bu çalışmada ilk olarak rasyonalizm ve pozitivizmin etkisiyle dini değerlere yaklaşımdaki bazı problemlere değinilmiştir. Yazar bu konuda bazı tartışmalı sorular sorarak kaynaklar üzerinden bunlara cevap aramıştır. Ardından Kur’ân-ı Kerim’de belirtilen dört olağanüstü olay başlıklar halinde açıklanmıştır. Bunlar; mucize, keramet, sihir ve istidrac’tır.

Çalışmada bu dört kavramın tanımı, ayırt edici özellikleri, tartışmalı konuları ve İslam alimlerinin bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir. Dört kavram tartışılırken de Kur'ân-ı Kerim'den bazı ayetlerden alıntı yapılmıştır. Dört kavram birbiriyle mukayeseli bir şekilde ele alınarak İslamî bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Yazar, çalışmayı sonuç kısmında yaptığı değerlendirmelerle sonlandırmıştır.

49) AYDINLI, Yaşar

“Menakıbu Ma'rûf el-Kerhî”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, 1986, s. 141-144.

Bu çalışmada kitap tanıtımı yapılmıştır. Öncelikle eserin müellifi İbn el-Cevzi hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra **Menakıbu Ma'rûf el-Kerhî** adlı eser bölümleri, konuları, nüshaları, boyutları gibi pek çok yönden ele alınmıştır.

50) AYKUT, Altan

“İvan Peresvetov ve Sultan Mehmet Menkıbesi”, **Belleten**, S. 184, 1982, s. 861-882 .

Bu çalışmanın başında Rus yazar İvan Peresvetov tarafından yazılan **Başvuru** adlı eserin bir bölümü niteliğinde olan **Sultan Mehmet Menkıbesi** hakkında tanıtıcı bilgiler yer verilmiştir. Ardından İvan Peresvetov'un hayatı ve eseri **Sultan Mehmet Menkıbesi**'nin içerik ve üslup özelliklerine değinilmiştir. Makalede Rus tarihinin bir kesiti sunulmuş ve İvan Peresvetov'un siyasal düşüncelerini **Sultan Mehmet Menkıbesi** üzerinden aktardığı belirtilmiştir. Yazar bu bağlamda İvan Peresvetov'un eserini siyasal bir ütopyaya benzetir. Makalede, Sultan Mehmet'in Hz. İsa'yı rüyasında görmesi gibi bazı menkıbeler aktarılmıştır. Makalenin sonunda yer alan değerlendirmelerden sonra **Sultan Mehmet Menkıbesi**'nin günümüz Türkçesine aktarılmış hali sunulmuştur.

51) AYVA, Aziz

“Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan ‘Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme’ Motifi Üzerine”, **Milli Folklor**, S. 76, 2007, s. 191-201.

Bu çalışmanın başında efsane kavramının tanımı yapılarak özellikleri sıralanmıştır. Anadolu’da ve bütün Türk dünyasında belirli yerler üzerine efsane-menkıbelerin olduğuna dikkat çekilmiştir. Yazar, hazırlamış olduğu **Anadolu Göl Efsaneleri (İnceleme-Metin)** adlı yüksek lisans tezini kaynak göstererek göl efsanelerinin yoğunlaştığı konu ve motifleri sıralamıştır. Daha sonra Beyşehir ve civarında evliyaların hayatları etrafında görülen “göl üzerinden yürüyerek geçme” motifli menkıbenin metni verilmiştir. Makalede bahsi geçen motifte bir şaman efsanesi ve Anadolu’nun çeşitli yerlerinde anlatılan gölle ilgili menkıbelere yer verilmiştir. Göl üzerinden yürüyerek geçme motifi hakkındaki menkıbelerin kaynağı konusunda çeşitli menakıpnamelelere değinilmiştir. Makalenin ekler kısmında; Gölde Yürüyen Kervan, Yörük Kervanı, Gölyazı, Postacının Gölde Geçmesi, Gölde Geçen Tüccar, Cemâl Abdal, Hacı Baba Ziyareti, Hıdır Abdal Sultan, Somuncu Baba, Şeyh Hamza (Sultan Hacı Hamza), Çobanın İbadeti isimlerini taşıyan gölle ilgili on bir adet menkıbe aktarılmıştır.

52) BAKAN SARITAŞ, Dilek

“Hûbyâr Sultan ve Hûbyâr Ocağı Üzerine”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 11, 2016, s. 245-268.

Bu çalışmada öncelikle tarihsel veriler ışığında iki Hubyar’ın olduğu belirtilerek halk arasında bu iki kişinin tek şahıs olarak anıldığına dikkat çekilmiştir. Hubyar Sultan’ın hayatı hakkında bilgi verilmiş ve onun Alevi-Bektaşî geleneği içerisindeki önemine vurgu yapılmıştır. Ardından ocak ve ocaklık kavramı incelenmiş ve Hubyar Ocağı’nın tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin devamında menkıbe kavramına değinilmiş ve Hubyar Sultan’ın menkıbeleri aktararak birçok kerameti ortaya konmuştur. Yazar, aktardığı kerametleri hem yazılı hem de saha araştırmalarında görüştüğü sözlü kaynaklar vasıtasıyla elde etmiştir. Makalede görsel materyallerden de yararlanılmıştır. Hubyar Sultan köyü ve

kerametlerinin yaşandığına inanılan yerlerin fotoğrafları eklenmiştir. Makalenin sonuç kısmında elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

53) BAKİ, Yasemin

“Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde Yer Alan Menkıbeler”, **Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C. 1, S. 2, 2012, s. 37-57.

Bu çalışmanın başında tasavvuf geleneğinin tarihsel gelişim süreci ele alınmıştır. Ardından menkıbe kavramı hakkında bilgi verilmiş ve menakıpnamelerin oluşumu ele alınmıştır. Anadolu’nun önemli mutasavvıflarından biri olan Mevlana’nın hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Mevlana’nın yaşadığı döneme değinilmiş ve araştırmacıların Mevlana hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Mevlana’nın en önemli eseri olan **Mesnevi** hakkında bilgi verilip adı geçen eserin insanlar üzerinde etkili olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu makalede **Mesnevi** isimli eserde sıkça yer verilen menkıbeler, velilerin isimleri etrafında bir araya getirilmiştir. Bu menkıbeler özetlenerek sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada ise; isimleri ve tarihi kişilikleri belli olanlar ve olmayanlar şeklinde bir ayırım yapılmıştır. Bunun yanında ayrı bir başlık olarak **Mesnevi**’de sadece isimleri geçen velilere değinilmiştir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

54) BALCIOĞLU, N. R.

“Gerdek Kayası ve Havuz Başı”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1 , S. 21, 1951, s. 333-334.

Bu çalışmada yazar tespit ettiği hikâyelerin toplandığı kitabından ve hikâye tespit etmekteki amacından bahsetmektedir. Daha sonra adı geçen hikâyeleri yorum yapmadan aktarmaktadır. “Gerdek Kayası” hikâyesinde melekler yardımıyla bir mağaraya kurulan evden söz edilmektedir. “Havuz Başı” hikâyesinde ise havuzla ilgili çeşitli rivayetlerden bahsettikten sonra Hz. İbrahim’in ateşe atıldığı menkıbeden de bahsetmektedir. Çalışmada hikâye olarak adlandırılan anlatılar menkıbevi özellikler taşımaktadır.

55) BARDAKÇI, M. Necmettin; SARIKAYA, M. Saffet; GÜRKAN, Nejdett
“XIV. Yüzyıl Rifâi Şeyhi İbnü’s-Serrâc’ın Velayet ve Kerâmet Anlayışı”, **Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 31, 2013, s. 89-107.

Bu çalışmanın giriş kısmında İbnü’s-Serrâc’ın (ö. 929) hayatı hakkında hem kendi eserlerinden hem de başka kaynaklardan faydalanarak bilgi verilmiştir. Makalede İbnü’s-Serrâc’ın tasavvufî düşüncelerini nazari olarak açıkladığı **Teşvîku’l-ervâh ve’l-kulûb ila zikri Allâmi’l-guyûb** ile evliya menkıbeleri olan **Tüffâhu’l-ervâh ve miftâhu’l-irbah** adlı eserleri üzerinde önemle durulmuştur. Eserlerin fiziki özellikleri ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiştir. İbnü’s-Serrâc’ın diğer eserleri günümüze ulaşmadığı için sadece isimlerine yer verilmiştir. Ardından İbnü’s-Serrâc’ın tasavvufî düşünceleri detaylı şekilde açıklanmıştır. Bunu yaparken ana olarak iki başlığa yer vermiştir. Bunlar; tâlibde bulunması gereken hasletler ve talibi helake götüren hasletlerdir. Bunların altında birçok alt başlığa yer verilmiştir. Ayrıca çalışmada Serrâc’a atfedilen menkıbeler de aktarılmıştır.

56) BAYBAL, Sami

“Kıssa-i Ashâb-ı Kehfî Beyân İsimli Yazma Eser Üzerinden Bazı Mûlahazalar”, **Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S.19, 2015, s. 49-63.

Bu çalışmada öncelikle **Kıssa-i Ashâb-ı Kehfî Beyân** adlı eserin müellif, nüsha, şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından **Kıssa-i Ashâb-ı Kehfî Beyân** adlı eser okuyucuya aktarılmıştır. Çalışmada, adı geçen yazma eserden hareketle Ashâb-ı Kehf kıssası irdelenmiş, muhtevasındaki bazı hususlar belirtmek suretiyle bu konudan bahseden diğer eserlerle kıyas yapabilme imkanı ortaya konmuştur. Makalenin ekler kısmında yazmanın orijinaline ait fotoğraflar yer almıştır.

57) BAYRI, M. Halit

“Unkapanı Hakkında Rivayetler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 13, Ağustos 1950, s. 196-197.

Bu çalışmada öncelikle Unkapanı adının nereden geldiği anlatılmaktadır. Daha sonra Unkapanı'nın tanınmış meczuplarından bahsedilmektedir. Çalışmada Evliya Çelebi'nin **Seyahatname**'sinden alınan bir menkıbe yer almaktadır. Bu menkıbe Saçlı Mehmet ile Dördüncü Murad (1623-1640) arasında geçmektedir. Daha sonra Sefer Dede ve Yetmiş Kuruş Dede ile ilgili kaynağı verilmeyen iki menkıbeye daha yer verilmiştir.

58) BAYRI, M. Halit

“Beşiktaş, Kasımpaşaya, Hasköye, Cibali ve Ayakapıya Dair Rivayetler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 15, Ekim 1950, s. 230-231.

Bu çalışmada yazar önce Beşiktaş için kullanılan eski isimlerin rivayetlerinden söz etmektedir. Daha sonra Kasımpaşa hakkında Evliya Çelebi'nin bahsettiği iki meczup anlatılmaktadır. Bu meczuplardan biri olan Boynuzlu Ahmed Dede hakkında bilgiler verilirken üç defa “Kabe'ye gidesin” dediği adamın Kabe'ye gittiği rivayeti aktarılmıştır. Hasköy hakkında da bilgiler verildikten sonra Akşemseddin'in (ö. 1459) diktği beyaz fidan menkıbesinden bahsedilmiştir. Çalışmanın Unkapanı kısmına gelindiğinde Cibali hakkında bilgiler verilmiştir. İstanbul'un fethine katılan Cebe Ali isimli şeyhin kerametleri aktarılmıştır. Son olarak Ayakapısı'ndan ve Aya Dede'den bahsedilmiştir.

59) BAYSUN, M. Cavid

“Emir Sultan'ın Hayatı”, **İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi**, C. 1, S. 1, 1949, s. 77-94.

Bu çalışmanın başında asıl adı Şemsüddin Muhammed olan Emir Sultan'ın Bursa'ya gelişi ve hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Buhara'da başlayan ve Anadolu'da devam eden tasavvufi görüşleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Emir

Sultan'ın menkıbelerinden örnekler aktarılmıştır. Yıldırım Bayezid'in (1389-1403) adamları tarafından öldürölmek istenmesine rağmen keramet göstererek bu durumdan kurtulduğu menkıbeye yer veilmektedir. Diğer bir menkıbe ise Bursa Ulu Camii'nin yapımında Emir Sultan'ın etkisinden bahsetmektedir. Bursa'da yaptığı faaliyetler ve müritleri hakkında bilgi verilmiştir. Emir Sultan'ın halifeleri tarafından yazılan **Menâkıb-ı Emir Sultan** adlı eser hakkında bilgi aktarılmıştır. Emir Sultan'ın bölgedeki toplumsal ve dini yaşayış üzerine etkileri değeriendirilmiştir. Yazar, kullandığı kaynaklar hakkında bilgi vererek çalışmayı bitirmiştir.

60) BEKKİ, Selahaddin

“Bazı Halk Anlatıları ve Dinî Metinlere Göre Kahramanın Mucizevi (Babasız) Doğumu”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, S. 58, 2011, s. 111-130.

Bu çalışmada öncelikle insanın kendi kökeni hakkında ürettiği mitler sıralanmış ve konu hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Türklerin türemelerine ilişkin anlatılarından bahsedilmiş ve bu alanda çalışan bilim insanları belirtilmiştir. Çeşitli kültür ve inançlarda türeme üzerine anlatılardan bahsedilmiştir. Bu konu üzerine çeşitli efsane ve menkıbeler okuyucuya sunulmuştur. Mesela, Satuk Buğra'nın kızı Ala Nur'un Hz. Ali'den gebe kaldığına dair menkıbe bunlardan biridir. Alevi-Bektaşî geleneğinde yer alan menkıbeler; özellikle de Hacı Bektaş Veli'ye ait olanlar üzerinde durulmuştur. Hacı Bektaş Veli'nin eşi Kadıncık'ın hamile kalma menkıbesi bunlardan biridir. Mucizevi (babasız) doğum motifinin ele alındığı bu makalenin sonunda ulaşılan bilgilere dair değeriendirmeler yer almıştır.

61) BERBERCAN, Mehmet Turgut

“Buğra Tezkiresi’nden Parçalar (Transkripsiyon–Dil Özellikleri Üzerine Bazı Açıklamalar–Tercüme), **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 6, S. 4, 2011, s. 431-455.

Bu çalışmada öncelikle **Buğra Tezkiresi (Tezkiretü’l-Bugra)** ya da **Satuk Buğra Han Tezkiresi**’nin Türklerin İslam dinini kabul etmesindeki rolüne ve adı geçen eserde menkıbevi nelerin anlatıldığına değinilmiştir. Satuk Buğra Han ve onun evlatlarının başından geçenlerin anlatıldığı eser, yazar tarafından bir menakıpname olarak tanımlanmıştır. **Buğra Tezkiresi** hakkında çalışma yapan kişiler ve eserin nüshaları tanıtılmıştır. Makalede, **Buğra Tezkiresi**’nin transkripsiyonu (çeviriyazı) sunulmuş ve eserin dil özellikleri üzerine açıklamalar yer almıştır. Dil özellikleri incelenirken alt başlıklar oluşturulmuştur. Makale, **Buğra Tezkiresi**’nin tercümesi ile sona ermektedir. Makalenin son kısmında herhangi bir değerlendirme ya da sonuç yazısı yer almamaktadır.

62) BEŞE, Enver

“Turabi ve Edip Harabi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 20, 1951, s. 319-320.

Bu çalışmada Turabi ve Edip Harabi’nin şairlikleri ve yaşamları hakkında bilgiler verilmektedir. Verilen bilgiler dışında yazar köylerde yaptığı tetkik gezilerinde Turabi Dede hakkında dinlediği iki küçük hikâyeye yer vermiştir. Bu hikâyelerden birinde Turabi Dede’nin karların geçit vermediği bir günde köpekleri salarak yolcu kafilesini kurtarışı ile keramet göstermesi anlatılmaktadır.

63) BİÇER, Bekir

“Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş Velî’ye Göre Anadolu’nun Fethi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi**, S. 38, 2006, s. 7-24.

Bu çalışmada öncelikle Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında etkili olan dini, edebi ve siyasi şahsiyetlerin önemi vurgulanmıştır. Ardından menkıbe ile velayetname kavramının tanımı yapılmış ve tarihi kaynak olma açısından kıymeti vurgulanmıştır. Çalışmada, **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nin müellifi Firdevsî-i Rumî ve eserin yazıldığı dönem hakkında bilgi verilmiştir. Bu bağlamda **Velayetname**’den alıntılar yapılmıştır. Yazar, **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nde anlatıldığı şekliyle Anadolu’nun Türkler tarafından fethini aşamalı bir şekilde incelemiştir. Yapılan alıntılarda birçok menkıbe anlatılmaktadır. Ayrıca **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nde bahsedilen Selçuklu sultanları; Süleyman Şah (1075-1086), Sultan I. Kılıçarslan (1092-1107), Sultan I. Alâaddin Keykubad (1220-1237), Sultan III. Gıyaseddin Keyhüsrev’in (1266-1284) faaliyetleri hakkında bilgi vermiştir. **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nde belirtilen, Anadolu’da fethedilen şehirler ve manevi önderler hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonuç kısmında **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nin tarihi bir kaynak olarak öneminden bahsedilmiştir.

64) BİRDOĞAN, Nejat

“Otman Baba ve Velayetnamesi”, **Folklor/Edebiyat**, S. 16, 1998, s. 22-32.

Bu çalışmanın başında tarihi süreçte Bektaşilik’in Balkanlarda yayılma süreci ve buna dair yazılan eserlerden bahsedilmiştir. Özellikle Sarı Saltuk’un bu noktada önemli bir yer tuttuğu çeşitli kaynaklardan da alıntılar yaparak ileri sürülmüştür. Bulgaristan’da İslamiyet’in yayılması konusunda etkili olan bazı dervişler belirtilmiş ve bunlar arasından makalenin asıl konusunu oluşturan Otman Baba’nın hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Çeşitli eserlerde geçen Otman Baba ve türbesi hakkında verilen bilgilere değinilmiştir. **Otman Baba Velayetnamesi**’nin nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. **Velayetname**’den bazı olağanüstülükler de içeren menkıbeler aktarılmıştır. **Velayetnamede** adı geçen ve İslam tarihi açısından önemli bir konu olan Seb’iyye akımı hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, **Velayetname**’de geçen Otman

Baba ile Fatih Sultan Mehmed (1444-1446, 1451-1481) arasındaki olağanüstülükler de içeren münasebetlere yer vermiştir. **Otman Baba Velayetnamesi**'nin birçok tarihi olay hakkında bilgi verdiği yazar tarafından ortaya konulmuştur. Yazar Otman Baba'nın dolaştığı yerlere ve karşılaştığı Horasan Erenleri'ne de değinmiştir. Makale Otman Baba'nın menkıbevi şekilde ölümünün anlatıldığı kısımla sona ermektedir.

65) BORATAV, Pertev N.

“Ali Rıza Önder, Yaşayan Anadolu Efsaneleri–Kayseri 1955, 76 Sayfa (Yeni Erciyes Yayınları: 2)”, **Milli Folklor**, S. 33, 1997, s. 112-117.

Bu çalışmanın başında makalenin yayına hazırlanma sürecine dair bilgiler ve notlar yer almıştır. Makalede künyesi verilen ve tanıtımı yapılan eserin 23 efsane ihtiva ettiği belirtilmektedir. Efsanelerin derlenip yazıya aktarılmasına dair kullanılan metodoloji hakkında açıklamalar yer almıştır. Esere dair olumlu ve olumsuz eleştiriler sunulmuştur. Yazar, tanıtımı yapılan eserde yer alan efsaneleri tasnif ederek özet halinde okuyucuya sunmuştur. Ana başlıklar; Evliyalar ve Kerametleri, Değişik Bölgeler Üzerine Etiyolojik ve Etimolojik Efsaneler, Aşk Efsaneleri ve Masallara Benzeyen Efsanevi Hikayeler ismini taşımaktadır. Aktarılan bazı efsanelerin menkıbevi özellikler taşıdığı görülmektedir.

66) BORATAV, Pertev N.

“Bektaş Geleneğinde Oğuz Kalıntıları”, **Folklor/Edebiyat**, S. 1, 1994, s. 11-14.

Bu çalışmada ilk olarak Bektaşilere ilişkin menkıbelerin iki temel kaynağı olan **Hacı Bektaş Velayetnâmesi** ve **Saltukname** adlı eserlerde Oğuz geleneğine ait unsurların olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda **Hacı Bektaş Velayetnamesi** ve **Saltukname**'de geçen olay ve bilgiler aktarılmıştır. Bu sayede hem menkıbevi hem de tarihi olarak bu eserlerde yer alan Oğuz geleneği kanıtlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca “Oğuzname” kavramının çeşitli anlamları üzerinde durulmuştur. Son kısımda **Dede Korkut Hikayeleri**'nin on iki başkahramanından biri olan Deli Dumrul'un **Hacı Bektaş Velayetnamesi**'nde bir derviş şeklinde anlatıldığı belirtilmiştir. Deli Dumrul'un başından geçenler **Dede Korkut Hikayeleri**'nde ve **Hacı Bektaş**

Velayetnamesi'nde geçtiği şekilde aktararak karşılaştırma yapılmıştır. Aktarılan metinlerde bazı olağanüstülükler içeren menkıbeler yer almıştır. Çeşitli kaynaklarda da geçen Dumrul ve kelimenin bir versiyonu olan Tuğrul'un üzerinde durulmuştur. Makale yazarın yaptığı değerlendirmelerle sona ermiştir.

67) BÖLÜKBAŞIOĞLU, Osman Saygı

“Fatih Dervişler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 4, S. 76, 1955, s. 1201-1203.

Bu çalışmada ilk olarak Horasan Erleri'nin Türk akın ve fetihlerindeki rolünden bahsedilmiştir. Bu bağlamda Macaristan bölgesinde başında gül, elinde kılıç olan Gül Baba'ya atıf yapılmıştır. Makalenin devamında fatih dervişlerden biri olan Kirli Baba incelenmiştir. Kirli Baba ve Gazi Baba'nın hayatı ile tekkeleri hakkında bilgi verilmiştir. Gazi Baba'nın kellesi koltuğunda savaşması kerameti aktarılmıştır. Yine diğer dervişlerden biri olan Mustafa Baba'nın ordugahta yemek pişirilen kazanda çıplak kolunu kepçe yerine kullanması kerametine yer verilmiştir. Yazar, derviş ve tekkeler etrafında oluşan menkıbe ve efsanelerin Balkanlardaki Türk varlığına katkısı noktasında değerlendirmelerde bulunmuştur.

68) BULUÇ, Saadettin

“Elvan Çelebi Menâkıb-nâmesi”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası**, S.19, 1980, s.1-6.

Bu çalışmada Elvan Çelebi'nin menakıpnamesinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu incelemede öncelikle menakıpnamenin nasıl ele geçirildiği anlatılmış, daha sonra özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin adının **Menâkıbü'l- kudsîyye fî menâsibi'l-ünsîyye** olduğu tespit edilmiştir. Eserde anlatılan tarihi olaylara değinilmiş, ardından eserde yer alan olaylar alıntılar ile sunulmuştur. Söz konusu eserden yola çıkılarak bazı tarihi gerçeklerin ortaya çıktığı belirtilmiş ve bu gerçekler sıralanmıştır. Menakıpnameden elde edilen bilgiler ile **İslam Ansiklopedisi**'nin Aşık Paşa maddesinde verdiği bilgiler karşılaştırılmıştır. Çalışma eserin dili hakkında bilgi verilerek sonlandırılmıştır.

69) BULUT, Halil İbrahim

“Hârikulâde Olması Açısından Kerâmet ve Mûcize ile İlişkisi”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 3, 2001, s. 329-350.

Bu çalışmada ilk olarak İslam anlayışında olağanüstü olayların varlığına dair bakış açılarına değinilmiştir. Kerametın tanımı yapılarak özellikleri anlatılmıştır. Kerametın mümkün olabileceğini ve olamayacağını savunan görüşler detaylı şekilde açıklanmıştır. Daha sonra kerametın çeşitleri, mahiyeti ve özelliklerine değinilmiştir. Makalede yer alan diğer bir konu kerametın değerin ne olduğudur. Bu konuda farklı görüşlere yer verilmiştir. Makalenin esasını teşkil eden keramet-mucize ilişkisi konusu makalede detaylı şekilde işlenmiştir. İki kavram arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. Makalenin sonuç kısmında ise genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

70) CANDAŞ, Utku

“Anadolu’da Kesik Baş Motifli Efsaneler Üzerine”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 22, 2017, s. 215-232.

Bu çalışma insan kavramının kültürel ve dini boyutunun ele alınmasıyla başlamıştır. Baş kavramı biyolojik yönden tanıtılarak tarihi süreçte baş kesme olgusu hakkında bilgi verilmiştir. Eski çağlardan beri var olan insan başı ile ilgili çeşitli inanç ve uygulamalara örnekler verilmiştir. Türklerin Anadolu’ya gelmeden önceki anlatılarında kesik baş kültüne rastlanmadığı tespit edilerek bu konuda birkaç menkıbeye dikkat çekilmiştir. Anadolu’da kesik baş motifinin başlangıcı olarak Kirdeci Ali’nin **Dasitan-ı Kesikbaş** adlı eseri kabul görmekte ve yazar da bu eser ile müellifi hakkında bilgi vermektedir. Eserde anlatılan menkıbelerden bazıları okuyucuya sunulmuştur. Makalede, kesik baş motifinin Anadolu Türk kültüründeki oluşumu konusunda iki farklı görüş aktarılmıştır. Evliya menkıbelerinde ve diğer edebi türlerde kesik baş motifine örnekler verilmiştir. Özellikle Müslüman Türklerin Anadolu fetih hadiselerini yansıtan anlatılarına geniş yer verilmiştir. Yazar, Anadolu’nun çeşitli vilayetlerinden kesik baş motifi ile ilgili efsane/menkıbeler

aktararak bunlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymuştur. Makale, sonuç ve değerlendirme kısmında ulaşılan sonuçlarla bitirilmiştir.

Bu makalede aktarılan anlatıların çoğu konu aldığı kişiler dolayısıyla menkıbe olarak nitelendirilebilir ancak yazar bu anlatılar için, daha geniş bir terim olan efsaneyi kullanmayı tercih etmiştir.

71) CANIM, Rıdvan

“Klâsik Türk Edebiyatında Menâkıb-nâmeler”, **Avrasya Etüdleri**, C. 19, S. 43, 2013, s. 139-158.

Bu çalışmada menakıpnamelerin ortaya çıkışı, tarihsel gelişimi ve işlevleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından menakıpnameler üzerine çalışma yapan Ahmet Yaşar Ocak’ın menakıpnamelerin beslendiği kaynaklar üzerine yazdığı tasnifine yer verilmiştir. Daha sonra menakıpnameler, yazar tarafından edebi bir tür olarak ele alınmış ve bu konuda tarihsel gelişim ortaya konmuştur. Ayrıca menakıpnamelerin dil ve üslup özelliklerine değinilmiştir. Menakıpnamelerin ortaya çıkışından itibaren ortaya konulan önemli eserler ve müelliflerinden de bahsedilmiştir. Menakıpnamelerin tarihsel kaynak olarak kullanımı konusundaki görüşler ortaya konulmuştur. Makalenin sonunda ise okuyuculara fikir vermesi açısından **Menakıb-ı Emir Sultan**’dan bir parça alıntı yapılmıştır.

72) CANKU, Kumru

“Sarı İsmail (Allah Kulu)”, **Türk Folkloru**, S. 39, 1982, s. 15-16.

Bu çalışmada Anadolu’nun İslamlaşma sürecinde Hacı Bektaş Veli ve onun yanındaki Sarı Saltuk’un etkisinden bahsedilmiştir. Sarı Saltuk’un, Hacı Bektaş Veli’nin yanından ayrılışı menkıbevi bir şekilde anlatılmıştır. Sarı Saltuk’un hayatını geçirdiği bölge hakkında bilgi verilmiştir. Sarı Saltuk’a ait ve içinde birçok olağanüstülük barındıran menkıbeler aktarılmıştır. Makalede, Sarı Saltuk’un Kütahya kadisiyle yaşadığı menkıbevi olay üzerine yazılan nefesin sözleri ve ezgisine yer

verilmiştir. Yazar, makalede kaynak kişi olarak faydalandığı Hasan Kılıçarslan adlı kişi hakkında bilgi vererek makaleyi sonlandırmıştır.

73) CEYHAN, Adem; KOYUNCU, Fatih

“Dört Halifeye Dair Menkıbeler ve Râfizi’ye Nasihatler”, **Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 41, S.1, 2017, s. 1-43.

Bu çalışmada amaç, **Menkabet-i Çehâr-Yâr-i Kibâr** isimli eserin incelenmesidir. Bu incelemeye geçilmeden önce giriş kısmında menkıbe kelimesinin çeşitli kullanımları, muhtevası, menakıpnamelerin içeriği gibi konular ele alınmıştır. Daha sonra dört halifenin menkıbelerini konu alan eserlerden kısaca söz edilmiş, ardından bu eserlerden biri olan **Menkabet-i Çehâr-Yâr-i Kibâr** tanıtılmıştır. Eser hakkında yazarı, dil-üslup özellikleri, muhtevası gibi konular ele alınmış, ayrıca bu incelemeler yapılırken örnek metinler paylaşılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde bu eserin Rafizi’lerin ilk üç halifeye karşı bilinen olumsuz düşüncelerini ve Hz. Ali’ye karşı gösterdikleri aşırı sevgiyi tenkit etmek maksadıyla yazıldığı ve bu düşünceleri düzeltmeyi hedefleyici nasihatlerde bulunması yönüyle önemli bir eser olduğu belirtilmiştir. Çalışmada söz konusu metin ve günümüz Türkçesiyle nesre çevirisi sunulmuştur.

74) CİCİOĞLU, Muhammet Nurullah

“Kırgız Türkçesiyle Yazılmış Olan Seyyid Battal Destanı Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 4, 2013, s. 427-440.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname ve **Battalname** kavramlarının tanımı yapılmıştır. Menakıpnamelerin İslamiyet öncesi inanışları da taşıması dolayısıyla halk destanı kabul edildiği bilgisinden hareketle Battal Gazi’nin menkıbelerini ihtiva eden **Battalname** adlı eserin aynı zamanda **Seyyid Battal Gazi Destanı** olarak da isimlendirildiğine değinilmiştir. **Seyyid Battal Gazi Destanı**’nın Türkiye dışındaki coğrafyalarda yer alan nüshalarından bahsedilmiştir. Özellikle Kırgız edebiyatında ve halk inanışlarında **Battal Gazi Destanı**’nın oluşumunun tarihsel süreci ve önemi

üzerinde durulmuştur. Kırgızistan’da bulunan adı geçen destana dair iki adet nüsha olduğu belirtilmiştir. Bu iki nüsha arasında daha önemlisi olarak görülen Mamatkul Murataliyev tarafından yazılmış olan **Seyitbatal Comogu** detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Eserin şekil ve içerik özellikleri tanıtılmıştır. Makalede adı geçen eserden alıntılar yapılmış ve bu alıntılar Türkiye Türkçesi şeklinde de aktarılmıştır. Ayrıca destanın Kırgız destanlarının genel yapısı içerisindeki konumu da ortaya konmuştur. Destanda yer alan bazı âdet ve uygulamalar detaylı şekilde ele alınarak toplumun kültürel yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerde farklı coğrafyalarda görülen **Battal Gazi Destanı**’nın kahraman yapısı, kişi ve yer adları bakımından büyük ölçüde paralellik göstermesine rağmen dil, şekil, üslup bakımından farklılık arz ettiği belirtilmiştir. Ekler kısmında da “Seyyid Battal Gazi Destanının Kırgız, Kazak ve Anadolu Türkçeleriyle Yazılmış Nüshalarının Epizot Karşılaştırması Tablosu” yer almaktadır.

75) CİCİOĞLU, Nurullah

“Kazak Türkçesiyle Yazılmış Olan Battalnâmelerin Tespiti ve Tınışlıkoğlu’nun Battalnâmesi Üzerine Bir İnceleme”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research)**, C. 6, S. 26, 2013, s. 109-125.

Bu çalışma menakıpname kavramının tanımı ile başlamış ve tarihi süreçte menakıpname geleneğinin oluşmasında Türk destancılığının etkisine değinilmiştir. **Battalname** gibi eserler menkıbeler ihtiva ettiğinden aslında tür olarak menakıpname olsa da destan olarak isimlendirildiğinden bahsedilmiştir. Battal Gazi’nin hayatı hakkında bilgi verilmiş ve **Battalname** türündeki eserlerin menakıpnameler içerisindeki önemi vurgulanmıştır. Seyyit Battal Gazi menkıbesinin diğer Türk coğrafyalarında da bir kültürel değer olarak yaşadığı çeşitli örneklerle anlatılmıştır. Kazak sahasında **Battalnâmelerin** yazılma süreci ve eserde geçen menkıbelerden bazıları ele alınmıştır. Makalenin devamında; Seyyid Battal Gazi destanının Kazak Türkçesiyle oluşturulmuş metinlerini ihtiva eden elyazması ve basma nüshaları hakkında bilgi verilmiş ve tespit edilenler arasında hacim ve kapsam bakımından öne

çıkan Mankıslav Tınışlıkoğlu nüshası ile ilgili bir inceleme yapılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında elde edilen veriler ve **Battalnâme**'nin Türk kültüründeki önemine dair değerlendirmeler yer almıştır.

76) CUNBUR, Müjgân

“Akşemseddin ve Göynük”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Yıl: XXIX/1-2, 1991, s. 77-104.

Bu çalışmanın başında Akşemseddin (ö. 1459) ve onun gibi şahsiyetlerin Anadolu'nun manevi yapısındaki öneminden bahsedilmiştir. Akşemseddin'in tarihi ve manevi kişiliği hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler aktarılmıştır. Kaynaklar arasındaki bilgi farklılıkları irdelenmiştir. Bu kaynaklardan Akşemseddin ile ilgili kısımlardan bazıları aktarılmıştır. Akşemseddin'e dair içerisinde olağanüstülükler de barındıran menkıbelere yer verilmiştir. Aynı zamanda Akşemseddin'in eserlerinden alıntılar yapılarak düşünceleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Akşemseddin'in Anadolu'da bıraktığı izler örnekleriyle beraber ortaya konulmuştur. Özellikle Fatih Sultan Mehmed tarafından gerçekleştirilen İstanbul'un fethindeki rolünden bahsedilmiş ve bu konuda bazı menkıbeler aktarılmıştır. Makalede Akşemseddin'in hayatının sonlarını geçirdiği Göynük'ten ve türbesinden bahsedilmiştir. Makale son kısımdaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

77) ÇAĞLAR, Behçet Kemal

“Battal Menkıbesinden Yeni Destana Doğru-Behçet Kemal Çağlar'ın Bir Konuşması-”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 15, 1950, s. 225-227.

Bu çalışmada ilk olarak halk edebiyatı ürünlerinin öneminden ve işlevlerinden bahsedilmiştir. Ardından Battal Gazi'nin tarihi ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiştir. **Menakıb-ı Gazevat-ı Seyyid Battal Gazi** adlı eser yazar tarafından incelenmiş ve söz konusu eserden alıntılar yapılmıştır. Metinde bazı olağanüstülükler yer almıştır. Yazar metni tarihi ve edebi yönden değerlendirmiştir.

78) ÇAĞLAR, Behçet Kemal

“Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi ve Şerefine Yapılan Törenler”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 12, S. 237, 1969, s. 5247-5249.

Bu çalışmada Hacı Bektaş Veli'nin Türk kültürü ve inancı açısından önemi vurgulanmıştır. **Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi**'ne değinilmeden önce Türkiye Selçuklu Devleti'nin son döneminde Anadolu'da yaşanan siyasi, sosyal ve kültürel ortamdan bahsedilmiştir. Bu sıkıntılı dönemde Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan gelerek yaptığı faaliyetler belirtilmiştir. Ardından Bektaşiliğin ve tekke anlayışının zamanla değiştiği belirtilerek buna dair eleştirilere yer verilmiştir. Daha sonra Bektaşî geleneğinin Türk şiirine dair önemi vurgulanıp bazı şiirlere yer verilmiştir. **Velayetname**'ye değinilerek şekil ve içerik özelliklerinden bahsedilmiştir. Makalenin sonunda Hacı Bektaş Veli'ye atfedilen bir değneğin yeşermesi kerameti aktarılmıştır.

79) ÇEK, Songül

“Sinop İli Çevresinden Üç Menkıbevi Kahraman ve Etraflarında Oluşan Anlatı Geleneği”, **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, C. 5, S. 12, 2017, s.103-114.

Bu çalışmanın başında geleneksel halk anlatı kahramanlarının oluşumu ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın amacı; Sinop ilinde rastlanan anlatı kahramanlarından Çeçe Sultan, Koyun Baba ve Sarı Saltuk ile ilgili oluşan menkıbelerin ne sebeple anlatılageldiğini ortaya koymaktır. Aynı zamanda tarihsel süreç içerisinde oluşan halk anlatı türü olan menkıbelerin günümüzdeki fonksiyonları ortaya konulmuştur. Çalışmada, halk anlatılarının işlevselliği ve yapısal özellikleri hakkında bilgi verilmiş ve adı geçen üç menkıbe kahramanına değinilip ortak özellikleri örneklerle açıklanmıştır. Koyun Baba, Çeçe Sultan ve Sarı Saltuk'a dair anlatılan menkıbelerden aktarımlar yapılmıştır. Bahsi geçen üç menkıbe kahramanının türbeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Yazar, kaynak kullanım yöntemi olarak hem yazılı hem de sözlü kaynaklardan faydalanmıştır. Makalenin son bölümünde çalışmaya dair genel bir değerlendirme yapılmıştır.

80) ÇELEBİ, Asaf Hâlet

“Âriflerin Menkıbeleri”, **Türk Yurdu**, S. 265, 1957, s. 630-631.

Bu çalışmada Ahmed Eflâkî'nin **Menâkıb-ul Ârifin** adlı eserinin Tahsin Yazıcı tarafından tercüme edildiği ve iki cilt halinde çıktığı belirtilmiştir. Adı geçen kitabın daha önce yapılan Fransızca tercümesi hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ardından eserin diğer tercümelerine değinilmiş ve Tahsin Yazıcı'nın (ö. 1970) yaptığı çalışmanın detaylarından bahsedilmiştir. Son olarak hazırlanan eserin muhteva ve biçim özellikleri üzerinde durulmuştur.

81) ÇELEBİOĞLU, Âmil

“Aşık Ahmed'in Câmiü'l-Ahbar Adlı Manzum Tezkiretü'l-Evliyası”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Yıl: XXIII/1-2, 1985, s. 171-187.

Bu çalışmada **Câmiü'l-Ahbar** adlı eser şekil ve üslup özellikleri bakımından tanıtılmıştır. Yazar, eserin muhtevası hakkında detaylı bilgi vererek hangi bölümde nelerden bahsedildiği üzerinde durmuştur. Bu bağlamda eserden çeşitli yerlerde alıntılar yapılmıştır. Osmanlı tarihine dair bazı bilgilere de bu alıntılardan ulaşmaktayız. Âşık Ahmed ve eserini kaleme alış sürecinden söz edilmiştir. Makalede belirtildiği üzere **Câmiü'l-Ahbar** adlı eserde velilere ait 179 menkıbe bulunmaktadır. Yazar, bu menkıbelerin hangi bölümde kaç tane yer aldığını ve içeriğini kısaca anlatmıştır. **Câmiü'l-Ahbar**'ın mevcut nüshasının özelliklerinden bahsedilmiştir. Yazar, makalenin sonunda **Câmiü'l-Ahbar** ve Âşık Ahmed hakkında eldeki veriler ışığında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

82) ÇETİN, Abdülbaki

“Sultan II. Murat'a Sunulan Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi Üzerine”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 53, 2014, s. 95-124.

Bu çalışma Feridüddin-i Attar'ın (ö. 1221) **Tezkiretü'l-evliyâ** adlı eserini tercüme edenler hakkında bilgi vererek başlamıştır. **Tezkiretü'l-evliyâ** üzerine yapılan Türkçe tercümeler hakkında genel değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tezkiretü'l-evliyâ'nın tercümesinin sunulduğu dört hükümdardan Sultan II. Murad'a (1421-1444, 1446-1451) sunulan tercüme, makalede ele alınmıştır. II. Murad'a sunulan tercüme eserin müellif, nüsha, dil ve üslup özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Makalede, herhangi bir evliya menkıbesinin aktarımına yer verilmemiştir. Yazar makaleyi yazma amacını araştırmacıların dikkatini **Tezkiretü'l-evliyâ'nın** Türkçe tercümelerine ve Ahmed-i Dâî'ye (ö. 1421'den sonra) çekmek şeklinde açıklamıştır. Makalenin sonuç kısmında ulaşılan neticelere dair değerlendirmeler yer almıştır.

83) ÇETİN, Altan

“Bir Mevlevî Eseri Menâkıbu'l-Ârifin'de İktisat Tarihimize (Ticaret) Dair Bilgiler”, **Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, S. 2, 2008, s. 81-90.

Bu çalışmada **Menâkıbu'l-Ârifin** adlı eserin içeriğindeki ticarete dair bilgiler ele alınmıştır. Menkıbe hakkında bilgi verilip, bu tarz eserlerin özellikle tarihi kaynak bakımından işlev ve önemine değinilmiştir. Daha sonra Ahmed Eflakî hakkında bilgi verilmiş ve eseri **Menâkıbu'l-Ârifin**'in özellikle Mevlana ve Mevlevilik konusundaki önemine değinilmiştir. **Menâkıbu'l-Ârifin** adlı eserin içerik ve şekil özelliklerinden bahsedilmiştir. Ahmed Eflakî'nin eserinde iktisat tarihimize dair tespitler; iktisat zihniyeti, tüccarlar, ticaret alt yapıları, para, ticari emtia gibi konulara değinilerek ortaya konmuştur. Bu konular açıklanırken eserdeki menkıbelerden ya da menkıbelerdeki ipuçlarından faydalanılarak örnekler verilmiştir. Menâkıbnâmelerin çeşitli konuların araştırılmasında kaynak eser olarak nasıl kullanılabileceğini gösteren bir çalışmadır.

84) ÇETİN, İsmet

“Kaygusuz Abdal Menâkıbnâmesi”, **Milli Folklor**, S. 46, 2000, s. 109-110.

Bu çalışmanın başında Abdurrahman Güzel tarafından kaleme alınan **Kaygusuz Abdal Menâkıbnâmesi** adlı eserin künye bilgileri verilmiştir ve bu kitabı tanıtmak için yazılmış bir makaledir. Türklerin, İslamiyet'i kabul etmesinde ve İslamî kurallar ile beraber Türk kültürünün yaşatılmasında etkili olan kişilerden

birinin Kaygusuz Abdal olduğu vurgulanmıştır. Menakıpnamelerin Türk kùltüründeki konumu ve önemi belirtilmiştir. Abdurrahman Güzel tarafından kaleme alınan **Kaygusuz Abdal (Alâeddin Gaybî) Menâkıbnâmesi**, Giriş ve sekiz bölüm ile menakıpnamenin tıpkı basımından oluşur. Makalede, bu bölümler sırasıyla kısaca tanıtılmıştır. Çalışmada kullanılan nüsha, okuyucuya kolaylık sağlaması açısından dizin, sözlük gibi kısımlar hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda Abdurrahman Güzel'in hazırladığı eserin menakıpname edebiyatı açısından önemi vurgulanmıştır.

85) ÇİFT, Salih

“Hatmu’l Evliyâ, Ebû Abdullah Muhammed B. Ali El-Hakîm Et-Tirmizî (ö.320/932), **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 15, 2005, s. 351-376.

Bu çalışmada ilk olarak Hakim Tirmizî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Hakim Tirmizî'nin birçok sıfatı olmasına rağmen özellikle Hakim sıfatı üzerinde durulmuştur. Yazar, Hakim Tirmizî'nin hayatına dair bazı tartışmalı noktalarda çeşitli ilim adamlarından alıntılar yapmıştır. Zaten hayatına dair temel kaynak Hakim Tirmizî'nin kendi eserleridir. Makalenin bazı bölümlerinde Hakim Tirmizî'nin eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Tirmizî'nin tasavvufa yönelişi, bu süreçte neler yaşadığı ve kimlerden etkilendiği çeşitli yönleriyle ortaya konmuştur. Tirmizî'nin eserleri hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra Tirmizî'nin mevcut ve mevcut olmayan eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Mevcut olan otuz ve bugün mevcut olmayan altı tane eseri ile ona aidiyeti şüpheli dört eser tespit edilmiştir. Her eser şekil ve içerik özellikleri bakımından kısaca tanıtılmıştır. Ardından Tirmizî'nin, velayet ve keramet konusunda **Hatmu’l Evliyâ** adlı eserini yazış sebebi, telif tarihi, metodu ve üslubu, nüshaları ve tercümeleri, muhtevası, tesirleri başlıklar halinde açıklanmıştır.

86) ÇİFTÇİ, Hasan

“Mevlâna ile Şems-i Tebrîzî’ye Göre Ebu’l-Hasan-i Harakânî”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 14, 2005, s. 565-590.

Bu çalışmanın başında Ebu’l-Hasan-i Harakânî’nin (ö. 1033) tasavvuf geleneğindeki yeri ve önemine vurgu yapılmıştır. Ardından müstakil bir başlık halinde Şems-i Tebrîzî’nin **Makâlât**’ında Ebu’l-Hasan-i Harakânî konusu incelenmiştir. Bu bağlamda Ebu’l-Hasan-i Harakânî’ye, Şems tarafından atfedilen aslana binme menkıbesi gibi çeşitli menkıbeler Şems’in eserinden aktarılmıştır. Makalenin devamında Mevlâna’nın **Mesnevî**’sinde Ebu’l-Hasan-i Harakânî’den nasıl bahsedildiği ortaya konmuştur. Yazar bu bahsi çeşitli alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde incelemiştir. Harakânî’nin manevi mertebesi, Bâyezîd ile Harakânî arasında terbiyeyle ilgili menkıbe ve bu menkıbenin çeşitli eserlerde ele alınmış şekli bu alt başlıklar arasındadır. Bununla beraber Harakânî’ye ait birkaç menkıbe daha incelenmiştir. Makalenin sonunda herhangi bir değerlendirme yer almamıştır.

87) ÇİFTÇİ, Musa

“Abdal Musa’nın Gerçek Hayatı Menkabevi Hayatı ve Şahsiyeti”, **Milli Folklor**, C. 1, S. 8, 1990, s. 8-10.

Bu çalışmada ilk olarak Abdal Musa’nın yaşantısı ve yaşadığı dönem hakkında bilgi verilmiş, aynı zamanda Anadolu’nun Türk yurdu haline gelmesinde kendisi gibi etkili olan diğer alperenlerin faaliyetlerine değinilmiştir. Hayatı hakkında temel kaynak olarak kullanılan **Abdal Musa Menakıbnamesi** adlı eserden bahsedilmekle beraber keramet ya da olağanüstülük bulunan bir menkıbeye yer verilmemiştir.

88) ÇOLAK, Murat; DÜZENLİ, Mesut Bayram

“Hüseyin B. Ahmed Sirôzî’nin Hayatı, Eserleri ve Câmiü’l-Envâr ‘Alâ Tefsîri’l-İhlâs Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 9, S. 9, 2014, s. 407-436.

Bu çalışmada divan edebiyatında görülen dini ve ahlaki mesnevilerin yazılış amaçlarına değinilmiştir. Çalışmanın asıl konusu Hüseyin b. Ahmed Sirôzî’nin kaleme aldığı “Câmiü’l-Envâr ‘alâ Tefsîri’l-İhlâs” adlı eserdir. Yazar, Hüseyin b. Ahmed Sirôzî’nin hayatına ve eserlerine dair bilgiler vermiştir. Müellif hakkında temel bilgi kaynağı Bursalı Mehmed Tahir’in (ö. 1925) yazdığı **Ahlak Kitaplarımız ve Osmanlı Müellifleri** adlı kitaplardır. Bunun yanında Hüseyin b. Ahmed Sirôzî’den bahseden diğer bir kaynak **Câmiü’l-Envâr** adlı eseridir. Bu bağlamda müellifin eserinden alıntılar yapılmıştır. Daha sonra Sirozî’nin, **Câmiü’n-Nasâyi**h ve **Câmiü’l-Envâr ‘alâ Tefsîri’l-İhlâs** adlı iki eseri hakkında bilgi verilmiştir. Özellikle **Câmiü’l-Envâr** adlı eserin nüshası detaylı bir şekilde incelenmiş olup şekil ve içerik özellikleri ortaya konmuştur. Muhteva bakımından “Müellifin İhlâs Sûresi’ni Tefsir Yöntemi” ve “Câmiü’l-Envâr ‘alâ Tefsîri’l-ihlâs ve Kitâb-ı İzhar-ı Ehadiyyet’in Mukayesesi” başlıkları müstakil olarak ele alınmıştır. Sonuç kısmında eserin tasavvuf ve Türk kültürü açısından kıymeti vurgulanmıştır. Bu eserde İhlâs suresinin tefsiri dışında din büyükleriyle ilgili menkıbelere de yer verildiği belirtilerek çalışmada bu konuya dair bilgiler de yer almıştır.

89) DAĞISTANLIOĞLU, B. Erdem

“Tezkire-i Buğra Han’ın Çağatayca Yazılmış Bir Nüshası (Metin-Dil İncelemesi-Tıpkıbasım)”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 4, 2012, s. 1313-1393.

Bu çalışmada Türklerin İslamiyet’i kabul etme sürecinde oluşan anlatıların Satuk Buğra Han’ın şahsında şekillendiği belirtilmiştir. Yazar, Satuk Buğra Han’ın hayatı hakkında bilgilerin kısıtlı olduğuna dikkat çekmiştir. Bu konuda önemli olan çeşitli eserlerden bahsedilmiş ve alıntı yapılarak onun şeceresi ile İslamiyet’i yayma

konusundaki faaliyetlerine değinilmiştir. Makalede, Satuk Buğra Han'ın menkıbesini içeren Çağatayca bir tezkirenin Türk dili bakımından tetkiki yapılmıştır. Çalışmada esas alınan metnin hangi ülke kütüphanesinde olduğu belirtilmiş ve fiziki özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bununla beraber diğer nüshaları hakkında da bilgiler yer almaktadır. Eserin muhtevası ve üslup özellikleri açıklanmış; yazarı, yazıldığı yüzyıl hakkında bilgiler verilmiştir. Belirtilen nüshanın üç bölümünün çeviri yazısı ve dil incelemesi yapılmıştır. Dil incelemesi başlık ve alt başlıklar halinde detaylı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Dil incelemesinde gerek duyuldukça yazmanın tamamı göz önünde bulundurularak açıklamalar yapılmıştır. Çalışmada yalnızca Satuk Buğra Han menkabesinin geçtiği kısmın çeviri yazılı metni sunulmuştur. Ayrıca incelenen kısmın tıpkıbasımı da makalenin sonuna eklenmiştir.

90) DANIK, Ertuğrul

“Dersim Alevi Kürt ve Zaza Efsanelerine Analitik Bir Yaklaşım”, **Folklor/Edebiyat**, S. 15, 1998, s. 127-138.

Bu çalışmanın başında Dersim bölgesindeki efsane özelliklerinden bahsedilmiştir. Daha sonra Dersim efsaneleri ile ilgili kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, “Efsane Motif Kataloğu” başlığı altında metodolojik olarak yaklaşımını ortaya koyarak çalışma hakkında bilgi vermiştir. Burada belirtmek gerekir ki makalede anlatılan bilgiler efsane başlığı altında anlatılmakla beraber içerik olarak baktığımızda menkıbevi unsurları da bünyesinde barındırmaktadır. Anlatılan efsane/menkıbe isimlerine dikkat ettiğimizde bu belirgin olarak ortaya çıkacaktır. Zaten yazar da anlatılan olayların ve karakterlerin çoğunu **Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi**'nde görebildiğimizi belirtmiştir. Makalede, başlıklar halinde ele alınan şahıs ve olaylar şunlardır; Munzur Baba Efsanesi, Şih Hüsametdin Aseli Efsanesi, Sultan Hıdır Efsanesi, Hasan Halife Efsanesi, Ağuçan Efsanesi, Seyyid Mahmud Hayrani Efsanesi, Düzgün Baba (Şah Haydar) Efsanesi, Şih Delili Berhecan Efsanesi, Baba Mansur Efsanesi, Seyyid Kalman ve Kalü Ferhat Efsanesi, Sarı Saltuk Efsanesi, Derviş Cemal Efsanesi, Seyyid Koca Süleyman Efsanesi, Seyyid Gabani Efsanesi'dir. Makalenin sonunda analitik yaklaşımla ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilerek makale sonlandırılmıştır.

91) DEĞERLİ, Ayşe

“Küpe Dağı Eteğinde Bir Kentin Kuruluşu Hikayesi: Makâlât-ı Seyyid Hârun Velî”, **Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 18, 2014, s. 125-134.

Bu çalışmada ilk olarak Seyyid Hârun Velî'nin (ö. 1320) hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Ardından **Makâlât-ı Seyyid Hârun Velî** adlı eserin müellifi, nüshaları, üslubu, eserin yazılma sebebi, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi aktarılmıştır. **Makâlât**'ta geçtiği şekliyle dönemin siyasi yapısı hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmada üzerinde durulan bir konu da **Makâlât**'taki baba figürüdür. Seydişehir'in kuruluşu hususunda Seyyid Harun'a dair menkıbeye atıf yapılmış; Seyyid Harun ve Mevlana arasındaki ilişkiye dair menkıbe aktarılmıştır.

Seyyid Harun'un **Makâlât**'ta anlatıldığı şekliyle menkıbelerinden biri de Şeyh Didiği ile görüşmek için bir taşı deveye dönüştürmesidir. Makalede Seyyid Harun'un Hacı Bektaş ile olan ilişkisine dair de menkıbe sunulmuştur. Yazar, verdiğimiz birkaç örnek yanında Seyyid Harun'un birçok menkıbesine yer vermiştir. Seyyid Harun'un halifelerinden de bahsedildikten sonra makale, sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

Yazar **Makâlât-ı Seyyid Hârun Velî**'nin göç hikâyesi olduğunu belirttikten sonra bu hikâyedekilerin de menkıbe olduğunu ve bu yüzden anlatıya temkinli yaklaşmak gerektiğini söylemektedir. Dolayısıyla yazarın menkıbelerden oluştuğunu söylediği eseri kimi zaman hikâye kimi zaman da menakıpname olarak adlandırdığına şahit olmaktayız. Menkıbe olduğunu söylediği bu anlatılara temkinli yaklaşmak gerektiğini belirten yazar kendisinin mukayese yöntemini ve eleştirel tavrı benimsediğini ifade etmektedir.

92) DEĞİRMENÇAY, Veyis

“Menâkıbu'l-Ârifin'de Erzurum”, **Doğu Esintileri: İranoloji, Fars Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 6, 2017, s. 215-233.

Bu çalışmada ilk olarak Anadolu'ya yerleşip orada eserler veren kişilerden kısaca bahsedilip bunlardan biri olan Ahmed Eflaki'nin (ö. 1360) kim olduğu ve

eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra çalışmanın amacını oluşturan **Menâkıbu'l-Ârifin**'de Erzurum şehri ve halkıyla ilgili aktarılan bilgilere geçilmiştir. Bu bilgiler menakıpnamede geçen menkıbeler anlatılarak altı ana başlık altında incelenmiştir.

93) DEVECİ, Mutlu

“Mehmet Harmancı’nın Küçürek Öykülerinde Gündelik Kuşatma Altındaki İnsanın Varoluş Görüngeleri”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 1, 2013, s. 2907-2921.

Bu çalışmada menkıbe kavramının tanımı yapılarak özellikleri belirtilmiştir. Mehmet Harmancı tarafından yazılan **Muhtemel Menkıbeler** adlı eserin özellikleri ve yazarının anlayışı hakkında açıklamalar yapılmıştır. Eserde geçen öykülerin içerik ve üslup özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra “Değerlere Tutunma Çabası: Gelenek ile Modernite Arasında İnsan Görüngeleri” adlı başlık altında gelenek ve modern arasındaki ilişki, **Muhtemel Menkıbeler** adlı esere göre değerlendirilmiştir. Eserden çeşitli alıntılar yapılarak Mehmet Harmancı’nın görüşleri ortaya konmuştur. **Muhtemel Menkıbeler** adlı eserde gelenek ve modernite arasındaki ilişkiyi irdeleyen hikâye isimlerine yer verilerek her birinin içeriği kısaca ortaya konmuştur. Hikâyelerde geçen sembolizme örnekler verilmiştir. Mehmet Harmancı, **Muhtemel Menkıbeler** adlı eserde doğum ve ölüm konusunu da işlemiştir. Bu konuların işlendiği hikâyelerden kesitler sunulmuştur. Mehmet Harmancı’nın eserinde işlendiği belirtilen diğer konular; aşk ve yalnızlıktır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir. Gelenek ile modernite arasındaki insanlık hallerini konu alan makale menkıbe ile küçürek öykü türleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmesi bakımından önemlidir.

94) DEWEESE, Devin

“Hâcegân’a Ait Kollar ve Tasavvufun Eleştirisi: Hoca Ali Azîzân Râmitenî’nin Menâkıbı’nda Cemaatsel Benzersizlikler İddiası”, Çev. Necdet Tosun, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 7, S. 16, 2006, s. 313-337.

Bu çalışmada ilk olarak tasavvuf aleyhtarı eserlerin neden yazıldığına değinilmiştir. Birbirine rakip olan bazı tasavvufî grupların birbirlerini hatalı ve yetersiz olmakla suçlamak için birtakım eserler ürettiklerinden bahsedilmiştir. **Hoca Ali Azîzân Râmitenî’nin Menâkıbı’nın** da kendi dışındaki tasavvufî gruplara eleştiriler yönelttiği, “bizim dışımızdaki/etrafımızdaki tasavvuf bozulmuştur; biz diğer sufiler gibi değiliz” mesajlarını iletmediği söylenmektedir. Daha sonra makalede tanıtılan menakıpın kahramanı, derleyicisi ve günümüze ulaşması hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca bu menakıpın Hâcegan tarkatı için önemine de değinilmiştir. Eserin iki bölümden oluştuğu ifade edilmiş, menkıbeler detaylı bir şekilde incelenmiş ve yorumlanmıştır.

95) DİNÇER, Necmettin

“Yunus Emre’nin Hayatı, Türbesi ve Kerametleri”, **Emre**, C. 3, S. 29, 1966, s. 17-19.

Çalışmanın başında Yunus Emre’nin doğduğu yer ve hayatına dair farklı kaynaklarda yer alan bilgiler sunulmuştur. İnsanların Yunus Emre’ye duyduğu saygıya dair birkaç örnek olay anlatılmıştır. Ardından 1947 yılında Yunus Emre için yeni bir türbe yapılması süreci ele alınmıştır. Kabrin taşınması sırasında nelerin yapıldığı ve çeşitli gözlemlere yer verilmiştir. Makalenin sonunda Yunus Emre’nin insanları bir araya getirme konusunda Türk toplumundaki önemine değinilmiştir.

96) DOĞAN, Enfel; ASLAN, Ferhat

“Mahmud Paşa Menkıbesi Üzerinde Dil Bilgisel ve Halk Bilimsel Bir İnceleme”
İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 39,
S. 2, 2008, s. 47-102.

Bu çalışmanın giriş kısmında Mahmud Paşa'nın (ö. 1474) hayatı ve tarihi kişiliği hakkında bilgi verildikten sonra **Menakıb-ı Mahmud Paşa-yı Velî** eserinin fiziki özellikleri anlatılmıştır. Makale üç ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlık “Metnin Çeviri Yazısı” adını taşır ve menkıbe metnine yer verilir. İkinci başlık “Metnin Dil Bilgisi Bakımından İncelenmesi” adını taşır ve metin detaylı şekilde incelenir. Üçüncü başlık ise “Metnin Halk Bilimsel Bakımdan İncelenmesi” adını taşır. Bu kısımda Mahmud Paşa'nın şahsiyeti etrafında teşekkül eden efsaneler, efsanede geçen kahramanlar, zamanlar, mekânlar, motifler hakkında bilgi verilmiştir. İncelenen efsaneler; Hızır Aleyhisselam'ın Mahmud Paşa'yı idamdan kurtarması, Mahmud Paşa ve İstanbul'un fethi, Mahmud Paşa Camii'nin yapılışı ve Mahmud Paşa'nın şehadetidir. Bu makalede tür olarak efsane ve menkıbe arasında herhangi bir ayırım yapılmamış ve menakıpnamedeki menkıbeler efsane olarak isimlendirilmiştir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirme ile bitirilmiştir.

97) DOĞAN, Esra

“Hacı Bektaş Veli'nin Vilâyetnâmesine Göre Horasan'dan Rum'a İzlediği Yol”,
Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, S. 4, 2011, s. 58-82.

Bu çalışmada ilk olarak Hacı Bektaş Veli'nin hayatı ve ailesi hakkında bilgiler verilmiştir. **Vilayetname** ve tarihi kaynaklara dayanarak Hacı Bektaş Veli'nin seyahat güzergahı hakkında bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca çalışmada Hacı Bektaş Veli'ye ait iki menkıbe anlatılmıştır. Bu güzergah üzerindeki şehirlerin ve önemli yapıların tasavvuftaki önemine değinilmiştir. İlerleyen sayfalarda Hacı Bektaş Veli'nin seyahat yaptığı döneme en yakın beş seyahatname hakkında bilgi verilmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin Hacca gittiği tarihsel dönem ve bu dönemdeki Hac yollarının durumuna değinilmiştir. Son olarak da çalışmanın bu konudaki öneminden bahsedilmiştir.

98) DOĞANBAŞ, Muzaffer

“Pîrî Baba Velâyetnamesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 41, 2007, s. 161-182.

Bu çalışmada öncelikle veli kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra Pîrî Baba'nın veliliği, hayatı, türbesi ve hakkında bilgi veren kaynaklar ele alınmıştır. **Velayetname** hakkında bilgi verilirken mevcut nüshaları tanıtılmış, akabinde TSM kütüphanesindeki nüshanın özeti verilmiştir. Çalışmada **Velayetname**'de anlatılan kerametler on üç madde halinde kısaca aktarılmış, ayrıca **Velayetname**'de geçen Pîrî Baba-Koyun Baba ilişkisi ve **Velayetname**'de su olgusunun işlenmesi konuları incelenmiştir. Son olarak **Pîrî Baba Velayetnamesi**'nin Latin harflerine çevirisi sunulmuştur.

99) DÖNMEZ, Esra

“Otman Baba ile Bî-Mekân”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 44, 2007, s. 239-241.

Bu çalışmanın başında Filiz Kılıç, Mustafa Arslan ve Tuncay Bülbül tarafından 2007 yılında hazırlanan **Otman Baba Velâyetnamesi (Tenkitli Metin)** adlı eserin hangi bölümlerden oluştuğu belirtilmiştir. Adı geçen eser hazırlanırken kullanılan nüshalar kısaca tanıtılmıştır. Daha sonra adı geçen kitabın Önsöz, Giriş, Tenkitli Metin gibi ana başlıklar altında birçok alt başlığı olduğu ortaya konulmuştur. Yazar ilmi ve bilimsel olmak üzere esere dair görüşlerini sıralamıştır. Otman Baba'ya dair birkaç menkıbeye yer verilmiştir. Yazar, Otman Baba'nın özellikle kullandığı dil üzerinde durmuştur. **Otman Baba Velayetnamesi**'nden bazı alıntılar yapılmıştır. Otman Baba'nın hayatı, düşüncesi ve Bektaşilik açısından önemi hakkında bilgi verilmiştir.

100) DURAK, Nihat

“Süryaniler’de Dini Anlatılar”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 15, S. 1, 2015, s. 251-275.

İslamiyet’teki menkıbe ve efsaneler üzerine yapılan çalışmaların çok olduğunu belirten yazar, Süryanilerin dini anlatılarına dair çalışmaların yok denecek kadar az olduğuna değinmektedir.

Efsane, menkıbe, memorat gibi terimlerle ifade edilen anlatıları ayırt etmenin zorluğuna değinen yazar, makalesinde anlatıları naklederken bunların efsane mi, menkıbe mi, inanç anlatısı mı olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Bu tespitlerini Gürol Pehlivan’ın çalışmasından hareketle yapmıştır.⁷⁶ Makalede öncelikle bu üç türe dair bilgiler aktarılmıştır. Ardından Süryanilerin dini anlatılarında öne çıkan konular listelenmiş ve tespit edilen her bir konuya dair anlatılar başlıklar altında verilmiştir. Tespit edilen konular şunlardır: kilise ve müştemiletına zarar verenlerin azizler tarafından rüya ve bizzat tezahür yoluyla uyarılmasına dair anlatılar, dini mekânlarda vuku bulan olağanüstü hallere dair dini anlatılar, azizlerin hastaları iyileştirmesine dair menkıbeler, azizlerin cemaati tabii afetlerden korumalarına dair menkıbeler, azizlerin duasıyla zahirenin bereketlenmesine dair dini anlatılar, dini şahsiyetlerle ilgili menkıbeler. Makalede ele alınan dini anlatıların Kitab-ı Mukaddes’teki anlatılanlarla benzer olduğu tespit edilmiştir. Sonuç kısmında anlatılarda ön plana çıkan tema ve motifler sıralanmıştır. Bu anlatıların kaynağının Hristiyanlık öncesi destan ve mitlerle Kitab-ı Mukaddes olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu dini anlatıların Süryanilerin hem dini tarihine hem de sosyal kültürel değerleri ile örf ve geleneklerine ışık tuttuğu belirtilmektedir.

⁷⁶ Gürol Pehlivan, “Dini Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar”, **Milli Folklor**, S. 83, 2009, s. 88-96.

101) DURAN, Hamiye

“Velâyetnâme’ye Göre Hacı Bektaş Veli”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 55, 2010, s. 129-138.

Bu çalışmada velayetnamenin/menakıpnamenin tanımından ve öneminden bahsedilerek, **Hacı Bektaş Veli Velayetnamesi**’nin müstesna yeri vurgulanmıştır. Tarihi kaynaklar ışığında Hacı Bektaş Veli’nin hayatı hakkında bilgiler sunulmuştur. Makalede Hacı Bektaş Veli’nin dış görünüşü, eğitimi, yaşadığı ve yetiştiği çevre ile veliliği üzerinde durulmuştur. Bu konularda bilgi verilirken **Velayetname**’de geçen yedi menkıbeye yer verilmiştir. Yazar bu makalesinde **Velayetname**’nin kaleme alındığı dönemde halkın zihninde nasıl bir Hacı Bektaş portresinin olduğunu ortaya koymak istediğini yazmaktadır.

102) DURBİLMEZ, Bayram

“Muhyiddin Abdal’a Göre Hacı Bektaş ve Otman Baba”, **Folklor/Edebiyat**, S. 18, 1999, s. 133-139.

Bu çalışmada Bektaşilik inancı ve bu inancın şekillenmesinde etkili olan şahsiyetler hakkında bilgi verilmiştir. Tarihi süreçte Bektaşiliğin oynadığı role kısaca değinilmiştir. Hurufilik ile Bektaşilik arasındaki ilişki tarihsel bağlamda ele alınmıştır. Ardından Alevi-Bektaşî edebiyatının oluşumu ve özelliklerinden bahsedilmiştir. Yazar, Muhyiddin Abdal’ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermiştir. Kalenderî ve Bektaşî edebiyatının en önemli şairlerinden biri olduğu vurgulanarak dönemi hakkında bilgi aktarılmıştır. Daha sonra Muhyiddin Abdal’a göre Hacı Bektaş ve Otman Baba bahsine geçilmiştir. Her ikisi de ayrı başlıklar halinde Muhyiddin Abdal’ın şiirlerinde geçtiği şekliyle incelenmiştir. Muhyiddin Abdal’ın şiirlerinden örnekler aktararak Hacı Bektaş’ın ve Otman Baba’nın tarihi ve menkıbevi hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Aktarılan şiirlerdeki olaylarda birçok olağanüstülük yer almaktadır. Bahsedilen şiirlerde hem Hacı Bektaş Veli hem de Otman Baba bahsinde işlendiği üzere her iki şahsiyet ile Hz. Ali arasında ilişki kurulmuştur. Her iki tarihi şahsiyet hakkında yapılan araştırmalardan da aktarımlar yapılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

103) DURBİLMEZ, Bayram

“Muhyiddin Abdal Menkabeleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 10, 2015, s. 1-22.

Bu çalışmanın başında menkıbe ve menakıpname kavramları incelenmiştir. Ayrıca tarihi kaynakların yetersiz kaldığı alanda sözlü kültür içinde anlatılagelen menkıbelerin öneminden bahsedilmiştir. Ardından Bektaşî-Hurufî bir şair-derviş olan Muhyiddin Abdal tanıtılmış ve hayatı etrafında oluşan menkıbelerden bahsedilmiştir. Bahsedilen menkıbelerde tespit edilen motifler başka menkıbelerdekiyle kısmen karşılaştırılmıştır. Kerametlerin yaşandığına inanılan mekânlardaki halk inanış ve ritüellerine yer verilmiştir. Muhyiddin Abdal’ın yazdığı şiirlerin içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonuç bölümünde Muhyiddin Abdal’ın kerametlerinde yer alan motifler sıralanmıştır. Çalışmanın ekler kısmında, sözlü kaynakların bilgisi ve **Menâkıb-ı Muhyiddin Abdal**’ın metni sunulmuştur.

104) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü’l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştaç, **Konya**, S. 30, 1939, s. 1551-1554.

Bu çalışmada Eflaki’nin **Menakıb’ul Arifin** isimli eserinin tercümesi yapılmıştır. Söz konusu makalede parçalar halinde yayınlanan menakıpnamenin ilk bölümü sunulmuştur. Çalışmada yazar çeviri hakkında bilgi verirken dipnotları kullanmıştır. Çeviriye ilk olarak Clément Huart’ın (ö. 1926) **Les saints des Derviches tourneurs** isimli Fransızca çevirisiyle başladığını ancak Eflaki’nin asıl farisi metni ile karşılaştırıldığında Huart’ın şark ruh ve zihniyetinden uzak olduğunu fark ederek asıl farisi metninden tercüme etmeye başladığını belirtmiştir. Ancak yine de Huart’ın tercümesinden yararlandığı notunu düşmüştür. Tüm bu açıklamalar dışında dipnotlarda menkıbe içinde geçen bazı bilgilerin açıklamaları da ayrıca verilmiştir.

105) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştak, **Konya**, S. 31, S. 31, 1940, s. 1617-1626.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğer çalışmalarda olduğu belirtilerek 8-26. bölümleri aktarılmıştır.

106) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştak, **Konya**, S. 32, 1940, s. 1762-1766.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğer çalışmalarda olduğu belirtilerek 27-35. bölümleri aktarılmıştır.

107) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştak, **Konya**, S. 33, 1940, s. 1837-1840.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğer çalışmalarda olduğu belirtilerek 36-45. bölümleri aktarılmıştır.

108) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştak, **Konya**, S. 35, 1941, s. 3006-3008.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğer çalışmalarda olduğu belirtilerek 46-50. bölümleri aktarılmıştır.

109) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştağ, **Konya**, S. 36, 1941, s. 28-33.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğér çalışmalarda olduğı belirtilerek 50-56. bölümleri aktarılmıştır.

110) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştağ, **Konya**, S. 39, 1942, s. 58-60.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğér çalışmalarda olduğı belirtilerek İkinci Bab başlığı altında 61. bölüm aktarılmıştır.

111) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştağ, **Konya**, S. 41, 1942, s. 45-53.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğér çalışmalarda olduğı belirtilerek “Muhakkak-ı Tirmidhî'nin Menakıbının Alt Tarafı ve Sonu” başlığı altında 62-77. bölümleri aktarılmıştır.

112) EFLAKİ

“Mevlevî Velileri (Menakıbü'l-Arifin)”, Çev. Naci Fikret Baştağ, **Konya**, S. 49, 1942, s. 20-22.

Bu çalışmada önceki makalede tefrikası başlatılan **Menakıb'ul Arifin** çevirisinin devamı sunulmuştur. Daha önceki bölümlerin diğér çalışmalarda olduğı

belirilerek “Üçüncü Bab- Hazreti Mevlâna Celâlettin Rumî’nin tercüme-i hal ve menakıbından bazılarıdır.” başlığı altında 78-82. bölümleri aktarılmıştır.

113) ELÇİN, Şükrü

“Hâzâ Menâkıb-ı Fil-i Hümayûn”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, C. 11-14, 1973, s. 10-49.

Bu çalışmanın başında Türk halk hikâyeleri ve masalları metinlerini aynen yayımlamanın konu, kaynak, yer, zaman, hikâye etme sanatı ile üslup konularına ışık tutacağı konusundaki görüşler daha önce yazar tarafından yapılan bir çalışmaya atfen belirtilmiştir. Ardından **Hâzâ Menâkıb-ı Fil-i Hümayûn** adlı eserin nerede bulunduğı ve katalog numarası belirtilmiştir. **Hâzâ Menâkıb-ı Fil-i Hümayûn** adlı eserin içerik ve şekil özellikleri aktarılmıştır. Adı geçen eserin müellifi bilinmemektedir. Ancak Türkçe’yi kullanması bakımından son derece iyi durumdadır. Açıklamalardan sonra **Hâzâ Menâkıb-ı Fil-i Hümayûn** adlı eserin Latin harflerine aktarılmış metnine yer verilmiştir. Yazar, menakıpnameyi aktarırken herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

114) ELÇİN, Şükrü

“Bir Şeyh Şücaüddin Baba Velayetnamesi”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, C. 22, S. 1-2, 1984, s. 199-218.

Bu çalışmada önce velayetnameler hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Ardından **Şeyh Şücaüddin Baba Velayetnamesi** üzerine daha önce yapılan Fuad Köprülü’nün çalışması hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, Fuad Köprülü’nün kullandığı nüshanın özellikleri hakkında bilgi vermiştir. Bununla birlikte **Şeyh Şücaüddin Baba Velayetnamesi**’nin bölümleri, dil ve üslup özellikleri tanıtılmıştır. Şeyh Şücaüddin Baba’nın türbesinin nerede olduğu ve özelliklerine değinilmiştir. Hacı Bektaş Kütüphanesi’nde olduğu belirtilen **Şeyh Şücaüddin Baba Velayetnamesi** aynen yayınlanmıştır. **Velayetname** içerisinde çeşitli menkıbeler yer almakta ve bazı olağanüstü özellikler göze çarpmaktadır. Makalenin sonunda herhangi bir değerlendirme yer almamıştır.

115) ER, Mehmet Emin

“Keramet”, **İslam**, C. 2, S. 14, 1984, s. 30-31.

Bu çalışmada ilk olarak keramet kavramının tanımı yapılarak İslam inancındaki yeri ortaya konmuştur. Kerametın mümkünlüğü konusunda görüşler dile getirilerek bu bağlamda çeşitli keramet örnekleri aktarılmıştır. Yazar, Ehl-i Sünnet itikadına göre kerametın hak olduğunu belirterek bu itikada bağlı çeşitli İslam alimlerinin görüşlerine yer vermiştir. Bu kişiler arasında İmam Ebu Hanife (ö. 767), İmam-ı Nesefî, Taftazanî, Cemaleddin-i Devânî gibi isimler vardır. Makale son kısımda yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

116) ERASLAN, Kemal

“Hâce Ahmed Yesevî ve Emir Timur Hakkında Bir Belge”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, C. 12, S. 12, 2010, s. 353-438.

Yazar bu çalışmada Hacı Ahmed Yesevi ve Emir Timur hakkında kaleme alınmış bir risaleyi anlatmaktadır. Bu risalenin menkıbe türünde olduğu ve 92 satırdan meydana geldiği belirtilmektedir. Söz konusu kişilerle ilgili bazı gerçekleri de yansıttığı belirtilen eserin transkripsiyonlu metni makalenin sonunda verilmiştir. Risalenin içeriği, ses ve yazım özellikleri üzerinde de durulmuş, sufilere ait keramet motifleri ile destan ve masal motiflerinden de bahsedilmiştir. Tam metni verilen risalede menkıbeler de aktarılmaktadır.

117) ERAYDIN, Selçuk

“Der Menkabe-i Hikmet-i Hafıyye-i Avalîm-i Ezeli”, **Sanat ve Kültürde Kök**, C. 1, S. 8, 1981, s. 24-25.

Bu çalışmada söz konusu menkıbenin önce orijinal dili ardından da günümüz Türkçesine çeviri metni verilmiştir. Menkıbe metni dışında herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Adı geçen metin 22 beyitten oluşmuştur. Metnin konusu ise metafizik olup insanlığın yaratılmasından önceki dönem tasvir edilmeye çalışılmıştır.

118) ERDEM, Mehmet Dursun; KUZUBAŞ, Muhammet

“Menkıbe-i Sultân Murâd (Giriş-Dil İncelemesi-Çeviriyazı Metin) Mahmud Paşa Menkıbesi”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 2, S. 1, 2007, s. 217-229.

Bu çalışmada Milli Kütüphanede bulunan ve Sinan adında bir müellif tarafından yazılan **Menkıbe-i Sultân Murâd** isimli eserin transkripsiyonu aktarılmış, esere konu olan şahıslar hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra menkıbenin dil bakımından incelenmesi ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle yapısı ve ifade biçimleri şeklinde dört başlık altında yapılmıştır. Son kısımda ise eserin Latin harflerine çeviri yazısı bulunmaktadır. Metinde çeşitli menkıbeler yer almıştır. Eserin orjinal ismi **Sultan Murad Menkıbesi** olmasına rağmen içeriğinde daha çok Mahmud Paşa’dan bahsedilmiştir.

119) ERDOĞAN, Kenan

“Şiir-Efsane-Menkıbe İlişkisi ve Niyâzî-i Mısrî’nin Menkıbelerine Göre Bazı Şiirlerinin Hikayesi”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 1, S. 1, 2003, s. 37-52.

Bu çalışmada, önce efsanenin tanımı, önemi ve tasnifi kısaca özetlenmiş, sonra efsane-menkıbe ve efsane-menkıbe-şiir ilişkisi ele alınarak edebiyatımızdan örnekler verilmiştir. Ardından da Niyazî-i Mısrî’nin (ö. 1694) menkıbelerine göre bazı şiirlerinin hikâyesine yer verilmiştir. Çalışmada Niyazî-i Mısrî’nin menkıbeleri dışında tasavvuf, divan ve halk şairleri hakkında anlatılan menkıbeler ve çeşitli kişi ve zümrelerin tek tek veya toplu anlatıldıkları menakıpnamelerin bir listesi yer almaktadır.

120) ERDOĞAN, Kenan

“Akhisarlı Şeyh İsâ Menâkıbnâmesi’nin Neşri Münasebetiyle”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** , C. 3, S. 2, 2005, s. 89-98.

Bu çalışmada Sezai Küçük ve Ramazan Muslu tarafından neşredilen **Akhisarlı Şeyh İsâ Menâkıbnâmesi** adlı eserin eleştirel bir şekilde incelenmesi ve tanıtılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, menakıpname türünün üzerinde kısaca durulduktan sonra eserin şekil ve içerik özellikleri anlatılmıştır. Menakıpnamede geçen konular incelenmiş, söz konusu menkıbeler sayfa numarasıyla belirtilmiştir. Eser neşredilirken yapılan hatalar belirtilip naşirlerin okumadan kaynaklanan yanlışları listelenmiştir. Yazar bu yanlışları sadece okunan metin üzerinden tespit ettiğini, yazma nüshaları incelemeyi de belirtmiştir.

121) ERDOĞAN, Oğuz

“Dinî Şahsiyetler Etrafında Oluşan Anlatı Türlerinin Tasnifi ve Derlenmesi Üzerine Düşünceler: Aziz Mahmud Hüdâyî Örneği”, **İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S. 49, 2013, s. 95-118.

Bu çalışmada öncelikle anlatı türlerinin tarif ve tasnifi konusunda değerlendirmeler yer almıştır. Ardından dini şahsiyetler etrafında teşekkül eden anlatı türlerinden; efsane, menkıbe ve memorat başlıklar halinde incelenmiştir. Bu bağlamda kavramların sözlük ve terim anlamları ile bu türler hakkında araştırma yapan araştırmacıların sözlerine yer verilmiştir. Yazar, dini şahsiyetler etrafında oluşan anlatıların yapı, muhteva ve işlevleri doğrultusunda hangi türe dâhil edilmeleri ve bu metinlerin kaç grupta incelenmeleri gerektiği konusundaki görüşlerini belirtmiştir. Makalede, Aziz Mahmud Hüdâyî (ö. 1628) etrafında oluşan ve yazar tarafından derlenen anlatı metinlerinden faydalanılarak bir tasnif denemesi yapılmıştır. Aziz Mahmud Hüdâyî’ye dair birçok menkıbeye yer verilmiştir. Onun bir yaprağı altına çevirmesi, IV. Murad’ı (1623-1640) rüyasına girerek ölümden kurtarması bunlardan bazılarıdır. Makale, sonuç kısmında yer alan dini şahsiyetler etrafında oluşan anlatı türleri hakkındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

122) ERDOĞDU, M. Akif,

“Makâlât-ı Seyyid Hârûn – Abdülkerim bin Şeyh Musa (Tenkitli Basım – Hazırlayan: Cemal Kurnaz, Ankara 1991”, **Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi**, C. 8, S. 1, 1993, s. 255-256.

Bu çalışma kitap tanıtımı olması sebebiyle tanıtımı yapılan kitabın künye bilgileri verilmiştir. Ardından mankıpnamelerin tarihi bir kaynak olarak taşıdığı değere dair Fuat Köprülü ve Ahmet Yaşar Ocak’ın çalışmalarına dikkat çekilmiştir. Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında önemli rol oynayan derviş/velilere dair mankıpnamelerin olduğu belirtilerek bu noktada bazı örnekler verilmiştir. **Seyyid Harun Menakıbnamesi**’ni diğerlerinden ayıran ise Türklerin şehir kurma faaliyetleri hakkında detaylı bilgi vermesidir. **Seyyid Harun Menakıbnamesi**’nin nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, Cemal Kurnaz tarafından yayına hazırlanan eser hakkında olumlu ve olumsuz eleştirilerini sunarak çalışmayı sona erdirmiştir.

123) ERGUN, Pervin

“Hacı Bektaş Veli’nin Makâlât-ı Gaybiyye ve Kelimât-ı Ayniyye Adlı Eserinde Arınma”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 58, 2011, s. 13-20.

Bu çalışmada önce arınma kavramının tanımı yapılarak etimolojik kökeni hakkında açıklamalara yer verilmiştir. İslami dönem, Türk kültürü içerisinde arınma felsefesi düşünürlerinden bahsedilmiştir. Alevi-Bektaşî geleneği çerçevesinde Hacı Bektaş Veli’nin arınma ile ilgili menkıbeleri aktarılmıştır. Yazar, halk muhayyilesindeki mucizelerin aslında Hacı Bektaş Veli’nin görüşlerini tam olarak yansıtmadığını düşünmektedir. Çalışmada, **Makalat-ı Gaybiyye ve Kelimat-ı Ayniyye** adlı eser, Hacı Bektaş Veli’nin arınma felsefesi bağlamında betimsel kültür analizi metoduyla incelenmiştir. Bir dervişin tam anlamıyla hangi özelliklere sahip olması gerektiği ve arınırken neler yapması gerektiği detaylı bir şekilde incelenmiştir.

124) ERKOL, M.

“Oğuz Menkıbesi 1”, **Derme**, S. 1, 1938, s. 10-11.

Bu çalışmada Oğuz menkıbesine geçmeden önce bu konudaki tarihi bilgilere yer verilmiştir. Yazara göre Oğuz menkıbeleri içinde en eski olanı Uyurca’dır ve İslamiyet’in kabulünden sonra yazılan menkıbelerden çok farklıdır. Yazar bu menkıbeden alıntılar yapmıştır. Ayrıca Türk kültüründe önemli görülen bazı semboller ve hayvanlar menkıbe bağlamında değerlendirilmiştir.

Aslında burada üzerinde durulan eser Oğuz Kağan’ın destanıdır, yazar bu çalışmada destanı menkıbe olarak isimlendirmektedir. Menkıbelerin diğer türler yerine kullanılmasını örnekleyen bir çalışmadır.

125) ERKOL, M.

“Oğuz Menkıbesi 1”, **Derme**, S. 2(8), 1938, s. 14-16.

Bu çalışma Oğuz Menkıbesi-1 adlı çalışmanın devamı niteliğindedir. Bu çalışmada Uyur Türklerinin Oğuz Menkıbesi esas alınmıştır. Makalede bazı olağanüstü olaylardan bahsedilmiş ve Türklerin toplumsal ve siyasi yaşamları hakkında bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Adı geçen menkıbede anlatılan bazı olaylar Göç Destanı ile paralellik göstermektedir. Çalışmanın sonunda devam edecek ibaresi yer almasına rağmen makalenin devamına ulaşamamıştır.

126) ERTEKİN, Eşref

“Derbeyan-i Menakibi Ali Osman”, **Çorumlu**, S. 59, 1946, s. 12-16.

Bu çalışmada Çorum Milli Kitaplığında 1291/131 numaralı kayıtlı yazma kitaptan alınan kısım aktarılmıştır. Metin üç kısım halinde yayınlanmış olup herhangi bir açıklama yer almamıştır. Metnin içeriğine baktığımızda bunun Osmanlı Devleti’ne dair olduğu anlaşılmaktadır. Metin içinde birçok tarihi bilgiye yer verilmiş ve bu hikâyeleştirilerek anlatılmıştır. Anlatılan tarihi bilgilerin yanı sıra menkıbevi özellik taşıyan kısımlar da yer almaktadır.

127) ERTEKİN, Eşref

“Derbeyan-i Menakıbi Ali Osman”, **Çorumlu**, S. 60, 1946, s. 9-16.

Bu çalışmada **Derbeyan-i Menakıbi Ali Osman** menakıbının devamı sunulmuştur.

128) ERTEKİN, Eşref

“Derbeyan-i Menakıbi Ali Osman”, **Çorumlu**, S. 61, 1946, s. 17-24.

Bu çalışmada **Derbeyan-i Menakıbi Ali Osman** menakıbının devamı sunulmuştur.

129) ERÜNSAL, İsmail

“Hüseyin Enisi ve Menakıb-ı Akşemseddin”, **Diyanet İlmi Dergi (Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi)**, C. 11, S. 3, 1972, s. 172-175.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname türünün gelişimi ve **Menakıb-ı Akşemseddin**’in öneminden bahsedilmiştir. Söz konusu menakıpname üzerinde yapılan çalışmalar zikredilmiştir. Eserin nüshalarından bahsedilmiş, ardından menakıpnameden alınan örnek menkıbeler sunularak çalışma sonlandırılmıştır.

130) FAHRİ, Ziyaeddin

“Halk Edebiyatına Ait Bir Menkıbe”, **Türk Yurdu**, C. 21, S. 195, 1928, s. 53-56.

Bu çalışmada Maarif Vekâleti Kütüphanesinin yazma risaleleri arasında 66 numarada bulunan üç yüz varaklı bir eserin incelemesi yapılmıştır. Söz konusu eserin başlıca altı kısımdan ibaret olduğu söylenmiş ve bu kısımlarda görülen konulara kısaca değinilmiştir. Daha sonra incelenmek istenen üçüncü kısma geçilmiştir. Üçüncü kısımda Mâil ile Ebu Güneş menkıbesi anlatılmaktadır. Çalışmada bu kısım menkıbeden çıkarılan olay örgüsü özeti ve alıntı yapılan dörtlükler ile verilmiştir. Daha sonra bahsedilen mevzunun Hind şehzadesi ile Çin sultanına ait olduğu, ancak edebi uygulamada milli bir hal aldığı tespiti yapılmıştır.

131) FAROQHİ, Suraiya

“Osmanlı İmparatorluğunda Bir Kent Ereninin Hayat Hikayesi: Merzifonlu Piri Baba”, Çev. Harun Yıldız, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 18, 2001, s. 119-140.

Bu çalışmada öncelikle menkıbe/efsane gibi metinlerin tarih çalışmalarındaki kullanımına dair metodolojik açıklamalar yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmalara katkı sunan yerli ve yabancı bilim adamlarından bahsedilmiştir. Çalışmada Evliya Çelebi'nin de eserinde bahsettiği bir derviş olan Merzifonlu Piri Baba üzerinde durulmuştur. Onun tarihi ve menkıbevi hayatı ile kurduğu tekke hakkında bilgi verilmiştir. Bektaşî geleneğinden bahsedilerek Piri Baba'nın da bu geleneğin bir parçası olduğu vurgulanmıştır.

Merzifonlu Piri Baba'nın menkıbelerini anlatan eserin mevcut nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. Mesela, çıplak elle taş çivi çakması, çok hızlı bir şekilde menkan değiştirmesi bu tarz kerametleri arasındadır. Yazar, Piri Baba'ya dair anlatılan menkıbeleri çözümlemeye çalışmıştır. Piri Baba'nın hayat hikâyesini anlatan eser sayesinde o dönemin sosyal ve kültürel birçok bilgisine ulaşılabileceği belirtilmiştir. Çalışmada menakıpnamede geleneğinin önemli dervişlerinden de sırası geldikçe bahsedilmiş ve Piri Baba'nın menkıbeleri ile karşılaştırılmıştır. Makalede hikâye, efsane, menkıbe terimlerinin birbirinin yerine kullanıldığı, menkıbe yerine çoğu zaman daha genel bir terim olan efsanenin tercih edildiği görülmektedir. Makale yazarın değerlendirmeleri ile sona ermiştir.

132) GENNEP, A. Van

“Masalların ve Menkıbelerin Ameli Kıymetleri”, **Fikir Hareketleri**, C. 2, S. 34, 1934, s. 121-122.

Bu çalışmada öncelikle bütün medeniyetlerin edebi faaliyet eğilimlerinden ve ifade tarzlarından bahsedilmiştir. Mit, masal, menkıbe gibi türler gerçek manada anlaşılacak isteniyorsa siyasi, iktisadi, dini, hukuki faaliyetlerden ayrı tutmamak, bu fikirleri göz önünde bulundurmak gerektiği söylenmiştir. Bu türler hakkında

çalışmada ayrıntılı bilgi verilmemiş ve türlerin sınıflandırılmasına değinilmemiştir. Daha sonra yalnızca edebi mevzuların tetkikinin yeterli olmayacağı söylenmiş, eskiden alimler tarafından menkıbelerin yalnızca konularını ele aldığını ancak artık evliyalara ibadeti teşkil eden özel ayinlerin de onlarla birlikte tetkik edildiği üzerinde durulmuştur. Masalların, hikâyelerin ve menkıbelerin okunmasının günün herhangi bir saatinde yapılamayacağından ve bu türlerin insanlara faydalarından bahsedilmiştir. Edebi türlerin ahlak anlayışındaki yerine değinilmiş, bu konu üzerinde durulurken Adem ile Havva, Tufan menkıbesi gibi isimlerden ve etkilerinden söz edilmiştir. Daha sonra hayvan masallarından, zevk için anlatılan masallardan bahsedilmiş ve asıl masal şiir karşılaştırması yapılarak makale bitirilmiştir.

133) GENNEP, A. Van

“Menkıbelerin Birbirlerine Nisbetle Tarihleri”, **Fikir Hareketleri**, C. 2, S. 50, 1934, s. 372-374.

Bu çalışmada masal, menkıbe ve efsane türlerinden hangisinin daha eski olduğu konusu tartışılmıştır. Söz konusu türlerin farklı toplumların edebiyatlarındaki yeri ve toplum hayatındaki işlevleri açıklanmıştır. Türlerin eskiliği konusunda farklı fikirler sunulsa da kesin bir sonuca varılmamıştır. Çalışmada masal, menkıbe ve efsane örneği bulunmamaktadır.

134) GENNEP, A. Van

“Yıldızlara, Göğe, Arza ve Sulara Aid Menkıbeler”, **Fikir Hareketleri**, C. 3, S. 67, 1935, s. 249-251.

Bu çalışmada yazar öncelikle menkıbelerin içeriğinde gökyüzü, yıldızlar, gezegenler gibi unsurlardan çok ecinni, hayvan ruhları, ecdat ruhları gibi konuların daha çok ön plana çıktığından bahsetmiştir. Daha sonra bu konuda yapılan araştırma ve araştırmacıları yorumlamıştır. Son olarak Tufan menkıbesi ve dünyanın öküzün boynuzunda bulunması ve depremle bu sebeple ortaya çıkmış olması anlatısına

değinererek çalışmayı bitirmiştir. Çalışmada yer alan anlatı türleri isimlendirilirken net bir ayırım yapılmamıştır. Bu da bazı noktalarda karışıklığa neden olmaktadır.

135) GENNEP, A. Van

“Masalların ve Menkıbelerin Tefsirinde Son Nazariye”, **Fikir Hareketleri**, C. 4, S. 87, 1935, s. 135-137.

Bu çalışmada XIX. yüzyılda dünyada menkıbeler ve masallar üzerine yapılan çalışmaların arttığından bahsedilmiştir. Bu konuda dünyada nasıl bir yöntem izlendiğine değinilmiş, daha sonra olumlu ve olumsuz eleştiriler dile getirilmiştir. Ardından menkıbe ve masalların tefsiriyle uğraşmış olan Evheremeciler, Timsalciler ve Tabiatçıların görüşleri açıklanmış ve eleştiriler yöneltilmiştir. Masalların ve menkıbelerin toplumdan topluma farklı işlevler kazandığına değinilmiştir. Son olarak yazar bu konudaki görüşlerine yer vererek makaleyi sonlandırmıştır.

136) GÖÇGÜN, Önder

“Battal Gazi ve Battalnâme”, **Türk Kültürü**, S. 345, 1992, s. 18-24.

Bu çalışmada öncelikle tarihi kaynaklar ışığında Battal Gazi’nin hayatı hakkında bazı ilmi tartışmalara değinilmiş ve bu minvalde bilgi verilmiştir. **Battalnâme**, Battal Gazi’nin gazaları ve şehit olması etrafında gelişen menkıbelerden zamanla edebi bir türe dönüşmüştür. Yazar, Battal Gazi karakterini tahlil etmiş ve Battal’ın Bizanslı kale kumandanı Simbat’a karşı mücadelesini anlatan menkıbeye yer vermiştir. **Battalname**’nin müellifi ve nüsha özellikleri hakkında bilgi verilerek yazıya geçiriliş süreci ele alınmıştır. **Battalname**’nin, **Danışmendname** adı verilen edebi türün oluşmasındaki rolüne dikkat çekilmiştir.

137) GÖK, Bilal

“Ebu’l Hasan Harakânî’nin Menkıbevî ve Tarihî Şahsiyeti”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 13, 2014, s. 103-121.

Bu çalışmada Hasan Harakânî’nin menkıbevi ve tarihi kişiliği ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu konuların aydınlatılması için de onun yaşadığı devrin siyasi ortamı ve Türk fetihleri gözden geçirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Harakânî’nin menkıbevi şahsiyeti üzerinde durulmuş, şeyhin kerametlerinden ve menkıbelerinden söz edilmiştir. Tarihi şahsiyetine gelindiğinde ise kimliği, doğumu, ölümü, gençliği, mesleği, tahsili, ailesi, vefat yeri gibi hususlara değinilmiştir. Ayrıca Kars ile ilgisi ve alperen olup olmadığı konusu incelenmiştir.

138) GÖK, Bilal; ABBASOĞULLARI, Gülcan

“Harakânî Menkıbelerinde ve Kültürümüzde Aslan Figürü”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 15, 2015, s. 135-159.

Bu çalışmada Ebu’l Hasan Harakânî’nin hayatı ve aslan menkıbesi üzerinde durulmuştur. Makale temelde üç başlık ve sonuç kısmından oluşmaktadır. İlk başlık “Harakânî Kimdir” adını taşır ve adı geçen kişinin hayatı hakkında bilgi verilir. İkinci başlık “Harakânî’nin Menkıbeleri” adını taşır. Bu kısımda Harakânî’ye ait menkıbelerden bahsedilir. Özellikle makalenin konusu olan aslan figürü ve menkıbesi üzerinde durulmaktadır. Aslan figürü menkıbesinin **Tezkiretü’l-Evliyâ, Nûr’ul-Ulûm, Mesnevi** ve **Bostan** adlı eserlerde geçen dört farklı versiyonu vardır. Üçüncü başlık “Türk Edebiyatı ve Mimarisinde Aslan Figürü” adını taşır. Edebiyatımızda ve mimarimizde yer alan aslana dair örneklerle yer verilmiştir. Yazar bu figürün Orta Asya Türk kültüründen etkilenerek Anadolu’da kullanıldığını düşünmektedir. Sonuç kısmında ise makalenin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

139) GÖKÇEN, İbrahim

“Makedonya Yürük Folkloru Ziyaret Mahalleri (VI)”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 24 , 1951, s. 377-378.

Bu çalışma Makedonya Yörük folkloru konusunda yazılmış bir yazı dizisinin beşinci makalesidir. Yazı dizisinin diğer makaleleri konumuz ile ilgili olmadığı için çalışmamıza dahil etmedik. Çalışmada üç adet ziyaret yeri anlatılmıştır. Ziyaret yerleri hakkında anlatılan rivayetlere ve menkıbelere yer verilmiştir. Ayrıca Deli Dede menkıbeleri adıyla ayrı bir başlık da açılmıştır.

140) GÖKYAY, Orhan Şaik

“Derviş Portreleri”, **Hisar**, C. 18, S. 174, 1978, s. 8-11.

Bu çalışmanın girişinde yazıda bahsedilen bilgilerin Vahidi'nin **Menâkıb-ı Hâce-i Cihan ve Netice-i Can** adlı eserinden alındığı belirtilmiştir. Yazar, Vahidi'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermektedir. Ardından yukarıda adı geçen eserin kahramanları ve konusundan bahsedilmiştir. Eserin şekil ve üslup özelliklerine de değinilmiştir. Kitapta; Kalenderîler, Rum Abdalları, Hayderîler, Câmîler, Bektaşîler, Şemsîler, Mevleviler, Edhemiler, alimler, sufiler gibi konuların anlatıldığı belirtilmiştir. Makalede ise Hayderîler, Rum Abdalları, Camiler, Bektaşiler ve sufiler başlıklar halinde anlatılmıştır. Bahsedilen konular kitapta olduğu gibi aktarılmış ve bazı açıklamalarla desteklenmiştir. Adı geçen grupların kıyafetlerini, âdetlerini ve birçok farklı yönünü yansıttığı için önemli bir eser olduğu ifade edilmiştir.

141) GÖKYAY, Orhan Şaik

“Kethüdazade Menakıbı”, **Hisar**, C. 19, S. 265, 1979, s. 10-11.

Bu çalışmada yazar ilk olarak **Kethüdazade Menakıbı**'nın müellifi Hoca Emin Binbaşı'nın hayatı ve kitabı ne şekilde yazdığı hakkında bilgi vermiştir. Ardından menakıpnamesi yazılan Kethüdazade'nin (Mehmet Arif Efendi) (ö. 1849) hayatına değinilmiştir. Makalede, adı geçen menakıpnamenin çeşitli hikâye ve

fıkralardan oluştuğu belirtilerek bunlara birkaç tane örnek verilmiştir. Bu anlatılanların o dönemin toplumsal ve kültürel yapısının anlaşılmasına olan katkısı belirtilmiştir. Ayrıca yazar, menâkıpnamenin sonunda Müminzade Ahmed Hasib'in (ö. 1752/1753) **Dergahname** adlı eserinin yer aldığını belirtmiş ve İstanbul'daki dergahlar hakkında bilgi verildiğine dikkat çekmiştir.

142) GÖKYAY, Orhan Şaik

“Kaygusuz Abdal ve Sımâtiyeleri”, **Türk Folkloru**, S. 14, 1980, s. 3-6.

Bu çalışmada Kaygusuz Abdal'ın Mısır padişahının gözlerini bir kerametle açmasından bahsedilmektedir. Bu keramet sonunda da dileği sorulan Kaygusuz Abdal'ın isteklerini sıraladığı bir sımatiyesi yer almaktadır. Çalışmanın sonunda sımatiyede yer alan istekler listelenmiştir.

143) GÖLPINARLI, Abdülbaki

“Menâkıb-ı Hâce-i Cihan”, **Türkiyat Mecmuası**, C. 3, 1926-1933, s. 129-132.

Bu çalışmada yazar **Menâkıb-ı Hâce-i Cihan** adlı kitaptan bahseden kaynaklara değinmiş ve adı geçen eserin günümüze ulaşan nüshaları hakkında bilgi vermiştir. Bu nüshaların nerelerde bulunduğu ve şekil özellikleri açıklanmıştır. Ardından eserin müellifi Vahidi'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. **Menâkıb-ı Hâce-i Cihan** adlı eserdeki bölümlerin ismi belirtilmiştir. Makalenin sonunda adı geçen eserin din ve tasavvuf tarihi açısından önemi vurgulanmıştır. Bunun yanında **Menâkıb-ı Hâce-i Cihan** adlı eserden alıntılar yapılarak öz Türkçe konusunda da önemli bir kaynak olabileceği vurgulanmıştır.

144) GÖNEN KAYACAN, Sinem

“Ebu’l Hasan Harakâni Hazretleri’nde Mürit, Mürşit Anlayışı”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 11, S. 5, 2016, s. 285-296.

Bu çalışmanın başında mürit ve mürşit kavramları tanıtılarak tasavvuftaki yeri ortaya konmuştur. Tasavvufa dair çeşitli kavramlar ve düşünceler bağlamında mürit-mürşit ilişkisi değerlendirilmiştir. Bunun yanında tarikat ve tekke gibi kurumların mürit-mürşit ilişkisine olan etkisine değinilmiştir. Ebu’l Hasan Harakâni’nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Sözlerinin yer aldığı **Nûru’l-’Ulûm** adlı eserin müellif, şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi aktarılmıştır. Harakâni’nin **Nûru’l-’Ulûm** adlı eserine göre dervişlik, müritlik konuları başlıklar halinde işlenmiştir. Harakâni’nin görüşlerini ortaya koymak için adı geçen kitapta yer alan soru-cevap kısımlarından yararlanılmıştır. Bu yönde kitapta yer alan bazı ifadeler ve olaylar makaleye aktarılmış ve Harakâni’nin bu kavramlara dair kabulleri ortaya konmuştur. Harakâni’nin hayatından bazı bilgiler sunularak onun bir mürit ve mürşit portresi ortaya konmuştur. Onun hayatına dair bazı olağanüstülükler içeren çeşitli menkıbelere yer verilmiştir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

145) GÖNEN, Sinan

“Tayyimekân ve Tayyizaman Bağlamında Ladikli Ahmet Ağa ile İlgili Efsanelerin Çözümlemesi”, **Milli Folklor**, S. 76, 2007, s. 173-176.

Bu çalışmanın başında tayyimekân ve tayyizaman kavramlarının tanımı yapılarak halk anlatıları açısından konumuna değinilmiştir. Yazar tarafından Ladikli Ahmet Ağa’ya (ö. 1969) atfedilen efsaneler olarak nitelendirilmesine rağmen olaylar menkıbe diyebileceğimiz türdendir. Ahmet Ağa’nın hayatına dair bilgi verilmiştir. Ladikli Ahmet Ağa hakkında yapılan altı yayının künyeleri listelenmiştir. Makalede tayyimekân ve tayyizaman motifine Anadolu’nun çeşitli yerlerinde anlatılan menkıbe örnekleri verilmiştir. Makalede, Ladikli Ahmet Ağa hakkında iki adet tayyimekân ve tayyizaman motifli menkıbe aktarılmıştır. Makalenin sonuç kısmında

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde gerçekleştiğine inanılan ve Ladikli Ahmet Ağa'ya ait tayyimekân ve tayyizaman motifli efsaneler arasında karşılaştırma yapıp ulaşılan neticeler belirtilmiştir.

146) GÖNENÇ, C. Sezen; ÖZCAN, Hüseyin

“Yazılı ve Sözlü Ortamlardaki Karaca Ahmet Sultan Menkabelerinin Karşılaştırılması” **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 10, S. 4, 2015, s. 717-746.

Bu çalışmanın giriş kısmında halk anlatılarının genel özelliklerine değinildikten sonra menkıbeler ve Karaca Ahmed'in hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Makale oluşturulurken kaynak olarak; **Karaca Ahmet Sultan Menâkıbnamesi, Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi, Hacı Sultan Menakıpnamesi, Dediği Sultan Menâkıpnâmesi, Saltuknâme, Hikâyat** adlı eserlerde Karaca Ahmed Sultan ile ilgili bölümlerde geçen menkıbeler, yazılı kaynak bağlamında ele alınmıştır. Sözlü menkıbeler, çoğunlukla İstanbul Üsküdar'da bulunan Karaca Ahmed Sultan dergâhındaki kaynak kişilerden derlenmiştir. Bu çalışmada, yazılı ve sözlü kaynaklarda anlatılan Karaca Ahmed Sultan'a dair menkıbeler incelenerek benzerlikleri ve farklılıkları açısından karşılaştırılmıştır. Her iki kaynaktan anlatılan menkıbeler; Karaca ismi, soyu, nereli olduğu, mürşidi-şeyhi, Karaca Ahmed Sultan ile Hacı Bektaş Veli'nin karşılaşması, kerametleri, atının ve kendisinin mezarı (asıl türbesi) başlıkları altında incelenmiştir. Karaca Ahmed'in birçok kerameti detaylı şekilde ele alınmıştır. Son bölümde yer alan sonuç kısmında ise genel değerlendirmelere yer verilmiştir. Derleme yapılan kaynak kişilerin isimleri çalışmanın sonunda yer almaktadır.

147) GÖYÜNÇ, Nejat

“Karl Teply, Türkische Sagen und Legenden um die Kaiserstadt Wien (İmparator Şehri Viyana Hakkındaki Türk Menkıbe ve Efsaneleri), Hermann Böhlau Varisleri Yayınevi, Wien, Köln, Graz 1980, 162 sahife + 1 plan, 15 resim.”, **Osmanlı Araştırmaları**, S. 2, 1981, s. 261-262.

Bu çalışmada Karl Teply’nin **İmparator Şehri Viyana Hakkındaki Türk Menkıbe ve Efsaneleri** isimli eseri tanıtılmış ve incelenmiştir. Eserde giriş bölümünden sonra Viyana ile ilgili menkıbe ve efsanenin biraraya getirildiği belirtilmiştir. Bunlardan ilk dördünün Evliya Çelebi’den, ikisinin **Osmanlı Tarihi**, dört tanesinin İbrahim Paşa’nın **Sefaretnamesi**’nden alındığı tespit edilmiştir. Eseri süsleyen plan ve resimler hakkında bilgi verilmiştir. Kitapta yer alan menkıbe veya efsanelerin isimleri sıralanmıştır. Eserde her menkıbe veya efsanenin Almanca çevirisi verildikten sonra incelemeleri yapılmış, bir sonraki kısmıyla toplu olarak değerlendirildiği belirtilmiştir.

Eserde sunulan menkıbenin oluşumunda İstanbul-Viyana arasında oluşan kültürel alışverişin etkisi ve tarihi nedenleri açıklanmıştır. Bu anlatılan menkıbelerin oluşumunda Viyana Kuşatması’nda etkili olan kahramanların, muharip dervişler olduğu belirtilmiştir. Çalışma Karl Teply’nin eserinin iki milletin birbirini tanımlarına olanak sağlaması dileğiyle, menkıbe veya efsanelerin nasıl incelenmesi, değerlendirilmesi gerektiğine iyi bir örnek olduğunun söylenmesiyle sonlandırılmıştır.

148) GRENARD, M. F.

“Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarihi”, **Ülkü**, C. 13, S. 74, 1939, s. 145-154.

Bu çalışmanın başında **Satuk Buğra Han Menkıbesi** hakkında daha önce yapılan çalışmalara kısaca değinilmiştir. Daha sonra yazar tarafından makalede kullanılan nüshanın yapı ve içerik özellikleri ortaya konulmuştur. Menkıbede Satuk Buğra Han’ın hayatı kerametleriyle beraber öncesi ve sonrasıyla anlatılmıştır.

Ardından tarihsel veriler ışığında menkıbede anlatılan dönem kritik edilmiştir. Ancak makale birkaç makalenin devamından müteşekkil olduğu için neticeler burada belirtilmemiştir.

149) GRENARD, M. F.

“Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarihi”, *Ülkü*, C. 14, S. 79, 1939, s. 47-52.

Bir yazı dizisi halinde yayınlanan makalenin bu bölümünde ilk olarak Çin’in VIII. yüzyılda Orta Asya bölgesindeki faaliyetleri ve diğer kavimlerle yaşadığı mücadeleler ele alınmıştır. Ardından Orta Asya’nın belirtilen tarihteki sosyal hayatına dair bilgiler verilmiş, bölgede yaşayan ve Müslüman olmayan toplulukların Araplarla olan mücadelelerinden bahsedilmiştir. Türk boylarından biri olan Uyğurların siyasi teşekkülleri ve yayıldıkları coğrafya hakkında bilgiler yer almıştır. Daha sonra Buğra Hanlar sülalesinin kökenine değinilmiştir. Buğra Han’ın Maverünnehir’de Samani Devleti ile olan ilişkisinden bahsedilmiştir. Bu tarihsel verilere rağmen yazı dizisinin bu kısmında Satuk Buğra Han hakkındaki menkıbeye değinilmemiştir.

150) GRENARD, M. F.

“Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarihi”, *Ülkü*, C. 14, S. 80, 1939, s. 153-160.

Yazı dizisinin bu bölümünde Türklerin Çinlilerle olan münasebetlerine değinilmiş, iki topluluk arasında ilişkinin seyrinin değişmesinde Türklerin İslam dinine geçmesinin etkili olduğu söylenmiştir. Türklerin Batıya yönelişinin nedenlerine yer verilmiş, ardından Buğra Han’ın şahsi hayatı hakkında tarihsel bilgiler aktarılmıştır. Özellikle onun İslam dinine geçişi üzerine tarihi kaynaklar ışığında bilgiler verilmiştir. İbnül Esir tarafından nakledilen menkıbevi rüya olayından sonra Satuk Buğra Han’ın Müslüman olduğu belirtilir. Makalenin yazarına göre ise Satuk Buğra Han, Samanilerin etkisiyle Müslüman olmuştur. Bu bölümün son kısmında ise Buğra Han’ın bölgedeki faaliyetleri ele alınmıştır.

151) GRENARD, M. F.

“Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarihi”, *Ülkü*, C. 14, S. 82, 1939, s. 343-350.

Yazı dizisinin bu bölümünde Satuk Buğra Han’dan sonraki Karahanlı hükümdarlarından bahsedilmektedir. Karahanlıların, Samaniler ve Gazneliler ile olan münasebetlerine değinilmiştir. Ayrıca bu dönemde devletlerin içinde yaşanan iktidar mücadelelerine de yer verilmiştir. Bu tarihsel kaynaklar ışığı altında anlatılanlara rağmen **Satuk Buğra Han Menkıbesi** ya da başka menkıbelere dair herhangi bir bilgi yoktur.

152) GRENARD, M. F.

“Satuk Bugra Han Menkıbesi ve Tarihi”, *Ülkü*, C. 14, S. 83, 1940, s. 429-436.

Yazı dizisinin son makalesi olan bu çalışmada, dönemin etkin devletleri olan Karahanlılar ve Gazneliler’in siyasi faaliyetleri, Karahanlılar’ın bu dönemde Kıtaylılar ile yoğun mücadeleleri, Selçuklular’ın tarih sahnesine çıkışı ve mücadeleleri gibi tarihi olaylar hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda Karahanlılar’ın Moğollar tarafından mağlup edilmesinden bahsedilmiş ancak tüm bu anlatılan tarihi olayların dışında **Satuk Buğra Han Menkıbesi** ya da başka bir menkıbeye değinilmemiştir.

153) GÜLEÇ, İsmail

“Hallâc’ın Bilinmeyen Bir Menkıbesi mi yahut Tarak-nâme mi?”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 34, 2008, s. 109-122.

Bu çalışmada, Lokmani Dede’nin **Menâkıb-ı Mevlâna** isimli eserinde yer alan Hallâc-ı Mansur hikâyesinin bir menkıbe mi yoksa tarakname mi olduğu incelenmiştir. Öncelikle Lokmani Dede ve eseri hakkında bilgi verilmiş, daha sonra Hallâc-ı Mansur ve tarak hikâyesi aktarılmıştır. Bu hikâye, Hallâc’ın idama giderken yol üzerinde bir dükkanda karşılaştığı tarakla olan sohbetini anlatmaktadır. Çalışmada Hallâc-ı Mansur’un idamını anlatan menkıbelere yer verilmiş ve tarak hikâyesinin başka bir kaynaktan bulunmadığı belirtilmiştir. Lokmani Dede’nin

anlattığı hikâyede tarağın başından geçen olayların Hallâc'ın hayatıyla benzerlik gösterip göstermediği incelenmiş, çalışmanın sonucunda ise bu hikâyenin Lokmani Dede tarafından eserini güzelleştirmek için anlatıldığı ve kendisinin kurguladığı bir hikâye olduğu kanaatine varılmıştır.

154) GÜLER, Turan

“Necip Fazıl Kısakürek’in Yunus Emre Adlı Tiyatro Eseri Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 3, 2012, s. 1311-1327.

Bu çalışmada ilk olarak Yunus Emre'nin tarihi şahsiyetinden ve Türk toplumundaki etkisinden bahsedilmiştir. Yunus Emre'nin toplumda daha fazla tanınması konusunda Fuad Köprülü'nün etkisi ortaya konmuş ve eserlerinden bazı alıntılar yapılmıştır. Bu sayede Yunus Emre'nin menkıbevi hayatı ortaya konulmuştur. Ardından Necip Fazıl Kısakürek'in (ö. 1983) tiyatro anlayışı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Necip Fazıl'ın tiyatro anlayışına dair bazı alıntılar yapılmıştır. Makaleye konu olan Yunus Emre adlı tiyatronun içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Tiyatronun kaleme alınma sürecine dair bazı yazarlardan alıntı yapılmıştır. Yazar, tiyatroyu incelerken şu başlıkları ele almıştır: oyunun kimlik çözümlemesi, oyunun konusu ve olay dizisi, kişilik çözümlemesi, mekân ve dekor çözümlemesi ve oyunun genel değerlendirmesi. Yazar, ana başlıkları alt başlıklarla destekleyerek detaylı bir inceleme ortaya koymuştur. Bu bağlamda oyundan çeşitli alıntılara ve diyaloglara yer vermiştir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

155) GÜLERER, Salih

“Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler ve Menâkıbnâme Yazıcılığı”, **Tarih Okulu**, S. 16, 2013, s. 233-262.

Bu çalışmanın giriş kısmında ilk olarak menkıbe kavramının farklı araştırmacılar tarafından tanımlarına yer verilmiş ve menakıbnâmelerin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Yazar “Türk Kültüründe Menakıbnâmeler” başlığı altında

Türk kültüründe menakıpname olarak görebileceğimiz eserler ve eserlerin müellifleri hakkında kronolojik bir sıra gözeterek bazı bilgiler vermiştir. Yazar, ilk alt başlık olan “Menakıpname Yazıcıları” bahsinde menakıpnamelerin kimler tarafından ve ne şekilde yazıya aktarıldığını örneklerle anlatmıştır. İkinci alt başlık olan “Menakıbnamelerin Yazılış Sebepleri” bahsinde bir dönemin toplumsal, dini ve siyasi hayatının menkıbeler üzerindeki etkisinden bahsedilmektedir. Üçüncü alt başlık olan “Menakıbnamelerin Yazıya Aktarım Kaynakları” bahsinde sözlü ve yazılı kaynakların menakıpnamelerin oluşum sürecindeki işlevleri ele alınmıştır. Dördüncü başlık “Menkabelerin Sözlü Anlatımdan Yazıya Aktarılışı” şeklinde olup yerli ve yabancı literatürde bu konuda yapılan çalışmalara değinilmiştir. Yazar menakıpname metinleri üzerine yaptığı çalışmada sözlü kültürde oluşmuş anlatım biçimlerinden altı tanesini açıklamıştır. Bu anlatım biçimleri menkıbelerden alıntılarla açıklanmıştır. “Menakıbnamelerin Yazılış Bağlamı” adlı başlıkta menakıpnamelerin içerik bağlamı ve sıralanışı ele alınmıştır. Bu konu da örneklerle açıklanmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

156) GÜLERER, Salih

“Hacı Bektaş-ı Veli’nin Halifelerinden Hacım Sultan’ın Hayatı”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 8, 2014, s. 131-170.

Bu çalışmada ilk olarak Anadolu’nun Türkler tarafından iskânında, veli adıyla bilinen sufi şahsiyetlerin tarihi ve sosyolojik önemine değinilmiştir. Hacım Sultan’ın hayatı ve tarihsel kişiliği başta onun adına yazılmış menakıpname olmak üzere konuyla ilgili diğer yazılı kaynaklar, vakıf belgeleri ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde yer alan vesikalardan yararlanılarak ortaya konmuştur. Hacım Sultan’ın menkıbevi hayatı ise ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Bu noktada **Hacım Sultan Menakıbnamesi** ve diğer eserlerde geçen menkıbeleri incelenmiştir. Özellikle Hacı Bektaş Veli ile olan ilişkisine dair menkıbelere dikkat çekilmektedir. Hacım Sultan’ın Anadolu’da bulunduğu bölgeler ve buralarda gösterdiği kerametler başlıklar halinde belirtilmiştir. Makalenin sonuç kısmında araştırma sonucunda elde edilen neticeler değerlendirilmiştir.

157) GÜLERER, Salih

“Erken Dönem Menâkıbnâme Kitaplarından Biri Olan Hacım Sultan Menâkıbnâmesinin Epik Yasalara Göre Yapısı = According to Epic Laws the Structure of the Hacım Sultan Menakıbname Which is One of the Early Period Menakıbname Books”, **International Journal of Language Academy**, 2016, C. 4, S. 4, s. 255-277.

Bu çalışmanın başlangıcında toplumların kültürel ürünlerinin oluşumuna yönelik “Tarihî-Coğrafi Fin Kuramı ve Yöntemi” hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Axel Olrik’in “Epik Yasaları” isimli çalışması adı geçen kuram bağlamında ele alınmıştır. Kısaca makalenin yöntemi hakkında bilgi verildikten sonra Hacım Sultan’ın hayatı hakkındaki bilgiler aktarılmış ve **Hacım Sultan Menakıbnamesi**’nden alıntılar yapılmıştır. Menakıbname hakkında bilgi verilip **Hacım Sultan Menakıbnamesi**’nin nüshalarının özelliklerine değinilmiştir. Makalede, “Hacım Sultan Menâkıbnâmesinin Yapısında Epik Yasalar” ana başlığı altında on beş alt başlık ile menakıbname epik yasalara göre işlenmiştir. Bu on beş epik yasa incelenirken **Hacım Sultan Menakıbnamesi**’nden alıntılar yapılarak çeşitli menkıbeler aktarılmıştır.

158) GÜLLE, Sıtkı

“Velilik ve Keramet”, **Kur’an Mesajı: İlmî Araştırmalar Dergisi**, C. 1, S. 3, 1998, s. 59-61.

Bu çalışmanın başında velilik kavramının çeşitli tanımlarına yer verilmiştir. Daha sonra veliliğin temel unsurları açıklanmıştır. Çalışarak veli olunmasının mümkünlüğü tartışılmıştır. Makalede tartışılan konulardan biri de velilerin günah işleyip işleyemeyecekleridir. Velilerin, veliliğinin farkında olup olmadığı makalede detaylı şekilde incelenmiştir. Bu konudaki karşıt görüşü savunanların öne sürdüğü deliller aktarılmıştır. Makalenin sonunda veli kavramı ile birlikte ele alınan keramet kavramının tanımı yapılmıştır. Keramet varlığı da ele alınan konulardan biridir.

159) GÜLLÜ, Gül

“Mitolojiden Teolojiye Eshabü’l Kehef”, **Milli Folklor**, S. 59, 2003, s. 14-22.

Bu çalışmada ilk olarak Eshâbü’l Kehef adlı menkıbe okuyucuya aktarılmıştır. Menkıbede Kıtımir adlı köpeğin konuşması gibi birçok olağanüstü olay geçmektedir. Kur’an-ı Kerim’de de Kehf Suresi’nde, Eshâbü’l Kehef olayından bahsedilmektedir. Yazar, adı geçen suredeki ayetlerin günümüz Türkçesi’ne yer vermiştir. Eshâbü’l Kehef’in menkıbesinin hangi zamanda yaşandığına dair farklı eserler karşılaştırılarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Makalede, Yedi Uyurlar menkıbesinin İncil ve Tevrat’ta geçmediği saptanmıştır. Eshâbü’l Kehef (Yedi Uyurlar) adlı menkıbenin dini kaynaklarda nasıl işlendiğine bakıldıktan sonra halk anlatı ve kültürel geleneğindeki etkilerine değinilmiştir. Yazar, Yedi Uyurlar üzerine yapılan bazı çalışmaları tanıtmış ve bu eserlerde yer alan bilgiler ile kendi ulaştığı bilgileri karşılaştırmıştır. Makale sonunda ulaşılan bilgilere dair değerlendirmeler yer almıştır.

160) GÜLTEN, Sadullah

“Üryan Hızır Menakıbnamesi”, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi**, S. 3, 2010, s. 84-103.

Bu çalışmada öncelikle menkıbe hakkında bilgi verilmiş, **Üryan Hızır Menakıbnamesi** ile Bektaşi menakıbnameleri karşılaştırılmıştır. Daha sonra menakıbnamesinden yola çıkılarak Üryan Hızır’ın hayatı aktarılmış, menakıbnamenin tarihi, konuları, yazarı ve yazılış sebebi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada menakıbnameden elde edilen bilgiler doğrultusunda Üryan Hızır ile Alevi ocak kurucuları ve Alevi ocakları arasındaki ilişkiler farklı araştırmalardan da faydalanılarak incelenmiştir. Bu ilişkiler incelenirken menakıbnamede Seyyid Mençek, Sarı Saltık ve Hubyar Sultan hakkında olan menkıbeler anlatılmıştır. Son olarak söz konusu menakıbnamenin transkripsiyonlu metni sunulmuştur.

161) GÜLTEN, Sadullah

“Anadolu’da Bir Vefai Şeyhi: Tahrir Defterleri Işığında Dede Karkın Hakkında Bazı Değerlendirmeler”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 59, 2011, s. 147-158.

Bu çalışmada tarihi süreçte Türklerin Anadolu’ya göç etmesi ile bu bölgelerin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında dervişlerin rolüne vurgu yapılmıştır. Bu derviş gruplarından biri olan Vefai tarikatı ve onun Anadolu’daki ilk şeyhi Dede Karkın’ın hayatı ve yaşadığı dönem hakkında açıklamalar yer almıştır. Dede Karkın hakkında bilgi veren kaynaklar tanıtılmıştır. Dede Karkın’a dair bazı menkıbelere dikkat çekilmiştir. Onunla ilgili bilgilerin daha çok menakıbnamelerde yer aldığı, ancak onun hayatının ve faaliyetlerinin tam olarak aydınlatılabilmesi için tahrir defteri gibi çeşitli tarihi vesikaların da kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Yazar, Dede Karkın’ın hayatı hakkında daha doğru bilgilere sahip olunabilmesi için tahrir defterlerinin önemini vurgulamıştır. Dede Karkın Ocağı’na bağlı zaviyelerin bulunduğu bölgeler ve bunlar hakkında tahrir defterlerinde geçen bilgiler aktarılmıştır. Makalenin sonuç kısmında tahrir defterlerinin Anadolu’da etkili olmuş dervişlerin hayatları hakkında önemli bilgiler bulundurabileceği vurgulanmıştır.

162) GÜNAY, Umay

“Türk Halk Kültürü Motif İndeksine Doğru/Ahmet Yaşar Ocak”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 2, S. 2, 1984, s. 123-133.

Bu çalışmada ilk olarak Türkiye’de halk bilimi alanındaki çalışmaların tarihi gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Türkiye’de halk bilimi alanında yaşanan problemlere ve nedenlerine değinilmiştir. Ardından Ahmet Yaşar Ocak tarafından yazılan **Bektaşî Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri ve Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri** adlı eserlerin Türk halk bilimine yaptığı katkılara değinilmiştir. Yazar daha sonra **Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri** adlı eseri tanıtmaya başlamıştır. Eser, “Giriş, Üç Bölüm, Sonuç, Ekler, Bibliyografya ve İndeks” bölümlerinden oluşmaktadır. Menakıbnamelerdeki motifler üzerine bazı tespitler yapılmıştır. Yazar daha sonra

Ahmet Yaşar Ocak’ın **Bektaşî Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri** adlı eserini tanıtmıştır. Eser, “Kaynaklar, Giriş, Dört Bölüm, Sonuç, Bibliyografya, Ekler ve İndeks” kısımlarından oluşmaktadır. Tanıtılan her iki eserin birbirinin tamamlayıcısı olduğu belirtilmiştir. Makalenin sonunda Ahmet Yaşar Ocak tebrik edilmiş ve Türk halk kültürü alanında yapılması gereken çalışmalara değinilmiştir.

163) GÜNAY, Umay

“Hacı Bayram-ı Veli’nin Hayatı ve Eserleri”, **Milli Folklor**, S. 12, 1992, s. 2-5.

Yazar çalışmaya örnek insan tipi olarak karşımıza çıkan velilerin hayat hikâyelerinin sisler arkasında kaldığını söyleyerek başlamıştır. Bu amaçla Hacı Bayram-ı Veli’nin hayat hikâyesi hakkında kaynaklardan elde ettiği bilgileri aktarmıştır. Hayatı anlatılırken menkıbelerinde geçen ve Oğuz Kağan destanıyla benzerlik gösteren bir kerametine de yer verilmiştir. Hacı Bayram-ı Veli’nin menkıbelerinden elde edilen hayat hikâyesi ve tarikat bilgileri verilmiştir. Eserleri hakkında da bilgiler aktarılmıştır.

164) GÜNDÜZ, Tufan

“Hacı Bektaş Velî’nin Yol Arkadaşı Kolu Açık Hacım Sultan ve Velayetnâmesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 55, 2010, s. 71-96.

Bu çalışmanın giriş kısmında tarihi kaynaklardan ve **Hacım Sultan Velayetnâmesi**’nden faydalanılarak Kolu Açık Hacım Sultan’ın hayatı ve yaşadığı dönem hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra **Velayetname**’nin farklı nüshalarının mevcudiyeti ve bu nüshaların bulunduğu yerler belirtilmiştir. Hacım Sultan hakkında çalışma yapan yerli ve yabancı araştırmacılara değinilmiş, son olarak **Velayetname** metni günümüz harfleriyle sunulmuştur. **Velayetname**’de çeşitli menkıbeler bulunmaktadır.

165) GÜNDÜZÖZ, Güldane

“Anadolu Derviş Sofrasında Hoca Ahmed Yesevî’nin İzleri: Derviş Lokmasının Menkıbevî Referansları”, **Cumhuriyet İlahiyat Dergisi**, C. 21, S. 2, 2017, s. 1217-1247.

Bu çalışmada öncelikle tekke mutfağı ve öneminden, işlevinden bahsedilmiş, dervişlerin maneviyatının oluşmasındaki yeri üzerinde durulmuştur. Tekke mutfağının Anadolu’da özellikle Yesevi kültürünün izlerini taşıdığına değinilmiş, tekke mutfağında mukaddes kabul edilen bazı yiyecek ve eşyaların aynı zamanda Yesevi düşünce sistemini de yansıttığı belirtilmiştir.

Bazı tarikatlarda sofraya ile ilgili birtakım eşyaların halifelik nişanı olarak kabul edildiği, bu kabul edişte ise çeşitli menkıbelerde Ahmed Yesevi ve Hacı Bektaş’ın emaneti olarak bu eşyaların zikredilmesinin önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla makale belli eşya ve yiyeceklere dair kutsallık algısının oluşmasında anlatılan menkıbelerin işlevini yansıtmaya bakımından önemlidir.

Tarikatlarda bir nesnenin kullanımına dair bir açıklama getirilecekken bunun genellikle bir menkıbeye dayandırıldığı, böylece menkıbeler aracılığı ile söz konusu eşyanın değerinin derinleştirildiği belirtilmektedir. Bu süreçte özellikle sofraya ile ilgili eşyaların kutsallığının oluşmasında Yesevi kültürüne bağlı menkıbelerin önemli olduğuna değinilmekte, bu menkıbelerin dervişlerin zihninde imgeler dünyası yarattığından bahsedilmektedir.

166) GÜNEŞ, Mehmet

“Ünye Efsaneleri”, **Milli Folklor**, S. 44, 1999, s. 121-122.

Bu çalışmada yazar, menkıbe kavramı hakkında herhangi bir tanımlama ve açıklamaya yer vermemiştir. Makalede sırasıyla; Kesik Baş (Kümbet) Evliyası, Menteşe Evliyası, Yılandılı Camii ve Şeyh Yunus adlı menkıbeler okuyucuya sunulmuştur. Menkıbelerin içeriklerine baktığımızda birçok olağanüstülük dikkat

çekmektedir. Şeyh Yunus menkıbesi hakkında bir görüşme kaynak gösterilmiştir ancak diğerlerinde kaynak mevcut değildir.

167) GÜNEŞ, Mustafa

“Klâsik Türk Edebiyatında Menâkıbnameler ve Menâkıb-ı Akşemseddin”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi: The Journal of International Social Research**, C. 4, S. 16, 2011, s. 165-171.

Bu çalışmada öncelikle menakıpname konusu incelenmiş, çeşitli araştırmacıların görüşlerine yer verilmiş, menakıpnamelerin önemi ve işlevlerine değinilmiştir. Daha sonra çeşitli menakıpname örnekleri sunulmuş, ardından Emir Hüseyin Enisî'nin **Menakıb-ı Akşemseddin** adlı eseri hakkında bilgi verilmiş, eserin önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca menakıpnamede geçen şairlerin Klasik Türk edebiyatı tarihi ve metinlerine ışık tutacak menkıbeleri incelenmiştir.

168) GÜRER, Bahir

“Tabak Dede Menkıbesi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 11, S. 227, 1968, s. 4768.

Bu çalışmanın başında Bolu'nun Göynük bölgesinde bir erenin olduğu ve namaz vakitlerinde sabahı Mekke'de eda etme kerametini gösterdiği aktarılmıştır. Bu erene dair anlatılan bir diğer menkıbe de; yanına aldığı bir kişi ile mekân değiştirme kerametini göstermesidir. Tabak Dede kendi ölüm zamanını da bilme kerametini göstermiştir. Ayrıca makalede Tabak Dede'nin türbesine ait fotoğrafa yer verilmiştir. Makaleden anlaşıldığına göre Tabak Dede menkıbevi bir kişiliğe sahip olup halk nezdinde itibar görmektedir.

169) GÜZEL, Abdurrahman

“Kaygusuz Abdal’ın Vücutnâmesi Üzerine”, **Türk Kültürü**, S. 197, 1979, s. 276-282.

Bu çalışmada ilk olarak Kaygusuz Abdal’ın hayatı ve eserleri hakkında kısaca açıklama yapılmıştır. Kaygusuz Abdal’ın şiirlerinden örnekler aktarılarak burada geçen tarihi şahsiyetler belirtilmiştir. Kaygusuz Abdal’ın yazdığı şiirlerdeki içerik ve şekil özellikleri ortaya konulmuştur. Makalede, Kaygusuz Abdal’ın birçok eserinden bahsedilmekle beraber **Vücutname** adlı eseri üzerinde durulmuştur. Adı geçen eserin mevcut nüshaları ve muhtevası hakkında bilgi verilerek eserden bazı alıntılar yapılmıştır. Özellikle insan vücudunun dış alemle münasebeti ve insan-ı kamil olmak yolunda neler yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Eser incelenirken Kaygusuz Abdal’ın düşünce yapısına ve menkıbelerine de değinilmiştir.

170) GÜZEL, Abdurrahman

“Türk Edebiyatı’nda Çanakkale Savaşları ve Zaferleri ile İlgili Menkabe, Destan, Şiir, Anekdote ve Efsaneler”, **Türk Kültürü**, C. 35, S. 409, 1997, s. 12-29.

Bu çalışmada öncelikle Çanakkale ve Gelibolu ilçesi hakkında bilgi verilmiş; siyasi, kültürel önemine değinilmiştir. Akabinde bölgeyle ilgili anlatılan menkıbeler aktarılmıştır. Bu menkıbeler; Tarihi-Efsanevi Şahsiyetler Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler, Dini ve Tarihi Şahsiyetler Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler, Türk-İslam veya Hızır İlyas Kültürü Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler, Şehitlerin Ölümsüzlüğü Üzerine Söylenen Menkabeler, Rüya Kültürü Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler, Ağaç Kültürü Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler, Yer Adları Etrafında Teşekkül Eden Menkabeler başlıklarıyla sınıflandırılmıştır. Menkıbelerin bazılarında kaynak belirtilirken bazıları kaynağı belli olmayan menkıbelerdir. Çalışmada Şiir, Efsane, Destan ana başlıkları olacağı da söylenmiş ancak bu başlıklarla karşılaşılmamıştır.

171) HACIGÖKMEN, Mehmet Ali

“Menâkıb-ı Şeyh Evhadü’-d-Dîn-i Kirmânî’de Geçen Selçuklu Tarihi ile İlgili Bilgiler ve Değerlendirilmesi”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, C. 34, S. 58, 2014, s. 543-562.

Bu çalışmanın başında Türkiye Selçuklu Devleti hakkında ulaşabileceğimiz bilgi kaynaklarının sınırlı olduğuna değinilmiştir. “Menakıpnâmelerin Selçuklu Tarihi Bakımından Değeri” başlığı altında menakıpnâmelerin tarihi bir kaynak olarak kullanılması konusunda Fuad Köprülü ve ondan sonra gelen araştırmacıların görüşleri hakkında bilgi verilmiştir. Yazar zaman ve mekân mefhumunun bulunması ve konu aldığı kişilerin gerçek kişiler olması bakımından menkıbelerin destan, efsane, masal gibi türlerden ayrıldığını; birincil kaynakların olmadığı dönemler için tarihi kaynak niteliği kazandığını ifade etmektedir.

“Menâkıb-ı Şeyh Evhadüddîn-i Kirmânî’de Geçen Selçuklu Tarihi ile İlgili Bilgiler” başlığı altında ise Şeyh Evhadüddin Kirmanî’nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca **Evhadüddin-i Kirmanî Menâkıbnâmesi**’nde yer alan bilgilerden hareketle Türkiye Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus’un (1211-1220) zehirlenmesi ve aynı sultanın kardeşi I. Alaeddin Keykubad (1220-1237) ile arasında geçen taht mücadelesi, diğer kaynaklarla mukayese edilmek suretiyle ortaya koyulmuştur. Menakıpnameden de bazı alıntılar çalışmada yer almıştır. Çalışma sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

172) HALİL, Ahmet

“Sivas’ta Timurlenk Menkıbeleri”, **Sivas Folkloru**, C. 2, S. 19, 1974, s. 7-8.

Bu çalışmada ilk olarak tarih ile halk bilgisi arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Daha sonra Sivas halkından derlenen Kaldı Köyü menkıbesi, Şehzade Ertuğrul menkıbesi, Tuz menkıbesi, Halfelik menkıbesi, Sihir menkıbesi isimli beş menkıbeden bahsedilmiş, çalışmada yalnızca ilk ikisi aktarılmıştır. Yazar anlatılan menkıbeleri hem tarihi hem de içerik olarak tetkik etmiştir.

173) HAMİDULLAH, Muhammed

“Mucize, Keramet ve İstidrâc”, Çev. Zahid Aksu, **Hikmet Yurdu: (1936 - 2008)**
Prof. Dr. Zahit Aksu Anısına, C. 2, S. 3, 2009, s. 81-93.

Bu çalışmanın başında konu ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de geçen bazı ayetlere atıfta bulunulmuştur. Yazar mucize, keramet ve istidrâc gibi kavramları açıkladıktan sonra bu olayların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği üzerine düşüncelerini ifade etmiştir. Adı geçen üç kavram arasındaki farklara değinilmiş ve bu konuda çeşitli dini meselelere atıfta bulunulmuştur. Yazar, bazı peygamberlerin mucizelerine yer vermiştir. Özellikle Hz. Muhammed ile Hz. İsa'nın gösterdiği mucizeleri karşılaştırmış, benzer ve farklı yönleri ortaya koymuştur. Birçok mucizeden bahsetmekle beraber Hz. Muhammed'in Miraç mucizesine ayrı bir önem vererek bunu ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Peygamberlik ile mucize arasındaki ilişkiye dair düşüncelerini açıklamıştır. Makalenin sonunda anlatılanlara dair soru ve cevaplar yer almıştır.

174) HANİLÇE, Murat; TEPECİK, Melike

“Anadolu'nun Manevi Önderlerinden Bir Eren: Ahi Mahmud Veli (Keçeci Baba)”,
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, S. 12, 2016, s. 141-170.

Bu çalışmada ilk olarak; tarihi süreçte Türklerin Anadolu'ya göç etmesi ile bu bölgelerin Türkleşmesi ve İslamlaşmasında dervişlerin rolüne vurgu yapılmıştır. Ardından Ahi Mahmud Veli'nin (Keçeci Baba) hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Keçeci Baba Türbesi'nde bulunan bir sancakla ilgili ve Mahmud Veli'nin Keçeci namını almasına dair menkıbe aktarılmıştır. Bunun gibi Keçeci Baba'ya ait birçok menkıbeye yer verilmiştir. Yazar, araştırmasında elde ettiği bilgileri; saha araştırması yaparak sözlü kaynaklardan hem de Osmanlı Devleti'ne ait arşiv belgelerinden elde etmiştir. Böylece Keçeci Baba'nın zaviyesi ve köyü hakkında yeni bilgilere ulaşmıştır. Keçeci Baba Türbesi etrafında gelişen ve günümüzde de devam eden halk inanış ve ritüellerine de değinilmiştir. Ayrıca yazar Keçeci Baba'nın velayetnamesine de ulaşıp bunu yayınlamayı düşündüğünü belirtmektedir. Makale,

sonuç ve değerlendirme kısmı ile sona ermiştir. Makalenin ekler kısmında çeşitli belge ve fotoğraflara yer verilmiştir.

175) HARMANCI, Meriç

“Bir Monomitos Örneği Olarak Demir Baba Vilâyetnamesi”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 1, 2011, s. 99-105.

Bu çalışmada kahramanın tanımı yapılarak J. Campbell’in (ö. 1987) kahramanın bireyselleşme sürecini ifade eden “monomitos” kavramı ele alınmıştır. Velayetname türündeki eserlerin özellikleri belirtilmiştir. Tasavvuf anlayışına ve kavramlarına değinilmiştir. Daha sonra **Demir Baba Vilâyetnamesi**’nin kahramanı Demir Baba’nın yolculuğu (monomitos) incelenmeye başlanmıştır. Demir Baba’nın yani kahramanın doğumu ve isim alma motifi **Vilayetname**’den yapılan alıntılarla ortaya konmuştur. Daha sonra kahramanın yolculuğu olarak ifade edilen “monomitos” ortaya koyulurken “ayrılış-aşama-dönüş” sırası takip edilmiştir. Her aşama başlıklar halinde **Vilayetname** metnine göre değerlendirilmiştir. Demir Baba’nın kerametlerinin ortaya konulduğu bu aşamaların ardından makale sona ermiştir.

176) HASAN, Nadirhan

“Âlim Şeyh ve Lemehât Min Nefehâti’l-Kuds İsimli Eseri”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 18, 2007, s. 229-242.

Bu çalışmada özellikle son yıllarda Ahmed Yesevi’nin (ö. 1166) hayatı ve eserleri hakkında yapılan çalışmalara ve bu eserlerin önemine değinilmiştir. Yazar, **Lemehât Min Nefehâti’l-Kuds** adlı eser ve müellifi hakkında bilgi vermeden önce müellifin yaşadığı döneme dair bilgi aktarmıştır. Dönem hakkında bilgi verildikten sonra Âlim Şeyh’in hayatına dair menkıbeler de içeren bilgiler verilmiştir. Âlim Şeyh’ten bahseden eserlere dikkat çekilerek Yesevilik açısından önemi ortaya konmuştur. Yazar, **Lemehât** adlı eserden daha önce bahseden bilim adamları, eserin önemi, bölümleri, içeriği, nüsha, üslup ve şekil özellikleri hakkında bilgi vermiştir. Âlim Şeyh hakkında olağanüstülükler de barındıran bazı menkıbeler anlatılmıştır.

Lemehât adlı eserden çeşitli yerlerde alıntılar yapılmıştır. Âlim Şeyh'in **Lemehât**'ta, Ahmed Yesevi hakkında anlattığı üç menkıbeye yer verilmiştir. Bu bağlamda eser Yesevilik üzerine araştırma yapanlar için çok önemlidir. Makalenin sonuç kısmında elde edilen sonuçlar değerlendirme şeklinde ortaya konmuştur.

177) HASAN, Nâdirhan

“Arslan Bâb ve Ahmed Yesevî”, **Tasavvuf: İlmi ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 24, 2009, s. 1-10.

Bu çalışmada ilk olarak Ahmed Yesevî'nin yetişmesinde önemli rol oynayan kişilerden biri olan Arslan Bâb'ın tasavvuf kültürümüzde önemli bir kişi olduğu belirtilmiştir. “Bâb” kelimesinin lügat ve toplumsal anlamına dair açıklamalar yer almıştır. Arslan Bâb hakkında bilgi veren kaynaklara değinilerek adı geçen kişinin hayatı ve faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Birçok kaynaktan Arslan Bâb hakkında alıntılar yapılmıştır.

Arslan Bâb ile Ahmed Yesevi arasındaki ilişkiye dair birçok ayrıntı aktarılmıştır. Bu bağlamda çeşitli eserlerden ve **Divan-ı Hikmet**'ten alıntılar yapılmıştır. Arslan Bâb ile Ahmed Yesevi arasındaki ilişkiye dair menkıbeler aktarılmıştır. Özellikle Arslan Bâb ve hurma menkıbesi detaylı olarak anlatılmıştır. Timur tarafından yaptırılan Arslan Bâb Türbesi ve bu türbe etrafında şekillenen menkıbelere yer verilmiştir. Türkistan'da Arslan Bâb'a olan saygı örneklerle belirtilmiştir. Makalenin sonunda Arslan Bâb'ın Türkler arasında neden bu kadar saygı gördüğüne dair açıklama yer almıştır.

178) HASAN, Nâdirhan (Nodirkhon Khasanov)

“Yeseviliğe Dair Bazı Kaynak Eserler Hakkında”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 4, S. 2, 2009, s. 618-633.

Bu çalışmanın başında Ahmed Yesevi'nin hayatı, eserleri hakkında bilgi verilmiş, düşüncesine yönelik ilginin arttığı belirtilmiş ve bunun nedenleri ortaya

konmuştur. Bu bağlamda Ahmed Yesevi ve Yesevilik konusunda önemli görülen bazı kaynakların isimleri ve yazarları aktarılmıştır. Yazar, ismini belirttiği eserlerden bazılarını başlıklar halinde tanıtmıştır. Bunlar; **Miratu’l-kulub, Neseb-name, Risale der tercüme-i Ahmed-i Yesevi, Camie’l-mürşidin, Menbau’l-ebhar fi riya’l-ebhar, Cevahir ul-ebhar, Lemehât** gibi eserlerdir. Eserlerin nüsha, müellif, şekil ve içerik özellikleri tanıtılarak eserlerden bazı alıntılar yapılmıştır. Alıntılar arasında bazı olağanüstülük özellikleri taşıyan menkıbeler de yer almaktadır. Ayrıca Ahmed Yesevi ve Yeseviliğe dair bilgiler sunulurken kaynaklar arasında karşılaştırma yapılarak bazı noktalar aydınlatılmaya çalışılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

179) İLAYDIN, Hikmet T.

“Behram-ı Gûr Menkabeleri: Mir Ali Şir Nevai ile Hatifi’nin Eserleri Arasında Müşterek Bazı Hususiyetler Hakkında”, **Türkiyat Mecmuası**, C. 5, 1936, s. 275-290.

Bu çalışmada ilk olarak mesnevi tarzında yazılan eserlerin özelliklerinden bahsedilmiş, İran, Arap ve Türk edebiyatındaki mesnevilerin özelliklerine kısaca değinilmiştir. Ardından Behram menkıbelerinin özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Behram hakkında anlatılan menkıbelerden örnekler aktarılmıştır. Selâlibi, Firdevsi, Nizamî, Hüsrev, Nevaî ve Hâtifi gibi müelliflerin bu menkıbeleri nasıl aktardığı örneklerle açıklanmıştır. Bu yazarlar arasındaki farklılıklar ve eleştiriler ele alınmıştır.

180) İZETİ, Metin; OTYAKMAZ, Hilal

“Arnavutluk-Kruja’daki Sarı Saltık Makamı Etrafında Gelişen İnanç ve Ritüeller”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, S. 81, 2017, s. 27-46.

Bu çalışmanın başında Horasan Erenleri adı verilen dervişlerin Balkanlar’ın fethedilmesi ve kültürel alandaki etkisi belirtilmiştir. Ardından Sarı Saltuk’un hayatı hakkında bilgi verilip **Saltukname**’den menkıbeler aktarılmıştır. Sarı Saltuk’un makam ve türbeleri hakkında kısaca bilgi verilip bu alanda yapılan çalışmalar

sıralanmıştır. Makalenin devamında Arnavutluk-Kruja’da Sarı Saltuk’un ziyaret yeri etrafında oluşan kült ve o bölgede anlatılagelen kerametler incelenmiştir. Özellikle Sarı Saltuk’un makamı ve ayak izinin olduğuna inanılan yerdeki halk anlatı, ritüel ve inançları incelenmiştir. Yazarlar, Sarı Saltuk’la ilgili menakıpname ve velayetname türündeki eserlerde anlatılan kerametlerin hâlâ halk arasında yaşadığını saha çalışmasıyla ortaya koymuşlardır. Saha çalışması sırasında yönlendirilmiş mülakat ve gözlem yöntemlerine başvurmuşlardır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

181) KAPLAN, Yunus

“Destân-ı Veysel Karani”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 1, S. 5, 2008, s. 380-397.

Bu çalışmada öncelikle şairlerin edebiyatı, İslam anlayışını yerleştirmek amacıyla nasıl kullandığından söz edilmiştir. Dini içerikli yazılan manzum-mensur eserlerde evliya menkıbelerine geniş yer verildiği tespit edilmiştir. Bu eserlerden bazılarına konu olan Veysel Karani’nin kimliği ve hayatı hakkında bilgiler verilmiş; bu bağlamda Üveysiliğin doğuşu anlatılmıştır. Menkıbeleri yüzyıllardan beri anlatılan Veysel Karani hakkında yazılan **Destân-ı Hazret-i Veysel Karâni** isimli eser ele alınmıştır. Bu eser Mustafa adlı bir kişi tarafından 1152 (M.1739) yılında istinsah edilmiştir. Eserin nüsha özellikleri, konusu, dil ve üslup özellikleri başlıklar altında incelenmiştir. Sonuç bölümünün ardından **Destân-ı Hazret-i Veysel Karâni** isimli eserin Latin harfli hali sunulmuştur.

182) KARA, Bülent

“Mutasavvıf Çizgide Bir Hoca: Lokman-ı Perende”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 11, S. 13, 2016, s. 217-228.

Bu çalışmanın başında Anadolu coğrafyasında birlik, beraberlik ve hoşgörünün oluşmasında tasavvufun önemine vurgu yapılmıştır. Tasavvuf geleneğinin önemli kişilerinden biri olan Hacı Bektaş Veli’nin hayatı ve faaliyetleri

hakkında bilgi verilmiştir. Diğer bir önemli mutasavvıf ise Ahmed Yesevi'dir. Makalede Ahmed Yesevi'nin halifesi olan Lokman-ı Perende'nin Hacı Bektaş Veli ile olan bağlantılarına değinilmiştir. Lokman-ı Perende hakkında kaynakların azlığına vurgu yapılarak bu noktada **Hacı Bektaş Velayetnamesi**'ne dikkat çekilmiştir. Lokman-ı Perende'nin gerçek kimliği hakkındaki incelemelere yer verilmiştir. Lokman-ı Perende ve Hacı Bektaş Veli arasındaki ilişkiye dair **Velayetname**'den bazı alıntılar yapılarak olağanüstülükler barındıran birkaç menkıbe aktarılmıştır. **Velayetname** dışında Lokman-ı Perende'den bahseden kaynaklara ve aktardığı bilgilere değinilmiştir. Makalenin sonuç kısmında Lokman-ı Perende üzerinde yapılan araştırma sonucu ulaşılan veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca makaleye ek olarak Fuad Köprülü tarafından yayınlanan Yeseviye Silsilesi'ne yer verilmiştir.

183) KARA, Mustafa

“Hüseyin Vassaf'ın Sefine-i Evliya ve Gülzâr-ı Aşk'ı”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 7, S. 17, 2006, s. 323-327.

Bu çalışmada öncelikle Hüseyin Vassaf'ın (ö. 1929) **Sefine-i Evliya** adlı eseri tanıtılmaktadır. Söz konusu eserin biyografik bilgi veren bir eser olduğu ve bu tür eserlerin Tabakat, Menâkıbname ve Tezâkir olarak da isimlendirildiği belirtilmektedir. Bu tür eserlerin öneminden bahsedildikten sonra Hüseyin Vassaf'ın hayatı hakkında kısaca bilgi verilmiş, beş ciltten oluşan **Sefine-i Evliya**'nın Mehmed Samî Sünbülî'nin **Esmâr-ı Esrâr** adlı eserinin şerhi olduğu ifade edilmiştir. Vassaf'ın çok büyük bir titizlikle hazırladığı bu eserde Osmanlı topraklarında yaşayan yaklaşık 2000 civarında sufinin tanıtıldığı belirtilmektedir. Yazar ardından temsilcileri anlatılan tarikatları yazısında listelemiştir. Bu eserin müellif nüshasında değerli fotoğraflar olduğu da söylenmektedir.

Yazar daha sonra Vassaf'ın diğer önemli bir eseri **Gülzâr-ı Aşk**'tan bahsetmiştir. Süleyman Çelebi'nin **Mevlid**'inin bir şerhi olan bu eseri Mustafa Tatçı, Musa Yıldız ve Kaplan Üstüner'in yeni harflere aktardığı ifade edilmektedir.

Tahirü'l Mevlevî'nin Hüseyin Vassaf'ın ölümüne tarih düştüğü manzume aktarılarak yazı sonlanmaktadır.

184) KARA DÜZGÜN, Ülkü

“Giresun Adak Yerlerinde Tespit Edilen Çeşitli Uygulama, İnanış ve Efsaneler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 7, 2009, s. 133-153.

Bu çalışmada ilk olarak Giresun'un tarihi hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra adak kavramı, adak adama uygulamaları ve Giresun'da adak inancı konusu ele alınmıştır. Giresun'da adak inancının tarih içindeki gelişimi ve değişimi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde Giresun'daki adak yerleri “Veli Kültürüne Bağlı Adak Yerleri” ve “Kutsal Kültürlere Bağlı Adak Yerleri” olarak iki ana başlık ve bunların alt başlıklarıyla incelenmiştir. Bu alt başlıklar ele alınırken adak yerlerinin önemine ve geçmişine değinilmiş ve bu sırada menkıbeler aktarılmıştır.

Yazar, makalenin başlığında genel bir terim olan efsaneyi kullanmayı tercih etse de söz konusu türbelerde yatan şahıslarla ilgili menkıbe terimini kullanarak çok sayıda menkıbe aktarmıştır. Çalışmanın sonunda kaynak kişilerin isimleri, yaşları, meslekleri gibi bilgiler paylaşılmıştır. İncelenen adak yerlerinin ardından sonuç bölümünde değerlendirmeler yapılmıştır.

185) KARAGÖZLÜ, Volkan

“Filiz Kılıç, Tuncay Bülbül; Demir Baba Velâyetnâmesi (İnceleme-Tenkitli Metin), Grafiker Yayınları, Ankara 2011, 200s.”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 6, S. 3, 2011, s. 2013-2015.

Bu çalışmanın başında tasavvuf ile beraber ortaya çıkan menakıpname-velâyetname türündeki eserlerin tanımı yapılarak özellikleri açıklanmıştır. Türk edebiyatındaki ilk ve önemli menakıpname türündeki eserlerden bahsedilmiştir. Daha sonra makalenin yazılış sebebi olan **Demir Baba Velâyetnamesi**'nin içeriği ve

üslubundan bahsedilmiştir. Adı geçen velayetname hakkında yazılan eserler belirtilmiştir. Yazar, tanıtılan kitabın bölümleri hakkında bilgi vermiştir. **Demir Baba Velayetnamesi**'nin farklı nüshaları ve şekil özellikleri belirtilmiştir. Ardından tanıtılan kitapta anlatımı kolaylaştırmak amacıyla uygulanan yöntemlerden bahsedilmiştir. Velayetnamenin bölümlerinden bazıları başlıklar halinde verilmiştir. Makalenin sonuna doğru adı geçen kitapta kaynakçanın ardından dizin, işlevsel sözlük ve Demir Baba türbesinin fotoğrafları yer almıştır. Son olarak yapılan çalışmanın önemi ve çalışma hakkında olumlu eleştiriler bulunmaktadır.

186) KARAKAŞ, Rezan

“Siirt Efsane ve Halk İnanışlarında Yılan Miti”, **Folklor/Edebiyat**, C. 19, S. 73, 2013, s. 49-62.

Bu çalışmada ilk olarak çeşitli medeniyet ve toplumlar da yer alan yılan figürü hakkında bilgi verilmiştir. Bazı yılan isimleri verilmiş ve bunların sembolik anlamları açıklanmıştır. Yılana dair olumlu veya olumsuz bakış açısının oluşmasında çeşitli olaylara yer verilmiştir. Ardından Türklerin İslamiyet öncesi ve İslami dönemde yılana dair bakış açılarını ortaya koyan alıntılara yer verilmiştir. Bu anlatılarda yılan çeşitli sembolleri karşılayan bir figürdür. Efsane kavramı açıklandıktan sonra Siirt hakkındaki efsanelere geçilmiştir.

Başlık olarak efsane geçmekte ise de anlatıların bazıları menkıbe özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Nar Tanesi, Yılan Bebek, Kutsal Ağaç, Korkunun Bedeli, Tekerlek Yılanı, Yılan, Şahmeran Müre adlarını taşıyan ve birkaç tane de isim verilmeyen efsane/menkıbe aktarılmıştır. Daha sonra Siirt yöresinde yılanla ilgili çeşitli inanış ve uygulamalar anlatılmıştır. Makale sonuç kısmında ulaşılan değerlendirmelerle sona ermiştir.

187) KARAMAN, Gülay

“Mevlana’nın Menkıbeleri Üzerine Folklorik Bir İnceleme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 3, 2012, s. 1675-1693.

Bu çalışmanın başında menakıpname kavramının tanımı, özellikleri, önemi ve tarihsel süreç içerisindeki gelişiminden bahsedilmiştir. Menakıpname üzerine çeşitli araştırmacıların ve uzmanların görüşlerine yer verilmiştir. Ardından **Menâkıbü’l-Ârifîn** adlı eser hakkında bilgi verilerek bu eserin Türk kültürü ve tarihi açısından önemi ortaya konmuştur. Çalışmanın ana konusu ise Tahsin Yazıcı tarafından günümüz Türkçesine çevrilen **Menâkıbü’l-Ârifîn**’in birinci cildinde yer alan Mevlana’nın menkıbelerine ayrılmış olan üçüncü bölümü esas alarak folklorik bir inceleme ortaya koymaktır. Bu bağlamda **Menâkıbü’l-Ârifîn**’de incelenmek üzere; mekânlar, meslekler, eşyalar, giyim kuşam, yiyecek ve içecekler, âdet ve gelenekler, tedavi başlıkları belirlenmiştir. Adı geçen başlıklar da alt başlıklara ayrılarak detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Adı geçen eserden zaman zaman alıntılar yapılarak menkıbeler aktarılmıştır. Makale sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

188) KARDAŞ, Canser

“Toprakta Aranılan Şifa: Muş Türbeleri”, **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C.8, S.16, 2018, s. 273-284.

Bu çalışmada Muş ili sınırları içerisinde bulunan, iyileştirici özelliği olduğuna inanılan türbeler konu edilmiş ve bu türbeler hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Çalışma yazılı kaynaklardan edinilen bilgilerin azlığı sebebiyle alan araştırması olarak yürütülmüştür. Çalışmanın giriş bölümünde türbe ve toplumsal inanmalar üzerine yorumlar yapılmış, araştırmacıların fikirleri sunulmuştur. Giriş bölümünün ardından çalışmanın kapsamını oluşturan, toprak ile ilgili bir uygulamaya esas olan türbeler başlıklar altında incelenmiştir. Bu türbeler incelenirken, türbenin fiziksel özelliklerinin yanı sıra buraya defnedilmiş kişiler hakkında rivayetler, türbe ile ilgili inanma ve âdetler hakkında bilgi verilmiştir. Türbelerin iyileştirici özelliği üzerinde

durulan çalışmada gerçekleştirilen ritüeller de aktarılmıştır. Sonuç bölümünde Muş türbeleri ile ilgili tespit edilen özellikler sıralanmıştır.

189) KARTAL, Atila

“Konya’da Türbeler Etrafında Oluşan Adlandırmalar”, **Turkish Academic Research Review**, C. 2, S. 3, 2017, s. 55-68.

Bu çalışmanın amacı Konya’da bulunan derviş ve veli türbeleri etrafında oluşan adlandırmalara değinmektir. Makalede, Türk-İslam kültüründe ziyaret yeri olan türbe kavramı hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, çalışmayı üç ana başlık halinde düzenlemiştir. İlk olarak “Türbelerin Adlandırılması” başlığı altında türbelerin toplum tarafından hangi isimlendirmelerle anıldığı yedi alt başlık altında incelenmiştir. İkinci ana başlıkta Konya’da çocuklara isim verme kültüründe türbelerin rolü ortaya konmuştur. Üçüncü ana başlıkta ise Konya’da yer adlarının verilmesinde veliler ve türbelerinin etkisi incelenmiştir. Bu ana ve alt başlıklarda veli ve türbelere dair kerametler aktarılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

190) KAYA, Hasan

“Derviş Hasan Mehdi’nin Bilinmeyen Bir Eseri: Menakıb-ı Derviş Hâkî”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi: The Journal of International Social Research**, C. 6, S. 26, 2013, s. 275-297.

Bu makalede menakıpname türünün tanımı, özellikleri, doğuşu ve gelişimi ile ilgili bilgilere genel hatlarıyla değinilmiştir. Geçmiş dönemde yazılan önemli menakıpnamelerin ismi zikredilmiştir. Konu edilen **Menâkıb-ı Derviş Hâkî**’nin müellifi Hasan Medhî’nin hayatı ve yedi tane eseri başlıklar halinde verilip açıklanmıştır. Daha sonra kayıtlara yanlışlıkla Hâkî Mehmed Efendi’ye ait bir eser olarak geçen bu eserin şekil özellikleri ve içeriğinden bahsedilmiştir. Eserde konu edilen Hâkî Mehmed Efendi’nin kaynaklarda ve eserde geçen hayat hikâyesi anlatılmıştır. Makalede eserin özetine yer verilmiştir. Çalışma, makalenin sonuç kısmında ulaşılan tespitler aktararak sona erdirilmiştir.

191) KAYA, Hasan; ÇETİN, Necat

“Pir Sultan Abdal’ın Bir Mecmuada Yer Alan Şiirleri III”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 11, S. 20, 2016, s. 357-382.

Bu çalışmanın başında tasavvufun ortaya çıkışı ve Anadolu’ya yayılması hakkında bilgi verilmiştir. Tasavvuf akımlarının Anadolu’da Alevi-Bektaşî edebiyatına dönüşümüne dikkat çekilmiştir. Bektaşî geleneği hakkında bilgi verildikten sonra Pir Sultan Abdal’ın hayatı, eserleri ve yaşadığı dönemdeki Anadolu’nun durumu hakkında bilgi verilmiştir. Pir Sultan’a atfedilen bazı menkıbeler aktarılmıştır. Daha sonra İzmir ili Bayındır ilçesi Yakapınar köyünden bir dede ailesinden alınan mecmuanın şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Mecmuada Pir Sultan Abdal’a ait toplam 69 şiir yer almaktadır. Ancak makalenin boyutlarını aşmaması için mecmuada tespit edilen Pir Sultan Abdal adına kayıtlı 23 şiirin metni daha önceki yayınlar dikkate alınarak ve çeşitli karşılaştırmalar yapılarak belirtilmiştir. Son olarak şiirlerin metinleri sunulmuş ve sonuç kısmında değerlendirmeler yapılmıştır.

192) KAYAOĞLU, İsmet

“Mevlevî Derviş Ahmed Dede’nin Et-Tuhfetu’l-Behiyye Adlı Eseri ve Çevirisi”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi**, S. 5, 1994, s. 1-34.

Bu çalışmanın başında menakıpname kavramı ve tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ile fonksiyonlarına değinilmiştir. Ahmed Dede’nin **Et-Tuhfetu’l-Behiyye** adlı eserinin de menakıpname geleneğinin bir ürünü olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda adı geçen eserin müellif, nüsha, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın devamında; **Et-Tuhfetu’l-Behiyye** isimli eserin metni aktarılmıştır. Metinde Mevlevî geleneğine ait menkıbeler anlatılmıştır. Makalenin sonunda herhangi bir değerlendirme yer almamıştır.

193) KAYMAZ, Zeki

“Tarihi Şahsiyetler Hakkında Yaratılan Halk Bilgisi Ürünleri Üzerine Bir Durum İncelemesi: Aşık Paşa Örneği”, **Milli Folklor**, S. 54, 2002, s. 111-118.

Bu çalışmada tarihi kişiliğinin yanı sıra ölümünden sonra hakkında anlatılanlar sebebiyle veli kimliği almış olan Âşık Paşa konu edilmiştir. Yazıda Âşık Paşa’nın tarihi kişiliği, hakkında anlatılanlar, Âşık Paşa’ya atfedilen olağanüstü olaylar, inanışlar, kerametler vb. hususlara değinilmiştir. Elvan Çelebi’nin **Menakıbu'l-Kudsiyye fi Menasibi'l-Ünsiyye** eserinden Âşık Paşa’nın kişisel özelliklerinin yanında kerametleri ayrıntılı bir şekilde sıralanmıştır. Âşık Paşa’nın şahsı dışında türbesi, çevresindeki nesneler, yakınları hakkında anlatılan kerametler de bulunmaktadır. Çalışmada bahsedilen menkıbeler arasında kaynağı belli olanların yanında halk arasında dolaşan kaynağı belli olmayan menkıbelere de yer verilmiştir. Çalışmada yukarıda bahsedilen konular ele alınmış, halk bilgisi açısından değerlendirmeleri yapılmıştır.

194) KENANOĞLU, Ali; ONARLI, İsmail

“Hubyar Sultan Ocağı ve Beydili Sıraç Toplulukları”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 23, 2002, s. 27-111.

Bu çalışmada öncelikle Tokat ve çevresindeki bölgenin tarihsel süreci göz önünde bulundurularak Alevi geleneği açısından önemine dikkat çekilmiştir. Anadolu’nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında etkili olan Horasan Erenlerinden biri olan Hubyar Sultan’ın hayatı, Anadolu’ya gelişi ve buradaki faaliyetlerine değinilmiştir. Hubyar Sultan Ocağı’nın kuruluş menkıbesinin yanında Hubyar Sultan’ın Hoca Ahmed Yesevi ve Hacı Bektaş Veli ile ilişkisini anlatan “Hubyar Abdal’ın Deyişi”ne yer ver verilmiştir. Hubyar Sultan’ın şeceresi, Hubyar Tekkesi postnişinleri ile bu tekke ve köye ait Osmanlı arşiv belgeleri sunulmuştur. Beğdilli Türkleri hakkında bilgi verilerek Hubyar Sultan’ın Beğdilli Türkmenleri için önemi vurgulanmıştır. Son kısmında Hubyar Sultan Ocağı’na bağlı köyler hakkında bilgi verilmiştir.

195) KENJETAY, Dosay

“Hoca Ahmet Yesevî: Yaşadığı Devir, Şahsiyeti, Tarikatı ve Tesiri”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 2, 1999, s. 105-129.

Bu çalışmanın başında Ahmed Yesevî üzerine yapılan çalışmalar konusunda nicelik ve nitelik olarak bazı ilerlemelerin olduğu belirtilmiştir. Ahmed Yesevî'nin yaşadığı dönemin yani XI-XII. yüzyıllar arasındaki devrin dini, sosyal ve siyasi özelliklerine değinilmiştir. Çeşitli bilim adamlarının bu döneme dair görüşlerine yer verilmiştir. Ardından Ahmed Yesevî'nin tarihi şahsiyeti mevcut kaynaklar ışığında ortaya konmuştur. Ahmed Yesevî'ye dair tartışmalara ve bu konuda görüş bildiren yazarların ifadelerine yer verilmiştir. Ahmed Yesevî'nin Türkistan'daki Türkler arasında İslamiyet'i yayma konusundaki önemine örnekler verilerek değinilmiştir. Ahmed Yesevî'nin eseri **Divan-ı Hikmet**'in önemi, şekil ve içerik özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, Yesevilik tarikatının düşünce yapısı, özellikleri ve tesiri hakkında çeşitli yazarlardan alıntı yaparak bu konu hakkında değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu bağlamda Ahmed Yesevî'ye dair menkıbelere atıf yapılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

196) KILIÇASLAN, Ayşe

“[Hâzinî, Cevâhirü'l-Ebrâr min Emvâc-ı Bihâr -İyilerin Dalgalı Denizlerden Çıkardığı İnciler- Yesevî Menâkıbnâmesi, Haz. Cihan Okuyucu, Mücahit Kaçar, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2014, 582 sayfa, ISBN: 978-605-5166-44-1]”, **Sûfî Araştırmaları**, C. 7, S. 14, 2016, s. 113-115.

Bu çalışmada Yesevilik âdâbı kaynakları arasında önemli bir yere sahip olan **Cevâhirü'l-Ebrâr** adlı eserden ilk defa hangi çalışmada bahsedildiğinden ve adı geçen eserin Ahmed Yesevi ile onun öğretisinin anlaşılması bakımından önemine değinilmiştir. **Cevâhirü'l-Ebrâr** adlı eser hakkında yapılan çalışmalara değinilmiş ve makalede tanıtılan eserin daha önceki çalışmaya katkısı ortaya koyulmuştur. Makalede tanıtımı yapılan eser dört ana bölümden oluşmuştur. Bu bölümler ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın son kısmında kısaca tanıtımı yapılan

eserin Yesevîlik alanında araştırma, inceleme ve bilimsel çalışma yapacaklar için güvenilir bir kaynak olduğu belirtilmiştir.

197) KIPÇAK, Nur

“Kadın Evliyaların Er/kek Olarak Anılması Üzerine Tevhit ve Mücerretliğin Etkisi: Rabia Adeviye Örneği”, **Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 9, S. 3, 2014, s. 879-891.

Bu çalışmada makalenin metodolojik yönü bakımından önemli bir kavram olan biyografinin tanımı yapılarak özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Rabia Adeviye'nin hayatı hakkında tarihi kaynaklarda yer alan bilgiler aktarılmıştır. Rabia Adeviye'nin hayatına dair tarihi bilgilerin az olmasına rağmen menkıbelerin çokluğuna dikkat çekilmiştir. Çalışmada, Margaret Smith'e ait 1928'de yayınlanan **Bir Kadın Sufi Rabia** isimli eser ile Ömer Rıza Doğrul'un 1950'de yayınlanan eseri **Hazreti Rabiâtül Adeviye** çeşitli yönlerden karşılaştırılmıştır. Buradaki amaç Rabia Adeviye'nin tasavvufi görüşünü incelemek ve çeşitli yönlerden tahlil etmektir. Bu bağlamda zühd, tasavvuf ve sufi kavramların tanımı yapılarak bu kavramlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Rabia Adeviye'ye ait birçok menkıbe makalede aktarılmıştır. Makalede, Rabia Adeviye örneği üzerinden tasavvuf geleneğindeki kadına bakış çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Bu konuda tasavvuf tarihinde önemli yer edinen kişilerin düşünceleri aktarılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

198) KIZILDAĞ, Hasan

“Ariflerin Menkıbeleri'nde Rüya ve İşlevsel Yansımaları” **Asos Journal: The Journal of Academic Social Science**, C. 5, S. 57, 2017, s. 608-624.

Bu çalışmada asıl konuya geçmeden önce menkıbe, keramet hakkında bilgi verilmiştir. Makalede Mevlevî geleneğine mensup Ahmed Eflâkî'nin, tercümesi Tahsin Yazıcı tarafından çevirisi yapılan Farsça eseri **Âriflerin Menkıbeleri (Menâkıbü'l-Ârifin)** adlı eserdeki rüyalar ve işlevsel yansımaları incelenmiştir.

Çalışma genel olarak iki başlık ve sonuç kısmından oluşur. İlk başlık “Rüya Kavramı” adını taşır ve rüya hakkındaki değerlendirmeler yer alır. İkinci başlık ise “Ariflerin Menkıbelerinde Rüya ve İşlevsel Yansımaları”dır. Bu başlık altında on bir tane rüya işlevine yer verilerek her biri rüya ve menkıbelerle örneklendirilmiştir. Bahsedilen on bir işlev; propaganda işlevi, emir verme/bir şey isteme işlevi, esaretten kurtarma işlevi, müritliğe veya şeyhliğe kabul etme işlevi, ahiret ahvali veya ölümden sonrasını belirtme işlevi, İslam’ı kabul ettirme işlevi, itikadı güçlendirme işlevi, dünya hayatının sona erdiğini belirtme işlevi, gelecekte haber verme işlevi, telkin işlevi, cevap verme işlevidir. Makale sonuç kısmında genel değerlendirme yapılarak bitirilmiştir.

199) KIZILDAĞLI, Edib

“Davud-ü Antakî’nin Antakya’da Yaşayan Hatıraları”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 10, 1950, s. 153-154.

Sözlü kültürden derleme olan bu çalışmada bizim için menkıbevi değer taşıyan kısım Davud-u Antaki’nin doğumu ile ilgili olan bölümdür. Bu menkıbeye göre Davud’un babası Yahudi komşusunu takip ederek bir rivayet öğrenir ve iki yıldızın birleştiği gecede Davud ana rahmine düşer. İki gözü kör olarak dünyaya gelen Antakî’nin rivayete uygun olarak zekası herkesi kendine hayran bırakacak kudrette olur. Çalışmada daha sonra Davudû Antakî’nin çocukluğu, hekimliği ve ölümü de anlatılmıştır. Yazar çalışmada derlediği bilgilerin kaynağını vermemiştir.

200) KİRAZ, Seydi

“Süleyman Giryânî’nin On İki İmam Menâkıbnâmesi = Süleyman Giryânî’s Twelve Imams Menâkıbnâme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 10, 2017, s. 185-224.

Bu çalışmada Süleyman Giryani’nin mesnevisinde “Eimme-i İsnâ Aşer Menâkıb Hâllerinden Bir Şemme Beyan Olunur” başlığıyla verilen **On İki İmam Menakıbnamesi** incelenmiştir. Esere geçilmeden önce edebi tür olarak

menakıpname hakkında genel bir değerlendirme yapılmış, bu alanda ortaya koyulan eserlerden ve on iki imamı konu edinen eserlerden bahsedilmiş, Eimme-i İsna Aşer terimi açıklanmıştır. Eserin müellifi hayatı, şahsiyeti, edebi yönü ve bilinen tek eseri **Necm'ül-Kulûb** üzerinde durularak tanıtılmış, ardından söz konusu menakıpnameye geçilmiştir. Çalışmada eserin muhtevası anlatılmış, menakıpnamede geçen on iki imam bölümleri alt başlıklar ile özetlenmiştir. Menakıpnamede kullanılan nazım biçimleri, türleri ve bunların beyit sayıları tablo halinde sunulmuş, ayrıca ölçü başlığı altında Giryani'nin aruzu uygularken yaptığı kusurlar ve kullanılan kalıplar ele alınmıştır. Menakıpnamedeki ayet ve hadisler tespit edilmiş, eserin nüsha ve fiziksel özellikleri değerlendirilmiştir. Son olarak metnin büyük bir bölümü transkripsiyonlu olarak sunulmuştur.

201) KİREMİTÇİ, Ferdi

“19. Yüzyıl Klasik Şairlerimizden Muhammed Şerîfî'nin Dürr-i Manzûm Adlı Menakıpnamesi”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** , C. 8, S. 4, 2013, s. 969-1032.

Bu çalışmada **Dürr-i Manzum** adlı menakıpnamenin tanıtılması amaçlanmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde menakıpname türü ve bu türde yazılmış eserler hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde söz konusu menakıpnamenin yazarından bahsetmenin yanında eserin nüshaları, yazılış sebebi ve tarihi, şekil özellikleri, muhteva özellikleri hakkında çeşitli tespitler yapılmıştır. Yazar eserin bilinen tek nüshası olduğunu söylemektedir. Daha sonra **Dürr-i Manzum**'un transkripsiyonlu metni aktarılmış, çalışmanın sonunda da sözlük bölümü oluşturulmuştur.

202) KİREMİTÇİ, Ferdi

“Nakşî Sâdâtının Manzum Menakıp ve Şemali: Mustafa Fevzî Efendi’nin ‘Hilye-i Sâdât’ Adlı Mesnevisi”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 10, S. 16, 2015, s. 875-896.

Bu çalışmada, Mustafâ Fevzî Efendi’nin **Hilye-i Sâdât** adlı mesnevisi tanıtılmıştır. Çalışma, giriş ve onu takip eden dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde “hilye, menakıpname, sâdât, silsile” kavramları üzerinde durulmuş ve Nakşî tarikatı ile bu tarikatta kabul edilen sâdâtın silsilesi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Makalenin birinci bölümünde, Mustafâ Fevzî Efendi’nin hayatından ve eserlerinden bahsedilmiştir. Makalenin ikinci bölümünde, **Hilye-i Sâdât**’ın tanıtımı yapılmış, eserin nüsha özellikleri ve yazılış sebebine değinilmiştir. Makalenin üçüncü bölümünde, **Hilye-i Sâdât**’ın bölümlerine ve muhteva özelliklerine değinilmiştir. Makalenin dördüncü bölümü **Hilye-i Sâdât**’ın şekil ve üslup özelliklerini içermektedir. Makalenin son kısmında, çalışmanın sonuçları ve **Hilye-i Sâdât**’tan alınmış orijinal metin örnekleri yer almaktadır.

203) KİŞMİR, Celaleddin

“Yunus Emre ve Mezarı”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 1, 1949, s. 15-16.

Bu çalışmada öncelikle Yunus Emre’nin mezarı konusundaki tartışmalardan ve mezarının tespit edilmesinden bahsedilmektedir. Yunus Emre hakkında halk arasında anlatılan çeşitli menkıbeler olduğuna değinildikten sonra Yunus Emre ve Molla Kasım ile ilgili olan bir menkıbeye yer verilmiştir. Yunus Emre’nin dünyayı ve insanları saran sevgisi üzerinde durulmuştur.

204) KOCA, Şevki

“Od’man Baba Velâyetnamesi (Vilâyetnâme-i Şah-î) ve Gökçek Abdal Hakkında Bir Didaktik Kodeks”, **Folklor/Edebiyat**, S. 29, 2002, s. 263-272.

Bu çalışmada Odman Baba’nın hayatına dair tarihi bilgiler sunulmuştur. Odman Baba hakkında bilgi veren ana kaynaklardan ve araştırmalardan bazı alıntılar yapılmıştır. Yapılan alıntılarda Odman Baba’ya ait bazı menkıbeler yer almaktadır. **Odman Baba Velayetnamesi**’nin müellifi Gökçek Abdal hakkında kısa bilgi verildikten sonra eser tanıtılmıştır.

Odman Baba Velayetnamesi’de Sarı Saltuk’la ilgili olan ve Hacı Bektaş etrafında şekillenen bazı menkıbelere yer verilmiştir. **Odman Baba Velayetnamesi**’nin dil özellikleri hakkında bilgi verilmiş ve halkın anlamasına müsait bir yapıda olmasından dolayı geniş bölgelere yayıldığına dikkat çekilmiştir. **Odman Baba Velayetnamesi**’nin farklı nüshaları kısaca tanıtılmıştır. Makalede Odman Baba Türbesi’nin iç ve dış mekân fotoğrafları yer almaktadır. **Odman Baba Velayetnamesi**’nin özellikle Osmanlı’nın Balkan coğrafyası hakkında tarihi kaynak olarak da önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca makalede, Odman Baba’nın Hasköy’deki kabrinde bulunan mezar taşındaki ifadeler aktarılmıştır. Çalışmanın sonunda **Odman Baba Velayetnamesi**’nin metni sunulmuştur.

205) KOÇAK, Aynur

“Zengî Ata’nın Menkabeleri, Türbesi ve Bayramı Üzerine”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, C. 9, S. 25, 2003, s. 105-114.

Bu çalışmada Zengi Ata’nın menkıbevi ve tarihi hayatı ele alınmıştır. Zengi Ata’nın evliliği, yaşamı, halifeleri, kerametleri menkıbelerinden örnekler verilerek işlenmiştir. Ayrıca Zengi Ata hakkında yazılan şiirler de sunulmuştur. Çalışmada Zengi Ata’nın köyü ve türbesinden bahsedilmiş, bu konudaki rivayetlere yer verilmiştir. Son olarak Zengi Ata bayramı konusu incelenmiş, bayramda yapılan âdetler ve kutlamalar anlatılmıştır. Bir zamanlar Zengi Ata bayramı olarak

kutlamalar yapılırken bugün hayrat adağı adıyla uygulamalar gerçekleştirildiği belirtilmektedir.

206) KOÇAK, Aynur

“Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Menkıbeler: Mehmed Emin Tokadi Örneği”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, C. 7, S. 35, 2005, s. 273-284.

Bu çalışmada teknolojik gelişmeler sonucu yeni kültür ortamlarında karşımıza çıkmakta olan menkıbeler ele alınmıştır. Kültür ortamları ve menkıbe konusu Mehmed Emin Tokadi'nin (ö. 1745) sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamına yansıyan menkıbeleri esas alınarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler menkıbe, sözlü kültür ortamında menkıbe, yazılı kültür ortamında menkıbe ve elektronik kültür ortamında menkıbe olarak dört başlık ile incelenmiştir. Değerlendirmeler yapılırken Mehmed Emin Tokadi'yle ilgili menkıbelere yer verilip elektronik kültür ortamındaki yeri de anlatılmaktadır. Mehmed Emin Tokadi'nin menkıbelerinin elektronik kültür ortamına Beyaz Gece isimli bir filmi yapılarak yansıdığından ve hakkında açılmış web sitesinden de bahsedilmektedir.

207) KOÇAK, Aynur

“Hacı Bektaş Velâyetnamesinde Bir Kahraman Modeli Olarak Saru Saltuk”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 1, 2011, s. 15-24.

Bu çalışmanın başında velayetnamenin tanımı yapılarak özellikleri belirtilmiştir. Bu türdeki önemli eser olan **Vilayetnâme-i Hacı Bektâş-ı Velî** hakkında bilgi verilmiştir. Bu eserde geçen Sarı Saltuk ile ilgi bölümler ele alınarak çalışma ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda kahramanlığın tanımı yapılmış ve Campbell'in kahraman tipinden bahsedilmiştir. Kahraman tipinin oluşum süreci ve bu noktada toplumların yaşadığı gelişmeler ele alınmıştır. Daha sonra **Velayetname**'de geçen Hacı Bektaş ile Sarı Saltuk'un münasebetleri aktarılmıştır. Burada Hacı Bektaş tarafından görevlendirilen ve kahraman modeli olarak öne çıkan Sarı Saltuk'un durumu açıklanmıştır. **Velayetname**'de geçen ve bazı

olağanüstülükler içeren menkıbeler aktarılmıştır. Bazı objelerin ve olayların sembolik anlamları irdelenmiştir. Makalenin sonunda yazar ulaştığı sonuçları aktarmıştır.

208) KOÇAK, Aynur; GÜRÇAY, Serdar

“Alevî-Bektaşî Velâyetnâmelerinde ‘Ejderha’ Motifi”, **Journal of Analytic Divinity**, C. 1, S. 1, 2017, s. 34-65.

Bu çalışmada öncelikle güç figürlerinin tanımı yapılarak özellikleri açıklanmıştır. Daha sonra mitolojide ve farklı kültürlerde ejderha motifi ve bu motifin üstlendiği roller anlatılmıştır. Velayetname metinlerinden önce, ejderha imgesinin bu eserlerde yer alışı, Şamanizm, Budizm ve Hristiyanlık gibi çeşitli inanışlarla olan ilişkisi bakımından ele alınmıştır. Çalışmada; **Hacım Sultan, Sarı Saltuk, Şuca’eddin Veli , Koyun Baba, Demir Baba, Otman Baba ve Hacı Bektâş-ı Veli** velayetnameleri ndeki ejderha motifi farklı açılardan ele alınmıştır. Menakıpnâmelerden bazı alıntılar yapılarak ejderhalarla olan ilişkiye dair açıklamalar yapılmıştır. Adı geçen velayetnamelerin yanında çeşitli kültürlerde de ejderha ile olan mücadele ve benzeri olaylara dair anlatılar yer almıştır. Bazı kerametlerin içinde yer alan kahramanların maceraları süresince yaşadıkları aşamalar, Campbell’in Karakter Çemberi ile benzerlik göstermektedir. Çalışmanın sonuç kısmından sonra yer alan ekler bölümünde ise ejderha motifinin geçtiği velayetname metinleri, karakter çemberi şekilleri ve kıyaslama tablosu yer almıştır.

209) KOÇU, Reşat Ekrem

“Gazilerin Kerameti Şânından Grijgal Destanı, Başını Vermeyen Şehit”, **Resimli Tarih Mecmuası**, C. 7, S. 78, 1956, s. 373-375.

Bu çalışma, 1520-1640 tarihleri arasındaki olayları iki ciltlik eserinde toplayan İbrahim Peçevî’nin (ö. 1649?) yazdığı tarih kitabında yer alan metnin aktarılmasından oluşmaktadır. Makalenin ilk kısmında dönemin siyasi olaylarına dair bilgiler yer almıştır. Destansı bir şekilde anlatılan olay Grijgal adıyla anılan bir yerleşim yerinde gerçekleşmiş ve manzum bir şekilde aktarılmıştır. Metinde bazı

olağanüstülükler içeren olaylar anlatılmıştır. Bunun yanında yazar çalışmayı sadece derleyip aktarmış olup burada yer alan olaylara ve şekil özelliklerine dair bir açıklama yapmamıştır.

210) KOZAN, Ali

“Sözlü ve Yazılı Tarihe Göre Nevşehir Bölgesinde Horasan Erenleri Olarak Bilinen Şahsiyetler”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 61, 2012, s. 313-336.

Bu çalışmada Türklerin Anadolu’yu İslamlaştırma ve Türkleştirme sürecinin tarihsel arka planı ile Horasan Erenleri adı verilen grupların bu süreçteki rolüne değinilmiştir. Makalede belirtildiği üzere Nevşehir ve yöresinde halk tarafından Horasan Ereni olarak bilinen veya kabul edilen şahsiyetler; Hacı Bektaş Veli, Şeyh Turesan Veli, Aşık Dede, Baba Yusuf, Hicim Baba, Ese Dede, Ramazan Dede, Karaşık Dede, Hasan Dede, Halil Dede, Şeyh Mehmed Dede/Sofu Dede ve Ürgüp’e bağlı Karacaören köyünde türbesi yer alan “Dede”dir. Bu kişilerin halk kültüründe hâlâ yaşadığı ve bazı uygulamalara kaynaklık ettiği vurgulanmıştır. Yazar, adı geçen kişilerin her birini başlıklar halinde aktarmıştır. Bu kişiler hakkında hem tarihi bilgiler hem de onlar hakkında anlatılan menkıbe örnekleri verilmiştir. Çalışmada bu şahsiyetlere ait türbe, mezar veya tekkelerin fotoğrafları da verilmiştir. Yazarın kullandığı birçok yazılı kaynak yanında sözlü kaynak kişiler olarak kimlerle mülakat yapıldığı makalenin sonunda belirtilmiştir.

211) KOZAN, Ali; AKYOL, Sevil

“Şeyh Bedreddin’in Menkıbevî Hayatına Dair Bilinmeyen Bir Eser: Menâkıb-ı Şeyh Bedreddin Sultan”, **Tarih Okulu**, S. 19, 2013, s. 75-112.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname tabiri, evliya menakıpnameleri, menakıpnamelerin tarihi gelişimi ve tarihi kaynak olarak kullanılmaya başlanması konuları açıklanmıştır. Daha sonra **Menâkıb-ı Şeyh Bedreddin Sultan** adlı yazma eserin nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. Menakıpnamede Şeyh Bedreddin’e atfedilen kerametler ve risalede geçen isimler aktarılmıştır. Ayrıca menakıpnamede

geçen rivayetler değerlendirilmiş, Şeyh Bedreddin'in söz konusu menakıpnamede geçen menkıbevi hayatı ile tarihi hayatı karşılaştırılmıştır. Orijinal nüsha tespiti yapılan çalışmada menakıpnamenin metni transkripsiyonlu olarak sunulmuştur.

212) KOZAN, Ali; BİLGİLİ, Rumeysa

“Hz. Ali'nin Menkıbevî Hayatına Dair Bir Destan: Dâstân-ı Ejderhâ ve İslâmî Dönem Anadolu Türk Kültürüne Yansımaları”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 5, 2013, s. 465-490.

Bu çalışmada Hz. Ali'nin cengaverliğinin anlatıldığı **Dâstân-ı Ejderhâ** destanı incelenmiştir. İlk olarak Türk-İslam tarihinde destan kültürü hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra Hz. Ali'nin tarihi kişiliği ve destanlarda Hz. Ali konusu işlenmiştir. Hz. Ali hakkında anlatılan menkıbeler aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise **Dâstân-ı Ejderhâ** konusu işlenmiştir. Destan hakkında genel bilgiler verildikten sonra ejderha motifi ve yazma eserin mevcut nüshaları ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Çalışmada yazarların izledikleri yöntem, içerik, değerlendirme, kaynak değeri bölümleri de bulunmaktadır.

Bunların yanında destanın Anadolu ve Balkanlar'daki yansımaları incelenmiş, çeşitli menkıbelerden örnekler verilmiştir. Yazarlar **Dâstân-ı Ejderhâ** gibi eserlerin cenkname özelliği göstermenin yanında menkıbe ve efsane niteliklerini de taşıdığını belirtmektedirler. Ayrıca bu eserde Hz. Ali'nin kahramanlık yönünün menkıbevi bir dille desteklendiği üzerinde de durulmaktadır. Çalışmanın sonunda destan metninin çevirisi sunulmuştur.

213) KOZAN, Ali; ÇAKIRBAŞ, Ali

“Bir Osmanlı Aydını Bursalı Mehmed Tahir Bey’in Menâkıb-ı Harb Risalesi”, **Tarihin Peşinde: Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmaları Dergisi**, 2013, C. 5, S. 9, s. 37-72.

Bu çalışmanın giriş kısmında menakıpname kavramı incelenmiş ve menakıpnamelerde geçen kerametlere örnekler verilmiştir. Menakıpnamelerin özellikleri ve çeşitleri hakkındaki bilgiler aktarılmış olup menakıpnamelerin kaynak olarak kullanımına değinilmiştir. Ardından **Menâkıb-ı Harb Risalesi** yazarı Bursalı Mehmed Tahir Bey (ö. 1925) ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Yazarlar daha sonra **Menâkıb-ı Harb Risalesi**’nin içerik analizini yapmışlardır. Adı geçen eserden çeşitli alıntılar yapılmıştır. Makale, sonuç kısmındaki değerlendirmelerden sonra yer alan çeviri metnin aktarılması ile sona ermiştir. Ekler kısmında ise Bursalı Mehmed Tahir’in, **Menâkıb-ı Harb** adlı eserinin kapak ve giriş kısmı yer almıştır.

214) KÖKEL, Coşkun

“Sarı Saltık ve Balkanlarda Alevi, Bektaşî Kültürü”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 43, 2007, s. 117-123.

Bu çalışmada öncelikle Alevi-Bektaşî geleneğinin iki temel kaynağının; Türk kültürü ve İslam dini olduğu vurgulanmıştır. Bu geleneğin oluşum aşamasında Ahmed Yesevi’nin önemine ve onun Anadolu’daki temsilcisi olarak görülen Hacı Bektaş Veli’ye değinilmiştir. Bu bağlamda bahsedilen geleneğin Balkanlardaki temsilcisi olarak da Sarı Saltuk görülmektedir. Sarı Saltuk’un ve onun ardından gelen “erenlerin” Balkanlarda Alevi-Bektaşî geleneğini yayma konusundaki faaliyetlerinden bahsedilmiştir. **Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi**’nde anlatılan Sarı Saltuk ile ilgili bazı menkıbeler aktarılmıştır. Ayrıca Sarı Saltuk’un menkıbevi hayatının anlatıldığı **Saltukname** hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda Alevi-Bektaşî geleneği hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

215) KÖKSAL, M. Fatih

“Ahi Evran’ın Hayatına Dair Bilinmeyen Bir Eser: Menakıbı Ahi Cihanı Nasreddin Ahi Evran”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 62, 2012, s. 83-108.

Bu çalışmada menkıbe kavramına değinilmiş, Ahi Evran’ın menkıbevi hayatına dair eserlerden ve hakkında yapılan çalışmalardan söz edilmiştir. Daha sonra söz konusu menkıbenin nüshasından, adı ve içeriğinden bahsedilip eserde anlatılan menkıbelere yer verilmiştir. Çalışmada menakıbın transkripsiyonlu metni aktarılmıştır.

216) KÖKSAL, M. Fatih

“Ankâ-yı Maşrık’a Göre Hacı Bektaş ve Ahi Evran’ın Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundaki Roller”, **Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 9, S. 9, 2014, s. 59-79.

Bu çalışmada **Ankâ-yı Maşrık** adlı eser tanıtılarak bu eserin müellifi olan Üsküdarlı Hâşim Baba diye bilinen şair ve mutasavvıf Mustafa Hâşim Efendi’nin hayatı ile eserleri hakkında bilgi verilmiştir. **Ankâ-yı Maşrık**’ın farklı nüshalarından ve eserin fiziksel özelliklerinden bahsedilmiştir. Eserin yazılış amacı anlatılarak içerisindeki sembolizme değinilmiştir. Eserdeki bölümlerde hangi konuların anlatıldığına dair muhteva bilgisi verilmiştir. Devamında Osmanlı Devleti’nin kuruluşuna dair kaynaklarda pek rastlanmayan bilgilerin yer aldığı olağanüstülüklerin de içinde olduğu sayfaların özeti sunulmuştur. **Ankâ-yı Maşrık**’tan bahseden yazarların eserlerine de değinilmiştir. “Değerlendirme” başlığı altında adı geçen eserdeki olaylar tarihi kaynaklarla karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu amaçla hem **Ankâ-yı Maşrık**’tan hem de diğer kaynaklardan alıntılar yapılmıştır. Edinilen bilgiler karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Makalenin sonuç kısmında **Ankâ-yı Maşrık**’ı önemli ve dikkate değer kılan özellikleri belirtilmiştir. Sonuç bölümünden sonra kitabın ilgili bölümünün tenkitli metni ve sadeleştirilmiş şekli eklenmiştir.

217) KÖKSAL, M. Fatih

“Şeyh Şücâeddin Velâyetnâmesi’nin Son Neşri Üzerine”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 84, 2017, s. 9-45.

Bu çalışmada Şeyh Şücâeddin Velî’nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin temel amacı **Şeyh Şücâeddîn Velâyet-nâmesi** üzerine 2010 yılında Yağmur Say tarafından yayımlanan kitabın değerlendirilmesidir. Bu konuda daha önce yaşanan ilmi tartışmalara değinilmiştir. Makalede, ilk olarak Yağmur Say tarafından neşredilen kitaptaki metot hataları sıralanmıştır. Bu başlık altından detaylı bir inceleme yapılarak yapılan hatalar örneklerle ortaya konmuştur. Yazar ikinci başlık olarak okuma hatalarını ele almıştır. Yine bu noktada çeşitli okuma hataları detaylı bir şekilde ele alınarak doğru şekilleri ortaya konmuştur. Karşılaştırmalı olarak yapılan çalışma ile yapılan yanlışlıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma karşılaştırmalı metin çevirisi ile sona ermiştir. Makale sonunda herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

218) KÖKSEL, Behiye

“Divan-ı Lügatit-Türk’te Yer Alan Efsaneler”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 3, 2009, s. 262-269.

Bu çalışmada ilk olarak **Divan-ı Lügatit-Türk** ve Kaşgarlı Mahmud hakkında çeşitli bilgiler verilmiş, eserin önemine değinilmiştir. Giriş bölümünün ardından “Divan-ı Lügatit-Türk’te Yer Alan Efsaneler” başlığı altında tespit edilen on iki efsane incelenmiştir. Bu efsanelerden iki tanesinin menkıbe karakteri taşıdığı yazar tarafından belirtilmiştir. Bazı kaynaklarda bu on iki efsanenin sekiz tanesinin efsane-menkıbe niteliğinde olduğunun belirtildiğine, çalışmalar arasında tam anlamıyla uygunluk olmadığına dikkat çekilmiştir. Daha sonra sözü geçen efsaneler konu bakımından sınıflandırılmış ve başlıklar altında incelenmiştir. Bu sınıflandırma ve başlıklar kavim adları, sözlü tarihle ilgili efsaneler, yer adlarıyla ilgili efsaneler, açıklayıcı bir efsane, olağanüstü varlıklarla ilgili efsaneler ve menkıbeler şeklindedir. Bu konular incelenirken bahsedilen efsaneler kısaltılarak verilmiştir. Menkıbe başlığında ise ilk olarak menkıbenin ne olduğu ve önemine kısaca değinilmiştir.

Birinci menkıbe Buke maddesinde Müslümanların kafirleri yendiği menkıbedir ve çalışmada menkıbe kısaca verilmiştir. Bu menkıbede Müslümanların üzerine ateş yağdıran dağdan bahsedilmiştir. İkinci menkıbenin ise Bukuk maddesinde geçtiği, bir Müslümanın bedduası üzerine çıkan “Bokuk” hastalığını konu aldığı belirtilmiştir. Eserden alınan alıntıda ise bu hastalığın ayrıntıları ve beddua üzerine nasıl ortaya çıktığı aktarılmıştır. Çalışma sonuç bölümündeki değerlendirmelerle sona ermiştir.

219) KÖNBACH, Marcus

“Münzevilikten Gaziliğe: Geyikli Baba Osmanlı Menâkıbnâmelerinde Bir Kesit, ‘Von Asketen zum Glaubenskämpfer: Geyiklü Baba. Ein Beitrag zur Osmanischen Hagiographie’ Adlı Eseri Üzerine”, Çev.Yüksel Ersan, **Toplumsal Tarih**, C. 4, S. 24, 1995, s. 57-59.

Bu çalışmada ilk olarak evliya kavramına değinilerek bu konu Müslümanlık çerçevesinde değerlendirilmiştir. İslamiyet’teki evliya kavramının gelişiminde tarikatların rolüne değinilmiştir. Evliya menkıbelerinin muhtevası hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Ardından makalenin asıl konusu olan Geyikli Baba’dan bahseden kaynaklara değinilip onun hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Osmanlı Dönemi’nde yazılan bazı eserlerden Geyikli Baba ile ilgi olan kısımlar makalede aktarılmıştır. Daha sonra Geyikli Baba menkıbesinde yer alan geyik, ağaç gibi kavramların sembolik anlamına değinilmiştir. Son kısımda Geyikli Baba’nın kişiliğinde Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde dervişlerin etkinliğine dair değerlendirmeler yer almıştır.

220) KÖPRÜLÜ, M. Fuad

“Mısır’da Bektaşilik”, **İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Türkiyat Mecmuası**, C. 6, 1936-39, s. 13-40.

Bu çalışmada Mısır’da Bektaşilik tarikatının varlığının incelenmesi amaçlanmıştır. Mısır’daki Bektaşiliğin ilk safhası menkıbelerle açıklanmaya çalışılmış, XVII-XIX. yüzyıllardaki vaziyeti ise tarihi vesikalarla ortaya koyulmaya

çalışılmıştır. Bu menkıbeler Bektaşiliğin Mısır'a girmesi ve Kaygusuz Abdal hakkındadır. Menkıbelerden edinilen bilgiler ile tarihi kaynaklardan edinilen bilgiler yer yer karşılaştırılmıştır.

Mısır'da Bektaşilik konusu hakkında Evliya Çelebi'nin **Seyahatname** isimli eserinden de bilgiler verilmiştir. Bu eserden yola çıkarak Kahire'de bulunan dört Bektaşî tekkesi incelenmiştir. Mısır Bektaşilerine ait başka bir kaynak da Sâkîb Dede'nin **Menakıb**'ıdır. Bu eserden yola çıkılarak yine Mısır'da yer alan Bektaşîleri konu alan menkıbeler aktarılmıştır. Çalışma Kaygusuz Baba'dan sonra Kasrû'l Ayn dergahında şeyhlik edenleri gösteren cetvel ve bazı fotoğraflar sunularak sonlandırılmıştır.

221) KÖPRÜLÜ, M. Fuad

“Anadolu Selçukluları Tarihi'nin Yerli Kaynakları”, **Belleten**, C. 7, S. 27, 1943, s. 379-522.

Bu çalışmada Anadolu Selçuklu tarihine kaynaklık edebilecek eserler incelenmiştir. Bu kaynaklar belirli kategorilere ayrılarak alt başlık halinde bir düzene sokulmuştur. 1. bölümde yerli kaynakların önemine ve basılmış yerli kaynaklara değinilmiş, 2. bölümde basılmamış kaynaklara geçilmiş, 3. bölümde vekayinameler alt başlıklar ile incelenmiş, 4. bölümde kaybolmuş vekayinameler ele alınmış, 5. bölümde diplomatik kaynaklardan söz edilmiş, 6. bölümde edebi kaynaklar; münşeât mecmuaları, istifa kitapları, evliya menkıbeleri, tarihi romanlar, ilmi ve edebi eserler başlıkları altında incelenmiştir. Edebi eserlerin tarihe kaynaklığı araştırılırken Mevlana, Baba İlyas Horasani, Mahmud Hayrani, Hacı Bektaş, Hacı Sultan, Ahi Evren, Harun Veli, Kaygusuz Abdal gibi velilerin menakıpnamelerinin yanında **Saltukname**, **Danışmendname** ve mesneviler incelenmiş, söz konusu eserlerin içinde anlatılan tarihi olaylar ve menkıbeler ele alınmıştır. Bu bölümlerin ardından Oğuzlar sahasında tarihi mahiyette ilk eser olan **Anîs Al-Kulûb** adlı eserin nüsha tavsifi, müellifin hayatı, eserin tarihi kıymeti incelenmiş, çalışmanın sonunda Arap harfli metni sunularak çalışma sonlandırılmıştır.

222) KÖPRÜLÜ, M. Fuad

“Abdal Musa”, **Türk Kültürü**, S. 124, 1973, s. 198-207.

Bu çalışmada ilk olarak Bektaşilik inancı açısından çok mühim bir şahsiyet olan Abdal Musa’nın hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Abdal Musa hakkında yapılan araştırmalara değinilerek bu eserler arasında karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca yazar Bektaşilik konusunda yazılan bazı eserleri ilmi olarak tenkit etmiştir. Makalede, Abdal Musa’nın Hacı Bektaş Veli, Geyikli Baba ve Kaygusuz Abdal ile olan münasebetlerine ve onlar etrafında oluşan menkıbelere değinilmiştir. Yazar, Abdal Musa’ya ait diğer menkıbe ve tarihi rivayetlere de değinerek bunları tarihi kaynaklara dayanarak bilimsel olarak tahlil etmiştir. İncelenen menkıbe ve rivayetler birçok olağanüstülüğü bünyesinde barındırmaktadır. Ardından Abdal Musa Tekkesi hakkında bilgi verilip tekkeye dair bir menkıbe anlatılmıştır. Abdal Musa’nın Bursa ile bağlantısı hakkında da değerlendirmeler yer almaktadır. Yazar menkıbeler, rivayetler ve tarihi kaynakları incelemesinin sonucunda ulaştığı neticeleri belirterek çalışmayı bitirmiştir.

223) KUBAT, Mehmet

“İslâmî Öğretide Kerâmet”, **Milel ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi**, C. 10, S. 1, 2013, s. 41-70.

Bu çalışmada mucize, keramet ve istidrac kavramlarının tanımı ve özellikleri belirtilmiştir. Adı geçen kavramların benzer ve farklılıkları vurgulanmıştır. Bu kavramlar üzerine fikir beyan eden İslam alimlerinin düşünceleri aktarılmıştır. Ayrıca Kur’ân-ı Kerim’de mucize, keramet ve istidracı dair ayetlere atıf yapılmıştır. Kerametın varlığı konusunda kelamcılar arasındaki görüş farklılığı detaylı bir şekilde ortaya koyulmuştur. Konunun örneklendirilmesi açısından Kur’ân-ı Kerim’de ve hadislerde yer alan kerametlerden bazıları makalede aktarılmıştır. Bu örnekler İslâmî literatürde yer alan bilgilerle beraber yorumlanmıştır. Keramet ve istikamet yani şeriata bağlı bulunma arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Makale sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

224) KUM, Naci

“Seydi Harun Menakıbnamesi Dolayısıyla Mahmut Seydi Hakkında Vakfiye ve Beratlar”, **Konya**, S. 129-130, 1949, s. 26-29.

Bu çalışmada ilk olarak Seydi Harun’un hayatı ve ona bağlı olan halifelerinden bahseden daha önceki çalışmalara değinilmiştir. Daha sonra Harun Seydi’nin neslinden gelen kişiler sıralanmıştır. Seydi Harun’a bağlı olarak hareket eden Mahmud Seydi hakkındaki vakfiye ve beratlardan alıntılar yapılmıştır. Aktarılan vakfiye Arapçadır. Daha sonra dört adet berat ve bir adet fermanndan alıntılar yapılmıştır. Tarihi kaynaklara dayanarak ulaşılan değerlendirmeler makalenin sonunda yer almıştır.

225) KUMARTAŞLIOĞLU, Satı

“Alevî-Baktaşî Menâkıbnâmelerinde Ateş”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi**, S. 5, 2013, s. 277-290.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpnamenin tanımı ve özellikleri açıklanmıştır. Ardından veli kültürünün İslamî anlayış ile eski Türk geleneklerinin etkileşimi ortaya koyulmuştur. Daha sonra “Velîlerin Ateşe Dair Kerametleri” başlığı altında velilerin ateşte yanmamaları ve velilerin ateşe dair kerametleri örneklerle anlatılmıştır. Alevî-Bektâşî menakıpnamelerinden **Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Velî, Vilâyetnâme-i Otman Baba, Menâkıb-ı Kudsiyye, Menâkıb-ı Hacım Sultan ve Vilâyetnâme-i Abdal Musa** velîlerin ateşe hükmetmeleri çerçevesinde değerlendirilmiş, ateş kültü ile veli kültü, veli kültü ile kamlık geleneği mukayese edilerek ele alınmıştır. Sonuç kısmında çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılarak Alevî-Bektâşî menakıpnamelerinin Türk kültürü araştırmaları için önemi vurgulanmıştır.

226) KUMARTAŞLIOĞLU, Satı

“Mucizeden Keramete: ‘Yerden Su Çıkarma’ Motifli Efsaneler”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 25, 2016, s. 119-139.

Bu çalışmanın başında efsane kavramının tanımı ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Türk kültürü açısından efsanelerin önemi vurgulanmıştır. Daha sonra bazı suların kutsal sayıldıkları ve bunlar etrafında bazı uygulamaların geliştiği belirtilmiştir. Yerden su çıkarma motifli efsanelerin varlığından bahsedilerek efsanelerde suyu kimlerin çıkardığı anlatılmıştır. Bu bağlamda bazı menkıbeler aktarılmıştır. Ayrıca yerden su çıkarma motiflerine sahip olan bazı örnekler sözlü ve yazılı kaynaklardan toplanarak açıklamalarıyla beraber sunulmuştur. Ardından yerden su çıkarma motifli efsanelerin tahlili alt başlıklar halinde yapılmıştır. Bu kısımda efsanelerin tasnifi, yerden su çıkarma motifli efsanelerin kaynağı, yerden su çıkarma motifli efsanelerin tabiat ve veli kültü ile bağlantısı ele alınmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

227) KURNAZ, Cemal; TATÇI, Mustafa

“Karabaş-ı Velî (ö. 1097/ 1686)”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 6, 2001, s. 35-59.

Bu çalışmada Halveti tarikatının Karabaşîyye kolunun kurucusu Şeyh Ali Alaeddin Atvel’in (ö. 1686) hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Karabaş-ı Velî olarak da anılan Şeyh Ali Alaeddin Atvel’in tasavvuf yoluna girişi ve bu amaçla bulunduğu bölgeler hakkında açıklamalar yer almaktadır. Karabaş-ı Velî’nin Kastamonu’ya yönelmesinde Hz. Peygamber’in işareti ve Hacı Bayram-ı Velî’nin yönlendirmesinin etkili olduğuna dair menkıbeye yer verilmiştir. Buna benzer birkaç menkıbe daha aktarılmıştır. Karabaş-ı Velî’nin dönemin tasavvuf erbabı, uleması ve Osmanlı padişahı IV. Mehmed (1648-1687) ile olan ilişkisine değinilmiştir. Karabaş-ı Velî’nin fiziksel özelliklerinden bahsedildikten sonra eserleri hakkında bilgi verilmiştir. On sekiz eserinin isimleri liste halinde verilmiştir. Ayrıca makalede Karabaş-ı Velî’nin irşad anlayışı, tarikat silsilesi, çocukları, halifeleri başlıklar halinde anlatılmıştır.

228) KURNAZ, Cemal; TATÇI, Mustafa

“Şeyh Hasan Ünsî (ö.1136/1723)”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 7, 2001, s. 93-116.

Bu çalışmada ilk olarak Şeyh Hasan Ünsî'nin hayatı hakkında başta İbrahim-i Hâs'ın, **Ünsî Menakıbnamesi** olmak üzere çeşitli kaynaklarda yer alan bilgiler aktarılmıştır. Doğumu, eğitimi, aile hayatı Karabaş-ı Velî'ye intisabı, Aydınoglu Tekkesi'ndeki faaliyetleri ve ölümünden sonra defnedildiği türbesi hakkında bilgi verilmiştir. Yazar bu bağlamda **Ünsî Menakıbnamesi**'nden çeşitli alıntılar yapmıştır. Aktarılan bu kısımlarda bazı menkıbeler yer almaktadır. Yazar, Hasan Ünsî'nin karakteristik özelliklerini İbrahim Çelebi tarafından yazılan **Ünsî Menakıbnamesi** üzerinden anlatmıştır. Onun kişiliğini yansıtan bazı menkıbeler aktarılmıştır. Şeyh Hasan Ünsî'nin Karabaş-ı Velî'ye intisabı ve Karabaşıyye tarikatına girişi menkıbevi bir şekilde anlatılmıştır. Daha sonra onun hilafeti ve irşad faaliyetleri etrafınca aktarılmıştır. Aydınoglu Tekkesi ve türbesi hakkında bilgi verilmiştir. Hasan Ünsî'nin Osmanlı sarayındaki padişah ve devlet adamlarıyla olan ilişkisine değinilmiştir. Makalenin son kısmında Şeyh Hasan Ünsî'nin halifeleri ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

229) KURT, Hüseyin

“Şeyh Recep Sivasî, Necmü'l-Hüdâ fi Menâkıbî's-Şeyh Şemsi'd-dîn Ebi's-Senâ, Hidayet Yıldızı Şemseddin Sivasî Hazretlerinin Menkîbeleri, İstanbul 2000, 136 sayfa”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 3, S. 8, 2002, s. 222-225.

Bu çalışmada ilk olarak Şemseddin Sivasî'nin menkıbelerinin toplandığı **Necmü'l-Hüdâ fi Menâkıbî's-Şeyh Şemsi'd-dîn Ebi's-Senâ** adlı eserin Şeyh Recep Sivasî tarafından kaleme alınan Arapça bir kitap olduğu açıklanmıştır. Eser 1952 ve 1998 yıllarında ilki Hüseyin Güneren ve ikincisi Fatih Güneren tarafından olmak üzere iki defa tercümesi yapılarak yayınlanmıştır. Ardından Sivasî'ler ve Şeyh Recep Sivasî hakkında bilgi verilmiştir. Yukarıda adı geçen eserden bahseden bazı kaynakların adı belirtilmiştir. Eserin içeriği hakkında bilgi verilip kitaptan bazı

alıntılar yapılmıştır. Menakıpname içerisinde Şemseddin Sivasî'nin hayatı ve eserleri hakkında önemli bilgiler yer aldığı belirtilmiştir. Tanıtımı yapılan eserde Şemseddin Sivasî'nin tarikat silsilesi de aktarılmıştır.

230) KURTOĞLU, Orhan

“Ali Nihani'nin Manzum Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesi ve Velayetnamedeki Hacı Bektaş-ı Veli Medhiyeleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 57, 2011, s. 29-56.

Bu çalışmada öncelikle velayetname türü üzerinde durulmuş, müelliften kısaca bahsedilmiş, daha sonra **Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Velî** adlı eser tanıtılmıştır. Bu tanıtımda; eserin telif tarihi ve sebebi, bilinen iki nüshasının özellikleri, Nihani'nin eserinin Firdevsî-i Tavîl'in daha önce yazdığı velayetnamesinin bir nüshası olarak anlaşılmasının yanlışlığı ve bu iki eserin karşılaştırılması, Nihani'nin velayetnamesinde bulunan bölüm başlıkları ve beyit sayılarının bir tablosu, eserde kullanılan dil ve bazı şiirlerin kısa açıklamaları gibi hususlar eserden alıntılar yapılarak ele alınmıştır. Son olarak tespit edilen Hacı Bektaş Veli övgüsünde yazılmış şiirler sunulmuştur. Çalışmada aktarılan şiirler arasında keramet motifleri de karşımıza çıkmaktadır.

231) KURTOĞLU, Orhan

“Yozgatlı Nihânî'nin Hacı Bektaş-ı Velî Velâyetnâmesi'ndeki Eskicil Unsurlar”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 80, 2016, s. 99-120.

Bu çalışmada Yozgatlı Nihânî'nin yazdığı **Velâyet-nâme-i Hacı Bektaş-ı Velî** adlı eserde bulunan eskicil unsurlar incelenmiştir. Başlangıçta eskicil (arkaik) sözcüğünün anlamı, kökeni, metinlerde bulunuşu, yapılan çalışmalar gibi konular üzerinde durulmuş, daha sonra Ali Nihânî b. Mehmed Tevfik Yozgadî'nin hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri ele alınmıştır. Son olarak söz konusu velayetnamede tespit edilen eskicil unsurların yer aldığı beyitler aktarılmıştır. Bu beyitler arasında keramet motifleri de karşımıza çıkmaktadır.

Kurtoğlu, Nihânî'nin yazdığı manzum **Velayetname**'nin Uzun Firdevsi'nin yazdığı manzum **Velayetname**'nin bir nüshası olmadığını, bunların birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir. Makalede bununla ilgili karşılaştırmalara da yer verilmektedir.

232) KURUDAYIOĞLU, Mehmet

“Haydar Teberoğlu, Horasan Pîrlerinden Alperen S. Hacı Ali Tûrab-ı Velî Velayetnamesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 26, 2003, s. 289-290.

Bu çalışmanın başında Seyyid Hacı Ali Turab-ı Velî'nin bir özlü sözüne yer verilmiştir. **Horasan Pîrlerinden Alperen S. Hacı Ali Tûrab-ı Velî Velayetnamesi** adlı eserin yazarı Haydar Teberoğlu hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Türklerin Anadolu'ya gelişi ve bu bölgelerin İslamlaşması sürecinde görev alanlardan birinin de Seyyid Hacı Ali Turab-ı Velî olduğu ortaya konmuştur. Adı geçen eserin içerdiği konular hakkında bilgi verilmiştir. Kitap Seyyid Hacı Ali Turab-ı Velî hakkında yayınlanan ilk velayetname olması ve o döneme kadar yayınlanmamış belgeleri ihtiva etmesi bakımından önemlidir. Seyyid Hacı Ali Turab-ı Velî'nin hayatı, türbesi ve soy ağacı hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda yayınlanan esere dair değerlendirmeler yer almıştır.

233) KUŞDEMİR, Orhan Fatih

“Abdûlmecîd b. Şeyh Nasûh Tosyevî'nin Hayatı, Eserleri ve ‘Menâkıbu'l-Ârifîn ve Kerâmâtü'l-Kâmilîn’ Adlı Eseri Hakkında”, **SOBİDER: Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 4, S. 18, 2017, s. 305-323.

Bu çalışmanın başında “Hayatı” başlığı altında Abdûlmecîd b. Şeyh Nasûh et-Tosyevî'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci başlık “Eserleri” adını taşıyor ve adı geçen kişinin çeşitli alanlarda yazdığı eserleri hakkında açıklamalar yer alır. Üçüncü başlık ise “Menâkıbu'l-Ârifîn ve Kerâmâtü'l-Kâmilîn” adını taşımaktadır. Bu bölümde Tosyevî'nin **Menâkıbu'l-Ârifîn ve Kerâmâtü'l-Kâmilîn** adlı eserinin

orijinal metninden ilk sayfaları ile son sayfasından ve ayrıca bölümlerin başından birkaç satır örnek verilmiştir. Alıntılarda çeşitli olağanüstülükler içeren menkıbelerin olduğu görülmüştür. Çalışma, sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

234) KUTLAR, Fatma Sabiha

“Menkabet-i Penc Keştî”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 58, 2011, s. 21-48.

Bu çalışmada Hz. Ali’yi konu alan menkıbelerden bahsedilmiş, bu menkıbelerden de **Menkabet-i Penc Keştî** ele alınmıştır. Öncelikle bu menkıbeyi kaleme alan Şeyhoğlu’nun kimliği üzerinde durulmuş, daha sonra söz konusu menkıbenin şekil özellikleri, hikâye özeti , kahramanları ve kurgusu, Gül-Senuber hikâyesi ile ilişkisi ve menkıbe içinde geçen motifleri incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde menkıbenin tenkitli metni sunulmuştur. Ayrıca eserin nüshaları hakkında bilgi verilmesinin ardından metnin kuruluşunda izlenen yol da açıklanmıştır.

235) KUZUBAŞ, Muhammet

“Manzum Bir Destan Kitabı: Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 1, S. 2, 2008, s. 304-340.

Bu çalışmada Türklerde, İslamiyet’i öğretmek ve yaymakta edebiyatın kullanılışı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra **Kesik Baş Destanı, Ejderha Destanı, Güvercin Hikayesi, Geyik Hikayesi, Hatun Destanı, Fâtıma Destanı, İbrahim Destanı, Veysel Karânî Destanı** gibi anlatıların nasıl ortaya çıktığı ve efsaneleştirildiği konusunda yorumlar yapılmıştır. Bu eserlerin bir kısmının müellifinin kim olduğu konusundaki tartışmalar ele alınmış, adı geçen anlatılar üzerine yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmada telif ve istinsah tarihi belli olmayan ancak dönemine dair bazı tahminlerde bulunulan bir yazma eser ele alınmıştır. “Yazmadaki Destanlar” başlığı altında bu destanların dini özellikler gösterdiği, mesnevi nazım şekliyle yazıldığı belirtilmiş, imla ve dil özellikleri gibi yönlerle incelenmeye tabi tutulmuştur. Daha sonra **Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı**

H. Fâtıma, Vefât-ı H. İbrâhim, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik isimli destanların özetleri verilmiştir. Ardından Latin harfli transkripsiyonu aktarılmıştır.

236) KUZUBAŞ, Muhammet

“Mustafa TATÇI, ‘Niyâzî-i Kadîm, Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâme’si’, İstanbul 2008, 192 s., **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 6, 2009, s. 752-754.

Bu çalışmada ilk olarak menkıbe ve menkabe kelimelerinin anlamları ve kültürümüz açısından taşıdığı öneme atıf yapılmıştır. Menakıbnameler ile evliya tezkireleri kısaca karşılaştırılmıştır. Ardından makalenin esas konusu olan Mustafa Tatçı tarafından yayına hazırlanan ve Hallâc-ı Mansûr’un menkıbelerini anlatan **Niyâzî-i Kadîm, Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâme’si** adlı eser hakkında bilgi verilmiştir. Makalede hazırlanan eserin Önsöz, Giriş, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Bibliyografya, Üçüncü Bölüm, Ekler, Yer ve Şahıs İsimleri İndeksi ile Sözlük kısımlarından ve alt başlıklardan oluştuğu belirtilip bu bölümler hakkında bilgi verilmiştir. Makale kitabı hazırlayan Mustafa Tatçı’ya teşekkür ile sona ermiştir.

237) KÜÇÜK, Abonoz

“Sözlü Gelenekten Derlenen Hacı Bektaş Veli - Mevlana Rekabeti Konulu Bir Menkabe” **Türklük Bilimi Araştırmaları = Journal of Turkology Research**, S. 35, 2014, s. 229-239.

Bu çalışmada ilk olarak menkıbe hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra makalede kullanılan verilerin sözlü ve yazılı kaynaklardan elde edildiği ve karşılaştırma yönteminin esas alındığı belirtilmiştir. Bu çalışmada, Giresun ili Şebinkarahisar ilçesine bağlı Gündoğdu Köyü’nden derlenen Hacı Bektaş Veli ile Mevlana’yı karşı karşıya getiren bir menkıbe, **Hünkâr Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi**’ndeki benzeri ile karşılaştırılmıştır. Bu yapılırken Hacı Bektaş Veli hakkındaki birçok menkıbeye değinilmiştir. Velayetname’de yer alan menkıbenin sözlü kültürde Mevlana gibi tanınmış bir isim üzerinden güncellenip işlevselliğinin devam ettirildiği üzerinde durulmuştur. Sonuç kısmında ise sözlü ve yazılı kaynaklarda geçen bir menkıbenin karşılaştırılması sonucu çeşitli amaçlarla

farklılıklar ortaya çıkabileceği, bu farkın kaynak kişinin inanç kimliği ve içinde yaşadığı sosyo-kültürel şartlarla ilgili olabileceği ortaya konmuştur.

238) KÜÇÜK, Hülya

“Türk Tarihinde Kadın Veliler: İlk Dönem Mevlevîliği Örneği”, **İSTEM: İslâm, San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi**, S. 10, 2007, s. 65-74.

Bu çalışmada ilk olarak veli olmanın cinsiyet gözetmediğinden, kadınların bu sıfatı hak etmek için sahip olduğu özelliklerinden bahsedilmiştir. Daha sonra Türk kadın velilerinin tarihine ve yapılan çalışmalara, onların konu olduğu bazı romanlara değinilmiştir. Yakın zamanda yaşamış, aynı zamanda yazarlık yönü de bulunan bazı kadın sufilere de yer verilmiştir.

Çalışmada “İlk Dönem Mevlevîliğinde Hanım Veliler” başlığı altında kadın veliler ele alınmıştır. Kira Hatun, Fahrunnisâ, Gürcü Hatun, Usta Hatun, Tavus-ı Çengi, Fatma Hatun, Mutahhara Hatun, Şeref Hatun, Paşa Hatun gibi kadın evliyalar kerametleri, menkıbeleri, konu aldıkları eserler ya da kişisel özellikleri yönüyle incelenmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle bitirilmiştir.

239) KÜÇÜK, Hülya

“Anne Nûr El-Ensâriyye’den Âlime-i Hicaz Fahru’n-Nisâ Bint Rüstem’e: Muhyiddîn İbn Arabî’nin Çevresindeki Hanımlar”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi: İbnü’l-Arabî Özel Sayısı-2**, S. 23, 2009, s. 193-219.

Bu çalışmanın başında İbn Arabî’ye göre kadın konusu ele alınmıştır. İbn Arabî’nin çeşitli söylemleri bu bağlamda okuyucuya aktarılmıştır. İbn Arabî’nin eserlerinde kullandığı kavramlar bağlamında kadına bakışına örnekler verilmiştir. Allah, erkek ve kadın arasındaki ilişkiye dair düşünceleri belirtilmiştir. Yazar, makalenin asıl konusu olan İbn Arabî’nin çevresindeki kadınlar bahsinde ilk olarak aile çevresindeki kadınlardan bahsetmiştir. Eserlerinde annesi Nûr el-Ensâriyye’den, kız kardeşlerinden, hanımları ve kızlarından nasıl bahsettiğine değinilmiştir. Bunlara dair bazı menkıbevi olaylar aktarılmıştır. İbn Arabî’nin çevresindeki ikinci grup

hanım ilmî çevresi vasıtasıyla bahsettiği hanımlardır. Bu kısımda dört hanımın davranış ve menkıbelerinden bahsedilmiştir. Üçüncü kısım ise tasavvufi halleriyle İbn Arabî'yi etkileyen hanımlardır. Onların menkıbelerine yer verilmiştir. Dördüncü ve son kısımda ise hanım talebelerinden bahsedilmiştir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

240) KÜÇÜK, Hülya

“Tasavvuf Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler ve Günümüz Tasavvuf Akademisyenlerinin Konuyla İlgili Müzakereleri”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 13, S. 29, 2012, s. 185-198.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname kelimesi hakkında bilgi verilerek bu kelimenin dini ve tarihi kaynaklarda kullanımına değinilmiştir. Ardından tasavvuf konusuna değinilerek menakıpnamelerin bu tasavvuf araştırmalarındaki yeri üzerinde durulmuştur. Bu konu bazı örnek olaylarla ve bu alanda yazılan önemli eserlerle ele alınmıştır. Yazar, “Menakıpname” ismini taşıyan kitapların çok çeşitleri ve çok farklı yazılış sebepleri olduğunu örneklerle anlatmıştır. Yazar ardından menakıpnamelerin yedi özelliğinden bahsetmiş ve birkaç tanesini detaylı açıklamıştır. Kerametın tasavvuftaki anlamına ve keramete bakış konusuna değinmiştir. Menakıpnamelerin tarihi bir kaynak olarak kullanılıp kullanılamayacağı konusu değerlendirilmiştir. Makale müzakere bölümünün ardından sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

241) KÜÇÜKBASMACI, Gülten

“Yunus Emre Aşkın Yolculuğu: Menkıbeden Televizyon Dizisine Metinlerarası Bir Yaklaşım”, **Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, S.18, 2016, s. 137-155.

Bu çalışmada Yunus Emre menkıbelerinden hareketle hazırlanan “Yunus Emre: Aşkın Yolu” adlı dizi metinler arası bakış açısıyla ele alınmıştır. Makalede “metinlerarası” kavramı hakkında bilgi verilerek kavramın özellikleri ve işlevleri ortaya konmuştur. Menkıbe kavramı farklı yönlerden incelenmiştir. Menkıbe

oluşumunda ve yazımında tekkenin önemine vurgu yapılmıştır. Yazar dizinin 22 bölümü üzerinde durmuş ve burada anlatılan menkıbeler ile Yunus Emre'nin menkıbelerini içeren tarihi kaynaklarla karşılaştırmıştır. Yazar Yunus Emre menkıbelerinin bağlamını ortaya koymaya ve ardından bu menkıbelerin dizi olarak dönüşümünü incelemeye çalışmıştır. Söz konusu menkıbelerin televizyon dizisine dönüştürülürken bölüm, ayrıntı, tasvir ve kişi sayısı ekleyerek genişletildiği; anlamsal olarak öyküsel ve edimsel dönüşümlerin gerçekleştiği, klişe ve basmakalıp sözlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

242) KÜÇÜKBASMACI, Gülten

“The Elements of Culture in Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî ”, **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 8, S. 29, 2017, s. 805-830.

Bu çalışmanın giriş kısmında menkıbe kelimesinin anlamı ve tarihi süreçte ele alınışına değinilmiştir. Ardından keramet kavramının menkıbeler içinde oluşumuna yer verilmiştir. Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin hayatı hakkında mevcut bilgiler aktarılmış, çalışmanın konusu olan menakıpnameyi kaleme alan Hz. Pîr'in beşinci postnişini Ömer Fuâdî (ö. 1636) hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmaya konu olan **Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî**'de, Hz. Pîr Şeyh Şabân-ı Velî'nin ve Hz. Pîr'den sonra posta oturan dört halifesinin menkıbelerine yer verilmiştir. Çalışmada **Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî** adlı eserin bölümlerine kısaca değinilmiştir.

Bu çalışmada söz konusu menakıpname kültür unsurları açısından incelenmiştir. Mekânlar, şahıslar, iş ve meslekler, mimari, eşyalar, giyim-kuşam, yiyecek ve içecekler, halk hekimliği, ekonomi, zaman kavramları, meteoroloji, toplumsal hayat, halk inançları, tekke kültürüne ait unsurlar, atasözü ve deyimler, kalıp sözler ve ilişki sözleri, hitaplar, keramet motifleri ve isimler tespit edilerek aktarılmıştır. Çalışma sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

243) KÜÇÜKBASMACI, Gülten

“Şeyh Şabân-ı Velî ile İlgili Anlatıların Anlatı Ortamları”, **TÜRÜK: Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi**, C. 1, S. 10, 2017, s. 70-83.

Kastamonu’da türbesi bulunan Şeyh Şaban-ı Veli ile ilgili pek çok kerametini anlatıldığını, türbesi etrafında inanç ve uygulamaların oluştuğunu belirten yazar bu nedenlerle Şaban-ı Veli’nin halkbilimi araştırmaları için önemli bir isim olduğunu belirtmektedir. Şaban-ı Veli ile ilgili menkıbe, efsane, memorat gibi pek çok anlatının sözlü kültürde yaşamakla beraber yazılı ve elektronik kültür ortamında da kendisine yer bulduğu, bu şekilde de sürekliliğini koruduğu ifade edilmektedir.

Yazar Şaban-ı Veli ile ilgili anlatıları bağlamsal kuram çerçevesinde, sözlü kültür, yazılı kültür ve elektronik kültür ortamları olmak üzere üç seviyede ele almakta ve sözlü kültür temelli anlatıların yeni iletişim ortamları aracılığıyla nasıl ve hangi şekilde yayıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Makale sözlü, yazılı ve elektronik ortamların birbirini besleyerek anlatıları güncele taşıdığı değerlendirmesi ile bitirilmiştir.

244) KÜÇÜKKALFA, Ahmet

“Hünkâr’ın Aslanları (Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli’nin Aslanları): Aslanlar, Kaplanlar ve Luristan Aslan Mezartaşları”, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi**, S. 16, 2017, s. 325-354.

Bu çalışmada öncelikle Hemedan’daki aslan heykelinden ve aslanlara yakıştırılan söylencelerden bahsedilmiştir. Sufiler ve aslanlar arasındaki sembolik ilişkiye değinilmiştir. **Vilayetname**’de geçen Hacı Bektaş’ın aslanlarla ilgili menkıbeleri aktarılmıştır. Yazar, **Vilayetname**’de geçen aslan menkıbelerinin geçtiği coğrafya ve aslan heykelleri üzerine İran’da yaptığı saha çalışmalarından bahsetmiştir.

Yazar bu makalesinde Luristan bölgesindeki aslan mezar taşlarının oluşumunu ve tarihini incelemiştir. Hacı Bektaş Veli’nin Horasan-Nişabur’dan

Anadolu'ya seyahati sırasında Aslanlı Saha adı verilen yere uğradığı ve burada bazı aslanları taşa çevirdiğine dair anlatılar olduğu, ancak bunlar üzerinde Türk araştırmacıların pek durmadığını belirtmektedir. Makalede, İran'ın çeşitli bölgelerinde fotoğraflanan aslan heykel ve sembollerine yer verilmiştir. Makalenin devamında aslan-kaplan sembolizminin tarihi arka planı ve Türk kültüründeki sembolik anlamına dikkat çekilmiştir. Makale, yazarın teşekkür bölümü ile sona ermiştir.

III. BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLARDAKİ MENKİBELERLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI (L-Z)

1) LİMAN, Hatice

“Yahyâ b. Bahşî ve Menâkıbu'l-Cevâhir”, **İSTEM: İslâm San‘at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi**, C. 7, S. 13, 2009, s. 305-316.

Bu çalışmada öncelikle **Menâkıbu'l-Cevâhir** adlı eserde anlatılan Emir Sultan (ö. 1429?) hakkında bilgi verilmiş ve hakkında yazılan diğer eserlerden bahsedilmiştir. Daha sonra Yahya Bin Bahşi'nin hayatı ve eserleri ele alınmıştır. **Menâkıbu'l-Cevâhir** incelenmiş; nüshası, fiziksel özellikleri, istinsah tarihi, önemi, dili, içinde bulunan kırk iki bölümün genel özellikleri, bahsi geçen konuları, Emir Sultan hakkında yazılan diğer menakıplarla arasındaki benzerlikler gibi konularda bilgi verilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonunda Nazm ve Menakıb başlığı altında iki metin ile söz konusu menakıpten ilkin ilk ve son sayfasının fotoğraflarına yer verilmiştir.

2) LÜTHİ, Max

“Masalın; Efsane, Menkıbe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı”, Çev.Sevengül Karasubaşı, **Milli Folklor**, S. 25, 1995, s. 66-68.

Bu çalışmada ilk olarak masalların; efsane, menkıbe, mit, fabl ve fıkra gibi edebi türlerle bazı benzer ve farklı yönlerinin olduğu belirtilerek bunların ortaya konmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Ardından efsane kavramının tanımı yapılarak masal ile karşılaştırılmıştır. Efsane ve menkıbe arasında karşılaştırma yapılmıştır. Menkıbenin sıkı bir dini sisteme dayandığı belirtilmektedir. Mucize ile keramet anlatısının da kimi araştırmacılar tarafından bir ayrım yapıldığı ifade edilmektedir. Yazar, menkıbe türüne diğer araştırmacıların nasıl yaklaştığı üzerinde de durmuştur. Menkıbelerde kimi zaman din ve milliyetçilik propagandasının bulunduğu da değinilmiştir.

Bu makalede Lüthi'nin menkıbe ve efsanelerle ilgili şu söyledikleri tartışmaya açıktır: “Artık kendilerine inanılmayan efsane ve menkabeler kitaplarda yaşamaya devam ederken, masal bir durumda kendini yenileyerek günlük hayatta yaşamını sürdürür.” Lüthi menkıbeyi diğer türlerden ayırırken dini motifler barındırdığına değinmektedir.

Makalenin son kısmında karşılaştırma yapılırken mit, fabl ve fıkra da değerlendirilmiştir. Yazar, her bir kavramı açıkladıktan sonra o kavrama dair bakılabilecek önemli eserlere yer vermiştir.

3) MADRAN, Emre

“Ariflerin Menkıbelerinde Geçen Yapı İsimleri Üzerine Bir Deneme”, **Vakıflar Dergisi**, S.10, 1973, s. 175-198.

Çalışmada ilk olarak söz konusu eser, yazarı ve çevirileri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra **Menâkıb-ül Ârifîn**'de adı geçen mimari eserler sıralanmaya çalışılmıştır. Adı geçen yapılardan bahsedilirken **Menâkıb-ül Ârifîn**'den menkıbe alıntıları yapılmış, aynı zamanda farklı kaynaklardan faydalanılmıştır. Çalışmada ek olarak Konya Hamamları, Tokat Tekke ve Hankâhları başlıkları da bulunmaktadır.

4) MALVERT

“İsa Menkıbesi”, **Fikir Hareketleri**, C. 2, S. 72, 1934, s. 265-266.

Bu çalışmada İsa'nın şahsiyetinin ve menkıbesinin gerçekliği incelenmiştir. Yazara göre İsa namı verilen şahsiyetin varlığı bir muamma, hakkında anlatılan menkıbelerin gerçekliği ise şüphelidir. Menkıbelerin çeşitli kaynaklardan esinlenerek oluşturulduğu, gerçekte yaşanmadığı ve birer taklit sonucu ortaya çıktığı savunulmuştur. Tarihi vesikalarda gerçekte İsa'nın var olmadığı, Budî menkıbesi, Veda'lar gibi kaynaklardan kopya edildiği ve pek çok mitoloji karakteriyle benzerlik gösterdiği iddia edilmiş, bu sebeple de İsa menkıbesinin gerçekliğine şüpheyile bakılmıştır. Ayrıca İsa'nın annesi ve soyu konusunda da menkıbelerde hatalar

yapıldığı belirtilmiştir. Çalışmada bu fikirleri açıklamak amacıyla kısa örnekler de verilmiştir.

Bu çalışmada İsa peygamber hakkındaki mucize anlatılarının menkıbe olarak yer aldığını görmekteyiz.

5) MELİKOFF, İrene

“Yunus Emre ile Hacı Bektaş”, **İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. 20, 1972, s. 27-36.

Bu çalışmanın başında Melikof (ö. 2009), Türk edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalardan bahsetmektedir. Ardından Alevi-Bektaşî geleneği ile Yunus Emre’nin ilişkisine değinilmiştir. Yunus Emre ile Hacı Bektaş’ın arasında nasıl bir ilişki ve bağlantı olduğuna dair en önemli kaynağın **Vilâyetnâme** olduğu vurgulanmıştır. Hacı Bektaş Veli’nin bir güvercine dönüşerek Anadolu’ya geldiği ve Hacı Bektaş Veli’nin eşi Kadıncık’ın hamile kalması menkıbeleri aktarılmıştır. Genelde Alevi-Bektaşî geleneği, özelde ise Hacı Bektaş Veli’nin Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşması sürecinde etkili olan kişilerle olan bağlantısı ortaya konmuştur. Alevi-Bektaşî geleneğinin önemli isimlerinin şiir ve sözlerine yer verilmiştir. Makalenin sonunda genel değerlendirmeler yer almıştır.

6) MERCAN, İsmail Hakkı

“Türk Tarihinin Kaynaklarından Olan Bazı Menakıbnâme ve Gazavatnameler Hakkında” , **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 6, S.10, 2003, s.107-130.

Bu çalışmada menakıpname ve gazavatname türündeki eserlerin tarihe kaynaklık etmesi yönüyle incelenmesi ve bu edebi türlerin tarih alanındaki kaynak değerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. İlk olarak İslam tarihi ve Türk tarih yazıcılığından bahsedilmiş, daha sonra ilk incelenecek tür olan menakıpname konusuna geçilmiştir. Menakıpnâmeler; muhteva, üslup, dil yönünden incelenmiş, ardından menakıpnâmelerin tarihi değeri ve önemi ele alınmıştır. Bu konu ayrıntılı

bir şekilde incelenirken menakıpnameler, **Saltukname**, tarikat büyüklerinin menkıbeleri ve tarih kaynağı olan bazı menakıpnameler örnekler verilerek açıklanmıştır. Menakıpname konusunun ardından gazavatname türündeki eserler muhteva, dil-üslup özellikleri, değeri ve önemi dikkate alınarak incelenmiştir. Bu iki türün tarih yazıcılığında önemli kaynaklar olması yönüyle haklarında daha fazla çalışma yapılması temenni edilerek çalışma sonlandırılmıştır.

7) **MERMUTLU, Mehmet Sait**

“Menâkıb-ı Abdü'l-kâdir”, **e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi**, S. 11, 2014, s. 113-155.

Bu çalışmada öncelikle menakıp kelimesinin tanımı yapılmış ve kavram olarak anlamı hakkında bilgi verilmiştir. Menkıbelerin tarihsel süreçteki gelişimine değinilerek bu eserlerin, yazıldığı dönemin anlaşılması hakkında son derece önemli olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada **Menâkıb-ı Abdü'l-kâdir** adlı eserin nüsha, müellif, içerik, dil ve üslup ile şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin bölümleri hakkında da bilgi verilmiş ve Abdulkadir Geylânî'nin tavuğu diriltmek, hastayı iyileştirmek, tayy-i zaman ve mekân gibi kerametlerine vurgu yapılmıştır. Çalışmada adı geçen eserin yazılması sırasında yararlanılan kaynaklar hakkında da bilgi verilmiştir. **Menâkıb-ı Abdü'l-kâdir** adlı eserin Latin harflerine aktarılırken kullanılan metod hakkında açıklamalar yapıldıktan sonra metin okuyucuya sunulurken çalışma sonlandırılmıştır.

8) **MİKOV, Lyubomir**

“Bulgaristan'da Türk Halk Tasavvufu (Dört Türbe ve Evliyalarına İlişkin Materyallere Göre)”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, S. 52, 2009, s. 87- 99.

Bu çalışmada öncelikle Bulgaristan'da Türk halk tasavvufu içerisinde Bektaşî geleneğinin ağır bastığı belirtilmiştir. Ardından sırasıyla; Malkoç Baba Türbesi, Gazi (Ali) Baba Türbesi, Tahir Baba-Ayvaz Baba türbesi ve Mustafa Efendi türbesi incelenmiştir. Yazar, adı geçen türbelerin bulunduğu bölge, türbenin mimari

özellikleri, adına türbe yapılan kişinin hayatı ve bu kişilere dair çeşitli menkıbeler hakkında bilgi vermiştir. Yazar, yazılı kaynaklar ve saha araştırması sonucunda adına türbe yapılan kişilerin menkıbevi hayatlarını ortaya koymuştur. Makalede, bu türbeler etrafında oluşan halk inanışlarından bahsedilmiştir. Makalenin son kısmında, dört türbeye ve evliyelerine ilişkin elde edilen bilgilerden çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

9) MUSALI, Namiq

“Şeyh Safi Velâyetnâmesi: Tahkiki ve Transkripsiyonu”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 84, 2017, s. 163-193.

Bu çalışmada menakıpname ve velayetname kavramlarının tanımı yapılarak özelliklerine değinilmiştir. Önemli mutasavvıflardan biri olan Şeyh Safiyüddin-i Erdebili hakkında bilgi verilip hakkında yazılan menakıpname türünde eserlerden bahsedilmiştir. Bu bağlamda önemli bir eser olan **Safvetü’s-Safâ** adlı eserin kim tarafından yazıldığı, nüshaları ve konusu ile şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Adı geçen Türkçe tercümeleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Ardından **Safvetü’s-Safâ** adlı eserin bir bölümü olduğu anlaşılan ve bir tasavvuf mecmuası içinde günümüze ulaşan **Şeyh Safi Velayetnamesi**’nin müellifi, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, **Safvetü’s-Safa** ile **Şeyh Safi Velayetnamesi**’nin karşılaştırmasını yapmıştır. **Şeyh Safi Velayetnamesi**’nin önemi ve bu alandaki çalışmalara olan katkısı ortaya konmuştur. Daha sonra **Şeyh Safi Velayetnamesi**’nin transkripsiyonu okuyucuya aktarılmıştır. Makalenin sonuç kısmında söz konusu çevirinin XV. yüzyılda yapılmış olabileceğini, yararlanılan nüshanın Safevî iktidarı döneminde yürütülen mezhebi propaganın etkisine uğramadığını ve Şeyh Safi hakkında yapılabilecek bir bibliyografya çalışmasının yararından bahsedilmiştir.

10) NAR, Mehmet Şükrü

“Günümüz Toplumunda Mitler: Anadolu Halk Efsaneleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Folklor/Edebiyat**, C. 20, S. 79, 2014, s. 55-77.

Bu çalışmanın başında efsane kavramının tanımı ve fonksiyonları üzerinde durulmuştur. Destan, mit ve efsane gibi sözlü anlatıların yapısı ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu anlatılar hakkında önemli bilim insanlarının görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca destan, efsane ve mit arasındaki ilişki ortaya konmuş ve örnekler verilmiştir. Menkıbe, tek başına bir kavram olarak ele alınmasa da içerik olarak bazı özelliklerine değinilmiştir. “Anadolu Efsanelerinden Örnekler” başlığı altında incelenen efsanelerden “Dini İçerikli Efsaneler” menkıbe olarak tanımlanmamış, menkıbe yerine daha genel bir terim olan efsane kullanılmıştır. Bu bağlamda verilen olaylardan bazıları; Ardıcılık Mevkii, Ayakbastı Mevkii, Abdurrahman Gazi, Deve Taşı, Hızır, taşa dönüşme, kesik baştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

11) NEVŞÂHÎ, Ârif

“Sevâkıbu’l-Menâkıb-ı Evliyâullâh: Mevlânâ ve Mevlevilik Hakkında Unutulmuş Bir Kaynak”, Çev. Necdet Tosun, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 6, S. 14 [Mevlânâ Özel Sayısı], 2005, s. 697-708.

Bu çalışmada Mevlana hakkında unutulmuş bir kaynak olan **Sevâkıbu’l-Menâkıb-ı Evliyâullah** ayrıntılı olarak incelenmiştir. Mevlana hakkında yazılan eserlerden bahsedilerek başlayan çalışmada bu eserlerin kısa tanıtımları yapılmış, söz konusu eserin de **Menâkıbu’l-Ârifin**’in yeniden yazılmış bir versiyonu olduğu belirtilmiştir. Daha sonra söz konusu eserin müellifi Hemedânî ve eserleri ele alınmıştır. Akabinde menakıpnamenin telif tarihi, müellifin **Menakıbu’l-Ârifin**’i tanzim etmesindeki gerekçeler, nüshaları ve tercümeleri hakkında bilgi verilmiştir. Menakıpnamedeki bir mukaddime, dokuz bölüm ve bir hatime özetlenmiştir.

12) NİZAM AYAN, Elif

“Divan Şiirinde Bir Telmih Unsuru Olarak Ashâb-ı Kehf”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 13, 2013, s. 483-499.

Bu çalışmada divan edebiyatının özellikleri ve İslam kültürünün ortak değerlerinin divan edebiyatı metinlerinde işlenişi hakkında bilgi verilmiştir. Çeşitli menkıbe kitaplarında da yer alan “Mağara Arkadaşları” anlamına gelen Ashâb-ı Kehf hikâyesinin geçtiği surenin içeriği hakkında bilgi verilip adı geçen hikâye Kur’an-ı Kerim’de geçtiği şekliyle aktarılmıştır. Söz konusu anlatı yazar tarafından efsanevi/menkıbevi hikâye olarak nitelendirilmiştir. Ashâb-ı Kehf konusunda daha önce yazılan önemli eserlerden alıntılar yapılmıştır. Ashâb-ı Kehf ya da “Yedi Uyurlar” olarak bilinen efsanevi/menkıbevi hikâyenin sadece İslam kültüründe değil Hristiyan kültüründe de önemli bir yere sahip olduğu belirtilerek Hristiyan kaynaklarından alıntılar yapılmıştır. Ashâb-ı Kehf hikâyesini işleyen tasavvufi eserlerden bahsedilmiştir. Yazar tarafından divanlar ve diğer eserler taranarak Ashâb-ı Kehf hikâyesinin hangi yönlerine telmihler yapıldığı araştırılmış ve bu telmih öğeleri “Kehf suresinde geçen Ashâb-ı Kehf hikâyesine ve Kehf suresine yapılan telmihler”, “bir sığınak olarak kehf (mağara) kelimesine yapılan telmihler”, “köpekleri Kıtırmir’e yapılan telmihler” ve “Ashâb-ı Kehf hikâyesinde geçen kişilerin isimlerine yapılan telmihler” olmak üzere dört grupta incelenmiştir. Her bölümde hangi şairler ve edebiyatçılar tarafından telmih yapıldığı belirtilerek o kişilerin eserlerinden alıntılar yapılmıştır. Sonuç kısmında Ashâb-ı Kehf isimli efsanevi/menkıbevi hikâyenin Allah’a inancın ve ona sığınmanın, umudun, kıyametin, yeniden dirilmenin ve zulme karşı başkaldırmanın sembolü olduğu belirtilmiştir.

13) OCAK, Ahmet Yaşar

“XIII. ve XVI. Yüzyıllar Anadolu Türk Tarihi Bakımından Önemli Bir Kaynak: Menâkıb’ul-Kudsîya fi Menâsıb’il-Unsîya” **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, S. 32, 1979, s. 89-102.

Bu çalışmada ilk olarak **Menâkıb’ul-Kudsîya fi Menâsıb’il-Unsîya** adlı eserden bahseden kaynaklara değinilmiş ve bu eser üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra eserin içeriği hakkında bilgi verilip kaleme alan kişinin Elvan Çelebi olduğu belirtilmiştir. Yazar “Elvan Çelebi’nin Kimliği” adını taşıyan ilk başlıkta Elvan Çelebi’nin hayatına dair bilgiler paylaşmıştır. İkinci başlık olan “Eserin Muhtevası” adlı kısımda eserin tek nüsha olup Konya Mevlana Müzesi kitaplığında bulunduğu belirtilmiştir. Ardından eserin içerik ve şekil özelliklerine dair bilgiler yer almıştır. Özellikle Baba İlyas Horasani hakkında tarihi bilgiler vermesi eseri çok kıymetli kılmıştır. Yazar makalede bu konu üzerinde özellikle durmuş ve üçüncü başlık olan “Menâkıb’ul-Kudsîya fi Menâsıb’il-Unsîya’ya Göre Babaî Ayaklanması” adlı bölümde detaylı incelemiştir. Bu olayda yaşanan çeşitli menkıbeler aktarılmıştır.

14) OCAK, Ahmet Yaşar

“Sarı Saltuk ve Saltukname”, **Türk Kültürü**, S. 197, 1979, s. 266-275.

Bu çalışmada ilk olarak **Saltukname** adlı eserin Ebu’l-Hayr-i Rûmî tarafından kaleme alınma süreci üzerinde durulmuştur. Yazar, Sarı Saltuk ve **Saltukname** üzerine daha önce yapılan çalışmalardan bahsetmiştir. Makalede amaçlanan **Saltukname** adlı eserin Sarı Saltuk’un tarihi şahsiyeti açısından neler ihtiva ettiğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda Sarı Saltuk’un hayatı ve Dobruca bölgesine yapılan Türkmen göçü hakkında dönemin kaynaklarından da faydalanılarak bilgi verilmiştir. Sarı Saltuk’a atfedilen ve olağanüstülükler içeren menkıbevi olaylar aktarılmıştır. Sarı Saltuk’un hayatına dair tartışmalı konular üzerinde durulmuştur. Yazar Sarı Saltuk menkıbelerinin geçtiği coğrafya ve özellikleri hakkında bilgi vermiştir. Bu bağlamda **Saltukname**’de geçen

menkıbelerin kaynakları ortaya konmaya çalışılmıştır. Makalenin sonunda Sarı Saltuk mevzusunda ulaşılan değerlendirmeler yer almaktadır.

15) OCAK, Ahmet Yaşar

“Bazı Menakıbnamelere Göre XIII-XV. Yüzyıllardaki İhtidalarda Heterodoks Şeyh ve Dervişlerin Rolü”, **Osmanlı Araştırmaları**, S. 2, 1981, s. 31-42.

Bu çalışmada ilk olarak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerindeki ihtida meselesi üzerine çalışma yapan yerli ve yabancı araştırmacılardan kısaca bahsedilmiştir. Daha sonra Türklerin Anadolu’ya gelişi ve bölgede yaşayan gayrimüslimler ile olan münasebetlerine değinilmiştir. Yazar, bu münasebetlerden biri olan ihtida meselesinin tarihi ve sosyal yönlerine değinmiştir. İhtidaların sebeplerinden ve hangi yollar vasıtasıyla gerçekleştiğinden kısaca bahsedilmiştir. İhtida meselesinin aydınlatılmasında çeşitli tarikat çevrelerinde oluşan menakıbnamelerin önemi örneklerle ortaya konmuştur. Makalenin sonunda XIII-XV. yüzyıllardaki ihtida hareketlerinde derviş ve tarikatların rolü üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

16) OCAK, A. Yaşar; ERÜNSAL, İsmail

“Elvan Çelebi Menakıbnâmesi Hakkında”, **Türk Kültürü**, C. 24, S. 270, 1985, s. 374-381.

Bu çalışmada ilk olarak Elvan Çelebi tarafından kaleme alınan ve Baba İlyas ile başlayan sülalenin menkıbevi tarihini anlatan **Menakıb’ul-Kudsiyye** adlı eserin önemine değinilmiştir. Ardından “Mehmet Önder, Türk Tarih ve Kültürüne Kaynak Bir Eser: Elvan Çelebi’nin Menâkıbnâmesi Nasıl Bulundu?, Türk Kültürü, C.XXIV, S.269, 1985, 610-614.” adlı çalışmada A. Yaşar Ocak ve İsmail Erünsal’a karşı **Menakıb’ul Kudsiyye**’nin yayınlanma sürecine dair eleştirilere cevap verilmiştir. Adı geçen menakıpnamenin ilim dünyasına kazandırılması konusunda yeni ve farklı görüşler ortaya koyulmuştur.

Makalenin devamında menakıpnameler ve bu eserlerin öneminden bahsedilip bu alanda yapılan öncü çalışmalara yer verilmiştir. Yayınlanan eserin içerik ve şekil

özelliklerine kısaca değinilmiş ve eserden bazı kısa alıntılar yapılmıştır. Makale Mehmet Önder'in eleştirisine bir cevap olarak yazılmıştır.

17) Oflu Yusuf Şevki Efendi

“Risâletün fî Menâkıbı eş-Şeyh el-Hâc Ahmed Ziyâeddin el- Gümüşhânevî Kuddise Sirruh”, Çev. Hür Mahmut Yücer, **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, C. 2, S. 4, 2013, s. 222-231.

Bu çalışmada Oflu Yusuf Şevki Efendi'ye (ö. 1904) ait **Risâletün fî Menâkıbı eş-Şeyh el-Hâc Ahmed Ziyâeddin el- Gümüşhânevî Kuddise Sirruh** isimli eserin çevirisi ve orjinal metni sunulmuştur. Eser hakkında verilen tek bilgiye çalışmanın başında bulunan dipnottan ulaşılmaktadır.

18) OĞUZ, Nazmiye; İLHAN, Enes

“Geleneğin Yeniden Üretilmesi Bağlamında Attar, Gülşehrî ve Ali Şir Nevaî'nin Mesnevilerinde Şeyh-i San'ân Kıssası”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 7, S. 35, 2014, s. 168-192.

Bu çalışmanın giriş bölümünde **Mantıku't-Tayr** mesnevisinin özellikleri ve konusu ele alınmıştır. Kuşların temsil ettikleri değerler sıralanmış, Şeyh San'ân Kıssası'nın anlatıldığı bölümden söz edilmiştir. “Şeyh San'ân Hikayesinin Kaynağı” başlığı altında menkıbenin ve kişinin gerçekliği sorgulanmıştır. Bu bölümde Şeyh San'ân menkıbesinin kaynağı olabilecek bir menkıbe de özetlenmiştir.

Şeyh San'ân menkıbesinin Türk edebiyatında **Mantıku't-Tayr** tercümeleleri dolayısıyla yer aldığı ve bu çevirilerde ne şekilde bulunduğu tespit edilmiştir. Daha sonra Attar, Gülşehrî ve Ali Şir Nevaî'nin Şeyh San'ân menkıbeleri şekil ve içerik özellikleri yönünden karşılaştırılmıştır. İçerik başlığı altında söz konusu eserler olay örgüsü, rüya motifi, kişiler, zaman, mekân yönünden karşılaştırılırken menkıbelerden örnekler aktarılmış, tablolar oluşturularak ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Sonuç bölümünde çalışmada ayrıntılı bir şekilde işlenen konuların kısaca üzerinden geçilmiştir.

19) OĞUZ, Öcal

“Çok Mekânlı ve/veya Çok Mezarlı Anlatı Kahramanları: Yunus Emre”, **Milli Folklor**, S. 91, 2011, s. 5-11.

Bu çalışmada ilk olarak Yunus Emre'nin hayatı ve şahsiyeti üzerine yapılan çalışmalar hakkında genel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Yunus Emre araştırmalarının tarihsel süreci ve sorunları ele alınmıştır. Bu bağlamda sözlü kültür ortamında oluşturulan yazılı eserlerin iyi tetkik edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu eleştirel yaklaşım üzerinde bazı yazar ve eserlerine değinilmiştir. Özellikle tartışma konularından biri olan Yunus Emre'nin mezarı olabilecek on beş mekânın isimleri sıralanmıştır. Makalede, Türk kültüründeki “makam” fikri ve Yunus Emre'ye dair bazı menkıbevi olaylar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Makalenin sonunda ulaşılan sonuçlara dair değerlendirmeler yer almaktadır.

20) OĞUZ, Öcal

“Ahmed Yesevi: Anlatılan Hayat ve Adına Üretilen Hikmet”, **Milli Folklor**, S. 112, 2016, s. 5-14.

Bu çalışmanın başında 2016 yılında UNESCO Anma ve Kutlama Yıldönümleri kapsamında vefatının 850. yılında anılan Ahmed Yesevi'nin hayatı üzerine yapılan çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Yazarın belirttiği üzere bu çalışmanın amacı Ahmed Yesevi üzerine yapılacak araştırmalar için yeni bakış açıları ortaya koymaktır. Ardından Ahmed Yesevi üzerine yapılan çalışmalardan bahsedilerek bazı konularda karşılaştırma yapılmıştır. Bu bağlamda yüzyıllar içinde günümüze kadar gelen Ahmed Yesevi'ye atfedilen söz ve şiirlerin zaman içinde başkaları tarafından oluşturulup oluşturulmadığı konusu tartışılmıştır. Birçok bilim adamının bu konudaki görüşleri aktarılmıştır. Çalışmanın son kısmında Türk edebiyat tarihçiliğinin “şahıs ve eseri” veya “edisyon-kritik” gibi yöntemlerin Ahmed Yesevi ve hikmetlerin anlaşılmasında ortaya çıkardığı sorunlara değinilmiştir. Buna karşılık bu sorunların çözümüne yönelik folklor disiplini vasıtasıyla yeni yaklaşımlar değerlendirilebilir denmektedir.

21) OLGUN, İbrahim

“Menâkıb-ı Fuzulî”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten**, C. 21, S. 1973-1974, 1974, s. 203-222.

Yazar 1972 yılında satın aldığı Farsça bir **Leyla ve Mecnun** yazma nüshasının baştan 21 varlığının kenarında **Menâkıb-ı Fuzulî** adlı metni gördüğünü belirtmektedir. Bu metnin yazmadaki asıl metin ile ilgisi olmadığını ifade etmektedir. Bu menakıpnamenin Fuzuli araştırmalarına küçük de olsa katkı sağlayacağını düşünen yazar bunları değersiz ve yalan olarak görüp reddetmenin doğru olmadığına inanmaktadır.

Abdülkadir Karahan ve Abdülbaki Gölpınarlı gibi araştırmacılar bu menakıbın Fuzuli ile alakalı olmadığını aktarmıştır, makalenin yazarı Tanzimat’tan sonra yazılan bu eserin Farsçadan Türkçeye çevirisini vermiş ve metin üzerine tarihi belgelerden de hareketle değerlendirmelerde bulunmuştur. Yazar da bu kitabın uydurma olabileceği şüphesini taşımakta, ancak burada aktarılan bazı halk söylentilerinin menakıbın konu aldığı coğrafyada yapılan derlemelerden edinilen bilgilerle örtüştüğünü de belirtmektedir. Makalenin sonunda ulaşılan sonuçlar maddeler halinde verilmiş, uydurma olduğu kanısına varılan bu eserin yazarının halk arasında Fuzuli ile ilgili anlatılanlara kendi hayal gücünü de katarak bu menakıbı yazdığı belirtilmiştir.

22) ONARLI, İsmail

“Saruhanogulları Beyliğinin Ulu Evliyası: Hamza Baba”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 21, 2002, s. 163-196.

Bu çalışmada ilk olarak Anadolu’nun Türkleşmesi’nde Horasan Erenleri adı verilen grupların etkisine değinilmiştir. Bu kişilerden birisi olan Hamza Baba’nın hayatı ve Hacı Bektaş Veli ile olan münasebetlerine değinilmiştir. Hamza Baba’nın hayatı hakkındaki birçok bilginin menkıbevi tarzda olduğu ve bunların tarihi bilgilerle örtüşmediği belirtilmiştir. Hamza Baba’nın Horasan ve Anadolu’daki yaşam söylencesi ve menkıbeleri incelenmiştir. Hamza Baba’nın dönemin devletleri olan Harzemşahlar ve Selçuklular ile olan münasebetlerine dikkat çekilmiştir. Saruhan Bey ve Hamza Baba arasındaki münasebetler tarihi kaynaklar ve menkıbeler

ışığında değerlendirilmiştir. Hamza Baba'nın yazdığı eserler ve günümüzdeki durumları hakkında kısa bilgi verilmiştir. Saruhan Beyliği'nin Türkmen yer ve şahıs adları ile tekke ve zaviyeleri sıralanmıştır. Yazar Hamza Baba hakkındaki bir deyiş ile çalışmayı sonlandırmıştır.

23) ONAT, Hasan

“Ahmet Yesevi - Hacı Bektaş Veli Çizgisinde Velayetname'nin Anlam ve Önemi Hakkında”, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi**, S. 3, 2010, s. 46-54.

Bu çalışmada ilk olarak Alevilik-Bektaşilik'in karşı karşıya kaldığı sorunlar ve bu meselenin tarihi geçmişi hakkında bilgi verilmiştir. Makalede Bektaşî ve Kızılbaş kavramları arasındaki fark ortaya konularak, zamanla iki kavram arasında bir kaynaşma olduğuna değinilmiştir. Makalede Alevi-Bektaşilik'in yazılı kaynakları üzerine bazı değerlendirmelere de yer verilmiştir. Yazar, **Velayetname**'nin kaleme alınış tarihi ve eseri değerlendirirken nelere dikkat edilmesi gerektiği hususunda görüşler sunmuştur. Ayrıca **Velayetname**'de geçen “Susam yaprağı üzerinde namaz kılması” ve “Hacı Bektaş'ın Sarı İsmail'e vasiyeti” menkıbelerine atıf yaparak, bu menkıbelerin toplum yaşamına yansımalarına örnekler vermiştir.

24) ÖKSÜZ, Gamze

“XVI. Yüzyıl Rus Edebiyatında Fatih Sultan Mehmet Menkıbesi=Sultan Mehmet the Conqueror Saga in the XVI. Century Russian Literature”, **Gazi Akademik Bakış**, C. 6, S. 12, 2013, s. 333-346.

Bu çalışmada Rus yazar İvan Peresvetov'un yazdığı **Sultan Mehmed Menkıbesi** isimli eser incelenmiştir. Rus devlet yönetimine örnek niteliğinde yazılan bu eser incelenmeye başlanmadan önce yazar ve ideal devlet anlayışı hakkında bilgi verilmiştir. Eserin yazılış amacı ve Fatih Sultan Mehmed'in yazar tarafından örnek hükümdar olarak gösterilmesi konularına değinilmiş, daha sonra menkıbe incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken söz konusu eserin yanında farklı kaynaklardan faydalanılmıştır. Aktarılan örneklerde Fatih Sultan Mehmed ile ilgili olağanüstü bir konu tespit edilmemiştir.

25) ÖNAL, Mehmet Naci

“Halk Anlatılarında Kahramanın Kimliğini Gizlemesi”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 5, S. 1, 2010, s. 1271-1285.

Bu çalışmada ilk olarak kahraman tarafından kimliğin gizlenmesi motifi tanıtılmış ve özellikleri belirtilmiştir. Edebi türler arasında kahraman tarafından kimliğin gizlenmesi motifinin farklı şekillerde olduğuna dikkat çekilmiştir. Kimliğin gizlenmesi motifinin Stith Thompson kataloğunda (**Motif Index of Folk Literature**) yer aldığı söylenerek içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Yazar kimlik gizleme motifini temelde beş başlık altında incelemiştir. Bunlar; “Mitolojik Dönemde Kimlik Gizleme”, “Destanlarda Kimlik Gizleme”, “Halk Hikâyelerinde Kimlik Gizleme”, “Efsanelerde Kimlik Gizleme” ve “Masallarda Kimlik Gizleme” isimlerini taşır. Her bir başlık altında konuya dair detaylı bilgi verilmiştir. Kimlik gizleme motifine dair her türe özgü olan kaynaklardan örnekler verilmiştir. Bu aktarımlarda hem İslamiyet öncesi Türk kültürü hem de İslamiyet dönemi Türk kültürüne dair bazı olağanüstü nitelikteki olaylar ve menkıbeler de mevcuttur. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

26) ÖNDER, Ali Rıza

“Gül Baba”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 7, S. 162, 1963, s. 2941.

Bu çalışmanın başında yazar, aktardığı menkıbeyi derlediği kaynak kişi ve tarih hakkında bilgi vermiştir. Menkıbe’de anlatıldığına göre Osmanlı ordusu sefere çıkmış ve Niğde çevresindeyken iaşenin bitmesi üzerine halkın yardımları sayesinde sorun atlatılmıştır. Yardım yapanlardan biri de yaşlı bir adamdır. Bu adamın menkıbeye göre bir kaşık yağ ile bir kese bulgur sayesinde kazanı doldurduğu ve ordunun yiyeceğini karşıladığı aktarılır. Menkıbenin devamında yaşlı adam Sultan Murat ile görüşür ve aralarındaki diyalogtan sonra padişah adama Gül Baba adını takmıştır. O günden sonra bölge bu isimle meşhur olmuş ve Gül Baba’nın türbesi de sık sık ziyaret edilen bir yer haline gelmiştir.

27) ÖNDER, Mehmet

“Türk Tarih ve Kültürüne Kaynak Bir Eser: Elvan Çelebi’nin Menâkıbnâmesi Nasıl Bulundu?”, **Türk Kültürü**, C. 24, S. 269, 1985, s. 610-614.

Bu çalışmanın başında Elvan Çelebi’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Elvan Çelebi’nin **Menakıb’ul-Kudisiyye** adlı menakıpnamesinden daha önce bahseden eserlere değinildikten sonra bu eserin Türk tarihi ve kültürü açısından önemi ele alınmıştır. Daha sonra adı geçen menakıpnamenin nerede ve nasıl ortaya çıktığı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Menakıpnamenin şekil ve içerik özellikleri ortaya konulduktan sonra **Menakıb’ul-Kudisiyye**’nin orijinal metninin ortaya çıkması sonucu yapılan çalışmalara değinilmiştir. Son olarak Ahmet Yaşar Ocak ve İsmail Erünsal tarafından yayına hazırlanan kitaba dair eleştirilere yer verilmiştir.

28) ÖNGÖREN, Reşat

“Osmanlılar’da Devlet Ricâli-Meşâyih Münâsebetlerinin Boyutlarını Gösteren Yeni Bir Kaynak: Âlî’nin Şeyh Mehmed-i Dâğî ile Alâkalı Menâkıbı”, **İslâm Araştırmaları Dergisi**, S. 1, 1997, s. 107-113.

Bu çalışmada ilk olarak eserin müellifi olan Gelibolulu Mustafa Âlî’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Makale yazarı tarafından eserin teknik özellikleri ve ilim dünyası açısından önemi hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Ardından yazar Şeyh Mehmed-i Dâğî hakkında hem menakıp müellifinden hem de başka kaynaklardan edindiği bilgileri sunmuştur. Özellikle Şeyh’in İstanbul’a gelişi ve Osmanlı sarayı ile olan ilişkileri ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

29) ÖZBEK, Durmuş

“Hârikulâde Olaylar (Mu‘cize İrhâs - Kerâmet - Meûnet - İstidrac - İhânet/Hızlan)”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 7, 1997, s.167-230.

Bu çalışmanın başında harikulade kelimesinin kavram anlamı ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu konuda çeşitli İslam alimlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Harikulade olayın altı çeşit olduğu belirtilmiştir. Bunlar; mu’cize, irhâs, kerâmet, meûnet, istidrac ve ihânettir. Yazar bu kavramlara değinerek zaman zaman birbirleriyle karşılaştırmıştır. Ardından mucize müstakil bir başlık olarak ele alınmıştır. Burada mucizenin tanımına, çeşitlerine, Kur’ân-ı Kerim’de mucizeye dair anlatılara ve birçok İslam aliminin görüşüne yer verilmiştir. Mucizenin imkanı, yani gerçekleşme mevzusu etrafıca ele alınmıştır. Bu konuda Kur’ân-ı Kerim’de ve çeşitli İslamî literatürde yer alan bazı mucize örneklerine yer verilmiştir. Makale son kısımda yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

30) ÖZÇELİK, Mehmet

“Adını Kerâmetinden Alan Velîler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 1, 1995, s. 229-236.

Bu çalışmada öncelikle velî kavramının anlamı çeşitli boyutlarıyla ve dayandığı temel esaslarla ortaya konulmuştur. Bu kavram üzerinde birçok araştırmacının tanımlarına yer verilmiştir. Kerâmet ile velî kavramı arasındaki anlam bağı üzerinde durulmuştur. Daha sonra gösterdikleri kerametlerle anılan velîlere değinilmiştir. Burada yirmi velînin gösterdiği kerametler alfabetik sıraya göre anlatılmıştır.

31) ÖZDEMİR, Cafer

“Hacı Bektaş Velî’nin Velayetnâme Adlı Eserinde Yer Alan Halk Kültürü Unsurlarına İşlevsel Bir Bakış”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 78, 2016, s. 197-217.

Bu çalışmada ilk olarak velayetname/menakıpname hakkında bilgi verilerek bu geleneğin Anadolu’nun Müslümanlaşma/Türkleşmesindeki önemine değinilmiştir. Ardından söz konusu velayetnamede tespit edilen soyut ve somut kültürel unsurlar başlıklar halinde irdelenerek işlevleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu kültürel unsurları; haber verme, ağırlama, kendini ispatlama, birleştirme, sağaltma, gizlenme, düşünceyi kabul etme, şükür, cezalandırma, tanışma/sohbet, bereket, helâl rızık kazanma, koruyuculuk ve inandırma şeklinde 14 maddede sıralamak

mümkündür. Kültürel unsurlar açıklanırken **Velayetname**'de geçen menkıbeler örnek gösterilmiştir. Yazar, incelemesinden sonra bu eserin halk kültürünü yaşatma ve gelecek kuşaklara aktarma işlevine sahip olduğu, bu unsurların eserde tesadüfi olarak yer almadığı sonucuna ulaşmış ve **Velayetname**'yi Türk kültürünün temel taşlarından biri olarak değerlendirmiştir.

32) ÖZEN, Kutlu

“Sivas Civarındaki Anadolu Erenlerinin Menkıbelerinde Belli Başlı Motifler”, **Folklor/Edebiyat**, C. 8, S. 29, 2002, s. 251-262.

Bu çalışmada ilk olarak menkıbenin tanımı yapılmış ve tarihi gelişimine kısaca değinilmiştir. Daha sonra Sivas yöresinden derlenen menkıbeler incelenerek tekrarlanan motifler 50 başlık altında sıralanmıştır. Motifler, derlenen menkıbelerden örnekler verilerek açıklanmıştır. Bu menkıbelerin alındığı kaynak kitap ve sayfa numara bilgileri dipnotlar ile verilmiştir.

33) ÖZKÖSE, Kadir

“Ahmed Yesevî ve Dîvân-ı Hikmet”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 16, 2006, s. 293-312.

Bu çalışmanın başında Ahmed Yesevi'nin hayatına dair bilgiler verilmiştir. Hayatına dair bazı tartışmalı noktaların olduğu belirtilerek mevcut kaynaklarda geçen farklı bilgiler aktarılmıştır. Ahmed Yesevi'nin hayatı anlatılırken olağanüstülükler barındıran bazı menkıbelere de yer verilmiştir. Ahmed Yesevi'nin yetişmesinde etkili olan kişiler belirtilmiştir. İslamiyet'i yeni kabul etmiş Türk kitleleri üzerinde son derece etkili olmak bakımından Türk tasavvuf kültüründeki önemi ortaya konmuştur. Ahmed Yesevi hakkında araştırma yapan bilim insanlarının eserlerinden aktarmalar yer almaktadır.

Ahmed Yesevi'nin türbesi ve günümüze kadar etkili olan türbe etrafında gelişen halk âdet ve inanışlarına yer verilmiştir. Ahmed Yesevi'nin halifelerinden bahsedildikten sonra **Divan-ı Hikmet** adlı eser hakkında bilgi verilmiştir. Hikmet

sözcüğü hakkında bilgi verildikten sonra **Divan-ı Hikmet**'in yazılış sebebi, yazma ve matbu nüshaları, bu eser üzerine yapılan çalışmalar, yazılış yöntemi, eserin muhtevası ve eserin tesirleri başlıklar halinde açıklanmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermektedir.

34) ÖZTAŞ, Sezai

“Tarih Eğitiminde Menkıbelerin Yeri ve Önemi”, **Türk Yurdu**, C. 22, S. 175, 2002, s. 68-72.

Bu çalışmada öncelikle tarih eğitimi ve öğretimi hakkında farklı fikirlere yer verilmiş, daha sonra menkıbe nedir sorusuna cevap aranmıştır. Menkıbenin tanımı, batıda ve bizde menkıbenin yeri, menkıbe örnekleri ve çalışmaları üzerinde durulmuştur. Menkıbeler ve ahlak öğretimi konusunda Piaget, Kohlberg gibi uzmanların eğitim görüşlerine yer verilmesinin ardından ahlak eğitiminde menkıbelerin etkisi ele alınmıştır. Çalışmada tarih eğitiminde kullanılması gereken menkıbelerin neye göre seçileceği, seçilen menkıbelerin derslerde çocuğa aktarımının nasıl olacağı ve menkıbeleri derslerde kullanmanın yararları incelenmiştir. Makalede, tarih eğitiminde kullanılabilecek menkıbeler ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiş ancak herhangi bir menkıbe örneği aktarılmamıştır.

35) ÖZTELLİ, Cahit

“Fuzuli Menakıbı Uydurma Mıdır”, **Türk Dili**, 1958, C. 7, S. 80, s. 396-399.

Bu çalışmada ilk olarak Fuzuli hakkında daha önce yapılan çalışmalara değinilmiş ve bu konuda ilmi olarak eksiklerin olduğu belirtilmiştir. Yazar ulaşılan iki tane **Fuzuli Menakıbı** olduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilki **Menakıp** adında olup 1948 yılında Abdülkadir Karahan (ö. 2000) tarafından görülüp incelenmiştir. İkincisi ise Hicri 1284 (M. 1867) yılında İran'da basılan bir kitabın içinde yer almaktadır. Yazar, iki menakıbın gerçekliği konusundaki tartışmalara değindikten sonra adı geçen iki menakıp arasındaki farklar üzerinde durmuştur. Ardından adı

geçen menakıplar yazarın ulaştığı son bilgilerle karşılaştırılmıştır. Son kısımda yazar tarafından ulaşılan değerlendirmeler yer almıştır.

36) ÖZTELLİ, Cahit

“Mahmut Paşa Menakıbı”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 9, S. 182, 1964, s. 3506-3510.

Bu çalışmada ilk olarak **Mahmut Paşa Menakıbı** ve Mahmud Paşa'nın hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Menkıbe türü ile tarih araştırmaları arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Bu çalışmada sunulan menkıbenin yazarın kendi kitaplığında bulunan bir yazma mecmuadan elde edildiği, tespit edilen diğer nüshaları ile karşılaştırılmadığı ancak aralarında ayrılık olmayacağı düşünüldüğü belirtilmiştir. Daha sonra Menakıb-ı Merhum Mahmut Paşa başlığı altında menkıbe metni sunulmuş ve çalışma metnin gelecek sayıda devam edeceği notuyla bitirilmiştir.

37) ÖZTELLİ, Cahit

“Mahmut Paşa Menakıbı II”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 9, S. 183, 1964, s. 3541-3544.

Bu çalışmada önceki sayıda belirtildiği üzere Menakıb-ı Merhum Mahmut Paşa başlığı altında verilen menkıbe metninin devamı sunulmuştur.

38) ÖZTÜRK, Ali Osman

“Johannes Schiltberger’in ‘Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427)’ Adlı Eserinde Âdetler ve İnanmalar”, **Folklor/Edebiyat**, S. 9, s. 51-62.

Bu çalışmada ilk olarak Schiltberger'in tarihi şahsiyeti hakkında bilgi verilmiştir. Schiltberger'in kendi yaşadıkları ve gördüklerini kaleme aldığı eserin içeriği ile bu eser üzerine yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Yazar daha sonra kitapta yer alan bilgiler üzerinden Türklerin ve diğer toplulukların inanışları ile âdetlerini başlıklar halinde incelemiştir. Ana başlıklardan ilki efsanelerdir ve bu ana başlığın altında birçok alt başlık vardır. Bu başlıklar altında eserden çeşitli alıntılar

yapılarak olağanüstülük niteliği taşıyan olaylar aktarılmıştır. Makalede işlenen ikinci ana başlık menkıbelerdir. Menkıbeler ana başlığı da efsaneler gibi alt başlıklar halinde anlatılmıştır. Üçüncü ana başlık mezarlarla ilgili inanmalardır. Dördüncü başlık âdetlerdir. Son başlık ise Müslümanların bazı inanışları üzerinedir. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

39) ÖZTÜRK, Özkan

“Ebu’l-Hasan el-Harakânî Menâkıbında Maddî ve Mânevî İktidarın Kökenleri”, **Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 4, Ek Sayı:1, 2017, s. 177-207.

Bu çalışmanın giriş kısmında menkıbe ile keramet kelimesinin anlamı ve tarihi süreçte ele alınışına değinilmiştir. Çalışmada, menakıpnamede geçen ve olağanüstülükler içeren keramet örneklerine yer verilmiştir. Çalışma, Kutub-Veli Motifi ve Maddî-Manevî İktidar, Maddî ve Manevî İktidarın Kökeni Olarak İlâhî İsimler ve Ebu’l-Hasan el-Harakânî’de İlâhî İsimlerin Tezahürü başlıklarından oluşmaktadır. Adı geçen başlıklar altında yazar, Ebu’l-Hasan el-Harakânî menakıbına dair temel kaynaklardan olan **Tezkiretü’l-Evliyâ** ve **Nûru’l-Ulûm** metninde geçen, din dilinde umumiyetle “keramet” olarak adlandırılan, tasavvufta ise “tasarruf” şeklinde karşılanan söz konusu kavramı çözümlemeye çalışmıştır. Bunu yaparken adı geçen eserlerden alıntılar yaparak diğer literatürden yararlanmıştır. Sonuç kısmında makalede tartışılan başlıklar hakkında genel değerlendirmeler yer almıştır.

40) PAYDAŞ, Kazım

“Eflaki’nin Menakıb’ül Arifin Adlı Eserine Göre 13-14 yy. da Selçuklu Payitahtında Kadınların Konumu: According to Eflaki’s Work Colled Menaqib al-Arifin, the Position of Women Seljukian Capital City in 13-14 Century” , **The Journal of Academic Social Science Studies: JASSS**, C. 6, S. 8, 2013, s. 457-481.

Bu çalışmada ilk olarak XIII. yüzyılda Anadolu Selçuklu Devleti’ndeki genel durumdan bahsedilmiştir. Bu dönem yaşanan problemlerin giderilmesinde Selçuklu başkentinde yaşayan Mevlana’nın önemine değinilmiştir. Ardından Ahmed

Eflaki'nin hayatı ve eseri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada başlıklar şeklinde **Menakıb'ül Arifin** adlı eserdeki kadınların konumu hakkında bilgi aktarılmıştır. İncelenen konular evlilik, düğün, doğum, çocuk düşürme ve kadınların çocuklara karşı tutumları, boşanma, günlük yaşantıda kadın, kadının toplumdaki mevki ve gelirleri, cariyeler, eşlerin birbirlerine karşı tutumları, dini hayatta kadının yeri, eğitim, matemlerde kadınların davranışları, meslekler, kadınların giyimi gibi başlıklar, menkıbeler ve o dönemin sosyal yapısını yansıtan başka kaynaklar vasıtasıyla aktarılır. Makalenin sonunda ise genel bir değerlendirme yer alır.

41) PEHLİVAN, Gürol

“Dinî Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar”, **Milli Folklor**, S. 83, 2009, s. 88-96.

Bu çalışmada ilk olarak Türk halk edebiyatı araştırmalarında nesir türlerini tanımlama ve birbirlerinden ayırt etme sorununa dikkat çekilmiştir. Bu sorunlu durumun en açık şekilde görüldüğü türler ise efsane, menkıbe ve memorat olarak belirtilmiş ve bu kavramların üzerinde durulmuştur. Bu kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekilmiştir. Adı geçen üç kavramla ilgili örnek olması bakımından bazı halk anlatıları aktarılmıştır. Bu noktada aynı olayın dahi çeşitli kişiler tarafından birbirinden farklı anlatıldığı örneklerle ortaya konmuştur. Yazar sonuç kısmında efsane, menkıbe ve memorat türlerinin ayırt etme ölçütlerini sıralayarak kısaca açıklamıştır. Bu kriterler; kahramanın hayatta olması, inanç şiddeti, tecrübe, zamansallık ve metnin öznesi olarak belirlenmiştir.

42) RAHIMOV, Komiljon

“Şerh Et-Te'erruf- Tasavvufa Ait Mühim Kaynak Olarak”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 2, 2017, s. 179-204.

Bu çalışmada tasavvuf kavramının ortaya çıkışı ve tarihi süreçteki gelişimiyle beraber ortaya çıkan önemli eserlerden bahsedilmiştir. Tarihi süreçte Araplar dışındaki milletlerin Müslüman olmaları ve kendi dillerinde eser vermesi konusundan bahsedilmiştir. Bu bağlamda **Şerh Et-Te'erruf** adlı eserin müellif ve

önemi belirtilerek özelliklerine değinilmiştir. Eser üzerine dünyadaki çeşitli ilim adamlarının bilimsel tartışmalarına yer verilmiştir. **Şerh et-Te'erruf** adlı eserin tasavvufa ait kaynak olarak yorumlanmış eser **et-Te'erruf**'tan farklı olduğu özellikleriyle beraber ortaya konulmuştur. **Şerh Et-Te'erruf** adlı eserin yirmi beş nüshası olduğu ve bunların farklı ülkelerde olduğu belirtilmiş ve eserin muhtevası ortaya konulmuştur. Yazar **Şerh et-Te'erruf**'ün tasavvufa ayrılmış kısımlarını belli bir sistem içinde sınıflandırmaya çalışmıştır. Bu kısımlar; Mutasavvıf sözünün menşei, Tasavvufun amacı va mahiyeti, Tasavvuf tarihi, Tasavvuf teorisi, Tasavvuf terminolojisi, Mutasavvıfların hayatı ve faaliyeti olmak üzere altı kısımdır. Yazar bu altı kısmı başlıklar halinde incelemiştir. Yazar sonuç kısmında değerlendirmelerini yirmi maddede açıklamıştır.

43) SAKAOĞLU, Necdet

“Divriği Ulucami ve Darüşşifası için Halk İnançları”, **Türk Folkloru**, S. 4, 1979, s. 6-10.

Bu çalışmada Ulucami ve Darüşşifa hakkında anlatılan rivayetlerin bir derlemesi yapılmıştır. Rivayetler arasında Darüşşifa vakfiyesini tanzim ettiren Helvacı Hatun hakkında bir menkıbe de yer almaktadır.

44) SAKAOĞLU, Saim

“1974 Kıbrıs Barış Harekatıyla İlgili Efsaneler”, **Türk Kültürü**, S. 175, 1977, s. 336-440.

Bu çalışmanın başında masallar ve diğer halk anlatıları hakkında bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Yazar, efsane kavramı üzerinde durmuş ve Smith Thompson'un **Motif-Index Of Folk Literature** adlı eserinden bahsetmiştir. Adı geçen kişi yanında motif üzerine çalışma yapılan şahıslardan söz etmiştir. Efsanelerin niteliği ve eski zamanlardan günümüze ulaşp ulaşmadığı konusu tartışılmıştır. Benzer motiflerin çeşitli coğrafyalarda ve efsanelerde de olabileceği görüşü dile getirilmiştir. Yazar 1974 Kıbrıs Harekatı'na dair anlatılanları da efsane/menkıbe bağlamında ele almıştır. İçerisinde bazı olağanüstülükler de barındıran olaylar

aktarılrken kimden derlendiği de belirtilmiştir. Aktarılan üç olay incelendiği vakit menkıbevi unsurları bünyesinde barındırdığı görölmektedir. Makalenin sonunda herhangi bir değerlendirme yer almamıştır.

45) SALCI, Vahit Lütfi

“Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler I ”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C.1, S.1, 1949, s. 14-15.

Bu çalışmada ilk olarak Kaygusuz Abdal hakkında yapılan çalışmalardan bahsedilmiş ve bu çalışmalarda yapılan incelemeler üzerine Kaygusuz Abdal hakkındaki eksik bilgilerin tespiti yapılmıştır. Daha sonra Muhtar Yahya Dağlı’nın **Kaygusuz Abdal** isimli eserinin en iyi malumat içeren eser olduğundan söz edilmiş, “Menakıpnameler” başlığı altında söz konusu eser incelenmiştir. Bu eser yazılırken yarım bir menakıpnameden yola çıkıldığı belirtilmiş ve eser eldeki diğer menakıpnameler ile karşılaştırılmıştır. Çalışma Kaygusuz Abdal’ın hacca gidişinin anlatıldığı menkıbe parçası aktarılarak sonlandırılmıştır.

46) SALCI, Vahit Lütfi

“Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler II”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S. 2, 1949, s. 31-32.

Bu çalışmada “Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler I” isimli çalışmada nakledilmeye başlanan Kaygusuz Abdal’ın hac yolculuğu anlatılmaya devam edilmiştir. Menkıbede adı geçen Kaygusuz Abdal’ın Medine’de söylediği **Gevhername**’nin yayınlanmadığı notu düşürölmüş ve okuyucuya aktarılarak çalışma sonlandırılmıştır.

47) SALCI, Vahit Lütfi

“Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler III”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 4, 1949, s. 52-53.

Bu çalışma Muhtar Yahya Dağlı’nın **Kaygusuz Abdal** isimli kitabında yer alan menkıbelerin incelenmesi üzerine yazılmıştır. Bu menkıbeler arasında önceki

makalelerde Kaygusuz Abdal'ın hacca gidiş anlatılmaktadır. Bu çalışmada Kaygusuz Abdal'ın hacdan dönüş menkıbesi anlatılmıştır. Bu menkıbede hacdan dönüşü sırasında Kureyşi bir kumandanın kurduğu dolabı, ettiği dualarla çalışır hale getiren Kaygusuz Abdal gösterdiği bu kerametle Hristiyan üstadının müslüman olmasına vesile olmuştur. Çalışmada daha sonra Kaygusuz Abdal'ın **Dolabname**'sine yer verilmiştir.

48) SALCI, Vahit Lütfi

“Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler IV”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S. 5, 1949, s. 74-75.

Bu çalışmada Kaygusuz Abdal'ın hac yolculuğundan dönüşünde ziyaret ettiği yerler anlatılmıştır. Bu yerler arasında Kerbela'da bulunan İmam-ı Hüseyin ziyareti ve bu ziyaret sırasında okuduğu bir metih de yer almaktadır.

49) SALCI, Vahit Lütfi

“Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler V”, **Türk Folklor Araştırmaları**, S. 7, 1950, s. 102-103.

Bu çalışmada ilk olarak Kaygusuz Abdal'ın Abdal Musa ile kavuştuğu belirtilmiştir. Daha sonra Kaygusuz Abdal ikinci defa Mısır'a gitmiş midir sorusuna cevap aranmış ve tekrar Mısır'a giderek orada öldüğü kabul edilmiştir. Çalışmada son olarak menakıpnamenin ışığında, Mısır şahı tarafından Kaygusuz namına yapılan Kasrıâyn hakkındaki rivayetler incelenmiştir.

50) SALTİK ÖZKAN, Tuba

“Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek Anlatılarında Arketipik İmgeler”, **Milli Folklor**, S. 85, 2010, s. 81-90.

Bu çalışmanın başında arketip kavramının tanımı ve kuramsal bağlamda kullanılışı ele alınmıştır. Arketip kavramı üzerine çalışma yapan bilim insanlarının düşüncelerine yer verilmiştir. Ayrıca makalede kullanılacak metodoloji açıklanmıştır.

Bu çalışmada “Bay Büre Beg Oğlu Bamsı Beyrek Boyı” örneğinden hareketle halk anlatılarını birbirine yaklaştıran, tekrar eden imgeler ortaya konulmuştur. Bu bağlamda incelenen motifler; doğa üstü yardımcı güç, haberci: geyik, olağanüstü doğum ve yeniden doğuştur. Bu motiflere dair birçok menkıbe aktarılarak analiz edilmiştir. Adı geçen motifler hem İslam öncesi ve sonrası Türk kültüründe hem de başka kültürlerdeki haliyle karşılaştırılmıştır. Makalenin sonunda ulaşılan sonuçlara değinilmiştir.

51) SARAL, İbrahim Tosun

“Gül Baba ve Tahta Kılıcı”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 31, 2004, s. 245-269.

Bu çalışmada ilk olarak Gül Baba’nın kimliği, türbesi ve ailesi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra tahta kılıç hakkında bilgiler aktarılmıştır. Tahta kılıcın pek çok menkıbenin ortak ögesi olduğu belirtilmiş, tahta kılıcın geçtiği menakıpnamelerden söz edilerek bazı menkıbeler aktarılmıştır. Bu menakıpnameler arasında; **Hacı Bektaş-ı Velî, Saltuknâme, Vilayetnâme-i Abdal Musa** gibi pek çok eserden söz edilmiştir. Bu eserlerde içerisinde tahta kılıç ögesi bulunan menkıbeler aktarılmış ve incelenmiştir. Hacı Bektaş Veli, Sarı Saltuk, Hacım Sultan, Emir-i Çin Osman, Abdal Musa, Üryan Derviş gibi şahısların menkıbelerinde tahta kılıca rastlanmaktadır. Tahta kılıç kullanma hakkının büyük şeyhlere has görüldüğü ifade edilmiştir.

Tahta kılıç hakkında verilen bu bilgilerden sonra Gül Baba’nın tahta kılıcından bahseden yerli ve yabancı araştırmacılar ve nasıl bahsettikleri konusu ele alınmıştır. Araştırmacıların adı ve eseri zikredildikten sonra ne şekilde bahsettiğine alıntılar ile değinilmiştir. Gül Baba’nın temsil ettiği değerler hakkında yorumlar yapılmıştır. Çalışmanın sonunda Macaristan’daki Gül Baba Türbesi’nde çalışmış olan Marga Hanımla yapılan bir röportaj sunulmuştur.

52) SARI, Mehmet

“Doğu Türkçesi ile Yazılmış Bir Esere Göre İbrâhim Edhem”, **SOBİDER: Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 6, 2016, s. 235-268.

Bu çalışmada ilk olarak İbrâhim Edhem’in hayatı, ailesi ve menkıbelerini anlatan eserler ve hakkında yapılan çalışmalar ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ardından çalışmanın konusu olan **Kıssa-i İbrâhim Bin Edhem** isimli eser incelenmiştir. Bu eser ile İbrâhim Edhem’i konu alan diğer eserler kıyaslanmış, şekil ve içerik açısından farkları tespit edilmiştir. İbrahim Edhem hakkında en geniş bilgi kaynağının söz konusu eser olduğu belirtilerek elde edilen bilgiler aktarılmıştır. Eserdeki veriler değerlendirilirken menkıbe metni de aktarılmıştır. Çalışmada İbrahim Edhem’in anne ve babası hakkında menkıbelerden yararlanılarak bilgiler verilmiştir. Menkıbeler ışığında anne tarafından Türk olma ihtimali araştırılmıştır. Çalışma sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

53) SARIÇİÇEK, Ramazan

“Menâkıb-ı Kemâl Ümmî ve Bolu”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, S. 17, 2016, s. 283-348.

Bu çalışmada menakıpnameler hakkında bilgi verildikten sonra Kemâl Ümmî’nin hayatına değinilmiştir. Daha sonra **Menâkıb-ı Kemâl Ümmî** adlı eserin yazarı Derviş Ahmed’in hayatı üzerine bilgiler aktarılmıştır. Bu konuda adı geçen menakıpnameden alıntılar yapılmıştır. Makale, **Menâkıb-ı Kemâl Ümmî**’nin içeriğinin incelenmesi ile devam etmiştir. Bu bağlamda eserin fiziksel özelliklerine ve içinde bahsedilen konulara değinilmiştir. Ardından menakıpnamede geçen Kemâl Ümmî ve Bolu ile ilgili bazı şahıs ve coğrafi mekânlardan bahsedilmiştir. Sonuç kısmında adı geçen menakıpnamenin Bolu ve çevresinin kültür mirası hakkında önemine değinilmiştir. Sonuç kısmından sonra ek olarak **Menâkıb-ı Kemâl Ümmî** adlı eserin Latin harflerine aktarılmış haline yer verilmiş ve adı geçen menakıpnamenin ilk ve son sayfalarının görüntüleri eklenmiştir.

54) SARIKAYA, Mahmut

“Erciyes Yöresinde İki Menkıbe ve Toprağı Vatanlaştıran Halk Etimolojisi Örnekleri”, **Karadeniz Araştırmaları**, S. 8, 2006, s. 47-55.

Bu çalışmanın girişinde tarihin edebi ve duygusal yönden zenginleştirilmesi gerektiği vurgulanmış, bu minvalde geleneğimizde olan eserlerden örnekler verilmiştir. Daha sonra Danişmentli Melik Emir Gazi'nin hayatı hakkında bilgi verildikten sonra onun bir kaleyi ele geçirirken gösterdiği kerametleri anlatılmıştır. İkinci menkıbe ise Dev Ali Baba hakkındadır. Dev Ali Baba isminin “Develi” adında bir bölgeye dönüşme süreci menkıbeyle ele alınmıştır. Yazar aynı zamanda pek çok yer adının kültürel kaynaklarına değinmiştir.

55) SARIKÖSE, Barış

“Tarih Öğretiminde Menkıbelerin Kullanılması”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 26, 2011, s. 311-321.

Bu çalışmanın giriş kısmında ülkemizde tarih eğitimi ve karşılaşılan problemlerden bahsedilmiş ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Ardından tarih öğretiminde kullanılan metotlar başlığı altında; düz anlatım, soru-cevap, grup çalışmaları, alan gezileri, benzetişim, örnek olay çalışması metotları hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin devamında yazar menkıbe hakkında detaylı bilgi vermiş ve diğer edebi türlerle karşılaştırma yapmıştır. Bu konuda bazı mucize örneklerine yer verilmiştir. Menkıbelerden faydalanırken nelere dikkat etmemiz gerektiği hususuna değinilmiştir. Son bölümde örnek olay yönteminde menkıbelerin materyal olarak nasıl kullanılabileceğine değinilmiştir.

56) SAVRAN, Ömer

“Sabâyî ve Üveys-nâmesi”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 4, S. 7, 2009, s. 478-537.

Bu çalışmanın başında Klasik Türk edebiyatının önemli nazım şekillerinden biri olan mesnevi hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Sabâyî'nin hayatı hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve tarihi kaynaklarda Sabâyî ile ilgili söylenenler aktarılmıştır. Ayrıca Sabâyî'nin edebi kişiliği ve eserleri hakkında açıklamalar yer almıştır. Eserleri arasında yer alan; **Üveys-nâme (Menâkıb-ı Üveyse'l-Karanî), Sırat-ı Müstakîm, Türkçe Divan, Gazavat-nâme, Mevlid** hakkında başlıklar halinde bilgi verilmiştir.

Üveys-nâme'nin evliya menkıbeleri arasında önemli bir yeri olduğu vurgulanmıştır. Yazar, **Üveys-nâme**'nin vezni, beyit sayısı, bölümleri ve muhtevası hakkında tanıtıcı bilgiler vermiştir. Özet bölümünde Veysel Karani hakkında eserde geçen bazı menkıbeler anlatılmıştır. **Üveys-nâme**'nin nüsha, dil özellikleri ve metinde geçen bazı arkaik kelimeler yazar tarafından ortaya konmuştur. Son kısımda ise **Üveys-nâme** adlı eser Latinize edilmiş haliyle aktarılmıştır. Metinden sonra herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

57) SAY, Yağmur

“Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Önemli Bir Kült Kimlik: Şücaaddin Veli (Sultan Varlığı)”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 37, 2006, s. 99-133.

Bu çalışmada kaynaklar ışığında tarihi süreç içerisinde Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında gazi kimlikli dervişlerin önemi ile fonksiyonlarından bahsedilmiştir. Şücaaddin Veli’nin hayatı hakkında bilgi verilmiş, Şücaaddin Veli kültürünün oluşumunda siyasi ve dini arka plana dair bilgi aktarılmıştır. Şücaaddin Veli’nin mensup olduğuna inanılan Kalenderiler hakkında bilgi

verilmiştir. **Şüca Baba Menakıpnamesi**'nden hayatı hakkında çeşitli alıntılar yapılırken; bu bağlamda Şücaaddin Veli'ye ait birkaç menkıbe aktarılmıştır.

Halk inanışlarına da konu olan menkıbelerden bir tanesi; Sultan Şüca'nın aslında Battal Gazi olup öldükten sonra tekrar dünyaya Şeyh Şüca olarak geldiği inancıdır. **Velâyetname**'de; Sultan Varlığı olarak ifade edilen Şücaaddin Veli ile Hacı Bektaş Veli arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Makalenin devamında **Velâyetname-i Sultan Şücaaddin** adlı eserin içerik ve genel özelliklerinden bahsedilmiş; eserde anlatılan menkıbelere de dikkat çekilmiştir. Makalenin son bölümünde Eskişehir-Seyitgazi'de bulunan, Sultan Şücaaddin Külliyesi'nin oluşum süreci ve yapısal özellikleri ele alınmıştır.

58) SERDAR, Murat

“Ehl-i Sünnet İnancında Kerâmetin İmkân ve Vukû'u Problemi”, **Bilimname**, C. 8, S. 19, 2010, s. 25-46.

Bu çalışmada öncelikle keramet kavramının tanımı yapılarak özellikleri belirtilmiştir. Mucize, istidrac ve irhas gibi kavramlar da açıklanmıştır. Keramet olgusunun toplumsal işlevlerine ve bazen de suistimali ile birlikte ortaya çıkan sorunlara değinilmiştir. “Kerametın Kabulü ile İlgili Görüşler” başlığı altında kerameti kabul eden ve etmeyen görüşler belirtilerek alt başlıkları da şema halinde gösterilmiştir. Yazar tarafından karşıt görüşler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Makalenin ana inceleme konusu olan Ehl-i Sünnet'in bakış açısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ehl-i Sünnet'te kerametın delilleri başlıklar halinde belirtilerek açıklanmıştır. Daha sonra bu konuda İslam alimleri tarafından gösterilen deliller değerlendirilmiştir. Ardından kerametın nakli delilleri başlıklar halinde açıklanmıştır. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde yer alan keramet örneklerine yer verilmiştir. Makale, sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

59) SERTKAYA, Ayşe Gül

“Horezm Türkçesi ile Hazret-i Muhammed Menkıbeleri”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 2011, C. 45, S. 2, s. 211-250.

Bu çalışmada ilk olarak Harezmi hakkında coğrafi ve tarihi bilgiler verilmiştir. Bölgede konuşulan dil hakkında yorum yapılmış, ardından söz konusu eserin dil özellikleri incelenmiştir. Çalışmada metnin Arap harfli, Latin harfli transkripsiyonu ve Türkçeye çevirisi sunulmuştur.

60) SEVER, Mustafa

“Kaygusuz Abdâl’in Menâkıbnâmesine ve Şiirlerine Göre İnsanın Manevî Eğitimi”, **Karadeniz**, C. 5, S. 17, 2013, s. 58-68.

Bu çalışmada Kaygusuz Abdal’dan hareketle manevi eğitim konusu ele alınmıştır. Bu amaçla ilk olarak insanın manevi eğitimi konusu incelenmiştir. Daha sonra Kaygusuz Abdal’ın kim olduğu, ona göre manevi eğitim konusu ve basamakları menakıpname ve divanından örnekler verilerek açıklanmıştır.

61) SEYHAN, Ahmet Emin

“Ebu’l-Hasan El-Harakânî’nin Tefekkür Anlayışı”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 8, 2013, s. 2053-2071.

Bu çalışmada ilk olarak Ebu’l-Hasan El-Harakânî’nin tefekkür anlayışı ortaya konmadan önce Arapça’da düşünmeyi ifade eden kelimeler arasında yer alan “nazar, tefekkür, tedebbür, i’tibar ve taakkul” gibi kavramların tanımı yapılmıştır. Özellikle tefekkür kavramı üzerinde durulmuş ve bu kavram üzerine İslam düşünürlerinin sözlerine yer verilmiştir. İslam dininin tefekküre verdiği önem konuyla alakalı ayet ve hadisler aktararak belirtilmiştir. Ebu’l-Hasan El-Harakânî’nin tefekkür üzerine yaptığı konuşmalardan örnekler makalede yer verilmiştir. Konunun detaylı incelenmesi sırasında Ebu’l-Hasan El-Harakânî’ye ait çeşitli menkıbeler aktarılmıştır. Harakânî’nin tefekküre verdiği önem, ibadet ve tefekkür ilişkisine

bakışı, tefekkürde yoğunlaşma tavsiyesi değerlendirilmiş ve çevresindekilerle paylaştığı zihninden geçen düşünceler tahlil edilerek onun tefekkür anlayışı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

62) SİNAN NİZAM, Betül

“Kemâl Ahmed Dede’nin Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ Adlı Eserinde Seyyid Burhâneddîn Muhakkık-ı Tirmizî ve Menkıbeleri”, **FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, S. 6, 2015, s. 175-187.

Bu çalışmada **Menakıbü’l-Ârifî**’nin tercümesi olan **Tercüme-i Menâkıb-ı Mevlânâ** adlı eser ve Tirmizi’nin bu eserde nasıl yer aldığı konusu ele alınmıştır. Öncelikle söz konusu iki eserin benzer ve farklı yönleri incelenmiş, daha sonra Seyyid Burhaneddin’in anlatıldığı bölümün menkıbeleri alt başlıklar ile özetlenmiştir. Ayrıca mütercimin menkıbeleri aktarış şekli ve Seyyid Burhaneddin’e bakış açısı yorumlanmıştır.

63) SOLTANİ, Muhammet Ali

“Serencam, Velâyetnâme ve Buyruk’ta Alevilerin Ortak İnançları”, Çev. Esra Doğan Turay, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi**, S. 16, 2017, s. 247-323.

Bu çalışmada serencam, velayetname ve buyruk kavramlarının tanımı yapılarak tarihi süreç içinde gelişimlerine değinilmiştir. Ayrıca adı geçen kavramlar birbiriyle kıyaslanmıştır. Ardından Alevi inancında önemli şahsiyetler hakkında bilgi verilmiş ve Alevi inancına dair önemli görülen bazı kitaplardan alıntılar yapılmıştır. **Serencam, Velâyetnâme ve Buyruk** adlı eserlerde yer alan Alevi inancına dair ortak rivayetler ve semboller incelenmiştir.

Yarsan Alevilerinin kutsal kitabı olan **Serencam**’ın **Velayetname**’ye muhteva bakımından çok benzediği belirtilmiştir. Bu eserlerin Aleviler arasındaki işlevlerine değinilmiştir. Semboller arasında şahbaz/şahin, geyik, su çeşmesi, gemi, deniz ve taş vardır ve bunlar başlıklar altında işlenmiştir. Bu bağlamda birçok örnek ve çeşitli kaynaklardan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca adı geçen üç eserdeki

kahramanların da benzeyen yanları ortaya konulmuştur. Daha sonra **Serencam**, **Velayetnâme** ve **Buyruk**'ta geçen tarihi olaylara ve coğrafi isimlere değinilmiştir.

Alevilerin ortak adap ve erkanı konusu incelenerek **Serencam**, **Velayetnâme** ve **Buyruk**'ta yer alan tevhid nübüvvet ve yeniden dirilişle ilgili görüşler aktarılmıştır. Dondan donalık ve tenasüh kavramları açıklanarak aralarındaki farklılıklar belirtilmiştir. Son kısımda Alevi inancına göre; namaz, oruç, hac, cihat, zekat, bıyık, seyyitlik, uhuvvet, cem, kurban kesmek, kumsa gibi kavramlar başlıklar halinde açıklanarak çalışma sonlandırılmıştır. Yazar çalışmasını şu şekilde değerlendirmektedir: “Bu makale esas itibariyle Alevilerin edep erkan ve ibadet esaslarında birbirlerinden farklı olmadığını gösteren nitelikli bir çalışmadır.” İran, Türkiye, Suriye, Irak'ta bulunan Alevilerin inanç, edep ve erkan bakımından benzer olduklarını söz konusu eserlerin bir biri ile mukayesesini üzerinden ortaya koymaya çalışan önemli bir makaledir.

64) SÜMBÜLLÜ, Yusuf Ziya

“Hikâyet-i Nil-i Mübârek Üzerine”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 4, 2012, s. 2755-2770.

Bu çalışmada ilk olarak insanların ahlaki yönden gelişmesini sağlayan eserlerin tarihi kökenleri ve muhteva özelliklerinden bahsedilmiştir. Makalede, asıl konuya geçmeden önce hikâye ve kıssa kavramlarının tanımı yapılarak özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Kavramlar üzerine açıklama yapıldıktan sonra **Hikâyet-i Abdülmecid** adlı eserin nüsha, üslup, içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin yazılış amacı, müellifin kendi ağzından kıssadan alıntı yapılarak ortaya konmuştur. Yazar, **Hikâyet-i Abdülmecid** adlı eserin özetini de okuyucuya aktarmıştır. **Hikâyet-i Abdülmecid** yani müellifin diğer bir deyişiyle **Hikâyet-i Nil-i Mübârek** adlı eserin Latince edilmiş hali okuyucuya aktarılmıştır. Değerlendirme kısmında Nil nehri hakkında tarihi ve menkıbevi bilgiler verilmiştir. Makale sonuç bölümündeki değerlendirmelerle sona ermiştir.

65) ŞAHİN, Halil İbrahim

“Seyyid Ali Sultan Velâyetnamesi’ndeki Olağanüstülüklerle İlgili Bazı Motifler Üzerine Değerlendirme”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 53, 2010, s. 315-330.

Bu çalışmada öncelikle Kızıldeli olarak bilinen Seyyid Ali Sultan’ın tarihi kişiliği ve faaliyetleri hakkında bilgilere değinilmiş, ardından kavramlar, malzeme ve yöntem başlıkları altında takip edilecek metodoloji sunulmuştur. İkinci bölümde ise Seyyid Ali Sultan’ın **Velayetname**’sinde geçen olağanüstülüklerle ilgili rüya, kutsal ağaç, su, mezar ve zor durumda kalanlara yetişme (Hızır ve Hz. Ali vb.) gibi motiflere yer verilmiştir. Bu motifler açıklanırken **Velayetname**’den 8 menkıbe aktarılmıştır. Bu menkıbelerin, İslamiyet öncesi ve sonrasındaki benzerlerine değinilerek motifler etrafında Türk kültürü ve menkıbe geleneği incelenmiştir.

66) ŞAHİN, Haşim

“Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 53, 2010, s. 17-33.

Bu çalışmada ilk olarak Seyyid Ali Sultan’ın hayatı hakkında bilgi verilmiş ve Bektaşî geleneği içerisindeki önemine değinilmiştir. Seyyid Ali Sultan’ın hayatından bahseden **Velayetname** adlı eserin nüshaları hakkında bilgi verilerek karşılaştırılmıştır. **Velayetname**’de Seyyid Ali Sultan’ın ve arkadaşlarının Balkan fetihlerindeki rolü menkıbeler ile birlikte ortaya konmuştur. Ayrıca **Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi**’nin tarihi kaynak olması açısından önemi vurgulanmıştır. Seyyid Ali Sultan üzerine yapılan yerli ve yabancı çalışmalar açıklamalı bir şekilde verilmiştir. Yazar tarafından Seyyid Ali Sultan üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilirken birçok menkıbe de okuyucuya aktarılmıştır. Literatür hakkında bilgi verilirken hem ana kaynaklar hem de araştırma eserleri tanıtılmıştır. Makalenin son kısmında, yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar ve çalışmanın amaçları değerlendirilmiştir.

67) ŞAHİN, Mustafa

“Mahmud Paşa Menâkıbı Konstantiniyye Fethi”, **Toplumsal Tarih**, C. 3, S. 17, 1995, s. 15-21.

Bu çalışmada bir yazma içerisinde 13 sayfa olarak kendine yer bulan **Mahmud Paşa Menâkıbı** ele alınmıştır. Bu bağlamda Mahmud Paşa’nın hayatından bahsedilmiştir. Menkıbeden alınan bazı olağanüstülükler yer verilmiştir. Mahmud Paşa’nın hayratlarından ve yazdığı eserlerden bahsedilmiştir. Son olarak menkıbe metni Latin harflerine aktarılmıştır.

68) ŞAPOLYO, Enver Behnan

“Kitab-ı Vilayetname-i Hacı Bektaş Horasanî (Osmanın adı, Otmandır)”, **Uludağ: Bursa Halkevi Dergisi**, S. 4, 1935, s. 47-51.

Bu çalışmanın başında 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılması sonucu birçok eserin ortaya çıkarıldığına ve bu yazma eserlerin araştırmacılar için birçok konuda fayda sağladığına değinilmiştir. Ardından makaleye konu olan **Kitab-ı Vilayetname-i Hacı Bektaş Horasanî** hakkında bilgi verilmiştir. Kerametler ve methiyelerden başka kitapta tarihi olaylara dair önemli bilgilerin varlığı belirtilmiştir. Özellikle Osman Bey’in adının Otman şeklinde ifade edilmesine dikkat çekilmiştir. Osmanlı Beyliği’ne dair çeşitli bilgiler verilmiştir. Yazar adı geçen vilayetnameden bazı alıntılar yapmıştır. Makale son kısımda yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

69) ŞEKER, Mehmet

“Türkiye (Anadolu) Selçukluları Tarihine Dair Bazı Kaynak Çalışmaları ve Menâkıb-nâmeler’le Fütüvvet-nâmeler”, **İSTEM: İslâm San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi**, C. 3, S. 5, 2005, s. 79-96.

Bu çalışmada ilk olarak Türkiye Selçukluları kaynakları üzerine yapılan Fuad Köprülü, Mükrimin Halil Yinanç, Osman Turan gibi araştırmacıların kaynak tanıtım ve çalışmaları ele alınmış, daha sonra fütüvvetname ve menakıpnâmeler üzerinde ayrıca

durulmuştur. Destan ve menakıpname türü arasındaki ilişki, genel olarak işlenen konular ve menakıpnamelerin tarihi ve kültürel değerleri incelenmiştir. Türkiye Selçuklu devrinin kaynaklarına örnek olarak **Menâkıb’ul-Arifin, Menakıbu’l-Kudsiyye fî Menâsıbi’l-Ünsiyye** isimli menakıpnamelerden kısaca bahsedilmiş, menkıbe aktarılmamıştır. Akabinde fütüvvetnameler ele alınmış, bu türde yazılan önemli eserler, yazılış amaçları, kaynak değeri gibi konularda incelenmiştir.

70) ŞEKER, Mehmet

“Selçuklular Devrinde Konya Ahileri -Menâkıbu’l-Ârifin, Anonim Selçuk-nâme ve Sultan Veled Dîvân’ına Göre-”, **Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 5 [Konya Özel Sayısı], 2008, s. 117-130.

Bu çalışmada **Menâkıbu’l-Ârifin, Anonim Selçuk-nâme ve Sultan Veled Divanı**’ndan yola çıkılarak Selçuklu devrinde Konya ahileri tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu eserlere geçilmeden önce Claude Cahen’ın **İlk Ahiler Hakkında** isimli çalışmasına kısaca değinilmiş, daha sonra üç başlık altında söz konusu eserlere geçilmiştir. **Menâkıbu’l-Ârifin**’de geçen Konya ahileri konusunda önce kısaca eser ve yazar tanıtımı yapılmış, daha sonra sekiz alt başlık ile eserden alıntılar yapılarak ahiler tanıtılmıştır. **Anonim Selçukname**’de Konya Ahileri başlığı altında kitabın anlatımıyla ahiler ve faaliyetleri sunulmuştur. Son olarak Sultan Veled’in **Divan**’ında Ahiler yine eserden alıntılar yapılarak ele alınmıştır.

71) ŞIK, İsmail; ARICI, Mehmet

“Abdülkâhir Bağdâdî’nin Mucize ve Keramet Anlayışı”, **Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 2, 2016, s. 93-112.

Bu çalışmada ilk olarak Abdülkâhir Bağdâdî’nin hayatı ve yaşadığı dönem hakkında bilgi verilmiştir. Mucize kavramı çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Ayrıca herhangi bir olayın mucize olarak değerlendirilmesini sağlayan özellikler belirtilmiştir. Daha sonra mucize çeşitleri alt başlıklar halinde açıklanmıştır. Bu açıklamalardan sonra Abdülkâhir Bağdâdî’nin mucize konusundaki görüşleri keramet kavramı ile birlikte ele alınmıştır. Yazar daha sonra keramet kavramına

değininip çeşitli keramet örneklerine yer vermiştir. Bu bağlamda Abdülkâhir Bağdâdî'nin keramet anlayışı incelenmiştir. Abdülkâhir Bağdâdî hem mucize hem de keramet kavramını Eş'arî geleneği çerçevesinde ele almıştır. Makale, sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

72) ŞİMŞEK, M. Sait

“Keramet”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 3, 1990, s. 105- 116.

Bu çalışmada ilk olarak keramet kelimesinin farklı yönlerden tanımları yapılmıştır. Harikulâdeliğin mümkün olup olmayacağı üzerine yazar Kur'an-ı Kerim'e de atıflar yaparak bu konudaki düşüncelerine yer vermiştir. Ardından keramet olduğuna dair Kur'an-ı Kerim'den delillere yer verilmiştir. Burada verdiği örnek ise Hz. Meryem ve Hz. Zekeriya kıssalarıdır. Yazar daha sonra keramet ve gaybı bilme meselesi arasındaki farka değinmiştir. Bu konuyu incelerken Kur'an-ı Kerim'e ve alimlerin görüşlerine vurgu yapmıştır. Makalede son olarak keramet ve mucize arasındaki ilişkiye değinildikten sonra sonuç kısmıyla çalışma tamamlanmıştır.

73) ŞİMŞEK, Murat

“Nûh b. Mustafâ'nın (v. 1070/1660) ed-Dürrü'l- Münazzam fî Menâkıbî'l-İmâmi'l-A'zam Adlı Eserinin Tahkikli Neşri”, **İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi**, S. 19, 2012, s. 417-440.

Bu çalışmada Nûh B. Mustafa'nın **ed-Dürrü'l- Münazzam fî Menâkıbî'l-İmâmi'l-A'zam** adlı eseri ele alınarak tahkikli neşri yapılmıştır. Çalışmada menakıpname türüne ve söz konusu eserin önemine değinildikten sonra müellifin hayatı aktarılmıştır. Daha sonra eserin yazma nüshaları ve tahkik edilirken takip edilen yöntemler anlatılmış ve eserin muhtevasına değinilmiştir. Yedi bölüm ve bir hatimeden oluşan eserin değindiği konular özetlenmiş, işaret ettiği noktalar genel olarak değerlendirilmiş ve menakıpnamede alıntı yapılan eserlerden bazıları sayılmıştır. Daha sonra eserin tahkikli metni sunulmuştur.

74) ŞİŞMAN, Bekir

“Kadın Evliyâ Menkıbeleri -Menakıb-ı Veliyyâtü’n-Nisâ-”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 3, S. 13, 2010, s. 294-295.

Bu çalışmanın başında kadınların sanat alanındaki faaliyetlerine dair değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada 1806 yılında Emine Cavide Hanım tarafından yazılan ve Bekir Şişman tarafından incelenen **Menakıb-ı Veliyyâtü’n-Nisâ** adlı eser içerik, yöntem ve üslup bakımından tanıtılmıştır. Makalede bahsi geçen eser tanıtılmış ancak herhangi bir menkıbeye yer verilmemiştir.

75) TAN, Bünyamin

“Manzum Bir Menkıbe: Hikâye-i Şâh Hamîd”, **Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 9, S. 3, 2014, s. 1395-1426.

Bu çalışmanın giriş bölümünde menkıbenin ve menakıpnamenin tanımı yapılmış ve bu tür hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde menakıpnamenin ulaşılan tek nüshasından bahsedilmiş, daha sonra üçüncü bölüme geçilerek menakıpnamenin incelemesi yapılmıştır. Burada söz konusu menakıpnamenin şekil ve içeriği hakkında bilgiler verilmiş, menakıpnamede geçen bazı motifler hakkında değerlendirmeler yapılmış ve menkıbenin özeti aktarılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında da eserle ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra menakıpname metni transkripsiyonlu olarak verilmiştir.

76) TAN, Bünyamin

“Hazret-i Hüseyin’in Kızlarıyla Alakalı Menkıbeler”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 75, 2015, s. 163-182.

Bu çalışmada Hazret-i Hüseyin’in şehit edilişinin ardından kızlarının ve akrabalarının başından geçen sürgün hadisesi konu edilmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde menkıbe ve menakıpname hakkında bilgi ve görüşler paylaşılmıştır. Daha sonra Hazret-i Hüseyin’in kızlarının sürgüne yollanması hakkındaki menkıbe

ve rivayetleri anlatılmış, bu hadise anlatılırken kaynak olarak İmam Suyûtî'nin risalelerinden faydalanılmıştır. Risale hakkında bilgi verilmiş, nüshaları arasında karşılaştırma yapılmış ve bu nüshaların Türkçe çevirileri aktarılmıştır. Çalışmada İmam Suyûtî'nin hayatı da anlatılmıştır.

77) TAŞĞIN, Ahmet

“Şeyh Sâfi Menâkıbı ve Buyruklar”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, C. 11, S. 33, 2005, s. 441-458.

Bu çalışmada öncelikle buyruklar hakkında bilgi verilmiş, Safevîler'in buyrukları kullanma amacına, Alevî Bektaşîler için buyrukların önemine değinilmiş, yapılmış çalışmalardan söz edilmiştir. Daha sonra Milli Kütüphane'deki yazmalar arasından bulunan **Menâkıb-ı Sultân Şeyh Sâfi** isimli buyruk Latin harflerine aktararak sunulmuştur.

78) TAŞĞIN, Ahmet

“Hikâye-i Hacı Bektâş-ı Velî Risalesi ve Hacı Bektaş'ın Hayatı Hakkında Bazı Değerlendirmeler”, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları**, S. 1, 2009, s. 48-82.

Bu çalışmada ilk olarak makaleye konu olan **Hikâye-i Hacı Bektâş- Velî** isimli eserin biçim özellikleri verilmiştir. Daha sonra Hacı Bektâş-ı Velî'ye, Hacı isminin verilmesi konusuna açıklık getirilmiştir. Hacı Bektaş Veli'nin halifelerine ve kaynaklarına değinildikten sonra seyahatleri konusu eserden yola çıkılarak incelenmiştir. Eserden verilen bilgiler ışığında Hacı Bektaş Veli'nin karşılaştığı Horasan ve Rum Erenleriyle bağlantı ve ilişkilerinden söz edilmiştir. Horasan ve Rum Erenlerinin eserde neden ikili bir ayrıma tabi tutulduğu incelenmiş ve cevaplar aranmıştır. Bu cevaplar aranırken örnek olaylar ve menkıbelere değinilmiş, aynı zamanda Beyazıd Bestami, Hacı Tuğrul, Karaca Ahmed, Fatma Bacı, Yunus Emre, Tabduk Emre, Mevlana gibi pek çok kişiye de yer verilmiştir. Çalışmada **Hikâye-i Hacı Bektâş-ı Velî** metni sunulmuş, Hacı Bektaş Veli'nin hayatını konu alan risalenin sadeleştirilmiş şekli ve son olarak bu eserin Arap harfli biçimi fotoğraflanarak eserin sonuna eklenmiştir.

79) TAŞĞIN, Ahmet

“Dediği Sultan Menakıbı: Konya ve Çevresinde Alevi Bektaşî Ocaklarının İzleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi**, S. 66, 2013, s. 213-238.

Bu çalışmada Konya ve **Dediği Sultan Menakıbı** detaylı şekilde ele alınmıştır. Menakıpnameye geçmeden önce tarihsel, sosyal ve iktisadi temellere değinilmiştir. Dediği Sultan’ın kökenleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Makalenin sonraki bölümlerinde Dediği Sultan’ın Konya ve çevresinde nasıl etkili olduğu menakıbın orijinal metni yorumlanarak ortaya konmuştur. Çalışmada **Dediği Sultan Menakıbı**’ndan yararlanarak verilen bilgilerin dışında vakıf kayıtları, şehir tarihleri, mimari, sanat tarihi ve diğer menakıp kayıtlarına da yer verilmiştir.

80) TAŞĞIN, Ahmet

“Nehrin Piri: Koyun Baba ve Menakıbı”, **Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi**, S. 11, 2015, s. 117-172.

Bu çalışmada **Koyun Baba Menakıbı**’nda yer alan konu, olay, yer ve şahıslar ele alınmıştır. **Koyun Baba Menakıbı**’nın manzum ve mensur nüshalarının incelenmesi ile Koyun Baba’nın ismi, yolculuğu, faaliyetleri, halifeleri, kerametleri gibi pek çok konuda bilgi aktarılmıştır. Koyun Baba menakıbının verdiği şahıs bilgileri ile yapılmış araştırmalardan bahsedilmiştir.

Çalışmada Koyun Baba ve menakıbı konusu işlenirken siyasi, tarihi ve sosyal altyapı oluşturulmuştur. **Koyun Baba Menakıbı**’nın nüshaları, nerede bulundukları, künyeleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra söz konusu menakıbın geniş bir yorumu yapılmıştır. Çalışmada farklı araştırmacıların da görüşlerine yer verilmiştir. Koyun Baba’nın kaynaklarda yer alışı konusuna değinilmiş, hangi kaynaktan nasıl bahsedildiği açıklanmıştır. Evliya Çelebi’nin Koyun Baba hakkında anlattığı bilgiler aktarılmıştır. Velayetnamelerde koyun ve Koyun Baba ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonunda **Koyun Baba Menakıbı** sunulmuştur.

81) TAŞĞIN, Ahmet; ATAY, Öner

“Hacı Bektaş Veli Velayetnamesini Yeniden Okumak: Macar Turul’u ile Gül Baba’nın Tuğrul’u”, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)**, C. 15, S. 30, 2017, s. 115-126.

Bu çalışmada, daha önce yapılan çalışmaların ışığında **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nin aktardığı Hacı Bektaş ve Hacı Tuğrul karşılaşması yeniden ele alınıp Macar Turul’u arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir. Macar mitolojisindeki Turul adlı kuşa dair anlatılara ve Macar kültürü açısından önemine değinilmiştir. Türk kültüründe kuşların hangi çerçevede değerlendirildiği ele alınmıştır. Hacı Bektaş Veli’nin **Velayetname** nüshalarına dayanarak, Horasan’dan başlayan yolculuğu ve Rum’a yerleşmesi anlatılmıştır. **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nden bazı alıntılar yapılmıştır. **Hacı Bektaş Velayetnamesi**’nin Türk kültür ve inanç konularındaki önemine değinilmiştir. Makalenin sonunda yer alan değerlendirmelerde ise bir topluma ait kültürel ve mitolojik unsurların zamanı ve mekânı aşarak çeşitli şekillerde kendisini toplumda görünür kıldığı belirtilerek çalışma sonlandırılmıştır.

82) TAŞĞIN, Ahmet; SOLMAZ, Bünyamin

“Hacı Bektaş ve Hacı Toğrul Karşılaşması: Güvercin ve Doğan Donuna Bürünme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 1, 2012, s. 105-129.

Bu çalışmada ilk olarak makalenin yazılış amacı belirtilmiş ve yöntem olarak da yazılı metin, görüşme ve gözleme başvurulduğuna dikkat çekilerek metodolojik bakış ortaya konmuştur. Makalede **Hacı Bektaş Velayetnamesi**, **Dede Korkut Hikayeleri** ve **Sarı Saltuk Menakıbnamesi** metinleri arasında güvercin ile doğan motifi üzerinden bir karşılaştırma yapılmıştır. Adı geçen eserlerden çeşitli menkıbeler aktarılmıştır. Yazar, Kirdeci Ali’nin **Güvercin İlahisi** adlı eseri nüsha, içerik ve şekil özellikleri bakımından incelemiştir. Çeşitli yerlerde eserden alıntılar yapılarak menkıbevi olaylara yer verilmiştir. Güvercinin sembolik anlamına dair üzerinde durulan eserler arasında **Mevlid-i Nebevi**’nin bazı bölümleri ve Şah

Hatai'nin **Güvercin Manzumesi** yer almaktadır. Makalenin önemli kısımları **Hacı Bektaş Velâyetnamesi, Hacım Sultan Velâyetnamesi, Karaca Ahmed Menakıbı, Dediği Sultan Menakıbı, Sarı Saltık Menakıbı** adlı eserlerde ayrı ayrı güvercin ve tuğrul motifinin işlendiği kısımlardır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

83) TEBER, Ömer Faruk

“Dini Edebi Metinler Olarak Menâkıbnâmelerin İslam Tasavvufundaki Önemi: Hoca Ahmed Yesevî Menâkıbnâmeleri Örneği”, **International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)** C. 2, S. 1, 2016, s. 364-370.

Bu çalışmada menakıpnamelerin öneminin altını çizmek amacıyla ilk olarak menakıpname ve vilayetname türündeki eserlerin fonksiyonlarından ve özelliklerinden bahsedilmiştir. Çalışmada kullanılan yöntemin deskriptif (betimleyici) metod olduğu belirtilmiş ve bu yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Menkıbe ve menkıbevi eser geleneği konusuna değinilmesinin ardından “Hoca Ahmet Yesevî Menâkıbnâmeleri” başlığı altında Ahmed Yesevi hakkında yazılmış olan menakıpname türündeki eserler incelenmiştir. Çalışma menakıpnamelerin zengin birer folklor ve tarih kaynağı oldukları yönünde yorumlarla sonuçlandırılmıştır.

84) TEKCAN, Münevver

“İmâm-ı Azam Ebû Hanîfe'nin Kıssası”, **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi**, S. 15, 2003, s. 121-168.

Bu çalışmada öncelikle Ebû Hanîfe'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Ardından **Kıssa-i Hazret-i İmam-ı A'zam**'ın konusu hakkında bilgi verilip içerisinde yer alan birkaç menkıbe aktarılmıştır. Ebû Hanife'nin dünyaya gelişi ve İmâm-ı Âzam lâkabını alışı bunlar arasındadır. Adı geçen menkıbenin nüshaları hakkında bilgi verilmiştir. **Kıssa-i Hazret-i İmam-ı A'zam**'ın dil özellikleri çeşitli alt başlıklar halinde detaylı olarak incelenmiştir. Makalenin ek kısmında **Kıssa-i**

Hazret-i İmam-ı A'zam metni ve metnin daha kolay anlaşılması amacıyla dizin okuyucuya sunulmuştur.

85) TEVFİKOĞLU, Muhtar

“Sevâkıb-ı Menâkıb (Mevlana’dan Hatıralar), Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, İstanbul, 1973, 52s.”, **Türk Kültürü**, C. 13, S. 146, 1974, s. 126-128.

Bu çalışmada ilk olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin 50. yıldönümü Mevlana’nın ise ölümünün 700’üncü yılına rastlaması münasebetiyle Süheyl Ünver (ö. 1986) tarafından yayınlanan **Sevâkıb-ı Menâkıb (Mevlana’dan Hatıralar)** isimli eser hakkında bilgi verilmiştir. Mevlevilik ve Mevlana’nın hayatı konusunda Süheyl Ünver’in yazdığı eserden alıntılar yapılmıştır. Ayrıca Mevlana’dan sonra onun yerine geçen kişilere değinilmiştir. Mevlevi geleneğinin Türk kültürüne ve sanatına olan katkıları ele alınmıştır. Mevlana’nın eserleri kısaca tanıtılmıştır. Daha sonra **Sevâkıb-ı Menâkıb** adlı eserin kimler tarafından nasıl meydana getirildiğine değinilmiştir. Eserin üslup ve içerik özellikleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Süheyl Ünver tanıtımı yapılan eseri hazırlarken yurtiçi ve yurtdışındaki nüshaları karşılaştırıp kapsamlı bir araştırma yaparak eserle alakalı birçok konuyu ihtiva eden bu eseri ortaya çıkarmıştır.

86) TOKATLI, Ümit

“Elvan Çelebi’nin Eseri (El)-Menakıbu’l-Kudsiyye Fi’(İl) Menasıbi’l-Ünsiyye”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 1, 1987, s. 165-171.

Bu çalışmada öncelikle söz konusu eserin yazıldığı tarih ve toplumsal durumlar gözden geçirilmiş ve hadiseler anlatılmıştır. Daha sonra menakıpnamenin bulunuşu, dili, biçim özellikleri, kaleme alınış sebebi gibi konulardan bahsedilmiştir. Akabinde eserin geniş bir özeti sayfa bilgileriyle birlikte verilmeye başlanmış, devamı başka bir sayıya bırakılmıştır.

87) TOKATLI, Ümit

“Elvan Çelebi’nin Eseri (El)-Menakıbu’l-Kudsiyye Fi’(İl) Menasıbi’l-Ünsiyye”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 2, 1988, s. 259-268.

Bu çalışma bir önceki makalenin devamı niteliğindedir. Önceki sayıda verilmeye başlanan menakıpnamenin geniş özetine kalınan yerden devam edilmiştir. Çalışmaların kaynakçası bu makalede yer almaktadır.

88) TOPRAK, Funda

“Derviş Mahmud Mesnevîhân’ın Sevâkıb-ı Menâkıb Adlı Tercümesi”, **Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 5, 2008, s. 223-225.

Bu çalışmanın başında Hüseyin Ayan, Gönül Ayan ve Erdoğan Erol tarafından hazırlanan ve tanıtımı yapılacak olan **Derviş Mahmud-ı Mesnevîhan’ın Sevâkıb-ı Menâkıb Tercümesi**’nin künye bilgileri verilmiştir. Hazırlanan çalışmanın bir sunuş, dokuz bölüm ve bir sözlükten oluştuğu belirtilmiştir. **Sevâkıb-ı Menâkıb** adlı eserin müellif, şekil, içerik ve nüsha özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın bölümleri hakkında kısaca açıklamalar yapılmıştır. **Sevâkıb-ı Menâkıb** bağlamında evliya menakıpnamelerinin Türk sosyal ve dini tarihi açısından önemine dikkat çekilmiştir. Çalışmada Mevlana’ya dair menkıbeler anlatılmıştır. Makalenin sonunda tanıtımı yapılan eserin Mevlevîlik ve Mevlana araştırmalarına katkısı olacağı görüşü belirtilmiştir.

89) TORUN, Ali

“Mevlana - Mevleviler ve Ahiler”, **Milli Folklor**, S. 13, 1992, s. 55-58.

Çalışma fütüvvet ve mürüvvetin ne olduğunu anlatarak başlamaktadır. Fütüvvet ehlinin Anadolu’da Ahilik adıyla teşkilatlandığını söyleyen yazar Ahilik hakkında bilgiler vermiştir. Ahilikle münasebeti olan Mevlevîlik’in büyüklerinden olan Ahmed Eflakî’nin **Menakıb’ul-Arifin** adlı eserinde bulunan Ahilerle Mevlevîlerin birbirine olan sempatilerini gösteren hadiselerle yer verilmiştir. Yedi başlık altında anlatılan bu hadiselerin arasında kerametlere de rastlamaktayız.

90) TOSUN, Necdet

“Ahmed Yesevi’nin Menâkıbı”, **İLAM Araştırma Dergisi**, C. 3, S. 1, 1998, s. 73-81.

Bu çalışmada ilk olarak Ahmed Yesevi’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Makalede Ahmed Yesevi’nin menkıbelerini ihtiva eden İmam Sıgnâki’nin risalesi neşredilmiştir. Yazar risaleye geçmeden önce İmam Sıgnâki’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermiştir. Ardından makalenin konusu olan **Menâkıb-ı Ahmed-i Yesevi** adlı eserin içerik ve şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Eserin Ahmed Yesevi hakkında yazılan daha sonraki eserlere kaynaklık etmesi bakımından önemine değinilmiştir. Adı geçen menkıbenin Ahmed Yesevi hakkında daha sonra yazılan menkıbeler ile arasındaki benzerlik ve farklılıklara kısaca değinilmiştir. Çalışma, menkıbenin Farsça orjinal hali ve günümüz Türkçesine tercümesi aktarılarak sonlandırılmıştır.

91) TOSUN, Necdet

“Ahmed b. Hüseyin b. Şeyh el-Harakani, Desturü’l- Cumhûr fî Menakıbı Sultânî’l-Ârifin Ebû Yezîd Tayfûr (nşr. Muhammed Takî Danişpejûh-İrec Efşar), Tahran: Miras-ı Mektub, 1388 hş./2009, 54+476s.”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 11, S. 26, 2010, s. 331-333.

Bu çalışmada, tasavvuf tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olan Bayezid-i Bistami (ö. 848?) hakkında Ahmed b. Hüseyin b. Şeyh Harakani tarafından Farsça olarak kaleme alınan **Desturu’l-cumhur fî Menakıbı Sultani’l-arifin Ebu Yezid Tayfur** isimli eserin iki araştırmacı tarafından incelenip oluşturulan ve Tahran’da yayınlanan eseri tanıtılmıştır. Tanıtımı yapılan kitapta üç mukaddime, yedi bölüm ve bir sonuç bulunmaktadır. Makalede adı geçen mukaddime, bölüm ve sonuç kısımlarında bahsedilen konular belirtilmiştir. Yazara göre yapılan inceleme bazı tarihi olaylara da ışık tutmuştur. Yazar, incelenen eserin kullandığı kaynakları da belirtmiştir. Makalenin sonunda eserin, Bayezid-i Bistami hakkında araştırma yapanlar için önemi vurgulanmıştır.

92) TOSUN, Necdet

“Orta Asya ve Doğu Türkistan’da Yazılmış Türkçe Menâkıbnâmeler”, **Türkoloji Dergisi**, S. 4, 2011, s. 130-138.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpnamelerin dil ve içerik özellikleri bakımından sosyal bilimler açısından önemine değinilmiştir. Yazar daha sonra Orta Asya Türkçesi ile yazılmış el yazması veya matbu menakıpnamelerden bazılarını tanıtmıştır. Bunlar arasında; **Hakîm Ata Risâlesi (Menâkıb-ı Hakîm Ata; Tezkere-i Hakîm Ata)**, **Tezkire-i Sultân Ebu Sa’îd Koçkar Ata**, **Tezkire-i Hazret-i Seyyid Âfâk Hocam**, **Tezkire-i Mevlânâ Arşüddin Velî (Tezkere-i Şeyh Celâleddin Ketekî)**, **Mollâ Muhammed Niyâzî’nin Dâstân-ı Mansûr**, **Tezkere-i Heft Muhammedân Pâdiaşâh (Tezkere-i Çihilten)** adlı eserler vardır. Bu eserler tanıtılırken müellifi varsa hakkında bilgi verilmiş, yoksa anonim olduğuna dair açıklamalar yer almıştır. Ardından menakıpnameye konu olan kişilerin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Menakıpnamelerin dil ve içerik özelliklerinden bahsedilerek eserde geçen menkıbeler aktarılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

93) TOZLU, Necdet

“Adıyaman Üryan Baba Efsanesi’nin Yöreye Toplumsal Yansımaları ve Üç Yeni Eş Metni”, **Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, S. 27, 2012, s. 163-176.

Bu çalışmada öncelikle Adıyaman’ın Anadolu’nun coğrafî ve tarihi bütünlüğü içerisindeki yeri ve önemi ortaya konarak kadim kültürel ve dini inanç zenginlikleri belirtilmiştir. Ardından Üryan Baba efsanesi aktarılmış ve tahlil edilmiştir. Buna göre; veli mertebesine ulaşan Üryan Baba’nın sırrı ortaya çıkınca bu dünyadan göçmüştür. Yazar, bu efsanenin yöre halkının dini ve toplumsal yaşamına olan etkilerini orta koymuştur. Makalenin devamında Üryan Baba Efsanesi’nin motif yapısı incelenmiş ve bölgede anlatılagelen diğer üç efsane ile Üryan Baba Efsanesi çeşitli yönlerden karşılaştırılmıştır. Makalenin sonuç kısmındaki değerlendirmelerden sonra ekler kısmında Üryan Baba Efsanesi’nin ve diğer karşılaştırılan efsanelerin metnine yer verilmiştir. İçeriğine baktığımızda efsane

olarak nitelendirilen anlatıların menkıbevi özellikler gösterdiğini söyleyebiliriz. Çalışmada sözlü kaynak olan kişilerin bilgileri de bulunmaktadır.

94) TUĞRUL, Mehmet

“Mahmutgazi Köyünün Halk Edebiyatı (Menkıbe, Hikaye, Masal, Fıkra)”, **Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, 1947, s. 67-79.

Bu çalışma bir doktora tezinin özeti niteliğini taşımaktadır. İlk olarak yazar çalışmasını hazırlarken karşılaştığı zorluklardan ve çözüm yollarından bahsetmiş, daha sonra eserin içeriği ve ilerleyişi hakkında bilgi vermiştir. Birinci bölümde Mahmutgazi köyü hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise iki kısım üzerinden köyün halk edebiyatı işlenmiştir. İkinci bölüm birinci kısımda derlenen malzemeler ve kaynakları üzerinde durulmuştur. İkinci kısma geçilince konu, şahıslar, motifler, örgü, sınıflama ve karşılaştırmalar isimli beş fasıl ile anlatıcı mahsuller konusu ele alınmıştır. Çalışmada derlenen menkıbelerin sayısı, söyleyenleri gibi konularda bilgiler vardır ancak menkıbelerin içeriği hakkında bilgi verilmemiştir.

95) TULUM, Mertol

“Elvan Çelebi’nin Menâkıbu’l-Kudsiyye Adlı Eserinin İkinci Baskısı Münasebetiyle”, **İlmi Araştırmalar**, S. 2, 1996, s. 175-228.

Bu çalışmada ilk olarak Elvan Çelebi tarafından kaleme alınan **Menâkıbu’l-Kudsiyye** adlı eserin menâkıpname türünde ve verdiği tarihi bilgiler ile Türkçe’nin gelişimi bakımından önemi vurgulanmıştır. Ardından adı geçen eserin birinci baskısı ile ikinci baskısı arasındaki farklar açıklanmıştır. Yazar makaleyi iki temel başlığa ayırmıştır. Birinci ana başlık “Metin Kısımı” olup burada; dizgi ve düzeltme, yazı çevirimi (transkripsiyon), yazım (imla), vezin ve vezin imlası, kafiyesiz beyitler, okunuştaki keyfilik ve tutarsızlıklar, ikinci baskıdaki metin onarma teşebbüsü ve metin düzenlemesi konuları başlıklar halinde ele alınmıştır. İkinci ana başlık “İnceleme Kısımı” adını taşımaktadır. Burada da metne göndermeler ve ikinci

baskıya yapılan ilaveler ele alınmıştır. Çalışmada eserin hazırlanması konusunda eleştiriler yapılmıştır.

96) TURAN, Ahmet

“Türk Destan ve Masallarında Şekil Değiştirme (Kuş Şekline Girme) Motifi”, **Milli Folklor**, S. 5, 1990, s. 35-37.

Bu çalışmanın başında kahramanların şekil değiştirme motifinin Türk kültürüne dair eserlerde İslamiyet öncesi dönemden beri işlendiği vurgulanmıştır. Türk şairlerinin başka bir kuşun şekline girmeyi ifade ettiği “donuna girmek” deyimini üzerinde durulmuştur. Abdal Musa’nın, Hacı Bektaş Veli’nin Anadolu’ya bir güvercin donuna (şekline) girerek geldiğini ifade ettiği sözlere yer verilmiştir. Hacı Bektaş Veli ile Doğrul Baba menkıbesi aktarılmıştır. Ayrıca bu menkıbenin tarihi ve tasavvufi bağlamda tahlili yapılmıştır. Yazar, kuş şekline girme motifinin bulunduğu masal, menkıbe ve destanlardan örnekler vermiştir. Makalenin son kısmında kuş şekline girme motifinin Türk halk anlatılarındaki yerine dair değerlendirmelerde bulunulmuştur.

97) TURAN, Ahmet

“Hacı Bektaş-ı Veli ve Tunceli”, **Milli Folklor**, S. 11, 1991, s. 36-38.

Bu çalışma Hacı Bektaş-ı Veli’nin Tunceli halkı için önemi anlatılarak başlamaktadır. Daha sonra kısaca Hacı Bektaş’ın hayatından ve faaliyetlerinden bahsedilmektedir. Hacı Bektaş Veli’nin halifelerinden olan Ağu İçen Baba’nın kerametleri anlatılmıştır. Ağu İçen Baba türbesinden ve ocağından bahsedilerek çalışma sonlandırılmıştır.

98) TURHAN TUNA, Sibel

“Türk Halk Edebiyatı Derslerinde Hayvan Konulu Menkabe Örneklerinin İncelenmesi”, **Motif Akademi Halkbilimi Dergisi**, C. 10, S. 20, 2017, s. 209-234.

Bu çalışmanın başında menkıbe, menakıpname ve keramet gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Tarihi süreç içerisinde menkıbelerin gelişimi ve fonksiyonlarına yer verilmiştir. Bu çalışmada; M. Fuat Köprülü'nün **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar** adlı eseri ile Abdülbaki Gölpınarlı'nın **Menakıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli/Vilâyet-nâme** adlı eserinden örnekleme yoluyla yedi tane hayvan konulu menkıbe seçilmiştir. Seçilen bu menkıbe örneklerinin kültürel arka planı ve öğretileri ele alınmıştır. Bahsedilen yedi menkıbe; Hoca Ahmed Yesevi ve Sadık Öküzü, Horasan Erenleri - Turna Donu, Suri Halkı ve Köpeğe Dönüşme, Şahin Donuna Girme, Güvercin ve Doğan Donuna Girme, Sarı Saltuk ve Öküz, Arslan, Yılan ve Seyyid Mahmud-ı Hayrani isimlerini taşımaktadır. Yazar her birini bir başlık halinde incelemiştir. Çalışma, sonuç ve öneriler kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

99) TURİNAY, Necmettin

“Rıza Yıldırım, Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Velâyetnâmesi, Ankara: TTK, 2009”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 53, 2010, s. 433-439.

Bu çalışmada ilk olarak **Kızıldeli Velayetnamesi**'nin ve diğer velayetnamelerin tarihi gerçekliği konusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda metinde anlatılan olayları tarihsel bir kaynak olarak kabul ederken bazı hususlara dikkat etmek gerektiği belirtilmiştir. Yazar, Rıza Yıldırım'ın **Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli) ve Velâyetnâmesi** adlı çalışmasının içeriği ve üslubu hakkında bilgi vermiştir. Bahsi geçen konularda Rıza Yıldırım hakkında olumlu eleştirilerde bulunmuştur. Bununla beraber eserde kullanılan bazı kavramları metodolojik olarak eleştirmiştir. Bu bağlamda makalede eleştirilen kavramların temelini atan Melikof'un düşüncelerinin Türk kültür hayatına etkisine değinilmiştir. Seyyid Ali Sultan'ın hayatının anlatıldığı dönemdeki din, devlet ve toplum ilişkileri kısmen de olsa ele alınmıştır. Makale sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

100) TLC, Süleyman

“Chz’ın Türkler’le lgili önemli Bir Eseri: Hilfet Ordusunun Menkbeleri ve Türkler’in Fazletleri (Menkb Cndi’l-Hilfe ve Fezil’l-Etrk)”, Atatürk niversitesi lahiyat Fakültesi Dergisi, S. 11, 1993, s. 176-182.

Bu çalışmada öncelikle konu edinilen eser ve müellifi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Eserin evirileri hakkında bilgi vermenin yanı sıra bu eserden yararlanan bilim adamlarının da isimleri sıralanmıştır. Daha sonra adı geçen eserin muhtevası üzerinde durulmuştur. Çalışmada Türk ırkının özelliklerini anlatan eserden alıntılar yapılmıştır.

101) TÜRKAN, Hüseyin Kürşat

“Hatay’ın Merkez l ve lelerinde Derlenen Hz. Ali Kerametleri”, **Karadeniz**, C. 8, S. 31, 2016, s. 139-156.

Bu çalışmanın giriş kısmında Hatay’ın toplumsal ve kültürel özelliklerinden bahsedilmiştir. Nusayri yani Arap Alevisi olarak bilinen cemaat ve Türkler açısından Hz. Ali’nin önemine değinilmiştir. Daha sonra çalışma yapılırken görüşlerine başvurulan kişilerin anlattıklarına yer verilmiştir. Ardından veli ve keramet kavramları üzerinde durulmuştur. Keramet kavramı alt başlıklarıyla daha detaylı ele alınmıştır. Sonraki bölümde yazar tarafından Hatay’ın il ve ilçelerinde derlenen 15 menkıbeye yer verilmiştir. Bu kerametler sırasıyla; Hurma Ağaçlarının Alemlerin Efendisini ve Hz. Ali’yi Glmseten Konuşması, Kurumuş Armut Ağaının Meyve Vermesi, Peygamberimize Hediye Edilen Badem ve indeki Mektup, Peygamberimize Cennetten Gelen Meyve, Köpek, Köpeğin şahitliği, Yılanın Konuşması, Derrac Adındaki Kuşun Konuşması, Allah’ın Hz. Ali’ye Gönderdiği Kuş, Ayının Konuşması, Heybetl Aslanın Allah’ın Aslanı Hz. Ali’ye Secde Etmesi, Hz. Ali’nin Buluta Binmesi, Güneşin mam Ali’nin Selamını Alması, Hz. Ali’nin Sarsıntıyı Durdurması, mm Fervet’in Dirilişi’dir. Sonuç kısmındaki değerlendirmeler ile makale sona ermektedir.

102) TÜRKAN, Kadriye

“Azerbaycan Efsanelerinde Şekil Değiştirme/Kuşa Dönme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 11, S. 15, 2016, s. 433-444.

Bu çalışmada ilk olarak halk anlatılarının toplumlar açısından önemi ve işlevlerinden bahsedilmiştir. Halk anlatıları arasında yer alan masal, efsane, destan ve menkıbe gibi kavramlar anlatılmıştır. Azerbaycan edebiyatı ve kültüründe efsane kavramının yeri ortaya konmuştur. Başlık halinde “Şekil değiştirme” motifinin nasıl olduğu ve özellikleri belirtilmiştir. Bu konuda çeşitli araştırmacıların görüşlerine yer verilmiştir. Daha sonra makalede asıl anlatılmak istenen Azerbaycan efsanelerinde kuşa dönüşme motifi ayrı bir başlık halinde ele alınmıştır.

Yazar, Azerbaycan coğrafyasından derlenmiŐ efsanelerde “kuşa dönüşme” motifinin ortaya çıkıŐ nedenlerini 9 madde olarak başlıklar halinde açıklamıştır. Dönme/kuşa dönüşme motifi incelenirken dönüŐümün kimleri kapsadığı, meydana geliŐ Şekli ve nedenleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada Azerbaycan edebiyatında bu konuda yer alan bazı olağanstllkler içeren menkıbe ve efsaneler aktarılmıştır. Makale sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

103) UğUR, Kadir Gökhan

“Hallâc-ı Mansûr Menâkıbnâmesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 48, 2008, s. 241-248.

Bu alıŐmada Mustafa Tatçı tarafından kaleme alınan **Hallac-ı Mansur Menâkıbnâmesi** isimli eserin tanıtılması amaçlanmıştır. Öncelikle menakıpname türüne bu konuda Mustafa Tatçı’nın kitabından alıntılar yapılarak değinilmiş, daha sonra söz konusu eserin dil ve üslup özelliklerinden bahsedilmiştir. Son olarak eserin muhtevasına geçilmiş, bölümleri ve konuları alıntılar yapılarak incelenmiştir.

104) ULUDAĞ, Süleyman

“Keramet – II”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 6, S. 15, 2005, s. 7-35.

Bu yazının birinci bölümü **Dünden Bugüne Bursa’da Tasavvuf Kültürü-3, Bursa 2004, ss. 15-36** adlı eserde yayımlanmıştır. Bu makale adı geçen makalenin devamı niteliğindedir. Çalışmada keramet özelliklerine ve bazı sufilerin keramet olaylarına bakışına değinilmiştir. Bu bağlamda bazı örnek menkıbeler aktarılmıştır. Birbirine karıştırılan müneccimlik, sihirbazlık gibi kavramların kerametle olan farkına değinilmiştir. İslam dünyasında keramet konusunda bazı suistimallerin yaşandığı örneklerle aktarılmıştır. Daha sonra keramet-istidrac ilişkisi incelenmiştir. Bu konuda İslamî literatürden ve Kur’ân-ı Kerim’den alıntılar yapılmıştır. Sufilerin bakış açılarından sonra ulemanın da keramet konusundaki bakış açısı ortaya konmuştur. Keramet dereceleri ve mümkünlüğü tartışılmış ve bazı olağanüstülükler taşıyan menkıbeler aktarılmıştır. Bu bağlamda kerameti kabul edenler ve etmeyenlerin görüşleri aktarılmıştır. Makaledeki önemli konulardan biri de Sünni mezhebinde kerametın yeridir. Makale yazarın değerdendirmeleriyle sona ermiştir.

105) ULUNAY, Refi Cevad

“Ramazan Menkıbeleri”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 8, S. 163, 1963, s. 2697.

Bu çalışmanın başlığı “Ramazan Menkabeleri” olmasına rağmen makalenin içeriğine baktığımızda anlatılan olayların menkıbeden çok fıkra türüne ait olduğunu görmekteyiz. Makalede; Ragıp Paşa (ö. 1763), II. Mahmud (1808-1839), Recaizade Ekrem’in (ö. 1914) kardeşı Celal Bey ve Borazan Tevfik’in kahramanı oldukları fıkralar aktarılmıştır. Fıkraların aktarımı dışında herhangi bir açıklama yer almamıştır.

106) UYAR, Gülgün

“Bir Risale, Bir Türbe, Bir Menkıbe: İmam Süyûti’ye Ait Risâlenin Işığında Çifte Sultanlar Türbesine Bir Bakış”, **Osmanlı Araştırmaları**, S. 34, 2009, s. 231-282.

Bu çalışmada Koca Mustafa Paşa Külliyesi içinde yer alan Çifte Sultanlar türbesinin tarihi geçmişi, kültürü ve rivayetleri gibi konular ele alınarak incelenmiştir. İlk olarak Koca Mustafa Paşa camisi ve Çifte Sultanlar türbesi hakkında bilgi verilmiş, türbe hakkında anlatılan rivayetlerin doğruluğu kaynaklardan yola çıkılarak değerlendirilmiştir. Daha sonra İmam Süyûti ve risalesi hakkında bilgiler verilmiş, risalenin Türkçe tercümeleri tanıtılmıştır. Türkçe nüshalarda nakledilen menkıbe yedi başlık altında ele alınmıştır. Çalışmada Çifte Sultanlar türbesinde Hz. Ali’nin iki kızının medfun olduğu rivayeti risale ve risale dışında aktarılan menkıbelerden yola çıkılarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken Hz. Ali’nin iki kızının Kerbela vakası sonrası akıbeti de anlatılmış, menkıbede geçmeyen ancak bu risaleye eklenmiş olan başka ayrıntılar da aktarılmıştır. Ayrıca türbe kaynaklı âdetler ve inanışlardan bahsedilmiştir.

107) ÜÇÜNCÜ, Kemal

“Sözlü Kültür/Tarih Bağlamında Edebî Bir Metin Olarak Otman Baba Vilâyetnâmesi”, **Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 28, 2004, s. 1-29.

Bu çalışmada **Otman Baba Vilâyetnamesi** adlı eser ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İlk bölümde yöntem açısından sözlü kültür, sözlü tarih ve edebî metnin tanımı yapılarak bunlar arasındaki ilişkilere değinilmiştir. İkinci bölümde **Otman Baba Vilâyetnâmesi** hakkında tanıtıcı bilgilere ve eser üzerine yapılan çalışmalara değinilmiştir. Üçüncü bölümde yazar, çalışmanın amaç ve yönteminden bahsetmektedir. Dördüncü ve beşinci bölümde menkıbe/vilâyetnâme üzerine açıklamalar ile icra ve üretim ortamlarına değinilmiştir. Altıncı bölümde **Otman Baba Vilâyetnâmesi**’nde bulunan tarihi gerçeklik ve bu gerçekliğin edebîleşme süreci ele alınmıştır. Bu bölüm menkıbeler ile desteklenmiş, çalışmada altı menkıbeye yer verilmiştir. Yedinci bölümde **Otman Baba Vilâyetnâmesi**’ndeki motifler açıklanmıştır. İlerleyen bölümlerde sırasıyla vilâyetnamenin olay örgüsü,

teması, zamanı, mekânı, şahıs kadrosu, anlatıcısı, anlatım tarzları ele alınmış; on beşinci ve son bölümde **Otman Baba Vilâyetnâmesi** dil ve anlatım özellikleri bakımından incelenmiştir.

108) ÜNAL, Mehmet

“Batıl Bir Tasavvuf Algısı Oluşturma Çabaları ve Evhadü’-d-Din Kirmanî’nin Menkabeleri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 9, S. 43, Nisan 2016, s. 478-486.

Bu çalışmada Batılı şarkiyatçıların tasavvuf büyüklerini tuhaflştırma çabası ve söz konusu menakıbın toplumsal, ahlaki ve insani mesajları ele alınmıştır. Öncelikle menkıbelerin kaynak eser olmaları ve şüphecilik konusu işlenmiş, Kirmani hakkında yapılan çalışmalardan ve menakıpnamesinden bahsedilmiştir. Çalışmada Kirmani hakkında olan menkıbeler muhtevaları göz önünde bulundurularak anlatılmış, zihniyet bakımından tenkidi yapılmıştır.

109) ÜNLÜ, Osman

“Müellifi Bilinmeyen Bir Hikâye Külliyyatı: Menâkıb-ı Hamsîn”, **Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi**, C. 10, S. 18, 2017, s. 503-524.

Bu makalede, **Menâkıb-ı Hamsîn** üzerine yapılan önceki çalışmalar ve adı geçen eser hakkında genel bilgiler verilmiştir. Girişte söz konusu eserin çeşitli hilelerin anlatıldığı bir hikâye külliyyatı olduğu ve iki fasıl halinde toplam altmış altı hikâye bulundurduğu yazar tarafından belirtilmiştir. Çalışmada eserin nüshası, adı, sunulduğu kişi tartışılmıştır. Hikâyelerin birer cümleyle içerikleri hakkında bilgi verilmiş ve kendisinden önceki eserlerle ortak olan hikâyeler tespit edilmiştir. Ayrıca makalenin sınırı dâhilinde kişi, mekân ve zaman özelliklerinden kısaca bahsedilmiştir. Üslup özellikleri kısmında ise söz konusu eserin dil ve üslup özellikleri hakkında tespitler ortaya koyulmuştur. Makalenin sonunda ise eserdeki yerli ve mahalli özellik taşıyan hikâyelerden biri örnek olarak verilmiştir. Makalede, eserden alıntılara yer verilmiştir.

110) ÜNVER, A. Süheyl

“Ayasofya Türk Efsaneleri Hakkında”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 1, S. 1, 1949, s. 9-13.

Bu çalışmada Ayasofya hakkında bilgilere ve çeşitli efsanelere yer verilmiştir. Bu efsanelerden bazıları menkıbevi özellikler taşımaktadır. Bahsi geçen efsaneler; Hızır Aleyhisselamın sürekli kubbesi yıkılan Ayasofya’ya çare bulması ve fetihten sonra Ayasofya’nın yönünü Kabe’ye çevirmesi ile ilgilidir. Ayrıca çalışmanın devamında Ayasofya’nın Müslümanlaştırılma araçlarından bahsedilmektedir.

111) YAMAN, Ali

“Hoca Ahmet Yesevi ile Bağlantılı ve Literatürde Az Bilinen Alevi-Bektaşî Erenleri”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 35, 2005, s. 145-160.

Bu çalışmada öncelikle Ahmed Yesevi’nin hayatı ve onun ortaya koyduğu Yesevilik yolunun Türklerin Anadolu’yu İslamlaştırma ve Türkleştirme açısından önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Yesevilik’in Anadolu’daki etkileri üzerine bazı ilmi tartışmalara ve çalışmalara değinilmiştir. Çalışmada, Ahmed Yesevi ve erenleri hakkında bilgi verilerek bu konudaki ana kaynaklara değinilmiştir. Yazar, Ahmed Yesevi’nin bilinen erenleri yanında daha önce kaynaklarda pek geçmeyen Alevi Bektaşî erenleri Hubyar Sultan, Hasan Onar, Teslim Abdal, Hamza Baba, Haydari Sultan, Baba Mansur, Hacı Murad-ı Veli ve oğlu Hasan Dede ve Seyyid Baba hakkında bilgi vermiştir. Adı geçen erenlere dair deyişler ve menkıbeler aktarılmıştır. Makalenin sonuç kısmında, Yesevilik hakkında yapılması gereken çalışmalardan bahsedilmiştir.

112) YARDIMCI, Mehmet

“Zile’de Yatırlar ve Ziyaret Yerleri ile İlgili İnanışlar Uygulamalar Menkıbeler”, **Folklor/ Edebiyat**, S. 17, 1999, s. 225-238.

Bu çalışmada ilk olarak Zile’nin kısa bir tarihi anlatılmıştır. Daha sonra Zile’de bulunan yatır ve ziyaret yerlerinin listesi verilmiş ve ziyaret nedenlerine göre sınıflandırılıp açıklanmıştır. Çocuğu olmayanların, ruhi bunalıma düşenlerin, yağmur duası edenlerin, şifa arayanların ve çeşitli dilekleri olanların gittikleri bu yatır ve ziyaret yerlerinin; nerede bulunduğu, hangi günlerde gidildiği, kimlerin ziyaret ettiği gibi bilgilerin yanında hakkında anlatılan menkıbelere de yer verilmiştir. Ayrıca ziyaret yerlerinde gerçekleştirilen ritüeller de anlatılmıştır. Çalışma Zile’de bulunan yatır ve ziyaret yerleri için Seyit Derviş’in yazdığı meşhur Yatırlar Destanı ile sonlandırılmıştır.

113) YAVUZ, Salih Sabri

“Ehl-i Sünnet ve Mutezile Bağlamında Doğruluk Ölçüsü Olarak Keramet”, **Kelâm Araştırmaları Dergisi**, C. 3, S. 1, 2005, s. 91-116.

Bu çalışmada mucize ve keramet kavramlarının özellikleri belirtilerek iki kavram arasında birtakım farklılıkların olduğu belirtilmiştir. Daha sonra kerametın doğruluğu konusunda Ehl-i Sünnet ve Mutezile düşüncesinin bakış açıları ortaya konmuştur. Her iki görüş de başlıklar halinde incelenerek konuya bakış açıları ve savunucularına atıf yapılarak mesele tartışılmıştır. Mesele tartışılırken Kur’an-ı Kerim’de, hadislerde ve İslam kaynaklarında yer alan olağanüstülük taşıyan anlatılara ve menkıbelere yer verilmiştir. İki ana görüşün içinde de farklı yorumlamalar ve yaklaşımların da olduğu belirtilerek bunlara değinilmiştir. Makalenin son kısmında “Değerlendirme ve Sonuç” başlığı altında iki yaklaşım elde edilen verilerle kıyaslanarak bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonunda ise bu meselelere nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda yazar düşüncelerini ortaya koymuştur.

114) YEDEKÇİOĞLU, Kâzım

“Kayseri’de Abdi Dede Menkıbesi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 18, S. 344, 1978, s. 8266.

Bu çalışma; Evliya Çelebi’nin kaleme aldığı **Seyahatname**’nin öneminden bahsederek başlamıştır. Yazar, seyyah Evliya Çelebi’nin Kayseri ile ilgili yazdıkları arasında yer alan Abdi Dede Menkıbesi’ni nakletmiştir. Bu menkıbeye göre; bölgenin kadısı tarafından astırılan Abdi Dede aynı anda birden fazla insana görünerek şaşkınlığa sebep olmuştur. Kayseri halkı da bu olay üzerine harekete geçerek Abdi Dede’yi astıran kadı ve adamlarını idam etmiştir. Abdi Dede’nin cesedini darağacından indirip mezar inşa etmişlerdir. Böylece mezarı da zamanla ziyaretgah haline gelmiştir.

115) YELOK, Veli Savaş

“İbrahim Bin Edhem Kıssası”, **Milli Folklor**, S. 38, 1998, s. 144.

Bu çalışmanın başında Himmet Biray ve Mehmet Sarı tarafından hazırlanan **İbrahim Bin Edhem Kıssası** adlı çalışmanın künye bilgileri verilmiştir. İslâm sûfi ve velilerinin özelliklerine değinilerek İbrahim Edhem’in onlardan birisi olduğu vurgulanmıştır. Adı geçen çalışmanın muhtevası, üslubu ve metodolojik olarak ne şekilde hazırlandığı hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Yazar, çalışmanın bölüm başlıklarına ve kısa açıklamalarına yer vermiştir. Birinci bölüm “İbrahim Bin Edhem’in Hayatı, Eserleri, Hakkında Anlatılan Bazı Hikaye ve Kıssalar”, ikinci bölüm ise “İbrahim Bin Edhem Kıssası ve Bibliyografya” adını taşımaktadır. Ana bölümler çeşitli alt başlıklara ayrılmıştır. Makalenin sonunda yazar, eserin önemi hakkında değerlendirmede bulunmuştur.

116) YILDIRIM, İsmail

“Bektaşî Şâiri Ali Nihânî Yozgadî ve Menâkıb-ı Murtazaviyye’si”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 4, 2013, s. 453-461.

Bu çalışmada amaç Ali Nihânî Yozgadî ve **Menâkıb-ı Murtazaviyye** adlı eserinin tanıtılması ve incelenmesidir. Çalışmanın giriş kısmında Hz. Ali’nin Türk-İslam edebiyatındaki önemine değinilmiş, Hz. Ali’ye dair eserlere örnekler verilmiştir. Daha sonra menkıbe hakkında bilgi verilmiş, Hz. Ali’nin tarihi ve menkıbevi-destani kişiliğine değinilmiştir. Ali Nihani Yozgadi ve eserleri konusuna değinildikten sonra söz konusu menakıpname şekil, içerik, üslup, nüsha vb. hususlar göz önünde bulundurularak incelenmiştir.

117) YILDIRIM, İsmail

“Ali Nihânî Yozgadî’nin Menâkıb-ı Murtazaviyye Adlı Eserinde, Hz. Ali Hakkında Rivâyet Edilen Bazı Hadisler ve Bu Hadislerin İşlenişi”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 3, 2013, S. 2, s. 77-90.

Bu çalışmada ilk olarak hadislerin tanımı yapılarak önemine değinilmiştir. Ardından Hz. Ali hakkında bilgi verilerek aktarılan hadisler içerisinde Hz. Ali’nin konumuna değinilmiştir. Makale içinde yer alan konu başlıkları; Hz. Ali’nin Tarihi Şahsiyeti, Hz. Ali’nin Menkıbevî-Destanî Şahsiyeti, Hadis, Rivayet-Ravi-Kaynak Eser, Hz. Ali ile İlgili Bazı Hadisler ve Eserde Ele Alınış Şekilleri ve Sonuç’tur. Bahsi geçen bölümlerde Hz. Ali’ye atfedilen birçok menkıbe ve rivayet yer almaktadır. Özellikle Hz. Peygamber’den, Hz. Ali hakkında rivayet edilen bazı hadisler ele alınarak, hadislerin işlenişi hakkında bilgi verilmiştir. Bu konuda birçok kaynağa referans verilerek konunun çerçevesi genişletilmiştir. Ayrıca Ali Nihânî Yozgadî’nin **Menâkıb-ı Murtazaviyye** adlı eserinden alıntılara yer verilmiştir. Çalışma, sonuç kısmında yer alan değerlendirmelerle sona ermiştir.

118) YILDIRIM, Rıza

“Efsanede Gizli Gerçek: Bir Tarih Kaynağı Olarak Seyyid Ali Sultan Velâyetnâmesi”, **Tarih ve Toplum: Yeni Yaklaşımlar**, S. 6 (246), 2007-2008, s. 9-37.

Bu çalışmada ilk olarak erken dönem Osmanlı tarihçiliğinin karşılaştığı sorunlar ve erken dönemde yazılan menakıpnamelerin tarihi bir kaynak olarak kullanımı tartışılmıştır. Daha sonra Seyyid Ali Sultan hakkında yapılan çalışmalara değinilmiştir. Yazar menakıpname, velayetname ve keramet kavramlarının tanımına, özelliklerine tarihi süreçte üstlendiği fonksiyonlara ve oluşumuna değinmiştir. Makalede bazı olağanüstülükler içeren menkıbe örneklerine yer verilmiştir. Bir tarihi kaynak olarak **Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi**’nin içeriğinden ve çeşitli nüshalarının şekil özelliklerinden bahsedilmiştir. Ayrıca nüshalar arasındaki farklılıklara değinilmiştir. Velayetnamenin yazarı ve yazılış zamanına dair hem adı geçen velayetname hem de tarihi kaynaklar dikkate alınarak cevap aranmıştır. Adı geçen velayetnamenin Bektaşilik açısından önemine ve bu eserde geçen bazı kerametlerin yorumuna yer verilmiştir. Yazar, makaleyi sonuç kısmında ulaştığı bilgileri değerlendirerek sonlandırmıştır.

119) YILDIRIM, Rıza

“Bektaşî-Alevi Geleneğine Göre Seyyid Ali Sultan”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi** , S. 53, 2010, s. 59-87.

Bu çalışmada öncelikle Seyyid Ali Sultan’ın Bektaşî-Alevi geleneğindeki yeri ve önemine değinilmiştir. Seyyid Ali Sultan’ın hayatı ve Bektaşilik geleneği içerisindeki yeri hakkında bilgi vermek için; **Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi**, şiirler, XIX. yüzyıl sonlarında ve XX. yüzyılda Bektaşî önderlerince kaleme alınmış metinler ve henüz yazıya geçirilmemiş söylenceler kullanılmıştır. Bu kaynak türlerinin birbiriyle karşılaştırılması da yapılmıştır. Seyyid Ali Sultan’ın hayatı, Rumeli’nin fethindeki rolü, Hacı Beltaş Veli ile olan ilişkisi ve dergahını kurması gibi başlıklarda çeşitli menkıbeleri aktarılmıştır. Yazar, böylece Seyyid Ali Sultan’ın hem tarihi hem de menkıbevi hayatını aydınlatmaya çalışmıştır. Makalenin sonuç

kısımında Seyyid Ali Sultan'ın hayatı ve Bektaşî geleneği içindeki konumuna dair değerlendirmeler yer almıştır.

120) YILDIZ, Alim

“Ahmed Hamdi'nin Manzum Abdülvehhâb-ı Gazi Menakıbı”, **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 2, 2012, s. 73-88.

Bu çalışmada ilk olarak menakıpname tanımı yapılmış, daha sonra edebiyatımızdaki menakıpname türleri hakkında bilgi verilmiştir. Türk edebiyatındaki belli başlı menakıpnamelere kısaca değinilmiştir. Bu kısa girişin ardından menakıpnamenin müellifi Ahmed Hamdi'nin şahsiyeti hakkında bilgiler sunulmuştur. Menakıpnamenin kahramanı Abdülvehhab Gazi hakkında bazı hususlara değinilmiştir. Makalenin sonunda ise metnin Latin harflerine aktarılmış hali verilmiştir.

121) YILDIZ, Alim

“Şemseddin Sivâsî'nin Abdülvehhâb Gâzi Menâkıbı”, **Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 2, 2013, s. 5-10.

Bu çalışmada Şemseddin Sivâsî'nin (ö. 1597) **Abdülvehhâb-ı Gâzi Menâkıbı** ele alınmıştır. Yazar öncelikle söz konusu menakıbı tespit etme serüvenini ve eserin özelliklerini kısaca anlatmış, daha sonra Şemseddin Sivasî'ye ait olduğu düşünülen eserin özetini aktarmıştır. Son olarak menakıbın Latin harflerine aktarılmış şekli verilmiştir.

122) YILDIZ, Abdolvahap; EKİNCİ, Abdullah

“Ahmed Câm Nâmekî ile İlgili Şiir ve Menkıbelerde Sultan Sencer'in Şahsiyeti”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 152, 2004, s. 111-118.

Bu çalışmada ilk olarak Büyük Selçuklu Devleti döneminde İslam dünyasının durumu hakkında genel bir çerçeve sunulmuştur. Ardından Büyük Selçuklu Sultanı Sencer'in (1118-1157) kişiliği ve dönemi hakkında bilgi verilmiştir. Onun dönemin

alim ve sufilerine karşı olan tavrına değinilmiştir. Ahmed-i Câm'ın (ö. 1141) hayatına değinilip Sultan Sencer ile Ahmed-i Câm arasındaki ilişkiden bahsedilmiştir. Son olarak Sultan Sencer'e karşı düzenlenen bir suikastı Ahmed-i Câm'ın engellemesine dair menkıbe anlatılmıştır.

123) YILDIZ, Abdulvahap

“Kerâmet ve İstidrâc”, **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 21, 2009, s. 41-64.

Bu çalışmada önce keramet kavramının tanımı yapılarak ardından özellikleri belirtilmiştir. Bu konuda çeşitli İslam alimlerinin görüşleri aktarılmıştır. Makalede peygamberlere, sahabilere ve çeşitli alimlere atfedilen kerametler anlatılırken menkıbe örneklerine yer verilmiştir. Velilik ve keramet arasındaki ilişkiye dair açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca kerametın gerçekliği konusunda çeşitli görüşler aktarılmıştır. Kerametın çeşitleri başlıklar halinde örneklerle açıklanmıştır. Keramet konusunda bazı dikkat edilmesi gereken hususların olduğu belirtilmiştir. Bu konu hakkında örnekler verilerek bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur. Daha sonra istidrac kavramı incelenmiştir. Yazar, keramet ve istidrac arasındaki farka değindikten sonra istidrac ve sihir arasındaki farkı da açıklamıştır. Çalışma, sonuç kısmındaki değerlendirmelerle sona ermiştir.

124) YILDIZ, Ayşe

“Şücaaddin Baba Velâyetnamesi”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 37, 2006, s. 49-97.

Bu çalışmanın giriş kısmında Sultan Şücaaddin'in hayatı hakkında bilgilere yer verilmiş, **Sultan Şücaaddin Baba Velâyetnâmesi** hakkında daha önce yapılan çalışmalara değinilmiştir. Yayınlanan nüshanın daha önce yayınlanan nüshalardan farkı ortaya konulmuştur. Velayetname metninin imla özellikleri belirtildikten sonra **Sultan Şücaaddin Baba Velâyetnâmesi**'nin transkripsiyonlu metni sunulmuştur. Aktarılan metinde Şücaaddin Baba'ya ait birçok menkıbe bulunmaktadır.

125) YILDIZ, Feridun

“Sarı Saltık Dede”, **Türk Kültürü**, S. 209-210, 1980, s. 140-146.

Bu çalışmanın başında Sarı Saltuk ve onun gibi İslamiyet'in yayılmasında etkili olan dervişlerin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu noktada daha önce yapılan araştırmalardan alıntılar yapılmıştır. Sarı Saltuk'un hayatı hakkında çeşitli yönlerden bilgi verilmiştir. Sarı Saltuk'a dair bazı olağanüstülükler içeren menkıbeler aktarılmıştır. Sarı Saltuk hakkında bazı noktaların aydınlatılması amacıyla çeşitli kaynaklar incelenmiştir. Ardından Sarı Saltuk'un çeşitli coğrafyalarda İslamiyet'in yayılması ve Türk halk kültürüne olan etkileri üzerinde durulmuştur. Özellikle göçebe Türkmenlerin İslamiyet'i kabullenmesinde ve İslamiyet'e bağlanmasında Sarı Saltuk'un son derece etkili olduğu belirtilmiştir. Makale, yazarın yaptığı değerlendirmelerle sona ermiştir.

126) YILDIZ, Harun

“Anadolu Alevîliğinin Yazılı Kaynaklarına Bakış”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, S. 30, 2004, s. 323-359.

Bu çalışmanın başında Türklerin İslamlaşma sürecinde bir yandan eski Türk geleneklerini devam ettirmeye bir yandan da İslam kurallarını özümsemeye çalıştıklarında bir yol gösterici olarak dervişlerin rolünün ne olduğuna değinilmiştir. Alevi-Bektaşî geleneğinin tarihi süreç içerisinde sözlü kültürden yazılı kültüre geçmesi sonucu oluşam değişim incelenmiştir. Makalede, Alevi-Bektaşî geleneğinin kaynakları niteliğinde olan **Buyruklar** ve **Menâkıbnâme/Vilâyetnâmeler** ile **Hüsniye, Kumru, Fazîletnâme, Hadîkatu"s-Suadâ** gibi önemli görülen diğer bazı kaynaklar ele alıp bunlar üzerinde birtakım analizler yapılmıştır. Bu tür eserler sırasıyla incelenirken bazı menkıbelere de yer verilmiştir. Makalenin sonuç kısmında incelenen kaynak eserler hakkında genel değerlendirmeler yer almıştır.

127) YILDIZ, Sümeyye

“Seyyid İbrahim Hanif’in Menkabet-i E’imme-i Müctehidin’i”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 1, 2012, s. 2123-2130.

Bu çalışmada **Menkabet-i E’imme-i Müctehidin**’in tanıtılması ve incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle Seyyid İbrahim Hanif (ö. 1802) ve **Siyer-i Nebi** adlı eseri tanıtılmıştır. Daha sonra **Siyer-i Nebi**’nin bir bölümü olan **Menkabet-i E’imme-i Müctehidin**’in biçim özelliklerinden bahsedilmiş ve 13 beyitten oluşan bu bölümün metni aktarılmıştır. Ehl-i sünnetin 6 imamından bahsedildiği bu bölümde geçen imamlar hakkında bilgiler de verilmiştir.

128) YILMAZ, Ahmet

“Mesnevî’de İbrahîm-i Edhem Hikayeleri”, **İSTEM: İslâm, San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi**, S. 10, 2007, s. 221-222.

Bu çalışmada ilk olarak divan şairlerinin birbirinden etkilenmesi mevzusu ele alınmıştır. Daha sonra Mevlânâ Celaleddîn-i Rumî’nin **Mesnevî**’sinde ele alınan konulardan biri olan İbrahim-i Edhem (Edhem oğlu İbrahim) (ö. 778?) konusu işlenmiştir. İbrahim-i Edhem’i konu alan müstakil eserlerden ve yazarlarından bahsedilmiştir. Bu tür mesneviler arasında Lami Çelebi’nin (ö. 1532) **Edhem ile Hüma**’sının bulunduğu belirtilmiş ve bu eser hakkında bilgi verilmiştir. Eserde **Mesnevî**’deki hikâyelerden etkilenilmiştir. Daha sonra bu türde eser veren diğer yazarların adı verilerek **Mesnevî**’de anlatılan İbrahim-i Edhem hikâyelerinden Mevlana’nın naklettiği rivayete geçilmiştir. Ele alınan birinci hikâyede İbrahim-i Edhem’in balıklara iğne buldurması, ikinci hikâyede sultanlığı terk etmesi, üçüncü hikâyede ise sultanlığı terk etmesine sebep olan olay aktarılmıştır. Ardından her hikâyenin yorumu yazar tarafından yapılmıştır. Çalışmada anlatılan hikâyelerin içeriği incelendiğinde menkıbevi özellikler taşıdığı görülmektedir. Çalışma sonuç kısmında verilen bilgilerle sonlandırılmıştır.

129) YILMAZ, H. (Hacı)

“Bilinmeyen Bir Koyunbaba Menâkıbnâmesi Üzerine”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, C. 4, S. 11, 1999, s. 21-52.

Bu çalışmada Koyun Baba menakıpnamesi üzerine yapılan çalışmalardan söz edilmiş, daha sonra yayınlanacak olan nüsha incelenmiştir. Koyun Baba hakkında tesbit edilen menakıpnameler sıralandıktan sonra Koyun Baba’nın kimliği, adının verilme sebebi ve yaşamına değinilmiştir. Çalışmanın sonunda menakıpname metninin Latin harflerine aktarılmış haline yer verilmiştir.

130) YÖNDEMLİ, Fuat

“Ahmed Eflâki’nin ‘Menakıb’ül-Arifin’ Adlı Eserinin Güvenirliliği”, **Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 4, 2007, s. 29-67.

Çalışmada söz konusu eserin ve menakıpnamelerin tarih içinde gösterdikleri gelişmeden ve özelliklerinden bahsedilmiş, bu konuda araştırmacıların fikirlerine yer verilmiştir. Ahmed Eflaki hakkında bilgiler verilirken eseri de üslup, içerik, muhteva gibi hususlarda değerlendirilmiştir. Eflaki’nin yazdığı menkıbelerin gerçekliği ve güvenirliliği araştırılmış ve mübalağa edilerek yazılan menkıbeler tenkit edilmiştir. **Menakıb’ül Arifin**’den rastgele seçilen menkıbeler Tahsin Yazıcı’nın tercümesiyle yorum yapılmadan sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise eserde dikkat çekecek derecede mantık sınırlarını aşan menkıbelerin tematik bir listesi oluşturulmuştur.

131) YÜCEL, Erdem

“Harput’ta Arap Baba Mescidi ve Efsanesi”, **Türk Folklor Araştırmaları**, C. 11, S. 230, 1968, s. 5052-5053.

Bu çalışmanın başında Harput’ta bulunan Arap Baba Mescidi’nin tarihi ve mimari yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Mescidin yanında yer alan ve Arap Baba’nın gömülü olduğu yapı tanıtılmıştır. Makalede, mescide ait çeşitli görsellere yer verilmiştir. Mescit kitabesinde Yusuf İbni Arapşah olarak anılan Arap Baba’nın efsanesi aktarılmıştır. Buna göre; Harput’ta yaşanan aşırı sıcaklardan dolayı bir kadın

rüyasında; Arap Baba'nın başını sandukasından çıkarıp dereye atacak olursa yağmur yağacağını görmektedir. Bunun üzerine Arap Baba'nın başını sandukadan çıkarıp dereye atmasıyla beraber yağmur yağar. Bu sefer de aşırı derecede yağmur yağar ve Arap Baba kadının rüyasına tekrar girerek dereye attığı başını ister. Kadın da dereden Arap Baba'nın başını bulup sandukasına tekrar koyar ve hayat normale döner. Bu efsanede menkıbevi özelliklerin bulunduğunu söyleyebiliriz.

132) YÜCER, Hür Mahmut

“Eyüp'te Hâtûniye Tekkesi ve Tenşitü'l-Muhibbîn bi Menâkıb-ı Hâce Hüsâmeddin”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 4, S. 10, 2003, s. 219-250.

Bu çalışmada öncelikle Eyüp semti ve öneminden daha sonra Hatuniye Tekkesi ve Hoca Hüsameddin Efendi'den (ö. 1864) bahsedilmiştir. **Tenşitü'l-Muhibbîn** yazarı Elif Efendi (ö. 1927) kimdir sorusunun cevabı aranmış, eserleri konusunda bilgi verilmiştir. Akabinde Hoca Hüsameddin hakkında yazılan menakıpnamenin Latin harflerine aktarılmış metni sunulmuştur.

133) YÜCER, Hür Mahmut

“Menâkıb-ı Ömer Rızaî Dârendevî ve Eyüp'te Vezir Tekkesi”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, C. 4, S. 11, 2003, s. 241-258.

Bu çalışmada söz konusu menakıpnamenin kısa bir tanıtımı yapılmıştır. Daha sonra Ömer Rızaî Dârendevî (ö. 1824) ve Vezir Tekkesi konusuna geçilmiştir. Burada Şeyh'in kim olduğu, İzzet Paşa ile olan ilişkisi ve Vezir Tekke'si anlatılmıştır. Son olarak **Menâkıb-ı Ömer Rızaî Dârendevî** adlı eser Latin harflerine aktarılmıştır.

134) ZORLU, Cem

“Seyyid Sahîh Ahmed Dede (ö.h.1299/m.1813) ve Mecnûatu’t-Tevârîhi’l-Mevleviyye’si”, **Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, S. 6, 2001, s. 227-240.

Bu çalışmada ilk olarak Ahmed Dede’nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Bu bağlamda en önemli kaynağın kendi eseri **Mecnûatu’t-Tevârîhi’l-Mevleviyye** olduğu belirtilmiştir. Ahmed Dede’nin Mevleviliğe girişi ve tasavvuf alanındaki gelişimi incelenmiştir. Ardından **Mecnûatu’t-Tevârîhi’l-Mevleviyye** adlı eserin nüsha, üslup, içerik ve şekil özellikleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Ahmed Dede’nin **Mecnûatu’t-Tevârîhi’l-Mevleviyye** adlı eseri yazarken kullandığı kaynaklar sırasıyla belirtilmiştir. Eserin dini ve sosyal olaylar yanında birçok tarihi olay hakkında bilgi vermesi bakımından da önemli olduğu ifade edilmektedir. Eser özellikle Mevlana’nın hayatı hakkında detaylı bilgiler vermekte ve bu bağlamda bilgi verirken içerisinde olağanüstülükler de barındıran menkıbeler aktarmaktadır. Bunlar arasında Mevlana’nın altı yaşındayken göğe çıkması menkıbesi de vardır. Makalenin sonunda eserin önemine dair düşünceler yer almıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Çalışmamıza ilk olarak menkıbe bibliyografyası konusunda ne gibi çalışmaların yapıldığını tespit etmekle başladık. Yaptığımız incelemeler sonucunda menkıbelerle ilgili yüksek lisans ve doktora seviyesinde birçok çalışma olduğunu tespit ettik. Menkıbe üzerine yapılan bibliyografya çalışmaları arasında Emine Seval Yardım'ın **Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)** isimli yüksek lisans tezinin önemli olduğu sonucuna ulaştık. Menkıbelerle ilgili yapılan çalışmalar arasında süreli yayınlarla ilgili bibliyografik bir çalışma olmaması sebebiyle bu çalışmayı yapmaya karar verdik.

Açıklamalı bibliyografya çalışmalarının ilgili konuda yapılacak yeni çalışmalara kolaylık sağlaması açısından faydalı olduğu bilinmektedir. Bu çalışmalarda, künye bilgisi yanında yapılan açıklamalar ile birlikte söz konusu çalışmanın içeriği, kapsamı, niteliği gibi unsurlar hakkında bilgi edinilebilmektedir. Yaptığımız açıklamalı bibliyografya çalışmasında adında menkıbe geçmediği halde bazı çalışmaların menkıbelerle ilgili olduğunu tespit edip açıklamalarına yer verdik. Araştırmacıların, adında menkıbe geçmediği halde bazı çalışmaların menkıbeyle ilgili olduğunu bu açıklamalarımız sayesinde tespit edebilmesini amaçladık.

Çalışmamızda menkıbe kavramı hakkında bilgi vererek menkıbenin diğer anlatı türleri ile olan farklı ve benzer yönlerini ortaya koymaya çalıştık. Açıklamalı bibliyografya bölümüne seçtiğimiz menkıbeler ile ilgili çalışmaların içeriğinden yola çıkarak dahil ettik. Çalışmada menkıbe yerine destan, efsane, hikâye gibi terimlerin kullanıldığı ancak içeriğini incelediğimizde menkıbe öğelerini gördüğümüz anlatıları da dahil ettik. Yaptığımız incelemeler sonucunda adında menkıbe olmadığı halde menkıbe anlatan çalışmaların yanında başlığında menkıbe, menakıp geçtiği halde içeriğinde menkıbe özelliği göstermeyen çalışmalar da tespit ettik.

İncelediğimiz bazı çalışmalarda halk anlatı türlerinin isimlendirilmesinde bir karmaşanın söz konusu olduğunu gördük. Bu durumun nedenleri arasında; anlatı türlerinin sınırları net olarak belirlenmemesi ve alan dışından kişilerin bu konularda makale yazmalarıdır.

Menkıbelerin gerçekliği konusunda yazarlar arasında farklı görüşlerin olduğu tespit edilmiştir. Kimilerine göre menkıbelerin kaynak değeri daha güçlüyken kimi araştırmacılara göre menkıbeler zaman içerisinde değişiklik gösterdiği için diğer kaynaklarla karşılaştırmalı olarak kullanılmalıdır.

Tezimizde menkıbe ile ilgili çalışmaların açıklamalı bibliyografaları iki bölüm altında sıralanmıştır. Birinci bölüm “Sürelî Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (A-K) “ adını taşımakta olup 244 makale incelemesine yer verilmiştir. “Sürelî Yayınlardaki Menkıbelerle İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası (L-Z) “ adını taşıyan ikinci bölümde ise 134 makale incelemesi yer almaktadır. Çalışmamızda toplam 378 makalenin açıklamalı bibliyografyasına yer verilmiştir.

Çalışmamızda yararlandığımız kütüphanelerden bahsetmek isteriz. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Kültür ve Turizm Bakanlığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi tarama ve incelemelerimiz sırasında faydalandığımız kütüphanelerdir.

Yapmış olduğumuz çalışmada 378 makale ayrıntılı olarak okundu ve açıklamalı bibliyografyası hazırlandı. Bu makaleler arasında yaklaşık 10 tane kadar çeviri makale de bulunmaktadır. Bu çeviri makalelerin bir kısmında çevirenin kim olduğu belli değildir. Özellikle daha eski tarihli çalışmalarda bu tür eksiklerin olması ele alınan konuya karşı çok da ciddi bir tavır olmadığını göstermektedir. Ayrıca özellikle Gennep’ten çevrilen makalelerde bir terminoloji sıkıntısı olduğu ortadadır. Bu makalelerde bazen mit yerine bazen de ne olduğu tam olarak tespit edilemeyen çeşitli anlatılar yerine menkıbe teriminin kullanıldığı tespit edildi. Ayrıca yine Hz.

İsa'nın mucizelerini konu alan makalenin keramet terimi ile çevrilmesi de dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıktı. Bu makale çevirileri içinde özellikle Max Lüthi'den yapılan çeviri çalışması menkıbelerin özelliklerini ortaya koyması bakımından Melikof'un çalışması da verdiği bilgiler açısından önemlidir.

Çeviri çalışmaları haricinde diğer Türki Cumhuriyetlerden araştırmacıların ve Balkanlar coğrafyasından bazı araştırmacıların da Türk kültüründeki menkıbelere ilgi duyup bunlarla ilgili çalışmalar yaptığı tespit edildi. Özellikle Azerbaycan ve Kırgızistan sahasından, Bulgaristan'dan, İran'dan çeşitli araştırmacıların, Türkologların yaptığı çalışmalar olduğu görüldü. Hazırladığımız çalışmada tespit edebildiğimiz kadarıyla 14 yabancı araştırmacının ve bazı araştırmacıların da birden fazla olmak üzere makaleleri incelenmiştir. Bu durum bize göstermektedir ki; menkıbeler üzerine yerli ve yabancıların ilgisi ve çalışmaları ilerleyen zaman da devam edecektir.

Türk araştırmacıların Türkiye dışındaki coğrafyalarda bulunan Türk velilere dair yaptığı araştırmalar da önemlidir. Bulgaristan'da, Fas'ta bulunan Türk velilerle ilgili çalışmalar yapıldığı tespit edildi.

İncelemiş olduğumuz makaleler içinde en çok Alevi Bektaşî velileri hakkında makale yazıldığı tespit edildi. Hacı Bektaş Veli başta olmak üzere Koyun Baba, Odman Baba, Şeyh Şücaeddin, Seyyid Ali Sultan, Şeyh Safî gibi Alevi Bektaşî geleneği içinde değerlendirebileceğimiz pek çok veliyle ilgili önemli çalışmalar yapıldığı görüldü. Bu çalışmaların bir kısmı velayetname neşridir, bir kısmı da velayetnamelerde yer alan çeşitli motiflerin incelenmesine dayanmaktadır.

İkinci olarak en fazla makalenin Mevlevî geleneğine bağlı menkıbeleri konu aldığı görülmüştür. Özellikle bu gelenek içinde değerlendirilen menakıpnamelerin neşirleri, önemi, bu eserlerde yer alan çeşitli dini tarihi bilgiler ve önemli motifler bu makalelerin konusudur.

Hacı Bektaş ve Mevlana haricinde hakkında makale yazılan diğer önemli şahsiyetler Ahmed Yesevi, İbrahim Edhem, Hallac-ı Mansur, Mehmed Emin Tokadi, Şeyh Şaban-ı Veli, Darende ve gibi isimlerdir. Onlar haricinde Hz. Ali başta olmak üzere dört halife ve Ebu Hanife gibi mezhep imamlarının kerametlerini konu alan menkıbelerin de makalelere konu edildiği sonucuna ulaşıldı. Ayrıca Ashab-ı Kehf menkıbelerini konu alan menkıbelerin birkaç makaleye konu edilmesi de önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

İncelediğimiz makaleler içinde derlemelere dayanan menkıbe çalışmaları da bulunmaktadır ancak bunların sayısı azdır. Bu alanda Sivas, Adıyaman, Kastamonu, Kayseri gibi çeşitli illerden yapılmış derleme çalışmaları bulunmaktadır ancak daha fazla ve derinlemesine yapılacak derleme ve inceleme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca halkbilimi alanından önemli araştırmacıların da menkıbelerle ilgili makaleleri vardır ama bunların da sayısı azdır, dolayısıyla halkbilimci bakış açısı ile yapılacak çalışmalara daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Özellikle ilahiyat, tarih, edebiyat alanından da araştırmacıların konuya ilgi duyduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlahiyat alanından araştırmacılar genellikle menkıbelerin içeriğindeki dini motiflere ve bunların gerçekliği konusuna eğilmiştir. Elbette farklı konuları da ele almışlardır. Özellikle tarih ve eğitim alanından bazı araştırmacıların menkıbelerin eğitim alanında kullanılması noktasından önemine değinmiş olmaları önemlidir. Tarih alanından araştırmacıların yaptığı çalışmalarda, menkıbelerin tarihi bir kaynak değeri olup olamayacağı noktasındaki tartışmalara yer verilmiş ve bazı tarihi şahsiyetler ile olayların açığa çıkarılmasında menkıbelerden faydalanılabileceği örneklerle ortaya konmuştur. Özellikle Anadolu'nun ve Balkanların fethi ile ilk Osmanlı padişahlarının hayatlarıyla ilgili bilgilere ulaşmada menkıbe geleneğinin önemi vurgulanmıştır. Menkıbelerin tarihi bir kaynak olarak kullanımı noktasında Ahmet Yaşar Ocak, Fuat Köprülü ve Salih Gülerer'in çalışmaları önemlidir. Edebiyat alanında ise daha çok metin neşrine yönelik çalışmalar bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında menkıbe metinleri üzerinden dönemin dil yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızı hazırlarken çeşitli alanlardan 115 dergi taradık ve bu dergilerden konumuzla alakalı farklı sayılarda makaleleri inceleyerek açıklamalı bibliyografyasını sunduk. Bu bağlamda çalışma alanımızla ilgili geniş bir dergi yelpazesini taramış bulunmaktayız. İçlerinde tarih, edebiyat, ilahiyat, folklor gibi çeşitli alanlara yönelik olan dergilerin ortak bir konuda incelenmesi ve değerlendirilmesini olumlu görmekteyiz.

Ulaştığımız sonuçlara göre açıklamalı bibliyografyasını verdiğimiz makaleler arasında en çok konumuzla ilgili çalışmaları barındıran dergiler ve sayıları şu şekildedir :

- Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi	47
- Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic	36
- Türk Folklor Araştırmaları	25
- Tasavvuf : İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi	23
- Milli Folklor	22

İncelediğimiz makalelerin çoğunun 2000’li yıllarda yazılmış olduğu ve ilk çalışmalara göre daha çeşitli noktalara eğilip daha düzenli ciddi çalışmalar olduğu sonucuna ulaşıldı. Bu bağlamda makalelerin incelendiği 10 yıllık periyotları dikkate alırsak bu tespitimiz daha net ortaya çıkmaktadır. Tezimizin tarih kapsamının ilk yıllarında ve bazı dönemlerde konumuzla ilgili çalışma sayısının azaldığını görmekteyiz. Ama 1990’lı yıllardan ve özelliklerde 2000’den sonra büyük bir artış göze çarpmaktadır. Bu tabloyu daha net şu şekilde görebilmekteyiz:

- 1928-1937 :	12
- 1938-1947 :	21
- 1948-1957 :	19
- 1958-1967 :	7
- 1968-1977 :	17
- 1978-1987 :	28

- 1988-1997 : 25
- 1998-2007 : 76
- 2008-2017 : 173

Menkıbe, keramet, mucize, istidrac gibi konulara teorik olarak yaklaşan bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak özellikle menkıbe ile ilgili teorik anlamda yapılacak daha derinlemesine çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acaroğlu, Türker: **“Bibliyografya Nedir?”**, Türk Kütüphaneciliği, C. 10, S. 3-4, 1961, s. 135-140.
- Artun, Erman: **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri Edebiyat Tarihi/Metinler**, 6. bs., Adana, Karahan Kitabevi, 2012.
- Atasever, Muhammet: **“Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi’nde Motifler”**, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 12, S. 5, 2017, s. 11-32.
- Ayverdi, İlhan: **Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, C. 2, İstanbul, İstanbul, Kubbealtı Yayınları, 2011.
- Batuk, Cengiz: **“Mit, Tarih ve Gerçeklik Sorunu Üzerine Notlar”**, **Milel Ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 1, 2009, s. 27-53.
- Biçer, Bekir: **“Velâyet-nâme-i Hacı Bektâş Velî’ye Göre Anadolu’nun Fethi”**, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, S. 38, 2006, s. 7-24.
- Boratav, Pertev Naili: **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1969.
- Çağbayır, Yaşar: **Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük**, C. 3, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007.

- Çetin, Altan: “Bir Mevlevî Eseri Menâkıbu'l-Ârifin'de İktisat Tarihimize (Ticaret) Dair Bilgiler”, **Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**, 2008, S. 2, s. 89-100.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, Aydın Kitabevi, 2012.
- Eliade, Mircea: **Mitlerin Özellikleri**, 2. bs, Çev. Sema Rifat, İstanbul, Om Yayınevi, 2001.
- Erdoğan, Kenan: “Şiir-Efsane-Menkıbe İlişkisi ve Nîyâzî-i Mısırî'nin Menkıbelerine Göre Bazı Şiirlerinin Hikayesi”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 1, S. 1, 2003, s. 37-52.
- Erdoğan, Oğuz: “Dinî Şahsiyetler Etrafında Oluşan Anlatı Türlerinin Tasnifi ve Derlenmesi Üzerine Düşünceler : Aziz Mahmud Hüdâyî Örneği”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S. 49, 2013, s. 95-118.
- Fedakâr, Pınar
Dönmez: **Karakalpak Efsaneleri (İnceleme-Metinler)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 2008.
- Güler, Turan: “Necip Fazıl Kısakürek'in Yunus Emre Adlı Tiyatro Eseri Üzerine Bir İnceleme”, **Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 7, S. 3, 2012, s. 1311-1327.
- Gülerer, Salih: “Türk Kültüründe Menâkıbnâmeler ve Menâkıbnâme Yazıcılığı”, **Tarih Okulu**, S.16, 2013, s. 233-262.

- Güngör, Erol: **İslâm Tasavvufunun Meseleleri**, 2. bs., İstanbul, Ötüken Neşriyat, 1984.
- Hamarat, Zehra: **Bayramî-Şemsî Tarikatı Menakıbnamelerinin Toplum Hayatına Etkileri Bağlamında Değerler Bakımından İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2015.
- İlhan, Fatmanur: **Efsane ve Mitlerin İşlevleri ve Modern Toplumdaki Yansımaları: Sarıkız Efsanesi Örneği**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2014.
- Kahraman, Âlim: “Kitâbiyat”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. 26, 2002, s. 87-89.
- Koçak, Aynur: “Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Menkıbeler: Mehmed Emin Tokadı Örneği”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi**, C. 7, S. 35, 2005, s. 273-284.
- Köprülü, Fuad: “Anadolu Selçukluları Tarihi’nin Yerli Kaynakları I”, **Belleten**, C. 7, S. 27, 1943, s. 379-522.
- Köprülü, Orhan: **Tarihi Kaynak Olarak XIV. ve XV. Asırlardaki Bazı Türk Menakıbnameleri**, Doktora Tezi, 1951.
- Lüthi, Max: “Masalın; Efsane, Menkıbe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı”, Çev.Sevengül Karasubaşı, **Milli Folklor**, S. 25, 1995, s. 66-68.

Ocak, Ahmet Yaşar: **Bir Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler (Metodolojik Bir Yaklaşım)**, 3.bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2010.

Örnekleriyle C. 3, 4. bs, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı, 2004.
Türkçe Sözlük:

Özdemir, Emin: **Örnekli-Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.

Özkırımlı, Atilla: **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1984.

Öztaş, Sezai: “Tarih Eğitiminde Menkıbelerin Yeri ve Önemi”, **Türk Yurdu**, C. 22, S. 175, 2002, s. 68-72.

Pehlivan, Gürol: “Dinî Şahsiyetler Hakkında Oluşan Anlatılar”, **Millî Folklor**, S. 83, 2009, s. 88-96.

Renkli Resimli C. 8, İstanbul, Arkın Kitabevi, [t.y.].
Ansiklopedik
Büyük Sözlük:

Sakaoğlu, Saim: **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**, 2. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2001.

Sarıköse, Barış: “Tarih Öğretiminde Menkıbelerin Kullanılması”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 26, 2011, s. 311-321.

Şahin, Haşim: “Menâkıbnâme”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm**

Ansiklopedisi, C. 29, Ankara, 2004, s. 112-114.

Şemseddin Sami: **Kâmûs-ı Türkî**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2007.

Tuncel, Uğur: **Sürelî Yayınlardaki Masalla İlgili Çalışmaların Açıklamalı Bibliyografyası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Türkçe Sözlük: Haz. Şükrü Halûk Akalın, vd. 11.bs., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Uludağ, Süleyman: “Kerâmet”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 25, Ankara, 2002, s. 265-268.

Uludağ, Süleyman: **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Kabalcı Yayıncılık, 2012.

Yardım, Emine Seval: **Menkıbe ve Menâkıbnâmelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999.

Yetiş, Kâzım: “Destan”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, C. 9, İstanbul, 1994, s. 202-205.